

ΕΚΛΟΓΗ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΙΟΥΝΙΟΣ 1945

30 ΔΡΧ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 4

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Ἡ ἐξέλιξη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας	A. L. Rowse	1
Ὁ Πρόεδρος Ρούζβελτ	«Times»	6
Νικήσαμε τὸν τύφο	Allen Raymond	10
Ἡ Πανεπιστημιακὴ ζωὴ σὲ διὸ χῶρες	A. R. Gemmel	14
Οἱ δημόσιες ὑπηρεσίαι στὴν Ἀγγλία	Myra Curtis	18
Ὁ Πικασσὸ καὶ ἄλλοι	John Rothenstein	22
Ἡ οὐσία τῆς Δημοκρατίας	C. K. Allen	32
Ἄς συγχρονίσουμε τὴ Φύση	J. B. S. Haldane	37
Ἡ ἐξουσία τοῦ Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας	John Hyslop	41
Καινόργια πρόδοδος στὴν τηλεόραση	John L. Baird	44
Παράξενοι αἰχμάλωτοι	Alfred Joachim Fisher	48
Ἡ σύγχρονη Ρωσικὴ Μουσικὴ	Gerald Abraham	52
Ὁ Μπιντώ μιλάει γιὰ τὴν ἐλευθερωμένη Γαλλία «Observer»		58
Ἐνα ἑκατομύριο δολάρια γιὰ ἓνα σαγόνι «American Weekly»		61
Οἱ στρατιῶτες στὶς ὁδοὺς τοῦ Μάας	Howard Marshall	64
Οἱ διάφορες φάσεις στὴν ἱστορία τῶν Ἰνδιῶν	H. G. Rawlinson	69
Ἡ ἀνέλκυση τῆς «Νορμανδίας»	Bruce Bliven	76
Ἡ ἐκκλησία τῆς Σαμάρρα	Eve Curie	80
Ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα τῆς Μεγ. Βρεταννίας	Oscar Hobson	84
Ἡ Ἀγγλικὴ «Παράδοση»	E. L. Woodward	89
Ἐπέλαση Κοζάκων	Maurice Hindus	94

Σ. 5, 43, 83

Μ Η Ν Ι Α Ι Ο Π Ε Ρ Ι Ο Δ Ι Κ Ο

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ A.G.I.S

ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ

«Ἀρχόντισσα Ροδίτισσα, πῶς μπῆκες;
Γυναῖκες διώχνει μιὰ συνήθεια ἀρχαία
Ἐδῶθε». «Ἔχω ἓνα ἀνίψι, τὸν Εὐκλέα,
Τρία ἀδέρφια, γιό, πατέρα Ὀλυμπιονίκες.
Νὰ μὲ ἀφήσετε πρέπει Ἑλλανοδίκες,
Καὶ ἐγὼ νὰ καμαρώσω μὲς τὰ ὠραῖα
Κορμιά, ποὺ γιὰ τὸ ἀγρίλι τοῦ Ἡρακλέα
Παλαίβουν, θαμαστὲς ψυχὲς ἀντρίκιες.
Μὲ τὲς ἄλλες γυναῖκες δὲν εἶμαι ὅμοια.
Στὸν αἰῶνα τὸ σόι μου θὰ φαντάζη
Μὲ τῆς ἀντριᾶς τὰ ἀμάραντα προνόμια.
Μὲ μάλαμα γραμμένους τὸ δοξάζει
Σὲ ἀστραφτερὸ κατεβατὸ μαρμάρου
Ὑμνος χρυσὸς τοῦ ἀθάνατου Πινδάρου.»

Λ. ΜΑΒΙΛΗΣ

ΕΚΛΟΓΗ

ΤΟΜΟΣ Ι

ΙΟΥΝΙΟΣ 1945

ΑΡΙΘΜΟΣ 4

Ἡ ἐξέλιξη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἱστορίας

ΤΟΥ Α. Λ. ROWSE

(Ἀπὸ τὸ Britain To-day)

ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ δὲν κατανοοῦμε καὶ δὲν συζητοῦμε ἀρχετὰ τὴ σημασία τῆς μακρόχρονης παράδοσης τῆς Βρεταννικῆς πολιτικῆς. Ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς ἱκανοποιεῖται ξέροντας ἀπλῶς ὅτι ὑπάρχει, καὶ δὲν τὴν σκέπτεται πολὺ. Οἱ Εὐρωπαῖοι πάλι μελετητές, ποὺ ἀφιέρωσαν περισσότερο καιρὸ γράφοντας γι' αὐτή, δὲν μπόρεσαν νὰ τὴ νοιώσουν.

Φυσικὰ ἡ πρώτη ἀποστολὴ τῆς Βρεταννικῆς πολιτικῆς ὅπως καὶ τῆς πολιτικῆς κάθε ἄλλου κράτους εἶταν νὰ προστατέψῃ καὶ νὰ υποστηρίξῃ τὰ συμφέροντα τῆς χώρας. Δὲ χρειάζεται καμιὰ ἐξήγηση γι' αὐτό, οὔτε χωροῦν συζητήσεις. Ἄν ὅμως ἡ Βρεταννικὴ πολιτικὴ εἶχε περισσότερες ἐπιτυχίες ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἄλλων χωρῶν σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες, πρέπει νὰ ἀναρωτηθοῦμε γιατί. Αὐτὸ μπορούμε νὰ τὸ συζητήσουμε ἐλεύθερα.

Ὁφείλεται ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ σὲ ὑπερβολικὸ μακιαβελισμό τῶν προσώπων ποὺ διευθύνουν τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴ; Ὁφείλεται στὸ Ἀγγλικὸ χρυσάφι; Στὴν ἐπίμονη χρησιμοποίησιν τῆς ἀρχῆς «διαίρει καὶ βασίλευε»; Ὁ Γκαίμπελς εἶναι ὁ τελευταῖος στὴ μακριὰ σειρά τῶν ἐχθρικών ἐπικριτῶν, ποὺ προσπάθησαν νὰ διαστρεβλώσουν τὴν ἀλήθεια σ' αὐτὰ τὰ θέματα.

Ἴσως ἐμεῖς βροῦμε τώρα καμιὰ πρὸ ἱκανοποιητικὴ ἀπάντηση σὲ μερικὰ σημεῖα.

Τὸ πρῶτο σημεῖο εἶναι τὸ γεωγραφικόν. Ἡ νησιώτικὴ θέσις τῆς Βρεταννίας εἶταν τὸ μεγάλο πλεονέκτημα γι' αὐτὴν στοὺς τελευταίους αἰῶνες τῆς ἱστορίας της. Τῆς ἔδωσε πάντα τὸ εὐεργέτημα νὰ μπορεῖ νὰ κερδίσει καιρὸ. Ἐνα μεγάλο ἐμπόδιο ἔμπαινε ἀνάμεσα σ' αὐτὴν καὶ σὲ κάθε ὁρμητικὴ ἐπίδρομὴ ἀπὸ μιὰ ξένη χώρα. Εἶχε

πάντα ἀρκετὸ καιρὸ νὰ βρῖσκει δικές της ιδιόρρυθμες λύσεις, νὰ περιμένει τὴν κατάλληλη ὥρα καὶ νὰ ἐπεμβαίνει ἀποτελεσματικὰ στὴν Εὐρώπη, ὅταν ὠριμάζανε τὰ πράγματα.

Ἀπὸ τὸν τελευταῖο πόλεμο καὶ πέρα πολλοὶ συνήθισαν νὰ υποτιμῶν τὴν ἀξία τῆς νησιωτικῆς μας θέσης. Ἐφτασαν ὥς τὸ σημεῖο νὰ ποῦν, πὼς ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἀεροπορίας τὴν εἶχε σχεδὸν ἐκμηδενίσει. Φυσικὰ ἡ ἀεροπορία δημιουργεῖ ριζικὰ διαφορετικὲς συνθήκες. Ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ ἐκμηδενίσει τὴ νησιωτικὴ μας θέση. Ἡ θέση αὐτὴ ἔσωσε τὴν Ἀγγλίαν στὰ 1940.

Ὡστόσο ἡ ἐξήγηση μπορεῖ ἴσως καλύτερα νὰ βρεθῇ στὶς ἱστορικὲς περιστάσεις—στὶς σχέσεις τῶν δυνάμεων στὴν ἡπειρωτικὴ Εὐρώπη καὶ τὸ ρόλο ποὺ σχεδὸν ἀναπόφευκτα ἔπαιξε ἡ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ, ποὺ εἶταν καὶ αὐτὴ μιὰ Εὐρωπαϊκὴ, ἂν καὶ λίγο μακρυνὴ δύναμη. Ἡ γραμμὴ τῆς σύγκρουσης Εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας, ποὺ παρουσιάζεται σταθερὰ ἡ ἴδια, εἶναι ἡ δημιουργία ἑνὸς μεγάλου συνασπισμοῦ ἐνάντια σ' ἕνα φιλόδοξο ἐπιθετικὸ κράτος. Καὶ ὁ συνασπισμὸς αὐτὸς κλείνει ὅλες τὶς μικρότερες δυνάμεις, ποὺ ἡ ἀνεξαρτησία τους καὶ πολλὲς φορὲς ἡ ὑπαρξὴ τους ἡ ἴδια ἀπειλεῖται ἀπὸ τὴν κυριαρχία μιᾶς δυνάμεως δυνατοτέρας ἀπὸ ὅλες τὶς ἄλλες.

Εἶναι πολὺ φυσικὸ. Βλέπει κανεὶς τὸ ἴδιον παῖγμα νὰ γίνεται καὶ στὶς ἀπλούστερες μορφές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὅπως ἂς ποῦμε ἀνάμεσα στὰ παιδιὰ ἑνὸς σχολείου. Τὸ καλύτερο ποὺ μπορεῖ νὰ γίνει ἐνάντια σ' ἕναν ταραξία στὸ σχολεῖο εἶναι νὰ ἐνωθοῦν ὅλοι—ὄχι νὰ ἐπυχωρήσουν μπροστὰ του. Ἡ τελευταία αὐτὴ λύση ἔχει καταστρεπτικὲς συνέπειες (ὅπως εἶχε ἡ Βρεταννικὴ πολιτικὴ στὸν καιρὸ τοῦ Καρόλου Β') Φυσικὰ, ἡ Ἀγγλία σὰν μιὰ ἀπὸ τὶς δυνάμεις ποὺ ἀπειλοῦνται μὲ τὶς συχνὲς ἀπόπειρες νὰ κυριαρχήσει ἕνα κράτος καὶ μόνον, ἀποτελοῦσε πάντα μέλος τῶν συνασπισμῶν αὐτῶν, καὶ ἡ καθημερινὴ αὔξησις τῆς δυνάμεως της τῆς ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ παίξει ἕναν ἀποφασιστικὸ ρόλο.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ ἔγιναν οἱ Εὐρωπαϊκοὶ πόλεμοι ἐναντίον τῆς κυριαρχίας τοῦ Φιλίππου Β', τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', τοῦ Ναπολέοντα, τῆς Καίσερικῆς Γερμανίας καὶ τώρα τοῦ Χίτλερ. Ἄν τώρα ἄλλες δυνάμεις εἶταν πρόθυμες νὰ συμμαχήσουν μὲ τὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σὲ μακιαβελισμό ἢ σὲ χρηματικὲς παροχές, ἀλλὰ σὲ ἕνα βιθὺ, κοινὸ συμφέρον, στὴν ἐπιθυμία κάθε ἔθνους νὰ ζήσει κατὰ τὸ δικό του τρόπο στὴ δική του χώρα.

Ἡ ἐξαίρεση τῆς Βρεταννικῆς πολιτικῆς σ' αὐτὸ τὸ γενικὸ κανόνα δείχνει, πὼς ὁ κανόνας εἶναι σωστός. Ἡ Βρεταννία δὲν εἶταν ποτὲ ἀρκετὰ δυνατὴ, γιὰ νὰ ἀπειλήσει τὴν ὑπόστασις ἄλλου λαοῦ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περίοδο 1763-76 Μετὰ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Ἑπταετοῦς Πολέμου εἶχε στὸν ἑλεγχό της ὅλη τὴ Βόρειο Ἀμερικὴ, καὶ ἡ Γαλλία

μὲ τὴν Ἰσπανία εἶχαν νικηθῇ. Ἡ αὔξησις τῆς δυνάμεως της εἶταν τέτοια, ποὺ, ὅταν ἔγινε ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἀμερικανικῶν ἀποικιῶν, ἀντιμετώπισε ἡ Ἀγγλία ἕναν Εὐρωπαϊκὸ συνασπισμὸ ἐναντίον της. Νικήθηκε. Καὶ δὲν εἶταν νὰ ἀπορήσει κανεὶς γιὰ αὐτό.

Κανεὶς σ' αὐτὴ τὴν χώρα δὲ λυπήθηκε πολὺ γι' αὐτὴ τὴν ἥττα. Πραγματικὰ πολλοὶ Βρεταννοὶ ἱστορικοὶ πῆραν τὸ μέρος τῶν Ἀμερικανῶν στὸν ἀγῶνα, καὶ εἶπαν, πὼς εἶταν καλὰ ποὺ νικήθηκε ἡ Ἀγγλία. Ἀφῆσαν στοὺς σύγχρονους Ἀμερικανούς ἱστορικοὺς τὴ φροντίδα νὰ ἰσορροπήσουν τὴ ζυγαριὰ καὶ νὰ δικαιολογήσουν καλύτερα τὴ Βρεταννικὴ ὑπόθεσις σ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ.

Ποιὸ εἶταν λοιπὸν τὸ κέρδος ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ ρόλο τῆς Βρεταννίας στὴν ἐξέλιξη τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τρισὴμίσιον αἰῶνες; Δηλαδὴ τί κέρδισε ἡ Εὐρώπη καὶ ὁ κόσμος; Γιατί ἡ Εὐρώπη καὶ ὁ κόσμος—σὰν ἱστορικὸς τὸ λέω καθαρά—κέρδισαν, καὶ μὲ αὐτοὺς κέρδισε καὶ ἡ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ. Λίγοι Ἀγγλοὶ σκέφθηκαν νὰ βορῶν τὴν ἀπάντησι, καὶ ἂν τὴν εὕρισκαν θὰ δείλιαζαν ἴσως νὰ τὴν ποῦν. Ἰσως κάποιος ἀπὸ τὴν Κορνονάλλη—κάποιος ποὺ ἀνῆκει σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὲς ἐκείνες μειονότητες, ποὺ μὲ τόση ἐπιτυχία κλείνονται μέσα στὸ δημιουργικὸ ἀμάλγαμα τῆς Βρεταννίας—ἴσως αὐτὸς μπορεῖ νὰ δώσει τὴν ἀπάντησι.

Ἡ τελευταία δικαίωσις τῆς πολιτικῆς δὲν βρίσκεται μέσα στὴν περιοχὴ τῆς ἴδιας τῆς πολιτικῆς ἀλλὰ στὶς ἀξίες τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Μὲ αὐτὸ τὸ μέτρο πρέπει νὰ κρίνομε. Ἄν ἡ Βρεταννία δὲν ὑπολόγισε αὐτὲς τὶς ἀξίες ἀπὸ πρῶν, πρέπει νὰ κατακριθεῖ ἀπὸ τὸν κόσμον γενικά, ἀδιάφορο ἂν ἐξυπηρετήσε τὰ συμφέροντα καὶ μεγάλωσε τὴ δυνάμη της.

Τότε λοιπὸν ἂς δοκιμάσουμε νὰ κρίνομε. Ἐνὰ ἀπὸ τὰ γονιμότερα ἀποτελέσματα τοῦ πρώτου μεγάλου πολέμου μας στοὺς τελευταίους αἰῶνες, τοῦ πολέμου μὲ τὸ Φίλιππο Β', εἶταν ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ὀλλανδίας. Καὶ τί δὲ χρωστᾷ ὁ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς σ' αὐτήν! Τὴν παράδοσις τῆς Ὀλλανδικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας, ποὺ ἔδωσε τὴ βάση γιὰ ἕνα τόσο καρποφόρο πολιτισμό. Μιὰ ἐσοχὴ συμβολὴ στὴν τέχνη, στὴν ἐπιστήμη, στὴ σκέψιν. Τὸ παράδειγμα τῆς ἀνεξιδιουρθεσίας, τῶν ἐλεύθερων πολιτικῶν θεσμῶν. Τὰ μαθήματα ποὺ πῆρε ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοὺς Ὀλλανδοὺς στὸ ἐμπόριο, τὶς τραπεζικὲς ἐργασίες, τὸν ἀποικισμὸ, τὴ γεωργία. Τὴν ὑπέροχη ναυτικὴ παράδοσις, μιὰ ἀπὸ τὶς γενναιότερες τῆς Εὐρώπης. Τὸ ναυτικὸ αὐτὸ ἀργότερα ἔγινε τόσο δυνατὸ, ὥστε ἔδωσε τὰ μεγαλύτερα χτυπήματα στοὺς Βρεταννοὺς ναυτικούς.

Καὶ πάλι ὁ ἀγῶνας τῆς Βρεταννίας ἐνάντια στὸν Λουδοβίκο ΙΔ' μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἡρωικὸ Ὀλλανδὸ Γουλιέλμο Γ' (Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας 1688-1702) μὲ συνεχιστὴ τὸν Μάρλμπορω, πρόγονο τοῦ κ.

Τσῶρτσιλ, ἔσωσε τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴ τῆς μονό-
τονος κυριαρχίας τοῦ Grand Monarque. Ἡ Ὁλλανδία σώθηκε καὶ
πάλι ἀπὸ ἑναν κοντινότερο καὶ πιὸ ἐπικίνδυνον γείτονα, καὶ δημοιο-
γήθηκε ἡ δυνατότητα ἑνὸς ἀνεξαρτήτου κράτους στὸ Βέλγιο, μὲ
δικό του χαρακτῆρα, οὔτε Γαλλικὸ οὔτε Ὁλλανδικό, πού ἡ συμβολή
του εἶταν ἀποτελεσματικὴ στὴν ὑπέροχην καὶ ἀπέραντη δημιουργικὴ
ποικιλία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Στὸν ἀγῶνα μὲ τὸν Ναπολέοντα ἡ Βρεταννία βοήθησε καὶ πάλι
νὰ σωθεῖ ἡ ἀνεξαρτησία τῶν μικροτέρων κρατῶν τῆς Εὐρώπης —
καὶ τελικὰ καὶ τῆς Γαλλίας τῆς ἰδίας. Ἄς συγκρίνομε τὴν καλλιτε-
χνικὴ καὶ πνευματικὴ στεριότητα τῆς Ναπολεόντειας κυριαρχίας μὲ
τὸ ἐκπληκτικὸ ξέσπασμα πού ἦρθε ὕστερα! Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀπάν-
τηση τοῦ Ναπολέοντα σὲ κάποιον πού ἔκανε τὴν παρατήρηση, πῶς
ἡ λογοτεχνία στὴν ἐποχὴ του εἶταν φτωχὴ: «Θὰ πῶ στὸν Ὑπουργό
τῶν Ἑσωτερικῶν νὰ τὸ ἐξετάσει». Τὸ ἀποτέλεσμα εἶταν, πῶς ἡ μαν-
τάμ ντὲ Σταέλ, μιὰ ἀπὸ τοὺς δυὸ ὀνομαστοὺς συγγραφεῖς τῆς ἐπο-
χῆς, ἀναγκάστηκε νὰ φύγει στὴν ἐξορία.

Ὅταν ἡ Ναπολεόντεια αὐτοκρατορία, μὲ τὴν τρομερὴ φθορὰ
πού ἔφερε στὸν πλοῦτον καὶ τὸ ἀνθρώπινο ὄλικο τῆς Γαλλίας κυνη-
γώντας τὴ δύναμιν καὶ τὴ δόξιν, ἔπεσε, ἀκολούθησε στὴ Γαλλία τοῦ
19ου αἰῶνα μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἐποχὲς στὸν Εὐρωπαϊκὸ πολι-
τισμό, στὴ λογοτεχνία καὶ στὴ ζωγραφικὴ, στὴν ἐπιστήμην, στὴ μου-
σικὴ, στὴ φιλοσοφίαν. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ δείξει ὅπως πρέπει,
μπορεῖ μόνο νὰ εὐγνωμονεῖ τὴ Γαλλίαν γιὰ τὴ συμβολὴ τῆς στὴν
ἀνάπτυξιν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ συμβεῖ
αὐτό, ἂν ὅλες οἱ δυνάμεις τῶν Γάλλων εἶχαν ἀπορροφηθῇ γιὰ νὰ
κρατοῦν ὑποδουλωμένη τὴν Εὐρώπην.

Ἀκόμα ὅμως καὶ ἂν δὲν κάνομε αὐτὲς τὶς βαθύτερες παρατηρή-
σεις, ὑπάρχουν τὰ δεδομένα τῆς ἀληθινῆς καὶ τῆς σχετικῆς δυνάμεις
στὴν πολιτικὴν.

Μιὰ δυὸ ἐβδομάδες πρὶν ἀπὸ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου μιλοῦσα
στὴν πλατεῖαν τῆς Νάντης μ' ἕνα Γάλλο ἀξιωματικὸ πού εἶχε κληθῇ
στὸ σύνταγμα του. Γιὰ ὅλη τὴν ἀναταραχὴν πού περνοῦσε ἡ Εὐρώπην
ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καταριόταν τοὺς Ἄγγλους, πού κατάστρεφιν
τὸν Ναπολέοντα. Εἶναι μιὰ ἔμμονη ἰδέαν τῶν Γάλλων. Ἀλλὰ ἀκόμα
καὶ ἂν δὲν εἶταν οἱ Ἄγγλοι, ἡ δύναμιν τοῦ Ναπολέοντα στὴν Εὐ-
ρώπην δὲν θὰ μπορούσε νὰ διατηρηθεῖ. Ὑπῆρχαν πολλὲς δυνάμεις τῆς
ἐθνικῆς ἀντίστασης πού τὴν πολεμοῦσαν. Δὲν εἶταν δυνατό νὰ τὶς
καταπιεῖ κανεὶς γιὰ ἀπεριόριστον χρονικὸ διάστημα. Κάπου θὰ γι-
νόταν ἡ ἔκρηξιν.

Γιὰ τοὺς Βρεταννοὺς ἡ ἀντίσταση εἶταν μόνον ἕνας παράγοντας.
Ἕνας ἄλλος εἶταν ἡ Αὐστρία. Τὸ ἴδιο ἡ Πρωσσία, ἡ Ἰσπανία, ἡ

Ρωσία. Ὁ Ναπολεὼν εἶχε τὶς ἐπιτυχίες του στὴν Εὐρώπην, γιατί σὺν
τὸν Χίτλερ ἤξερε νὰ ἐκμεταλλευθεῖ τὶς Εὐρωπαϊκὲς διαφορὰς καὶ νὰ
χτυπᾷ γρήγορα, προτοῦ ἡ ἀνώτερη δύναμιν ὅλων τῶν ἄλλων προ-
φτάσει νὰ ἐκδηλωθεῖ. Οἱ ἀῆλοι αὐτοὶ παράγοντες τῆς ἀληθινῆς
δυνάμεις ἔπρεπε μιὰ μέραν νὰ ἔρθουν στὸ φῶς καὶ νὰ ἀποκατασταθεῖ
τὸ δικαίον τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων. Αὐτὸ γίνεται σήμερὰ πάλι στὴν
Εὐρώπην μὲ τὴν ἐξέγερσιν τῶν Πολωνῶν, τῶν Ἑλλήνων, τῶν Γιουγ-
κοσλαύων, τῶν Τσέχων, τῶν Σκανδιναυῶν, τῶν Γάλλων, μιὰ ἀλη-
θινὴ ἐξέγερσιν τῶν λαῶν.

Αὐτὸ μᾶς ὁδηγεῖ σὲ ὁρισμένα συμπεράσματα:

1. Τὸ διδάγμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἱστορίας φαίνεται πῶς εἶναι, ὅτι
καμιά δύναμιν δὲν εἶναι ἀρκετὰ δυνατὴ — καὶ ἀρκετὰ ἄξια — νὰ ὑπο-
δουλώσει τὴν ὑπόλοιπην Εὐρώπην.

2. Ὁ ρόλος τῆς Βρεταννίας σ' αὐτὸ τὸν πόλεμον συνεχίζει τὴ μα-
κροχρόνια παράδοσιν τῆς πολιτικῆς τῆς Ἡ τελικὴ τῆς δικαίωσης εἶναι,
πῶς βοήθησε νὰ μεῖνῃ ἀνοιχτὸς ὁ δρόμος γιὰ ὅλα ὅσα οἱ Τσέχοι,
οἱ Πολωνοί, οἱ Γιουγκοσλαῖοι καὶ ὅλοι οἱ ὑποταγμένοι λαοὶ συνε-
σφύρουν στὸν πολιτισμό. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λαοὺς στέκονται
μόλις στὴν ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς συμβολῆς τους.

3. Ἡ γερὴ καὶ σωστὴ πολιτικὴ πού πρέπει νὰ ἀκολουθεῖ ἕνας
λαὸς δὲν εἶναι ἡ μεγαλομανία μὲ τὰ ὄνειρα τῆς μονοκρατορίας, ἀλλὰ
ἡ διατήρησιν καὶ ἡ προστασία τῶν συμφερόντων καὶ τῆς ἰδιοτυπίας
κάθε κράτους καὶ σύγχρονα ἡ ὅσο τὸ δυνατόν στενότερη ἐπαφὴ μὲ
τὰ συμφέροντα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἄλλων κρατῶν.

Αὕτη εἶταν ἡ ἀκλόνητη βίσις τῆς ἀσφάλειας τῆς Βρεταννίας γιὰ
τέσσαρσι αἰῶνες. Εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐξήγησις, γιατί ἡ Ἀγγλικὴ πο-
λιτικὴ ἔχει ἐπιτυχία. Νικήθηκε, μόνον ὅταν ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὰ
διδάγματα αὐτά.

ΜΙΑ ἱπτάμενη βόμβα ἔπεσε πάνω στὸ σπίτι μιᾶς γρηούλας καὶ τὸ
τίναξε στὸν ἀέρα. Ὑστερὰ ἀπὸ μεγάλες προσπάθειες καθορθώσαν
νὰ βγάλουν τὴ γριὰ μέσῃ ἀπὸ τὰ ἔρειπια. Τῆς εἶπαν, πῶς ἀνάμεσα
στ' ἄλλα πράγματα πού μπόρεσαν νὰ σώσουν εἶταν καὶ μιὰ μπου-
κάλα μπράντυ, καὶ τὴ ρώτησαν ἂν ἤθελε νὰ τῆς δώσουν νὰ πῇ λίγο.
«Ὁχι, ὄχι, ἀπάντησε, τὸ φυλάω γιὰ μιὰ ὥραν ἀνάγκης!»

Ο Πρόεδρος Ρουζβελτ

(Από τους Times, Λονδίνο)

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ του Προέδρου Ρουζβελτ, πάνω στο μεσουράνημα του μεγαλείου του ήταν μια συμφορά για όλο τον κόσμο. Ιδιαίτερα στη Μεγάλη Βρεταννία έδωσε το πικρό συναίσθημα μιας τεράστιας προσωπικής απώλειας. Χάρη στη γοητεία μιας κοινής γλώσσας είχε γίνει φυσιολογική εθνική, όσο ήταν και για τις Ήνωμένες Πολιτείες, και γι' αυτό πένθησε η χώρα τούτη όσο για κανέναν άλλο ξένο δεν είχε πενήσει ποτέ. Κι' ούτε ποτέ ο Άγγλικός λαός είχε βρεθεί τόσο στενά δεμένος με τις Ήνωμένες Πολιτείες, όσο στη συμπάθεια και την κατανόηση που δημιουργήσε ο κοινός πόνος.

Για τα μάτια μερικών από τους συμπατριώτες του, η μορφή του Πρώτου Πολίτη θόλωνε κατά καιρούς, και η αιτία ήταν κάποιες δυσαρέσκεις που τυχόν να γεννούσε σε τούτους ή πολιτική του Αρχηγού της εκτελεστικής εξουσίας. Όταν ο ηγέτης μιας χώρας είναι σύγχρονα και άρχηγος κόμματος, είναι καταδικασμένος να διανοπαθήσει στα χέρια των πολιτικών του αντιπάλων. Οι Βρεταννοί όμως, όντας έξω από τις έσωτερικές διαμάχες ολόγουρά τους, τον αγνάντευαν να ορθώνεται σαν πύργος και να φτάνει ψηλά. Μά είχαν πάνω απ' αυτό και κάθε λόγο να τον αγαπούν και να τον τιμούν, γιατί ξέραν πώς ήταν φίλος τους. Και ξέραν ακόμα πώς, μολονότι Αμερικάνος από τους πιο γνήσιους, ήταν με την ίδια γνησιότητα, κι' ένας μεγάλος Πολίτης του Κόσμου όλου. Η συμπάθειά του στις επιδιώξεις μας, δεν προέρχονταν τόσο από λόγους συναισθηματικούς, όσο από σύμπτωση στις απόψεις. Ο δημιουργός του New Deal και του Lend-Lease (Νόμου εκμισθώσεως και δανεισμού), ο εθνικός ηγέτης, που έκανε αρχικά κάθε δυνατή προσπάθεια για να ματαιώσει τον πόλεμο και που χρειάστηκε αμέσως μετά να μοιραστεί το τρομερό βάρος των πολεμικών αναγκών, βοήθησε τους Βρεταννούς σε κάθε στιγμή έτοιμους με την καρδιά και με το νου να δεχτούν τη σκέψη του και τα λόγια του.

Ο Πρόεδρος Ρουζβελτ έμοιαζε να δίνει την πιο σίγουρη έγγυση πώς, είτε σε πόλεμο είτε σε ειρήνη, την Αμερικανική πολιτική θα κυβερνούσαν πάντα τα πιο πλατιά ανθρωπιστικά αισθήματα. Έτσι, κι' αν κάποτε τέλειωνε η θητεία του, η έπιρροή του πάνω στον κόσμο θα διακοιούσε για όλη του τη ζωή. Γι' αυτό και στάθηκε ο θάνατός του μια τρανή και τρομερή απώλεια. Η απουσία του θα έχει αντίκτυπο σ' όλες τις χώρες και σ' όλους τους σκο-

πούς που αγαπούσε και υποστήριζε—θα αποτελέσει στ' αλήθεια μια θλιβερή στέρωση, γιατί ο Πρόεδρος Ρουζβελτ, με τη βαθειά κατανόηση που είχε για το λαό του, δίχως άλλο σά Δημιουργός της Ειρήνης θα ολοκλήρωνε το μεγάλο του έργο.

ΠΡΩΤΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Αν ο Λίνκολν είναι ο προστάτης άγιος της σύγχρονης δημοκρατίας, ο Πρόεδρος Ρουζβελτ θα μείνει στους καιρούς σαν πρώτος της απόστολος. Κανένας άνθρωπος δεν μπόρεσε ποτέ να σταθεί με τέτοια δύναμη στο ύψος της αντιμετώπιζοντας όλες τις κρίσιμες στιγμές. Τη δύναμή του αυτή τη γύμνασε πάνω στην ίδια του τη φύση. Όταν, ώριμο πιά άντρα, τον βοήθη η φοβερή αρρώστια που τον άφησε σακάτη, κατάφερε να δαμώσει την ψυχή του εναντίον της, και στην προσπάθεια πάνω μπόρεσε να αναπτύξει δυνάμεις που πρωτύτερα ούτε τις φανταζόταν! Έτσι λοιπόν έχοντας μάθει τι θα πει κουράγιο, φανέρωσε σά διοικητής της Νέας Υόρκης ιδιότητες που οι συμπατριώτες του νοιώσαν αμέσως πόσο ήταν πολύτιμες στις δύσκολες στιγμές του 1932. Από τον έαυτό του τον ίδιο άντλούσε την πίστη και την αισιοδοξία που χρειαζόταν η αντιμετώπισή τους. Και στον έαυτό του βοήθη πάλι τη μεγάλη καρδιά και την τόλμη που χαρακτηρίζαν το δύσκολο έργο του. Τα σχέδιά του ήταν τα πιο πλατιά που συνέλαβε ποτέ ένας Αμερικανός. Αγκάλιασε ολόκληρο τον άχανη όγκο της βιομηχανικής παραγωγής, και δέ σταμάτησε μήτε στιγμή, έτσι που το τελειωτικό μέγεθος της προσπάθειάς του να είναι ίσο με το μέγεθος του κενού που άφησε.

Συνάντησε πικρή κι' αδυσώπητη αντίσταση, εμπόδια κι' αντιρρήσεις κάθε είδους. Η πλειονότητα όμως του Αμερικανικού λαού παρακολούθοντας τον τεράστιο αγώνα του, τον ακολουθούσε βοηθώντας τον στην πορεία του σαν ένα μεγάλο κύμα λαϊκής συμμετοχής κι' εμπιστοσύνης. Τον κατηγορήσαν πώς δεν ήταν ορθόδοξος. Ήταν όμως ολοφάνερο, πώς η ορθοδοξία δεν είχε κατορθώσει να τα βγάλει πέρα με τις περιστάσεις, προηγούμενο κανένα που να βοηθεί δεν υπήρχε, και η απάθεια που γεννά η απογοήτευση ήταν ο μεγαλύτερος κίνδυνος. Ένοιωθε πάνω απ' αυτά, πώς καθήκον του ήταν να δουλέψει όχι μονάχα για τη σωτηρία του τόπου του, μα και του κόσμου όλου, που πολλά δεινά υπέφερε. Και δεν έφταιγε εκείνος, αν δεν του ήταν πάντα δυνατό να πραγματοποιήσει τη θέλησή του. Έπειτα, το να ξανοιχτεί πολύ μπροστά από το λαό του—όπως έγινε στους πρώτους μήνες του πολέμου—ήταν βέβαια κάτι για όλους ριψοκίνδυνο.

Οι αντίπαλοί του συχνά δοκιμάζουν να τον ταπεινώσουν με το

επίθετο του «πολιτικάντη», για να δείξουν έτσι πώς δεν τον παραδέχονταν για πολιτικό με πεποιθήσεις. Εκείνος όμως είχε βάλει για σκοπό να νοιώσει τί πραγματικά πόθουσε ο λαός — γιατί στην υπηρεσία του λαού είχε ταχθεί — και να τον οδηγήσει μέσα από σίγουρο δρόμο. Ένα σοφό ένστικτο του έλεγε τότε να τρέχει μπροστά από την κοινή γνώμη, αγέρωχα αντιμετωπίζοντάς την με νέα σχέδια έτοιμα, και τότε πάλι να σταματά, κρατώντας στάση φαινομενικά παθητική, ώσπου η κοινή ανυπομονησία να του επιβάλλει ξανά τη δράση. Κι' οι δυο τουτοι δρόμοι τον φέρνουν στο σκοπό του. Σημαντικό ήταν επίσης με τί ανοιχτόκαρδο ρεαλισμό ήξερε να δέχεται κάθε κοινοβουλευτική αντίκρουση και να επανορθώνει κάθε λάθος.

Κοντολογής, ήταν μάστορης της αληθινής τέχνης του πολιτικού, της τέχνης του δημοκρατικού ηγέτη, και ήταν ηγέτης κυριολεκτικά. Στην πολιτική στρατηγική δείχνονταν αποφασιστικός και πολεμικός. Το έθνος που είχε απέναντί του δεν ήταν ούτε τόσο ένιαιο και ομοιογενές, ούτε τόσο εκβιομηχανισμένο, όσο το Άγγλικό. Χρειαζόταν να απλωθεί μακριά και να μονιάσει τους κατοίκους μιās διάπλητης ηπείρου, που διαφέρον ανάμεσά τους σε καταγωγή, έπαγγελμα, συμφέρον και παράδοση. Κατάφερε ακόμα να πραγματοποιήσει με μόνο το New Deal πολλά από κείνα που στη δική μας χώρα απαιτήσαν χρόνια δλόκληρα με διαμάχες, διαπραγματεύσεις και νομοθεσίες. Το άριστο μέτρο της επιτυχίας του είναι η ένότητα που κατάφερε να διατηρήσει και το γεγονός, πώς μιὰ μεγάλη πλειοψηφία του Αμερικανικού λαού τον υποστήριξε για πολλά χρόνια, και δυο φορές κατάπατησε μιὰ αγαπητή παράδοση για να τον κρατήσει στην αρχή.

ΔΥΝΑΜΗ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Η κρίσιμη προπολεμική περίοδος, οι δεκαπέντε μήνες που ο πόλεμος μαίνονταν στην Ευρώπη και η τελική του εξέλιξη σε παγκόσμια σύρραξη, χρησιμεύαν με τη σειρά για να στερεώσουν τη δύναμη και να αναπτύξουν τις ικανότητες του Προέδρου. Έμοιαζε ακόμα να ανεβαίνει σκαλί σκαλί. Σαν το Λούντ Τζώρτζ — που ο θάνατός του ήρθε λίγο πριν από το δικό του και που σε ιδιοσυγκρασία του έμοιαζε αρκετά, ώστε η θέση του στην Άγγλική ιστορία είναι ανάλογη με τη θέση εκείνου στην Αμερικανική — μιὰ θύελλα λές και τον έσπρωχνε πάντα να ξεπεράσει τον εαυτό του. Είχαν και κάτι άλλο κοινό: πώς υπερνικούσαν κι' οι δυο τις δυσκολίες και πώς βγαίνουν πάντα σώοι κι' από την πιο άγρια επίθεση εναντίον τους. Μά και κάτι άλλο ακόμα: πώς ξέραν να κάνουν μιὰ γρήγορη και

επιτυχημένη μεταστροφή από το έργο της κοινωνικής μεταρρύθμισης στην οργάνωση του πολέμου.

Από άλλες απόψεις παρουσίαζε κοινά σημεία με τον κ. Τσώρτσιλ, το συνάδελφό του και αφοσιωμένο φίλο του. Όταν ο λαός βρέθηκε αναγκασμένος πια να πολεμήσει, φάνηκε με τί διορατική σοφία και ύπομονη τον είχε ο Ρούζβελ προετοιμάσει. Σκοπός του ήταν σά σημάνει η ώρα να βρεθούν οι Πολιτείες πραγματικά ενωμένες, κι' όταν έσήμανε, είδε πώς το έργο του είχε πια ολοκληρωθεί.

Όλη του η σταδιοδρομία έμοιαζε να του είχε χρησιμεύει για αυτή την ύστατη μοιραία στιγμή. Είχε οδηγήσει με σιγουριά το λαό του μέσα απ' την απελπισία των ημερών της «κατάπτωσης». Και αυτοί είχαν ανακαλύψει κάτω από την ξένοιαστη ευθυμία του το πραγματικό βάθος του σκοπού του. Η άσημνια φωνή, που τόσο είχαν συνηθίσει να την ακούν τα βράδια δίπλα στο τζάκι τους, ήταν ικανή και για τις πιο αυστηρές νότες ενός στρατάρχη.

Μολονότι δε θα μέινει στην ιστορία σά μεγάλος διοικητικός λειτουργός — μέσα στα χαρίσματά του δε βρισκόταν και το χάρισμα της οργανωτικής ιαεστρίας — η όρμη και η έμπύχωση που έδινε ήταν αδιάκοπη. Σαν πολεμικός ηγέτης, όχι μέσα στη χώρα του μονάχα, έφθασε στον κολοφώνα της επιτυχίας και της φήμης. Κι' όμως θα είχε άνεβει ψηλότερα ακόμα, αν είχε ζήσει, οδηγώντας το Αμερικανικό έθνος από έναν πόλεμο, που στάθηκε αποφασιστικός για τη χώρα χάρη σ' αυτόν, σε μιὰ Ειρήνη, που οι εθύνες της δε θα είναι διόλου μικρότερες. Η πολιτική του επιρροή πάνω στο λαό φάνηκε έναν καιρό να χαλαρώνει. Μά σ' ανθρωπος της δράσης αποτελούσε πάντα την ένσωμάτωση της εθνικής ψυχής. Αίγιοι αμφιβάλλανε γι' αυτό κι' όλοι στο τέλος τον υπακούανε.

Κάνοντας δεν τον έφτανε σε παράστημα. Κι' ίσαμε την τελευταία στιγμή άχτινοβολούσε πάνω του ο δυναμισμός κι' ο προσορισμός του λαού του.

ΕΝΑΣ άνθρωπος που θεωρεί τον εαυτό του πολύ μεγάλο για μιὰ μικροδουλειά, στο τέλος βλέπει πώς είναι πολύ μικρός για τη μεγάλη δουλειά.

CHURCH MANAGEMENT

Νικήσαμε τὸν τύφο

Τοῦ ALLEN RAYMOND

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ Saturday Evening Post, Νέα Ὑόρκη)

ΣΤΙΣ ΥΠΟΓΕΙΕΣ σπηλιές τῆς Νεάπολης, ποὺ εἶναι σκαμένες μέσα στὸ βυάχο καὶ στὰ νοσοκομεῖα τὰ ἐγκαταστημένα στὰ ὑψώματα γύρω ἀπ' τὴν πόλη, συναντήθηκα πρὶν ἀπὸ λίγο μὲ γιατροὺς τοῦ Ἀμερικανικοῦ Στρατοῦ. Μοῦ μίλησαν γιὰ τὴν αἰώνια ἐκείνη μάστιγα τῆς ἀνθρωπότητας σὲ ὅλους τοὺς πολέμους, τὸν ἐξανθηματικὸν τύφο.

Δὲν μπορεῖ νὰ διαπιστώσει κανένας ἀπὸ σίγουρες στατιστικὲς ποιῆς ἀκριβῶς καταστροφὲς ἔφερε ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος στοὺς διάφορους πολέμους καὶ ἐπαναστάσεις τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ ξέρομε, πὼς στὰ 1915 σκότωσε πολλὰ ἑκατομμύρια ἀνθρώπους στὰ Βαλκάνια, στὴν Πολωνία καὶ στὴν Ρωσία. Στὰ 1922 τὰ δύο τρίτα τῶν γιατρῶν τῆς Τουρκίας ὑποκύψανε σὲ μιὰ ἐπιδημία. Ἐπειτα παρουσιάστηκε καὶ σὲ ἄλλες χώρες, ὅπου ὡς τότε εἶταν ἄγνωστος. Ξέρομε πὼς ὑπάρχει σήμερα σὰν ἐνδημικὴ κατάσταση στὴ Γαλλία, στὴν Ἰσπανία, στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη, στὴ Βαλτικὴ καὶ στὴ Μαύρην Θάλασσα.

Ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε ἀνθρωπιστικὴ ἄποψη, ἡ ἐμφάνιση μιᾶς ἐπιδημίας τύφου σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ θέατρα τῶν ἐπιχειρήσεων θὰ δημιουργοῦσε γιὰ τοὺς Συμμάχους ἓνα σοβαρὸ στρατιωτικὸ πρόβλημα. Ὡστόσο ἡ πρώτη συνάντηση μὲ μιὰ σημαντικὴ ἐπιδημία στὴ Νεάπολη ἔδειξε, πὼς τὰ φάρμακα, οἱ ἀνθρώποι καὶ ἡ ὁργάνωση τῶν Συμμάχων εἶταν σὲ θέση ν' ἀντιμετωπίσουν τὴ μάστιγα αὐτὴ μέσα σὲ δυὸ μῆνες καὶ νὰ προστατεύσουν ὄχι μόνο τὰ στρατεύματα, μὰ καὶ ὅλο τὸν ἀστικὸν πληθυσμό. Ὁ ἐξανθηματικὸς τύφος παρουσιάστηκε στὴ Νεάπολη τὸ Μάρτιο τοῦ 1943, ἔξη μῆνες προτοῦ μποῦν τὰ στρατεύματά μας στὴν πόλη. Φαίνεται πὼς βομβαρδίστηκε ἓνα στρατόπεδο Σέρβων αἰχμαλώτων, καὶ ἀφοῦ δραπέτευσαν κάμποσοι ἀπὸ τοὺς κρατούμενους, ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους πολλοὶ ἀρρωστήσαν στὶς φυλακές. Οἱ φασιστικὲς ἀρχὲς παραμέλησαν νὰ ἀνακοινώσουν τὰ χροῦσματα αὐτὰ τοῦ τύφου. Οἱ φασίστες ἔχουν τὴ συνήθεια νὰ ἀπαγορεύουν στοὺς γιατροὺς τοὺς νὰ δηλώνουν τὶς ἀρρώστιες ἐκεῖνες, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ διαταράξουν τὸ ἰσοζύγιο τῆς ἐντυπωσιακῆς στατιστικῆς τοὺς γιὰ τὴ δημόσια ὑγεία.

Τὴν ἐποχὴ ποὺ μπήκαν τὰ στρατεύματά μας στὴν πόλη, ὑπῆρχανε κιόλας ἀρκετὲς δεκάδες χροῦσματα, καὶ ἡ ἐπιδημία εἶχε ἀρχί-

σει νὰ ξαπλώνεται. Ἀλλὰ οἱ προσπάθειες γιὰ νὰ περιοριστεῖ δὲν ἄρρισαν παρὰ τὸ Δεκέμβριο, ὅταν οἱ δημοτικὲς ἀρχὲς ζήτησαν ἀπὸ τὴ διεύθυνση τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀντιτυφικῆς Ἐπιτροπῆς στὸ Κάιρο νὰ τὶς βοηθήσει στὴ διάγνωση τῶν χρουσμάτων. Ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἀντιπροσώπους τοῦ στρατοῦ, τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας καὶ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν στὴν Οὐάσιγκτον. Σκοπὸ ἔχει τὴν καταπολέμηση τοῦ τύφου σ' ὅλο τὸν κόσμον, παντοῦ ὅπου οἱ τοπικὲς ἀρχὲς δέχονται ἢ ζητοῦν τὴν ἐπέμβαση τῆς.

Δυὸ μέλη τῆς Ἀντιτυφικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ ταγματάρχης John Snyder, ποὺ εἶναι μέλος τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος Ροκφέλλερ, καὶ ὁ ὑποπλοίαρχος Andrew Yeomans, τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ναυτικοῦ, ἦρθαν μὲ τὸ ἀεροπλάνο ἀπὸ τὸ Κάιρο, ἔκαναν τὴ διάγνωση τους, καὶ ξαναγύρισαν πάλι μὲ τὸ ἀεροπλάνο, γιὰ νὰ κατατοπίσουν τὸν ταξίαρχο Leon A. Fox, τὸν τεχνικὸν διεθυντὴ τῆς Ἐπιτροπῆς. Εἶπαν πὼς, σύμφωνα μὲ τὴ γνώμη τους, γιὰ τὴν κατάσταση ποὺ βρῆκαν στὴ Νεάπολη δὲν ἀρκοῦσε ἡ ἀπλὴ διάγνωση καὶ πὼς ἡ μόνη σωτηρία εἶταν νὰ στείλει ἀμέσως ἡ Ἐπιτροπὴ προσωπικό, ὁρὸ σὲ μεγάλη ποσότητα καὶ κάποιο ἐντομοκτόνο ποὺ ἡ παρασκευὴ του εἶταν τότε στρατιωτικὸ μυστικόν, μὰ ποὺ τώρα κατασκευάζεται στὴν Ἀμερικὴ σὲ μεγάλες ποσότητες. Ὁ στρατηγὸς Fox ἔφυγε γιὰ τὴ Νεάπολη μὲ ἓνα ἀεροπλάνο γεμάτο φάρμακα καὶ προσωπικό, καὶ ἔφτασε στὶς 20 Δεκεμβρίου. Ὁ στρατηγὸς A. W. Pence, ποὺ διοικοῦσε τὸ τμήμα τῆς βάσης τῆς χερσονήσου, παραχώρησε τοὺς ἀπαραίτητους ἀνδρες καὶ τὸ ὑλικόν: 36 Ἀμερικανοὺς ἀξιωματικούς, ποὺ ἀπ' αὐτοὺς 7 εἶταν ἐντομολόγοι, 2 ἀξιωματικούς διοικητικούς καὶ ἄλλον ἓναν τῆς ὑπηρεσίας χημικοῦ πολέμου.

Ὁργάνωσαν μιὰ ὑπηρεσία ἐμβολιασμοῦ καὶ ἀπολύμανσης, ποὺ φρόντισε γιὰ ὅλα τὰ πρόσωπα ποὺ εἶχαν ἐπαφὴ μὲ τὸν ἀρρωστο (συγγενεῖς, φίλους, γείτονες). Χρησιμοποιοῦσαν μιὰ καινούργια ἐντομοκτόνο σκόνη, μὲ τὸ ὄνομα DDT.¹ Μ' αὐτὴν πασπαλίζονται ὅλα τὰ ροῦχα, ὅσα ὑποψιζόμεστε πὼς ἔχουν παράσιτα. Τὸν περασμένο Ἰούνιο γνωστοποιήθηκαν ἐπίσημα μερικὲς ἀπὸ τὶς καταπληκτικὲς

(¹) Αὐτὴ ἡ καταπληκτικὴ σκόνη, γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα DDT—τὰ ἀρχικὰ τῆς λέξης διχλωρο-διφενυλο-τοριχλωραιθάνιο—θὰ ἀποκαλυφθεῖ σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ πολυτιμότερα δῶρα τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐργαστηρίου πρὸς τὸν παραγωγόν. Τὸ DDT δὲν εἶναι μόνον τὸ δραστηκότερο ἐντομοκτόνον, ἀλλὰ ἐξασφαλίζει τὴ συγκομιδὴ κατὰ πολὺ διαρκέστερον τρόπο ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἐντομοκτόνα. Ἐδείξε κιόλας τὴν ἀποτελεσματικότητά του ἐναντίον στὰ παράσιτα, τὶς κάμπιες τῶν περίδων τῶν λαγάνων, στὶς πυραλίδες τῶν μύλων, στὶς ἀφίδες, τὰ σκουλήκια τῶν φρούτων καὶ ἀκόμα καὶ στὰ μαμούνια τῶν σιτηρῶν ποὺ ὅλα τὰ ἄλλα ἐντομοκτόνα δὲν μπορούσαν νὰ ἐξοντώσουν.

ιδιότητες της σκόνης αυτής. "Αν τη σκορπίσουμε σ' έναν τοίχο, κάθε μύγα, πού θά άκουμπήσει εκεί πάνω στους τρεις επόμενους μήνες, θά ψοφήσει άμέσως. Τό ίδιο και τὰ παράσιτα, όσα μέσα σέ 300 μέρες άκουμπήσουν σέ ένα κρεβάτι ραντισμένο μ' ούτῃ τῇ σκόνῃ. Τὰ ροῦχα τὰ προστατεύει γιά ένα μήνα, ἔστω και ἂν πλυθούν σ' αὐτό τό διάστημα. Μερικές δε-άδες γραμμάρια τῆς σκόνῃς αὐτῆς σέ νερό πι ὕ λιμνάζει εἶναι ἀρκετά, γιά νά ψοφήσουν ὅλα τὰ κουνούπια. Καταστρέφει τό σκόρο, τοῖς κοριοῦς, τὰ μυρμήγκια και τὰ τσιμπούρια. Προστατεύει τῇ συγκομιδῇ ἀπό τὰ ἔντομα καλύτερα και διαρκέστερα ἀπό κάθε ἔντομοκτόνο και ἔξολοθρεῖ τὰ παράσιτα τῆς πατάτας, τῆς κάμπιες τῶν λοχάνων και τὰ σκουλήκια τῶν φρούτων.

Σαφιντα δυό σταθμοί, ἄλλοι γιά γυναῖκες και ἄλλοι γιά ἄνδρες, ἐγκαταστάθηκαν σέ κενά κτίρια. Ἡ μόνη ἐφημερίδα πού εἶχε τότε ἡ Νεάπολη, τό Risorgimento, ρεκλάμες στούς δρόμους και κηρύγματα τῶν παπάδων ἀπό τόν ἄμβωνα, ἔορκίζαν τόν πληθυσμό νά κάνει τήν προληπτική αὐτή θεραπεία. Ἦσαν πραγματικά σέ μεγάλες μάζες—νέοι και γέροι, γυναῖκες και παιδιά— γιά νά τοὺς γεμίσουν μέ τήν ἄσπρη αὐτῇ σκόνῃ, πού τοὺς τήν ρίχναν ἀπό τό γιαντά, ἀπό τὰ μανίκια, ἀπό τό ἄνοιγμα τῆς φούστας κι' ἀπό τό πανταλόνι. Σέ ένα μήνα μέσα, πάνω ἀπό ένα ἑκατομμύριο τριακόσιες χιλιάδες ἄνθρωποι παρουσιάστηκαν γιά νά προφυλαχτοῦν—δηλαδή περισσότεροι ἀπό τό συνολικό ἀριθμό τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλης (περίπου τό ένα τέταρτο τοῦ πληθυσμοῦ θά παρουσιάστηκε δυό φορές) Ἡ δραστηριότητα τοῦ φάρμακου διαρκεῖ περίπου ἑξῇ ἐβδομάδες.

Ἡ στατιστική τῶν κρουσμάτων τύφου ἀπό τίς 4 Δεκεμβρίου 1943 ὡς τίς 18 Φεβρουαρίου 1944 δείχνει πόσο εἶχε πετύχει ἡ Ἐπιτροπὴ στό ἔργο της:

Ὡς τίς	4	Δεκεμβρίου	36	κρούσματα
» »	17	»	33	»
» »	24	»	50	»
» »	31	»	208	»
» »	7	Ἰανουαρίου	311	»
» »	14	»	231	»
» »	21	»	158	»
» »	28	»	163	»
» »	4	Φεβρουαρίου	99	»
» »	11	»	49	»
» »	18	»	39	»

Ὁ ἀρχηγός αὐτῆς τῆς πρώτης νικηφόρας μάχης ἐνάντια στόν τύφο εἶταν ὁ στρατηγός Fox, πού τό Φεβρουάριο τοῦ 1943 εἶχε

διοριστῇ ἀρχηγός τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπό τό Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν ἀλλά παραιτήθηκε τὸν Αὐγουστο γιά νά διευθύνει τίς τεχνικές ἐργασίες. Ἀπό τότε ταξίδεψε ὅσο λίγοι Ἀμερικανοὶ ἀξιωματικοὶ ἔχουν ταξιδέψει.

«Ὁ τύφος φαίνεται πὼς ἔχει σκοτώσει περισσότερους ἀνθρώπους ἀπό κάθε ἄλλο ὅπλο»,—εἶναι τὰ λόγια τοῦ στρατηγοῦ— «ἀλλὰ τώρα ἔχουμε μέ ποιὸν τρόπο μποροῦμε νά τὸν νικήσουμε. Τὸ μεγαλύτερο πλεονέκτημά μας στὴν Ἰταλία εἶναι πὼς ἔχουμε αὐτὸ τὸν ὁρὸ, γιά νά μπολιάζουμε ὅλους τοὺς ἄνδρες μας, καθὼς και ὅλους τοὺς ἀμάχους πού θά τὸ ζητήσουν.»

Ὁ στρατηγός Fox πρόσθεσε, πὼς παράγεται τώρα αὐτὸ τὸ ἐμβόλιο σέ ποσότητα πέντε ἑκατομμυρίων κυβικῶν ἑκατοστῶν. Στείλαμε κιόλας μέ στρατιωτικά ἀεροπλάνα πάνω ἀπό ένα ἑκατομμύριο κυβικά ἑκατοστά στὴν Κίνα.

Στὴν Ἰταλία εἰδικὰ συνεργεῖα ἔχουν μπολιάσει ὅλους τοὺς γιατροὺς, τίς ἀδελφές, τοὺς κληρικούς, τοὺς ἀστυνομικοὺς και ὅλα τὰ ἄλλα πρόσωπα, πού ἡ δουλειά τους τοὺς φέρνει σέ ἐποφῇ μέ τῇ μάζα ἢ μέ τοὺς ἀρρώστους. Ἀλλὰ συνεργεῖα ἀνάλαβαν νά ἐξετάσουν και νά ἀπομονώνουν τοὺς πρόσφυγες, πού φεῦγαν ἀπό τίς γερμανοκρατούμενες περιοχές γιά νά ἔρθουν στίς Ἀμερικανικὲς γραμμές. Ἐνα κινητὸ συνεργεῖο κυκλοφοροῦσε σ' ὅλη τὴ νότια Ἰταλία και πήγαινε παντοῦ, ὅπου γινόταν γνωστὸ κανένα κρούσμα τύφου, γιά νά μπολιάζει και νά ἀπολυμαίνει.

Συνόδεψα τοὺς στρατιωτικοὺς γιατροὺς στίς αἰθούσες τῶν νοσοκομείων, ὅπου ἄνδρες και γυναῖκες πέθαιναν κάθε μέρα ἀπό τὸν τύφο και εἶδα ἀρκετά, ὥστε νά ἔξρω, πὼς παντοῦ, ὅπου προχωροῦν τὰ στρατεύματά μας μέ τὰ ὅπλα τῆς καταστροφῆς, προχωρεῖ δίπλα τους και ὁ στρατὸς τῶν γιατρῶν μας μέ τὰ ὅπλα τῆς θεραπείας.

ΕΝΑΣ ἔξυπνος ἄνθρωπος θά βρισκόταν συχνὰ σέ δύσκολη θέση, ἂν δὲν εἶχε πίσω του τὴ συντροφιά τῶν κουτῶν.

LA ROCHEFOUCAULD

Ἡ Πανεπιστημιακὴ ζωὴ σὲ δυὸ χώρες

Τοῦ Dr. A. R. GEMMEL

(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ Listener)

ΟΤΑΝ ΕΙΔΑ γιὰ πρώτη φορὰ τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Minnesota, μοῦ ἔκανε μιὰ τρομερὴ ἐντύπωση. Εἶταν πιὸ μεγάλο ἀπὸ τὴν πόλη, ὅπου εἶχα περάσει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς μου. Μὲ τοὺς 13.000 φοιτητὲς του φαινόταν γιγάντιο μπροστὰ στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Glasgow, μὲ τοὺς 4.000 φοιτητὲς του, γιὰ τὸ ὅποιο ἔνοιωθα τόση περηφάνεια. Εἶταν δύσκολο στὴν ἀρχὴ νὰ σκεφτεῖ κανεὶς, ἀπὸ ποῦ ἦρθαν ὅλοι αὐτοὶ οἱ φοιτητὲς καὶ πὼς μπορούσαν νὰ φτάσουν τὸ ἐπίπεδο ἐκεῖνο τῆς μόρφωσης ποὺ ἀπαιτεῖται γιὰ νὰ μποῦν σ' ἓνα πανεπιστήμιο. Μὰ σύντομα διαπίστωσα, πὼς οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ στὰ Ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια εἶναι πολὺ ἀπλούστερες παρὰ στὰ Ἀγγλικά. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι πὼς ἓνα πολὺ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ μπορεῖ νὰ ἐπωφεληθεῖ καὶ πραγματικά ἐπωφελεῖται ἀπὸ τὴν πανεπιστημιακὴ ἐκπαίδευση.

Τί πηγαίνομε νὰ σπουδάσουμε ἑμεῖς στὴν Ἀγγλίᾳ σ' ἓνα πανεπιστήμιο; Νομίζω πὼς ἐκτὸς ἀπὸ τὸ "Οξφορντ καὶ τὸ Κέμπριτζ οἱ περισσότεροὶ φοιτητὲς μας παίρνουν διπλώματα γιὰ νὰ γίνουν τελικὰ καθηγητὲς στὰ σχολεῖα. Ἐνα ἄλλο μεγάλο μέρος γίνονται γιατροὶ ἢ μηχανικοί. Καὶ τὸ ὑπόλοιπο ἀποτελεῖται ἀπὸ μελλοντικὸς νομικούς, ὑφηγητὲς καὶ καθηγητὲς πανεπιστημίων καὶ ἓναν ἀριθμὸ προορισμένο γιὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα. Ἀλλὰ στὰ Ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια καὶ ἰδιαίτερα στὴ Minnesota ἀνακάλυψα, πὼς μπορεῖς νὰ πάρεις πτυχίον γιὰ κάθε τι, ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ ὡς τὴ χημεία, ἀπὸ τὴ ραδιομηχανικὴ ὡς τὴν κτηνιατρικὴ, ἀπὸ τὴ φιλοσοφίαν ὡς τὴ δημοσιογραφίαν — τὸ σύνολο τῆς ἀνθρώπινης γνώσης διδάσκεται καὶ μαθαίνεται σ' αὐτὸ τὸ ἴδρυμα. Νομίζω πὼς τὰ πιὸ στερεότυπα θέματα, ποὺ διδάσκομε στὰ δικὰ μας πανεπιστήμια, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς μακρόχρονης πανεπιστημιακῆς παράδοσης, ποὺ ὡς τελευταῖα μᾶλλον προσπαθοῦσε νὰ περιφρονήσει αὐτὸ τὸ χαμηλότερο ἀλλὰ ἀναγκαῖο τύπο τῆς γνώσης ποὺ χρειάζονται οἱ Ἀμερικανοὶ γιὰ νὰ βγάλουν τὸ ψωμί τους. Στὴν Ἀμερικὴ πάλι τὰ πανεπιστήμια δὲν ἔχουν τόσο τὸ σκοπὸ νὰ δώσουν μιὰ πλατιά πνευματικὴ βάση ἀν καὶ γίνεται καὶ τοῦτο πολλὲς φορές, ἀλλὰ ἀποσκοποῦν μᾶλλον νὰ βγάλουν τὸ φοιτητὴ ἱκανὸ νὰ σταθεῖ σὰν ἄντρας στὴ

κοινωνία, νὰ μπορεῖ νὰ συναγωνιστεῖ τοὺς ἄλλους σὲ ὅποιαδήποτε ἀπὸ τὶς ἀφάνταστα μηχανοποιημένες πλευρὲς τῆς ζωῆς. Σὰ συνέπεια δημιουργήθηκε ἓνα ἰδιαίτερα παράδοξο φαινόμενο:

Στὴν Ἀγγλίᾳ ὁ φοιτητὴς νοιώθοντας πὼς ἀπλῶς πλαταίνει τὴν πνευματικὴ βάση του θεωρεῖ τὶς παραδόσεις μᾶλλον σὰν ἓνα ἀσήμαντο μέρος ὅλης τῆς πανεπιστημιακῆς του ζωῆς. Βασίζεται κατὰ μεγάλο μέρος στὸ διάβασμα ποὺ κάνει μόνος του τὶς νύχτες καὶ στὶς πολλὲς, μακρυνὲς καὶ ξαναμμένες συζητήσεις ποὺ κάνει γύρω ἀπὸ τὰ τραπέζια τοῦ καφενείου τῆς φοιτητικῆς λέσχης, γιὰ τὴν αὐτὰ τοῦ δίνουν τὸ ἀληθινὸ ὄψις, καὶ ἀπ' αὐτὸ θὰ διαμορφώσει τὴ γνώση του. Ἐτσι ἡ κοινωνικὴ ζωὴ στὰ Βρετανικὰ πανεπιστήμια ποτὲ δὲν εἶναι πολὺ ζωηρὴ. Γίνονται φυσικὰ χοροὶ, δεξιώσεις καὶ γλέντια πότε πότε, ἀλλὰ αὐτὸ θὰ γινόταν μὲ ὅποιαδήποτε ὁμάδα νέων καὶ δὲν ἀνήκει οὐσιαστικὰ στὴν πανεπιστημιακὴ ζωὴ. Ὁ Ἀμερικανὸς φοιτητὴς πάλι νομίζει πὼς τὰ μαθήματα εἶναι τὸ ἀληθινὸ καταστάλαγμα τῆς ἐπιστήμης του, ἡ τελευταία λέξη στὸ ἐπάγγελμα ποὺ σκοπεύει ν' ἀκολουθήσει, καὶ ἔτσι παρακολουθεῖ τὰ μαθήματά του μὲ μιὰ εὐσεβὴ ἀλλὰ κατὰ τὴ γνώμη μου ἐνοχλητικὴ σιωπὴ, καὶ ὅταν φύγει ἀπὸ τὴν αἴθουσα τῶν παραδόσεων γεμίζει τὸν καιρὸ του μὲ ἓνα χαρούμενο ἀνεμοστρόβιλο κοινωνικῆς ζωῆς.

Μίλησα πρὶν γιὰ τὴν εὐσεβὴ σιωπὴ, μὲ τὴν ὁποία παρακολουθοῦν τὰ μαθήματα στὴν Ἀμερικὴ. Σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ πανεπιστήμια μας εἶναι πατροπαράδοτο νὰ γίνεται ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Ἐνα τέταρτο προτοῦ μὴ ὁ καθηγητὴς στὴν αἴθουσα ἡ τάξη διασκεδάζει τραγουδώντας εὐθυμὰ τὸ «Γιατὶ περιμένουμε;» στὸν τόνο τοῦ «Ὅσοι πιστοὶ προσέλθετε». Καὶ ὅταν ὕστερα παρουσιαστεῖ ὁ καθηγητὴς ξεσπάει ἀληθινὸ πανδαιμόνιο μὲ τὶς ζητωκραυγὲς τῶν φοιτητῶν, τὰ ποδοβολητὰ τους καὶ τὸ τραγοῦδι τους «Ἀχ δάσκαλε ἀγαπητέ, πόσο σ' ἀγαπᾶμε...» Ἀμα τελειώσει αὐτὸ, ἀρχίζει τὸ μάθημα. Ἄν ὁ καθηγητὴς δὲν θέλει νὰ τὸν διακόπτουν μὲ παρατηρήσεις, ἡ τάξη εἶναι μισοσιωπηλὴ, ἀλλὰ ἂν ὁ καθηγητὴς δὲ θυμῶνεται μὲ τὰ ἀστεῖα, οἱ παρατηρήσεις εἶναι συχνὲς καὶ πολλὲς φορές ἀστεῖες. Ἄν, νὰ ποῦμε, ὁ καθηγητὴς πεῖ κάτι γιὰ «μαγνητικὰ ζεύγη», ἀκούγεται χεῖμαρρος χειροκροτημάτων καὶ δυνατὰ φιλὰ ad nauseam. Ὅταν πλησιάζει τὸ τέλος τοῦ μαθήματος ἀρχίζουν νὰ σφουρίζουν τὸ Auld Lang Syne ἢ τὸν Ἑθνικὸ Ὕμνον, καὶ τελικὰ μέσα στὸ θόρυβο τῶν χειροκροτημάτων ὁ καθηγητὴς βλέπει πὼς δὲν μπορεῖ νὰ μείνει περισσότερο καὶ ἀποσύρεται γιὰ τὴν ἐπομένη. Ἐξω ἀπὸ τὴν αἴθουσα ὅμως παίρνομε τὰ πράγματα σοβαρά. Τὸ ζωηρότερο μέρος τῆς Βρετανικῆς κοινωνικῆς ζωῆς εἶναι ἡ πολιτικὴ λέσχη, ὅπου γίνονται συζητήσεις, χοροὶ, διαλέξεις κλπ. καὶ ἀπ' ὅπου ξεπήδησαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς βουλευτὲς μας. Δὲν ἀπάντησα μιὰ τέτοια πολιτικὴ συνείδηση

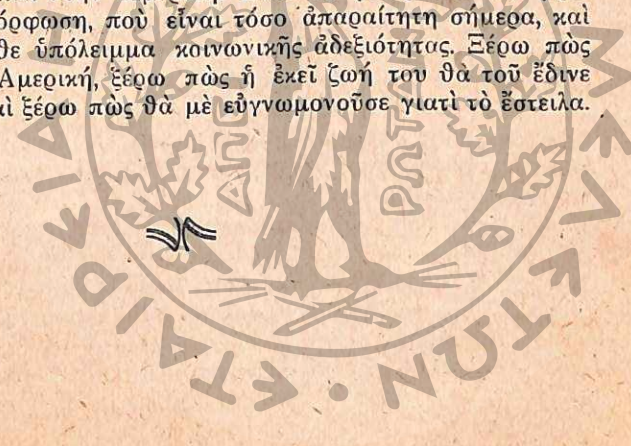
στην 'Αμερική. Ίσως δὲν εἶχα τύχη, ἀλλὰ διαπίστωσα πὼς οἱ Δημοκράτες σπάνια προσπαθοῦν νὰ μεταπείσουν ἓνα Ρεπουμπλικάνο, γιατί ἀπ' ὅ,τι μπόρεσα νὰ καταλάβω ἡ διαφορὰ ἀνάμεσά τους εἶναι μᾶλλον φανταστική παρὰ πραγματική. Ἐδῶ ὅμως προσηλυτίζει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀπὸ τὸ Φιλελεύθερο, τὸ Συντηρητικό, τὸ Ἑργατικό, τὸ Κομμουνιστικό κόμμα μὲ μεγάλη εὐκολία. Καὶ σὲ πολλές περιπτώσεις ὁ προσηλυτισμὸς ὀφείλεται σὲ μιὰ βαθυστόχαστη συζήτηση. Ἐνῶ σὲ ἄλλες στὴν ἐπιθυμία τῆς συμμετοχῆς στὸν ἐπόμενο χορὸ ἢ τῇ συγκέντρωση τοῦ ἄλλου κόμματος.

Ἐνα ἄλλο πρᾶγμα ποὺ μοῦ προκαλεσε ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον εἶταν ἡ στάση τῶν Ἀμερικανῶν πρὸς τὰ σπὸρ στὸ πανεπιστήμιο. Τὸ 1934-37 ἡ Minnesota εἶχε μιὰ καλὴ ποδοσφαιρική ὁμάδα, καὶ ὅταν βρέθηκα ἐκεῖ, εἶταν στὴν καλύτερη φόρμα της. Κάθε Σάββατο τραβοῦσε 40 000 θεατὲς στὸ στάδιο, ποὺ ἔφταναν σὲ ἔκσταση θαυμασμοῦ, ὅσο οἱ Golden Gophers προχωροῦσαν ἀπὸ νίκη σὲ νίκη. Ἐδῶ ἓνα μᾶτς ράγκμπυ ἀνάμεσα σὲ πανεπιστημιακὲς ὁμάδες μπορεῖ νὰ τραβήξει 3 000 θεατὲς, ἂν ὁ καιρὸς εἶναι καλός, καὶ οἱ περισσότεροί ἀπ' αὐτοὺς εἶναι φοιτητὲς ποὺ μπαίνουν δωρεάν. Γιατί ὑπάρχει αὐτὴ ἡ μεγάλη διαφορὰ; Ἐρῶ πὼς οἱ Ἀμερικανοὶ θέλουν νὰ βλέπουν ἓνα πρᾶγμα νὰ γίνεται καλὰ, καὶ ἂν δὲν μποροῦν νὰ τὸ κάνουν μόνοι τους, προτιμοῦν νὰ βλέπουν ἄλλους νὰ τὸ κάνουν, ἔφ' ὅσον ξέρουν πὼς αὐτοὶ οἱ «μονομάχοι» ἔχουν προπονηθῇ ἐξαιρετικά. Ἔτσι ἀπὸ 13 000 φοιτητὲς διαλέγουν συνολικὰ περὶ τοὺς 40, τοὺς προγυμνάζουν ὅσο εἶναι δυνατόν, καὶ ὕστερα πηγαίνουν νὰ τοὺς χειροκροτήσουν, ὅταν ἀγωνίζονται μέχρι θανάτου γιὰ τὴν παλιά τους Alma Mater. Στὴν Ἀγγλία ὅμως σχεδὸν καθένας παίζει κατὶ τὸ Σάββατο τὸ ἀπόγευμα. Ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Glasgow ὑπάρχουν τρεῖς ὁμάδες ράγκμπυ, δυὸ ὁμάδες ποδοσφαιρικές, δυὸ ὁμάδες χόκεϋ, δυὸ ὁμάδες σίντυ (εἶδος σκωτσέζικου χόκεϋ), ὁμάδες γιὰ ἀνώμαλο δρόμο, ἐκτὸς ἀπὸ πολλοὺς φοιτητὲς, ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ συμμετέχουν σὲ ἀγῶνες μὲ τὸ παλιό τους σχολεῖο. Αὐτὸ σημαίνει πὼς κατὰ μέσο ὄρο πολὺ περισσότεροι φοιτητὲς παίρνουν μέρος σὲ ἀγωνίσματα στὴν Ἀγγλία, ἀλλὰ δὲν προπονοῦνται τόσο ἐντατικά καὶ δὲν δίνουν τόσο μεγάλη σημασία στὸ νὰ κερδίσουν τὸ μᾶτς ὅσο στὴν Ἀμερική. Στὸ πανεπιστήμιο ἐδῶ παίρνομε τὰ μαθήματα ἐλαφρὰ καὶ τὰ σπὸρ καὶ τὴν κοινωνικὴ μας ζωὴ μὲ κάποια σοβαρὴ περίσκεψη, ἐνῶ οἱ Ἀμερικανοὶ κάνουν μᾶλλον τὸ ἀντίθετο. Σπουδάζουν σοβαρὰ, καὶ φτάνουν σὲ θορυβώδεις ὑπερβολὲς τόσο στὰ σπὸρ ὅσο καὶ στὴν κοινωνικὴ τους ζωὴ.

Ὑπάρχει μιὰ πλευρὰ στὴν Ἀμερικανικὴ πανεπιστημιακὴ ζωὴ, ποὺ γι' αὐτὴ πρέπει νὰ μιλήσω μὲ μεγάλο ἐνθουσιασμό καὶ τίμιο θαυμασμό. Εἶναι τὰ ἰνστιτούτα ἀνωτέρων σπουδῶν. Ίσως νὰ πεῖ

κανεῖς, πὼς εἶταν σκληρὴ ἡ κρίση μου, ὅταν εἶπα πὼς τὸ ἐπίπεδο γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ τῶν φοιτητῶν στὰ Ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια εἶναι χαμηλότερο παρὰ στὰ δικά μας. Μὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ δὲν ἔχομε στὴν Ἀγγλία τίποτε ποὺ νὰ συγκρίνεται μὲ τὰ περίφημα ἰνστιτούτα ἀνωτέρων σπουδῶν γιὰ πτυχιούχους, ποὺ γνώρισα στὴ Minnesota. Ἐδῶ παίρνομε τὸ πτυχίό μας, καὶ ὕστερα μπαίνομε στὴ βιοπάλη γιὰ νὰ βγάλουμε τὸ ψωμί μας μὲ μιὰ πλατιά γερὴ μορφωτικὴ βάση καὶ μιὰ ὀρισμένη τεχνικὴ κατάρτιση. Ἄν θέλομε νὰ καλυτερέψουμε αὐτὴ τὴν κατάρτιση, πρέπει νὰ σπουδάσουμε μόνοι μας ἢ νὰ μορφωθοῦμε κοντὰ σὲ μιὰ ἀναγνωρισμένη ἐπιστημονικὴ αὐθεντία. Γι' αὐτὸ μὲ ἐκπλήξη καὶ χαρὰ εἶδα στὴν Ἀμερική, πὼς τὸ πανεπιστημιακὸ πτυχίον μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς μόρφωσης. Παρακολούθησα ἀνώτερα μαθήματα στὴ δική μου ἐπιστήμη τῆς φυτοπαθολογίας, καὶ ἀνακάλυψα σὲ διαλέξεις καὶ μαθήματα τὶς τελευταῖες προόδους σ' αὐτὸ τὸ πεδίο μὲ δασκάλους, ποὺ εἶταν πραγματικὲς κορυφὲς στὸ εἶδος τους. Ἡ ἀξία αὐτῶν τῶν μαθημάτων δὲν ἐξαντλήθηκε σ' αὐτό, γιατί συμπληρώθηκε μὲ τὴ φροντιστηριακὴ διδασκαλία, τὶς συζητήσεις καὶ τὰ διαλογικὰ μαθήματα, ἄγνωστα σὲ μένα, ποὺ εἶχα μορφωθῇ μὲ διαλέξεις καὶ διάβασμα. Καὶ αὐτὰ τὰ λίγα χρόνια στὴ Minnesota εἶταν γιὰ μένα περισσότερο ὠφέλιμα ἀπ' ὅ,τι μπορῶ νὰ περιγράψω. Τὸ καινούργιον σύστημα νὰ πλησιάζεις τὰ πράγματα σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ ἀπόλυτα συγχρονισμένο ὕλικὸ τῆς διδασκαλίας χρησιμοποιεῖται σ' αὐτὴ τὴ χώρα μὲ πολλὴ ὠφέλεια γιὰ τὸ φοιτητὴ, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ γίνεται σὲ λίγα μόνο πανεπιστήμια ποὺ γίνονται ἔτσι κέντρα τῶν ἰνστιτούτων ἀνωτέρων σπουδῶν.

Ἄν ἄφιναν ἀπόλυτα ἐλεύθερη στὰ χέρια μου τὴν ἐκπαίδευση ἐνὸς παιδιοῦ, θὰ τὸ ἔστειλα στὸ σχολεῖο ἐδῶ στὴ Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ, θὰ τὸ ἄφιναν νὰ πάρει πτυχίον ἀπὸ ἓνα δικό μας πανεπιστήμιο καὶ ὕστερα θὰ τὸ ἔστειλα στὴν Ἀμερική. Ἐκεῖ θὰ μπορούσε νὰ βρεῖ αὐτὴ τὴν εἰδικὴ μόρφωση, ποὺ εἶναι τόσο ἀπαραίτητη σήμερον, καὶ θὰ τοῦ ἔφευγε κάθε ὑπόλειμμα κοινωνικῆς ἀδεξιότητος. Ἐρῶ πὼς θὰ χαιρόταν τὴν Ἀμερική, ἔρῶ πὼς ἡ ἐκεῖ ζωὴ του θὰ τοῦ ἔδινε μεγάλη ὠφέλεια καὶ ἔρῶ πὼς θὰ μὲ εὐγνωμονοῦσε γιατί τὸ ἔστειλα.

Οί δημόσιες υπηρεσίες στήν 'Αγγλία

Τῆς MYRA CURTIS

ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ υπηρεσίες στην 'Αγγλία στη σημερινή τους μορφή μπορούμε να πούμε πώς χρονολογούνται από το 1870, όταν άρχισε να γίνεται η πρόσληψη των δημοσίων υπαλλήλων με διαγωνισμό και αντικαταστάθηκε το παλιό σύστημα του διορισμού με έκλογή των 'Υπουργείων. Σήμερα ο διαγωνισμός αυτός γίνεται από ένα σώμα με το όνομα 'Επιτροπή Δημοσίων 'Υπηρεσιών, που είναι εντελώς ανεξάρτητη από κάθε 'Υπουργείο και από όλα τα ιδιαίτερα συμφέροντα, και ενδιαφέρεται μόνο να ανακαλύψει τους καλύτερους υποψηφίους για τις κενές θέσεις.

Η εργασία των δημοσίων υπηρεσιών της 'Αγγλίας εκτείνεται σχεδόν σε όλες τις πλευρές της εθνικής ζωής, και ανάμεσα στα σπουδαιότερα 'Υπουργεία αναφέρουμε τα 'Υπουργεία 'Εργασίας, 'Εμπορίου, 'Υγιεινής, Παιδείας, Γεωργίας, 'Εσωτερικών, ΤΤΤ και Συγκοινωνίας, 'Εθνικής Οικονομίας, τα Πολεμικά 'Υπουργεία και το 'Υπουργείο των Οικονομικών.

Το αποτέλεσμα της εισαγωγής του συστήματος των διαγωνισμών στα τελευταία 70 χρόνια ήταν πώς, αν και σε κάθε 'Υπουργείο ο δημόσιος υπάλληλος είναι υπηρέτης του ιδιαίτερου 'Υπουργού του Στέμματος, όμως αισθάνεται πώς ανήκει σε μέλος σε μια μεγαλύτερη οικογένεια με υψηλές παραδόσεις.

Ο 'Υπουργός είναι ο πολιτικός άρχηγός σε κάθε 'Υπουργείο και αντιπροσωπεύει την πολιτική της Κυβέρνησης που είναι κάθε φορά στην εξουσία. Αυτός δίνει την κατεύθυνση σ' όλη την υπαλληλική μηχανή προς τη μία ή την άλλη πλευρά σύμφωνα με τις επιθυμίες του Κοινοβουλίου.

Ο μόνιμος Γενικός Διευθυντής του 'Υπουργείου (που είναι φυσικά δημόσιος υπάλληλος) είναι πάντως υπεύθυνος για την αδιάκοπη λειτουργία των υπηρεσιών του 'Υπουργείου και ρυθμίζει όλη την υπαλληλική μηχανή.

Η οργάνωση των δημοσίων υπηρεσιών ξεχωρίζει τρεις κυριότερους κλάδους, που ονομάζονται Διοικητικός, 'Εκτελεστικός και 'Υπαλληλικός Κλάδος. Ο Διοικητικός Κλάδος, που είναι σχετικά μικρός, έχει την αποστολή να συμβουλευεί τον 'Υπουργό στην πολιτική του και να διαμορφώνει αυτή την πολιτική με την επεξεργασία των μεγάλων γραμμών που θα ακολουθήσει κάθε διοικητική προσπάθεια.

Ο 'Εκτελεστικός Κλάδος έχει την αποστολή να διεκπεραιώνει την τρέχουσα δουλειά του 'Υπουργείου. Κάθε αξιωματούχος του 'Εκτελεστικού Κλάδου μπορεί να αναλάβει ένα μικρό τμήμα της εργασίας και μπορεί να παίρνει ατομικές αποφάσεις σε ιδιαίτερα προβλήματα ή μπορεί να ελέγχει το σύνολο των υπαλλήλων, που εργάζονται για αυτά τα προβλήματα. Ο 'Εκτελεστικός Κλάδος είναι μεγαλύτερος από τον Διοικητικό, αλλά πάντως είναι ένας σχετικά μικρός κλάδος στο σύνολο των δημοσίων 'Υπηρεσιών.

Οι μεγαλύτεροι κλάδοι είναι των 'Υπαλλήλων, των Δακτυλογράφων και των 'Υπηρετών. Ο 'Υπαλληλικός Κλάδος εκτελεί τις εργασίες σύμφωνα με σαφείς διαταγές με περιορισμένη διακριτική εξουσία, ενώ οι άλλοι κλάδοι απλώς εκτελούν διαταγές. 'Εκτός απ' αυτό υπάρχουν τεχνικοί και ειδικοί υπάλληλοι (όσοι εκτελούν ειδικές εργασίες όπως οι αρχιτέκτονες, μηχανικοί, γιατροί, δικηγόροι, εκτιμητές κλπ.). 'Υπάρχουν επίσης υπάλληλοι για χειρωνακτικές εργασίες, που εκτελούν π.χ. διάλογη πραγμάτων, και μεγάλος αριθμός εργατών βιομηχανίας. Οι περισσότερες θέσεις είναι προσυτές τόσο στους άντρες όσο και στις γυναίκες, αν και υπάρχει κάποια διαφορά στο μισθό.

Κανονικά η επιλογή των υπαλλήλων για τους τρεις κύριους κλάδους γίνεται στις βαθμίδες, στις οποίες συμπληρώνεται η εκπαίδευση στις διάφορες κατηγορίες του πληθυσμού της 'Αγγλίας. Τα χρονικά όρια για τις εξετάσεις αντιστοιχούν περίπου στο χρόνο που οι μέλλοντες υποψήφιοι βγαίνουν από το Σχολείο ή το Κολλέγιο. Όσοι πήραν δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως 16 χρόνων μπορούν να λάβουν μέρος σε διαγωνισμό για τον 'Υπαλληλικό Κλάδο, στον οποίο μπαίνουν σε ηλικία 16-17 χρόνων. Όσοι έλαβαν μόνο τη στοιχειώδη εκπαίδευση συμπληρωμένη τυχόν με βραδυνά μαθήματα έχουν περισσότερες ελπίδες να πετύχουν στους διαγωνισμούς για τον 'Υπηρετικό Κλάδο ή τις χειρωνακτικές εργασίες. Όσοι συνεχίζουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως 17 ή 18 χρόνων αλλά δεν προχωρούν στο Πανεπιστήμιο, μπορούν να δώσουν διαγωνισμό για τον 'Εκτελεστικό Κλάδο, στον οποίο μπαίνουν σε ηλικία 18 ή 19 χρόνων. Οι πτυχιούχοι Πανεπιστημίων μπορούν να διαγωνισθούν για θέσεις στο Διοικητικό Κλάδο (στον οποίο μπαίνουν σε ηλικία 21-34 χρόνων). Η εξέταση είναι τέτοια, ώστε να υπάρχουν οι ίδιες δυνατότητες στους πτυχιούχους κάθε επιστήμης να καταλάβουν μια θέση. 'Επειδή η προσωπικότητα έχει ιδιαίτερη σημασία στο Διοικητικό Κλάδο, η γραπτή εξέταση συμπληρώνεται με προφορική.

Με την αξία του ο υπάλληλος μπορεί να προαχθεί από τον ένα κλάδο στον άλλο. Οι προαγωγές από τον 'Υπαλληλικό στον 'Εκτελεστικό

κλάδο είναι συχνές, και οι προαγωγές από τον Έκτελεστικό στο Διοικητικό Ίσως ακόμη συχνότερες, ιδιαίτερα στον πόλεμο, όπου η πρόσληψη υπαλλήλων με διαγωνισμό για μόνιμες θέσεις έχει ανασταλή.

Οι δημόσιοι υπάλληλοι της Μεγάλης Βρεταννίας έχουν μια μάλλον ιδιαίτερη θέση στην κοινωνία, και αυτό καθρεφτίζεται στην πολιτική τους στάση. Ένω έχουν ψηφιστεί οι άλλους πολίτες, πρέπει να απέχουν από το να παίρνουν ενεργό μέρος στην πολιτική, γιατί αυτό επηρεάζει τη χρησιμότητα που έχουν σαν σύμβουλοι και υπάλληλοι των υπουργών. Αυτοί οι τελευταίοι μπορούν να προέρχονται από οποιοδήποτε κόμμα και πρέπει οι υπάλληλοι όλους να τους εξυπηρετούν με τον ίδιο ζήλο. Οι δημόσιοι υπάλληλοι μπορούν πάντως να οργανώνονται σε καθαρά επαγγελματικούς συλλόγους για να διαπραγματεύονται για τους μισθούς και τους όρους της εργασίας τους. Παραδείγματα μεγάλων συλλόγων αυτού του είδους είναι η Συνομοσπονδία Δημοσίων Υπηρεσιών και η Ένωση των Ταχυδρομικών Υπαλλήλων. Οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν επιτρέπεται να ανήκουν σε συντεχνία ενσωματωμένη στη Συνομοσπονδία των Συντεχνιών (TUC).

Γενικά έπαινούν τις δημόσιες υπηρεσίες για την ακεραιότητα, την ικανότητα και τη δραστηριότητά τους. Πάντως τα τελευταία χρόνια ακούστηκαν επικρίσεις για τις δημόσιες υπηρεσίες, πώς είναι πολύ μακριά στις απόψεις τους από τις αντιλήψεις του κοινού, πώς είναι άργες στις αποφάσεις τους και άκαμπτες στα συστήματά τους για την αντιμετώπιση νέων προβλημάτων που παρουσιάζονται. Σύγχρονα δημιουργήθηκε το συναίσθημα πώς η διοίκηση στις σύγχρονες περιστάσεις στη Μεγάλη Βρεταννία πρέπει να είναι αντικείμενο σπουδής σαν ειδική επιστήμη και δεν πρέπει να νομίζουμε πώς μπορεί να αναπτυχθεί σε κάθε υπουργείο ξεχωριστά και να διδαχθεί εκεί στο νεοδιοριζόμενο δημόσιο υπάλληλο. Έγινε πραγματικά μια πρόταση να δημιουργηθεί μια μικτή Σχολή Διοικητικών Στελεχών, που σκοπό της θα είχε να μορφώνει μέλη των ενόπλων δυνάμεων, επιχειρηματίες και ανωτέρους διοικητικούς υπαλλήλους σε μια καινούργια πορεία της ζωής και σύγχρονα να τους κάνει έτσι μέλη των ανωτέρων κλάδων των δημοσίων υπηρεσιών.

Το Φεβρουάριο του 1943 ο Βρεταννός Υπουργός των Οικονομικών, που είναι ο υπεύθυνος στο Κοινοβούλιο υπουργός για όλα τα γενικά δημοσιοϋπαλληλικά ζητήματα, σχημάτισε μια Έπιτροπή για να εξετάσει το ζήτημα της εκπαίδευσης των δημοσίων υπαλλήλων. Η Έπιτροπή αυτή εξέτασε ιδιαίτερα την πρόταση για τη δημιουργία Σχολής Διοικητικών Στελεχών, αλλά μπήκε και σε λεπτομέρειες για την εκπαίδευση των υπαλλήλων σε κάθε ιδιαίτερο δημοσιοϋ-

παλληλικό κλάδο. Ο κύριος σκοπός της ήταν να υποβάλει προτάσεις για το είδος της εκπαίδευσης, που θα διατηρήσει και θα αννυώσει το σημερινό επίπεδο της ικανότητας των δημοσίων υπηρεσιών στη διεκπεραίωση των εργασιών αλλά σύγχρονα θα δημιουργήσει και ένα τύπο δημοσίου υπαλλήλου ικανό, συμπαθητικό και ευσυνείδητο με επίγνωση της αποστολής του σαν υπηρέτη της ολότητας.

Γι' αυτό το λόγο εκτός από την ειδική εκπαίδευση στο ιδιαίτερο έργο που έχει κάθε δημόσιος υπάλληλος αναλαμβάνοντας μια δημόσια θέση, η Έπιτροπή έκανε προτάσεις για μια «γενική» εκπαίδευση με διαλέξεις σχετικά με την εργασία του Υπουργείου, περιοδικά, ομάδες συζητήσεων κλπ. Προτείνει επίσης τη συχνή μετάθεση από θέση σε θέση μέσα στο ίδιο Υπουργείο, ώστε ο υπάλληλος να αποκτήσει πείρα σε διαφορετικούς τύπους εργασίας. Συνιστά ιδιαίτερα, όσοι υπάλληλοι έχουν να οργανώσουν τη δουλειά άλλων να εξασκούνται στην επίβλεψη ξένης εργασίας.

Μερικές από τις προτάσεις της Έπιτροπής σκοπό έχουν να ενισχύσουν τον δημόσιο υπάλληλο να συνεχίσει τη μόρφωσή του και μετά την πρόσληψή του στην υπηρεσία. Συνιστούν στην Κυβέρνηση να οργανώσει το ταχύτερο υποχρεωτική συμπληρωματική εκπαίδευση για όλους τους δημοσίου υπαλλήλους από 18 χρόνων και κάτω.

Η μέθοδος που συνιστούν για την εκπαίδευση των νέων, που μπαίνουν στο Διοικητικό Κλάδο των δημοσίων υπηρεσιών, είναι μια προκατορκτική σειρά διαλέξεων και μαθημάτων για την ιστορία και τα συστήματα των Διοικητικών Δημοσίων Υπηρεσιών σύγχρονα με την έναρξη της εργασίας του νέου στο Υπουργείο του. Για τις μεταγενέστερες βαθμίδες στην καριέρα του Διοικητικού Υπαλλήλου η Έπιτροπή προτείνει τη χρησιμοποίηση του υπαλλήλου σε διαφορετικές εργασίες, ώστε ο δημόσιος υπάλληλος να αποκτήσει ευρύτερη προοπτική με την πρόσφατη πείρα του. Παραδείγματα της διαφορετικής εργασίας που προτείνουν είναι να αποσπάζεται για μια περίοδο σε εξωτερικές υπηρεσίες ή σε δημοτικές υπηρεσίες, ή να κάνει ένα ταξίδι στο εξωτερικό για τη μελέτη των διοικητικών συστημάτων άλλων χωρών, ή να παρακολουθεί ειδική σειρά μαθημάτων στο Πανεπιστήμιο για ευρύτερες σπουδές.

Σκοπός αυτών των συστάσεων είναι να δοθεί στην ολότητα ένας τύπος δημοσίου υπαλλήλου, που όχι μόνο να εκτελεί κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο την εργασία που του έχει ανατεθεί, αλλά που να είναι πάντα έτοιμος να στραφεί προς μια διαφορετική εργασία και να αντιμετωπίσει καινούργια και άγνωστα προβλήματα με τολμηρό και έφευρετικό πνεύμα.

Ὁ Πिकासσό καὶ ἄλλοι

Τοῦ JOHN ROTHENSTEIN

(Ἀπὸ τὸ Cornhill Magazine, Λονδῖνο)

Ἀγαπητέ μου Κ.,

Μόλις δυὸ ὥρες ἀφότου εἶχαμε ἀνταμώσει στὸ Λονδῖνο — ἐσὺ ἔτοιμος γιὰ τὴν Ἀμερική, ἐγὼ ἔτοιμος γιὰ τὴ Γαλλία — πετοῦσα κιόλας πάνω ἀπὸ τὶς Γαλλικὲς ἀκτές. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ διακρίνονταν κομμάτια γῆς μέσα ἀπὸ τὰ σύννεφα καὶ μοιάζαν ἐντελῶς ἀκατοίκητα. Θὰ ἔχεις προσέξει, σὰν ταξιδεύουμε μὲ τραῖνο ἢ μὲ αὐτοκίνητο, πόσο ὑπερβολικὴ εἶναι ἡ ἐντύπωση ποὺ μᾶς δίνει ἡ πυκνότητά τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας. Τὸ ἴδιο ταξεῖδι μὲ ἀεροπλάνο, ἀλλάζει ριζικὰ τὴν ἐντύπωση. Περάσαμε πάνω ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Σηκουάνα. Τὰ σύννεφα ἀνοῖξαν καθὼς βρισκόμαστε πάνω ἀπὸ μιὰ μεγάλη καμπὴ τοῦ ποταμοῦ, ποὺ μέσα της μπόρεσα νὰ διακρίνω τὴ Ρουέν, δίχως πιά γεφύρια καὶ μὲ τὴ μητροπολὶ, θαρρῶ, σακατεμένη. Κατόπι ὀλάξαφνα εἶδαμε νὰ ξεχωρίζει πάνω ψηλὰ ἀπὸ μιὰ καταχνιά, ποὺ ἔμοιαζε νὰ σκεπάζει ὅλη τὴ γῆ, ὁ Πύργος τοῦ Ἀίφελ. Τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Ὁρλύ, ὅπου σὲ λίγο προσγειωθήκαμε, ἀποτελοῦσε θέαμα μελαγχολικὸ κάτω ἀπὸ τὴ βαριά βροχή: γκρεμισμένα ὑπόστεγα μέσα σὲ μιὰ θάλασσα λάσπης. Ἐνα ἀνσποδογυρισμένο Γερμανικὸ τάνκ, σκουριασμένο κιόλας, καὶ δυὸ παρατημένα πολυβόλα κείμεναν παρὰμερὰ. Στὴν ἀτέλειωτη διαδρομὴ μας ἀπὸ τὸ Ὁρλύ στὶς Βερσαλλίες, περάσαμε ἀπὸ τὴ Μπιλλανκούρ καὶ ἀπὸ τὰ μισογκρεμισμένα ἐργοστάσια Renault καὶ εἶδαμε πόσο προσεχτικὰ τὰ βομβαρδιστικὰ τῆς R.A.F. εἶχαν ἀφήσει τὰ σπίτια ἀπείραχτα.

Τὸ ἄλλο πρωὶ πῆγα νὰ ὑποβάλω τὰ σέβη μου στὸν καινούργιο διευθυντὴ τοῦ Λούβρου. Φαίνεται πὼς οἱ Γερμανοὶ εἶχαν χρησιμοποιοῦν τὴν Orangerie γιὰ τόπο ἐπιλογῆς καὶ συσκευασίας τῶν ἔργων τέχνης ποὺ φημιδέψαν στὴ χώρα τους. Μιὰ κοπέλλα τῆς ὑπηρεσίας τῶν Ἑθνικῶν Μουσείων, κράτησε σημείωση γιὰ τὸ περιεχόμενο καὶ τὸν προσορισμὸ τῆς κάθε ἀποστολῆς. Ὁ γηραλέος ἱερατάρχης ἐρχόταν στὴν Orangerie ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ, γιὰ νὰ βλέπει τὰ ἔργα, προτοῦ φύγουν ἀπὸ τὴ Γαλλία. Τὶς κρίσεις ποὺ ἔκανε, καθὼς καὶ τὶς γενικὲς του ἀπόψεις πάνω στὴν τέχνη, ἡ κοπέλλα κατάφερε νὰ τὶς στενογραφήσει πληρέστατα. Τὶς σημειώσεις αὐτὲς δὲ μοῦ δόθηκε εὐκαιρία νὰ τὶς δῶ, μὰ περιέχουν, ὅπως μὲ βεβαίωσαν, πολλὰ ἀξιωματικὰ ἀποφθέγματα.

Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ γραφεῖο τοῦ συναδέλφου μου, ἔνοιωσα κεῖνο τὸ συναίσθημα τῆς ξενισίας — ὅπως ὁ κάθε φυσικὰ τεμπέλης ὕστερα ἀπὸ μιὰ πιὸ σοβαρὴ, μολονότι εὐχίριστη, δουλειὰ — καὶ ἄφησα τὴ ματιά μου νὰ ταξιδεύει πέρα ἀπὸ τὶς πτέρυγες τοῦ Λούβρου, πάνω ἀπὸ τὸ Καρουζέλ καὶ πέρα μακριὰ πάνω ἀπὸ τοὺς κήπους τῶν Tuileries, ἴσαμε ποὺ καρφώθηκε στὴ μιλία μακρινὴ Θριαμβευτικὴ Ἀψίδα. Οἱ μικροασχολίες πάντα μᾶς ἀκολουθοῦνε, εἶναι ἀλήθεια, καὶ ὅμως πόσο ἔτοιμο εἶναι τὸ πνεῦμα μας νὰ ἀπλωθεῖ σὲ μιὰ τέτοια ἐνατένιση τοῦ ἀνθρώπινου μεγαλείου, ὅπως σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν τεράστια, μὰ καὶ τόσο ἀρμονικὰ ζυγισμένη θέα!

Ἐμεῖς στὴν Ἀγγλία δὲν ἔχουμε τέτοια μεγαλοπρέπεια στὶς ἐκδηλώσεις μας. Δυσκολευόμαστε νὰ ἐκφράσουμε ὀπτικὰ κάθε μεγάλῃ ἐσωτερικὴ μας σύλληψη, καὶ ὅμως πόσο καλοδεχούμενος εἶναι ὁ κάθε μεγάλος ἀρχιτέκτονας ποὺ ξεπηδάει ἀνάμεσά μας! Ἀκόμα καὶ γιὰ κείνους ποὺ δὲν ἔχουν ἀκουστὰ γιὰ τὸν Wren ἢ τὸν Barry, ὁ Ἅγιος Παῦλος καὶ τὸ Ἀνάκτορο τοῦ Οὐδέστμινστερ ἀμυδρὰ μονάχα ἀντιπροσωπεύουν τὴν πιὸ μεγαλειώδη τους ψυχικὴ διάθεση.

Πέρα ἀπὸ τὸ Pont Neuf ἡ ἀριστερὴ ὁχτὴ ἔμοιαζε ὁμορφὴ σὰν ὄνειρο. Πρέπει νὰ ἔρθεις γρήγορα στὸ Παρίσι, γιὰτὶ πιθανὸ γιὰ αἰῶνες νὰ μὴν ξαναεῖναι ὅπως τώρα. Κανένας καπνὸς δὲ βγαίνει ἀπὸ τὶς καμινάδες τῶν ἁδειῶν ἐργοστασίων μήτε καὶ ἀπὸ τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν, καμιά συγκοινωνία σχεδὸν δὲν ὑπάρχει. Τὸ Παρίσι μέσα σὲ μιὰ ὁλοκάθαρη αἰμόσφαιρα, σιωπηλὸ μέσα στὸ μεσημέρι καὶ μόλις ἐλευθερωμένο, εἶναι κάτι ποὺ θὰ μοῦ μείνει ἀξέχαστο.

Τὸ ἀπόγεμα πῆγα στὸ Salon d'Automne στὸ Palais des Arts. Ἄν σου πῶ ὅτι προτοῦ νὰ δῶ αὐτὴ τὴν ἐκθεση, δὲν εἶχα νοιώσει πέρα γιὰ πέρα πόσο ὀλέθρια στάθηκαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς Κατοχῆς, θὰ νομίσεις πὼς φοροῦσα ἐπαγγελματικὲς παρωπίδες. Μὰ ὅπως ἓνα γνώριμο πρόσωπο ἀλλαγμένο ξαφνικὰ ἀπὸ τὴν ἀνησυχία ἢ τὴ θλίψη μᾶς κάνει πιὸ βαθεῖα ἐντύπωση ἀπὸ πολὺ μεγαλύτερες συμφορές, ἔτσι καὶ τὰ σημάδια τῆς κούρασης καὶ τῆς ματαιοπονίας, ὀλοφάνερα στὰ ἔργα ὅλων τῶν καλλιτεχνῶν, ἔξω ἀπὸ τοὺς παλιότερους (ποὺ τοὺς δημιουργοὺς εὐμενέστερες ἐποχὲς) ἔκαναν τὴν καρδιά μου καὶ οἱ κοσκινισμένοι τοῖχοι τῶν σπιτιῶν. Γιὰτὶ ἀπὸ τὸ τολμηρὸ καὶ ἐφευρετικὸ πνεῦμα, ποὺ χαρακτήριζε τὴ Γαλλικὴ, ἰδιαίτερα τὴν Παριζιάνικη τέχνη, ἀκόμα καὶ ὅταν ἡ λαμπρὴ τῆς περιόδου εἶχε φτάσει στὸ ψυχοράγημα, μήτε ἔχνος δὲν ὑπάρχει.

Ὁλόκληρη ἡ παρουσία τῆς Κατοχῆς (ἔξω ἀπὸ τὴ δουλειὰ τοῦ Πिकासσό, ποὺ γιὰ αὐτὴν θὰ σοῦ μιλήσω παρακάτω) δὲν παρουσιάζει ἄλλο ἀπὸ μιὰ παθητικὴ καὶ σατισμένη παραδοχὴ ἑξαντλημένων μοτιβῶν.

Οι αΐθουσες όπου εκθέτονταν τα πιο αντιπροσωπευτικά έργα ήταν σχεδόν άδειες. Κόσμος πολύς συνωστιζούνταν γύρω από τους Πικασσό με ενδιαφέρον έντονο μάλιστα και με έκδηλη κριτική στάση. Τουλάχιστον είκοσι αστυφύλακες φυλάγαν την τάξη, γιατί οι Πικασσό είχαν κιόλας προκαλέσει επεισόδια. Οι διπλανές αΐθουσες, όπου εκθέτονταν έργα πιο συγχρονισμένα σε πρόθεση, ήταν επίσης γεμάτες. Και εδώ πάλι άναβε η συζήτηση, μάλιστα κυριαρχούσε, θαρρώ, στους θεατές μια διάθεση για να κριτικάρουν. Τα εκθέματα της «αριστεράς» γεμίζουν τους συντηρητικούς με αγανάκτηση, μάλιστα δεν ήταν και αρκετά ριζοσπαστικά για να ενθουσιάσουν τους νέους. Κάτω από τα ονόματα των ζωγράφων στις πινακίδες συχνά έβλεπες χαραγμένη τη φράση: «à mort».

Οι έμποροι δεν είχαν πολλά να παρουσιάσουν. Οι περισσότεροι είχαν στείλει τις συλλογές τους στο έξωτερικό. Μερικοί τις είχαν πουλήσει στους Γερμανούς. Σε μια αίθουσα, που είχε συγκεντρώσει κάμποσα από τα ζωγραφικά και γλυπτά έργα που ανήκαν άλλοτε στον Άμπρουάζ Βυλλάρ, και που συνέχιζε, να πούμε, τη δική του παράδοση σε καλλιτεχνικά εικονογραφημένες εκδόσεις, είδα ένα έργο σπάνιας όμορφιάς. Ήταν μια έκδοση του Buffon, με εικονογράφηση του Πικασσό. Ο εκδότης ξετριπώνοντας μέσα στα έργα του καλλιτέχνη διάφορες χαλκογραφίες ζώων του είχε προτείνει να φτιάξει ακόμα μερικές για να εικονογραφήσουν το κείμενο του Buffon.

Τα σχέδια αυτά μας παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη απόδοση της εφευρετικότητας του Πικασσό καθώς και την καταπληκτικά πολυδύναμη προσωπικότητά του σαν τεχνίτη. Κανένα σχέδιο δεν μοιάζει με το άλλο. Έχει δουλέψει το κάθε ζωό με τον τρόπο τον πιο κατάλληλο στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Οι χαλκογραφίες αυτές ξεπερνούν κατά τη γνώμη μου κάθε άλλο πρόσφατο γλυπτό ή ζωγραφικό έργο του καλλιτέχνη. Μολονότι η έκδοση έχει κιόλας εξαντληθεί, ο κ. Μαρτέν Φαμπιάνι, ο εκδότης, γενναιόδωρα υποσχέθηκε να εξασφαλίσει ένα αντίτυπο για τις British National Collections. Παρουσίασε επίσης ένα τοπίο με λάδι, κάποιον Άγγλου ζωγράφου, που ποτέ δεν εκθέτει τα έργα του. «Τόν πίνακα αυτό — είπε — τόν έδειξα στον Πικασσό, που τόν κοίταξε σαστισμένος και μου δήλωσε: Αυτόν το ζωγράφο πρώτη φορά τόν βλέπω, μάλιστα όμως άλλο υπάρχει στο έργο του κάτι παράξενο.» Ο πίνακας τούτος παρίστανε ένα τοπίο της Νότιας Γαλλίας και είχε την υπογραφή Ουίνστον Τσώρτσιλ.

Όταν έκανα τη δεύτερή μου επίσκεψη στο Salon d' Automne — που χρησίμεψε μονάχα για να επικυρώσει την πρώτη μου έντυπωση — είδα δυο λεωφορεία γεμάτα αστυφύλακες, που έρχονταν

για να αντικαταστήσουν τους συναδέλφους τους στη φρούρηση της αίθουσας Πικασσό.

Τόν Σεγκονζάκ, που γι' αυτόν όπως και γι' άλλους πολλούς είχα ακούσει να ψιθυρίζεται (δίκαια ή άδικα, δεν ξέρω) πως η διαγωγή του στην Κατοχή δεν ήταν εντελώς άφογη, τόν αντάμωσα δυο φορές. Πώς ήταν και ο ίδιος ευαίσθητος σ' αυτό το σημείο, φάνηκε άμέσως. Μου μίλησε έκτεταμένα για τις προσπάθειες του Πετάιν να δημιουργεί εμπόδια στο έργο των Γερμανών, και υποστήριξε με επιμονή πως δεν υπήρχαν πραγματικοί «συνεργάτες του έχθρου» μέσα στους καλλιτέχνες — με μια μονάχα ασημαντή εξαίρεση που μου άναφερε. Μου τόνισε επίσης πως αυτή η χώρα, που πριν από την εισβολή των Συμμάχων έδειχνε παθητική και εξαντλημένη, ξύπνησε απότομα με μια άπιστευτα πληθωρική ζωή, μόλις φτάσανε τα πρώτα μαντάτα για την απόβαση.

Αργότερα ξαναείδα τόν Σεγκονζάκ, τη φορά τούτη στο άτελιέ του. Έχοντας ξαλαφρώσει με την απολογία μπορούσε τώρα να ξεχάσει τα πολιτικά και να μιλήσει για ζητήματα που πραγματικά τόν ενδιαφέρονε. Μου έδειξε κάμποσα έργα που είχε κάνει στα τελευταία χρόνια. Κείνο που μου έδωσε τη μεγαλύτερη ευχαρίστηση ήταν μια σειρά από ένατο και πάνω χαλκογραφίες για τα «Γεωργικά». Δεν ξέρω, αν άλλος καλλιτέχνης θα μπορούσε να αποδώσει με τόσο λιτά μέσα το πνεύμα της αρχαίας βουκολικής ποίησης. Δυό, τρείς άτσουλες και φαινομενικά άσκοπες γραμμές με την πένα ή με το καλέμι και νά ένας βοσκός με το κοπάδι του πάνω σ' ένα λόφο ηλιόλουστο. Δεν υπάρχουν ρούχα εποχής να προσδιορίσουν το βοσκό, και όμως τόν νοιώθει κανένας άμέσως πως ανήκει στον κόσμο του Βιογίλιου. Δεν υπάρχει σ' αλήθεια τίποτα που νά μη μπορεί ή λιτή του γραμμή νά σου υποβάλλει. Μά το πρόσχαρο οικονομικό του ταλέντο φαίνεται σά νά χάνει κάπως τα νερά του, όταν βρεθεί σε πιο πλούσια εφοδιασμένο πεδίο ζωγραφικής. Οι άκουαρέλλες του είναι καμιά φορά υπέροχες, μάλιστα γενικά δέ στέκει, θαρρώ, εκεί τόσο ψηλά όσο στις χαλκογραφίες και στο σχέδιο. Και όταν πια βρεθεί στα ακόμα πλουσιότερα πεδία της ελαιογραφίας, παρουσιάζει συχνά αδυναμίες, που τόν σχέδιό του ποτέ και οι άκουαρέλλες του σπάνια μας κάνουν νά υποψιαζόμαστε. Τα λάδια του, ιδιαίτερα τα πιο μεγάλα γυμνά, πολλές φορές φανερώνουν ατέλειες σε σχέδιο και σε ποιότητα. Ο Σεγκονζάκ, που έχει τόν χάρισμα νά αποδίδει με την πένα ή με τόν βελόνι της χαλκογραφίας τόν πιο άστραφτερό φως, σπάνια με τόν πινέλλο τόν πετυχαίνει.

Την Κυριακή τόν πωι τόν πλήθη, που από όλες τις γωνιές προσέρχονταν στη Νότε Ντάμ (τόσο πρόσφατο πεδίο μάχης) ήταν πιο πυκνά από κείνα που θυμάμαι πριν από τόν πόλεμο. Ξαφνικά ένα

αυτοκίνητο, πού μέσα μου φάνηκε να ξεχωρίζω το στρατηγό Ντε Γκώλ, πέρασε με ταχύτητα αστραπής με ακολουθία από όπλισμένους μοτοσυκλετιστές και στάθηκε μπρος στην κυρία είσοδο της Έκκλησίας. Θά γινόταν λειτουργία για τους αξιωματικούς του Σαίν Σύρ, πού πέσαν στον πόλεμο. Μια τεράστια Τρίχρωμη κρεμόταν από την δροφή και έφτανε ίσαμε κάτω στο πάτωμα μπροστά από το ιερό. Ένοιωσα την περιόχηση σαν τόσο έκδηλα Γαλλική σε χαρακτηριστήρα, πού ο Άγιος Λουδοβίκος έσβυσε όλότελα τον Άγιο Πέτρο.

Το κύριο θέμα πού συζητήθηκε στο τραπέζι κείνη τη μέρα ήταν κάποιος άγριος καυγής, πού χώριζε στα δυο τον καλλιτεχνικό κόσμο του Παρισιού. Διάφοροι συνδαιτημόνες είχαν να διηγηθούν λεπτομέρειες — αλλόμονο όμως — τόσο αντίθετες τη μία με την άλλη, πού η έντύπωση πού αποκόμισα για το έπεισόδιο πιθανό να περιέχει κάμποσες ανακρίβειες. Η ουσία πάντως είναι τούτη:

Ο Μάξ Ζακόμπ πέθανε μετά τη φυλάκισή του από τους Γερμανούς αφήνοντας όλα του τα υπάρχοντα στον καλλιτέχνη Κριστιάν Μπεράρ — έναν από τους παρόντες στο τραπέζι, άντρα νέο και χαχ, με γένη και πολν μακριά ίσια μαλλιά, πρόσωπο μεγάλο, γεμάτο ζωηρή αγαθότητα — πού είχε πάει σε κάποιο γλέντι φορώντας ένα πανταλόνι του πεθαμένου. Ο Ζακόμπ, ύστερα από μια ζωή πρωτοπορίας σε όλες τις προοδευτικές έκδηλώσεις της λογοτεχνίας και της τέχνης, είχε γίνει στα τελευταία του χρόνια θεοφοβούμενος καθολικός. Στο γλέντι αυτό ο Μπεράρ συναντήθηκε με τον Πικασσό (πού ήταν από τους στενούς του φίλους) και ο τελευταίος τούτος έγινε έξω φρενών βλέποντας το πανταλόνι του πεθαμένου του φίλου (λυωμένο στα γόνατα από τις πολλές προσευχές) να το φοράει σ' αυτή την παρδαλή συγκέντρωση ένας νεαρός και κοσμικός καλλιτέχνης. Μάλωσε λοιπόν με πίκρα τον Μπεράρ, και ούτε του ξαναμίλησε από κείνο το βράδυ. Είταν πολλοί πού πίστευαν, πώς ο Μπεράρ — μ' όλες του τις διαμαρτυρίες — είχε φορέσει το πανταλόνι από πνεύμα έλαφρότητας. Άλλοι πάλι πίστευαν πώς ο Πικασσό — πού μισεί, λένε, όποιον του θυμίζει το θάνατο — αγανάχτησε από κάτι πού του φάνηκε σαν άναρμοστη άναισθησία απέναντι στον πεθαμένο.

Όλον τον καιρό πού η γοητευτική τούτη φλυαρία είχε συνεπάρει τ' αυτιά μου, τα μάτια μου τα είχε καταχτήσει ένας πίνακας του Γκόγια, απ' όπου ένας χλωμός νέος με απόκοσμη φλογεράδα στο βλέμμα έβγαινε μέσα από μια λεπτή άσημένια θάμψη. Το γεύμα (πού το σερβίριαν σε πιάτα τόσο έκλεχτά πού σχεδόν δέν τόλμησα να τ' άγγίξω) άπαρτίζονταν από τόννο κονσέρβα και λίγο κρέας, με συνοδεία άφθονου κρασιού, απ' αυτό πού οι Λονδρέζοι έχουνε πιά από καιρό ξεχάσει.

Άργα το άπόγεμα έκανα ένα μακρινό περίπατο, τον περισσότερο με τα πόδια, ίσαμε το σπίτι του Stanislas Fumet έκδότη του *Temps Présent*, πού το λογάριζα σαν το καλύτερο εβδομαδιαίο Γαλλικό φύλλο και πού είχε πρωτοπαρουσιαστή κρυφά τον καιρό της Κατοχής. Είναι περιοδικό Καθολικό, μ' αρκετά πιδ άριστερό από τις συνηθισμένες Καθολικές έφημερίδες στη Γαλλία και πολν Άγγλόφιλο. Τού μίλησα για το θαυμασμό μου για τη *Μεγάλη κρίση της Γαλλικής Δημοκρατίας, 1918 - 1938* του Yves Simon. «Τί βιβλίο είναι αυτό; — με ρώτησε. Δέν ένυχε να τ' άκούσω.» Η άπάντησή μου έκανε κατάπληξη, γιατί ήξερα πώς ο Yves Simon και ο Fumet είταν στενοί φίλοι. Το ίδιο θά είταν να μου έλενε ο κ. Μπέλλοκ πώς δέν έχει άκουστά το *The Man Who Was Thursday* του Τσέστερτον. Τότε θυμήθηκα πώς αυτό το έξαιρετικό βιβλίο είχε τυπωθι στο Μόντρεαλ μέσα στον πόλεμο, και το γεγονός πώς ο Fumet άγνοούσε την ύπαρξή του με έκανε διαμιάς να άντιληφθώ την σημερινή πνευματική απομόνωση της Γαλλίας. Μια μικρή ομάδα από παιδιά είχανε στο μεταξύ μαζευτή στο διαμέρισμα του Fumet, κι' ένα απ' αυτά μου έδειξε το δρόμο, σαν ήρθε η ώρα να φύγω. «Πώς μικρός μιλούσε για τους Γερμανούς μ' έναν τόνο αυθεντίας. «Πώς ξέρεις τόσο πολλά γι' αυτούς;» τον ρώτησα. «Οί Γερμανοί με είχανε μήνες στη φυλακή — μου άπάντησε — και δε μ' αϊζαν παρ' μονάχα σούπα».

Τ' άλλο πρωί πήγα στο Κριστιάν Μπεράρ. Τον καιρό της Κατοχής, μου διηγήθηκε, δυο Γκεσταπίτες είχαν έρθει κάποια μέρα στο άτελιέ του και μείναν εκεί ψάχνοντας τα συρτάρια του και διαβάζοντας την άλληλογραφία του για δυο τουλάχιστον ώρες, δίχως μια λέξη να προφέρουν είτε σ' αυτόν είτε άνάμεσά τους. Η φήμη πού ο Μπεράρ έχει αποκτήσει από τις σκηνογραφίες των μπαλέτων και τα εξώφυλλα του *Vogue* μοιάζει να τον ένοχλει κομάτι, και είναι φανερό πώς τώρα θέλει να τον λογαριάζουν μονάχα σ' α σοβαρό είναι ανάμειξη όμως της ευτελέστερης τέχνης και του κομμιζωγράφου. Η ανάμειξη όμως της ευτελέστερης τέχνης και του κομμιζωγράφου έχει δημιουργήσει μια προκατάληψη ενάντια στη του πορτραίτου έχει δημιουργήσει μια προκατάληψη ενάντια στη του γλαφυρή, δεξιότεχνική και στυλιζαρισμένη ζωγραφική, τέτοια πού παρουσιάζεται στα έργα του Μπεράρ. Για να την κρίνει κανένας ευνοϊκά, πρέπει να κρατάει πάντα στο μυαλό του, πώς και ο Βαν Νγκ και ο Γκέηνσμπορω και ο Λώρενς ζωγράφιζαν κι' αυτοί πορτραίτα της μόδας.

Η διαμονή — κ' η ιδιοκτησία, όπως μου είπαν — του Πικασσό είναι ένα θανάσιο σπίτι του 17ου αιώνα στο Quai des Grands Augustins αριθμός 7. Στο δρόμο απ' έξω φύλαγε ένας σκοπός. Οί επισκέπτες περνούν από μια πλατιά αύλη, κι' από μια σκοτεινή γυρωστή σκάλα άνεβαίνουν στο τρίτο πάτωμα, όπου σε μια πόρτα

πάνω είναι μιὰ πινακίδα με τὴ λέξη «ici». Ἡ πόρτα ὁδηγεῖ σὲ ἕνα μικρὸ χῶλλ, πού με τὴ σειρά του πάλι σὲ φέρνει σ' ἕνα στενόμακρο προθάλαμο. Ἐκεῖ μέσα ὑπάρχει μιὰ ψηλὴ σιδερένια σόμπα, καὶ λογιῶ λογιῶ ἀντικείμενα σωριασμένα στοὺς τοίχους: τελοῦρα, κουτιά με μπογιές, κομμάτια Νέγκρικης γλυπτικῆς, σκίτσα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἴδιου τοῦ καλλιτέχνη καὶ δυὸ σειρὲς καρέκλες τῆς κοιζίνας. Κεῖνο τὸ δευτεριώτικο πρωινὸ οἱ περισσότερες καρέκλες εἶταν πιασμένες. Μὲ πέρασαν γρήγορα μέσα ἀπὸ τὸ στενόμακρο δωμάτιο, μὰ ὄχι καὶ τόσο γρήγορα, ὥστε νὰ μὴν ἀντιληφθῶ τις βλοσυρὲς ματιὲς πού μοῦ ἔριξαν οἱ ἄλλοι ἐπισκέπτες, πού ἡ ἀκρόασή τους ἀπὸ τὸ Δάσκαλο, κατὰ τὴ γνώμη τους, καθυστεροῦσε ἀνάφορτα. Οἱ ἐπισκέπτες αὐτοὶ ὅπως ἔμαθα κατόπι, εἶταν οἱ περισσότεροι λειτουργοὶ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος (ὁ Πικασσό εἶναι, νομίζω, πρόεδρος ἢ κατὰ παρόμοιο τῆς Κομμουνιστικῆς Ὁργάνωσης στὴν Ἑχτι Περιοφρέα), ἔμποροι ἔργων τέχνης, καλλιτέχνες, καθὼς καὶ διάφοροι προσκυνητές. Πέρα ἀπ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο εἶταν ἕνα διάπλατο ἐργαστήριό με ἀρχινισμένα ἔργα γλυπτικῆς: ἕνα θεώρατο γυναικεῖο κεφάλι κι' ἕνας ἱσοπάνης κρατῶντας ἕνα πρόβατο, πάνω κι' αὐτὸς ἀπὸ τὸ φυσικὸ μέγεθος. Προτοῦ προφτάσω νὰ τοὺς ρίξω καλὰ καλὰ μιὰ ματιά, παρουσιάστηκε ὁ Πικασσό. Τὰ μεγάλα σκοτεινὰ μάτια, πού δεσπόζουν πάνω στὸ πρόσωπό του, ἔχουν ἕνα λαμπερὸ βλέμμα ἀκούραστης ζωντάνιας, πού εἶναι συνήθως χαρακτηριστικὸ μᾶλλον στὰ ζῶα παρὰ στοὺς ἀνθρώπους. Ἡ λαμπερὴ αὐτὴ ματιὰ μαρτυρεῖ πότε πότε καὶ κάποια μελαγχολία.

Τὸν ἀκολούθησα σὲ μιὰ ἄλλη σκάλα πού ὁδηγοῦσε σ' ἕνα δεύτερο ἐργαστήριό, ἐπίσης διάπλατο μὰ σχεδὸν ἄδειο. Τοῦ εἶπα τὸ θαυμασμό μου γιὰ τὴν εἰκονογράφηση τοῦ Buffon. «Πιθανὸ λοιπὸν νὰ σὰς ἀρέσουν κι' αὐτά», μοῦ εἶπε, φέροντας ἀπὸ τὸ διπλάνο δωμάτιο ἕνα μεγάλο χαρτοφύλακα με σχέδια. Εἶταν παραλλαγὲς πάνω στὸ ἴδιο θέμα: ἕνας νέος κοιμάται καὶ μιὰ κοπέλλα τὸν κοιτάει ἐντατικά. Εἶταν στ' ἀλήθεια περίφημα καὶ τελειότερα, θαρρῶ, ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐργασία του πού εἶδα τελευταῖα ἔξω ἀπὸ τις εἰκόνες τοῦ Buffon. Ὑπῆρχε κι' ἕνα θαυμάσιο σχέδιο τοῦ ἱσοπάνη με τὸ πρόβατο, πού εἶταν στὸ κάτω ἀτελιέ. Ὅταν μοῦ τὰ ἔδειξε ὅλα αὐτά (τὰ εἶχε γιὰ τὰ καλύτερά του σχέδια καὶ δὲν ἤθελε ποτέ του νὰ τ' ἀποχωριστεῖ) καθὼς κι' ἄλλα πολλὰ του ἔργα, τοῦ εἶπα πὼς κάτω τὸν περιμένε ἀρκετὸς κόσμος, κι' ἔτσι ἂν δὲν ἔφευγα ἄμέσως, με ὅλους ἑμᾶς θὰ περνοῦσε τὸ πρωινὸ δίχως διόλου νὰ δοιλέψει. Ὁ Πικασσό δὲ φάνηκε νὰ μ' ἄκουσε. Ὅταν σὲ λίγο τοῦ τὸ ξαναεῖπα, κούνησε τὸ κεφάλι του μ' ἀνυπομονησία καὶ μοῦ κοιβῶλησε κι' ἄλλους πίνακες. Κατόπι μοῦ ἔδειξε ἕνα θρασύτατο γράμμα πού εἶχε λάβει τὸ πρωὶ ἀπὸ μιὰ κυρία. Τοῦ ἔγραφε πὼς εἶχε σπουδάσει στὴ Σχολὴ Καλῶν Τε-

χνῶν, ἐπομένως γνώριζε τὸ ὥραϊο σὰν τὸ ἔβλεπε, καὶ πὼς εἶχε δεῖ τὰ ἔργα του καὶ δὲν τὰ εἶχε βρεῖ διόλου ὥραϊα... Ρώτησα ἂν εἶταν ἀλήθεια πὼς εἶχαν βγεῖ οἱ σπουδαστὲς σὲ διαδήλωση στοὺς δρόμους, καταδικάζοντας τὴν πρόσφατὴ ἐργασία του καὶ ζητώντας του νὰ γυρίσει πίσω στὴ «γαλάζια» περίοδο. Μοῦ ἀπάντησε πὼς εἶταν ἀλήθεια καὶ πὼς ἕνας νεαρὸς μάλιστα εἶχε συλληφθῇ, γιὰτὶ ἐκδηλωνόταν με τὸν ἴδιο τρόπο μπροστὰ στὸ σπίτι του. Τὸν ρώτησα, ἂν δὲ βλέπει κατὰ τὸ ἀνώμαλο στὴ θέση πού βρίσκεται ἕνας καλλιτέχνης, ὅσοδήποτε ξακουστός, πού τὰ ἔργα του λίγοι σχετικὰ τὰ καταλαβαίνουν καὶ πού ἡ κοινὴ γνώμη τὰ συνταυτίζει μ' ἕνα λαϊκὸ κόμμα, κι' ἂν ἡ ἐπαναστατικὴ τέχνη δὲν εἶναι κατὰ βάθος μισητὴ καὶ σ' αὐτὲς τις ἴδιες τίς ἐπαναστατικὲς μάζες.

«Ὑπάρχει ἀκριβὼς μεγάλη ἀσυμφωνία ἀνάμεσα στὶς δυὸ ἐπαναστατικὲς δυνάμεις — συμφώνησε. Μὰ ἡ ζωὴ κάθε ἄλλο εἶναι παρὰ λογικὴ ὑπόθεση, δὲ νομίζετε; Ὅσο γιὰ μένα, πρέπει νὰ κάνω πάντα ἐκεῖνο πού αἰσθάνομαι, καὶ σὰν καλλιτέχνης καὶ σὰν ἀνθρώπος». Ἀκολούθησε μικρὴ παύση. Ὑστερα ξαφνικὰ πῆρε μιὰ συννεφισμένη ἐκφραση. «Καταντάει, ἀλήθεια, ἀφόρητο καμιά φορὰ. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀνθρώποι, λόγου χάρι, πού περιμένουν ἐκεῖ κάτω...»

Ὁ Πικασσό με κάλεσε νὰ ξαναπάω. Εἶτανε πάλι οἱ καρέκλες τῆς κοιζίνας με τοὺς μαυροφόρους θαμῶνες πού περιμέναν. «Χτὲς—μοῦ εἶπε—δὲ σὰς ἔδειξα τοὺς πίνακες πού δουλεύω τώρα». Καὶ μοῦ ἔφερε μιὰ νεκρὴ φύση πού παρίστανε ντοματιές, ὕστερα ἄλλη καὶ ἄλλη, ἴσαμε πού εἶταν μπροστὰ μου εἰκοσιμία παραλλαγὲς πάνω στὸ ἴδιο θέμα. «Συνήθως δουλεύω πολλοὺς μουσμάδες σύγχρονα. Ἄλλοτε πάλι ξαναπιάνω ἕναν παλιό, ἀπὸ χρόνια ἀφημένο». Τὰ θέαμα τοῦ Πικασσό, ὄρθιου ἀνάμεσα στοὺς εἰκοσιένα μουσαμάδες πού τὸν ἀπασχολοῦσαν, ἡ ἀνάμνηση τῶν γλυπτῶν πού εἶτανε κάτω, τοῦ Salon d'Automne με τὰ ἔργα του, τῆς εἰκονογράφησης τοῦ Buffon καὶ τῶν κοριτσιῶν πού κοιτᾶζον τοὺς κοιμισμένους νέους, ὅλα αὐτὰ σμίγανε ξαφνικὰ γιὰ νὰ μοῦ δώσουν μιὰ βαθιὰ συναίσθηση τοῦ πληθωρισμοῦ του. Αὐτὴ ἡ ἀχαλίνωτη παραγωγικότητα βγαίνει μερικὰ ἀπὸ τὸν πυρετὸ μιᾶς ἀδιάκοπης ἀησιχίας, πού εἶναι ἀποτέλεσμα ὑπέρμετρης νευρικῆς ἐνέργειας. Ὅπως καὶ τὴν περασμένη μέρα ἦρθε μιὰ στιγμή πού θυμῆθηκα τὰ κατσοφιασμένα πρόσωπα πού κάνανε προθάλαμο, κι' ἐνοίωσα ἕνα δυσάρεστο συναίσθημα. «Ἐχω κι' ἄλλα πράγματα νὰ σὰς δείξω», μοῦ ἀπάντησε κοφτὰ, καὶ σὰ νὰ μὴν ἤθελε νὰ δείξει πὼς τὸ ἔλεγε μόνο ἀπὸ εὐγένεια, χάθηκε πίσω ἀπὸ ἕνα παραπέτασμα. Ὑστερα ἀπὸ δυὸ λεπτὰ ἔκανε πάλι τὴν ἐμφάνισή του με καινούργιους πίνακες. «Ἄλλωστε—συνέχισε—δὲ συνηθίζω νὰ δουλεύω τὸ πρωὶ. Αὐτὴ τὴν ὥρα νοιώθω μεγάλῃ ἐνεργητικότητα, καὶ προτιμῶ νὰ δέχομαι τοὺς φίλους μου. Μ' ἀρέσει

νά δουλεύω τ' ἀπόγεμα, μὰ πιὸ πολὺ τὴ νύχτα. Βλέπετε αὐτὲς τὶς χοντρές κουρτίνες — κι' ἄγγιξε λαφριά τὶς κουρτίνες ποὺ εἶταν στὸ παράθυρο — κλείνουν ἔξω τὸ φῶς τῆς μέρας. Τὸ ἡλεκτρικὸ φῶς μὲ βολεύει πολὺ περισσότερο. Εἶναι πιὸ ὑποβλητικὸ καὶ πιὸ σταθερό».

Ὁ Κριστιὰν Μπερὰρ μοῦ ἔλεγε, πρὶν ἀπὸ μερικὲς μέρες, πὼς ὁ Πικασσό, ὅταν τὸν πιάσει τὸ δαιμόνιο, μπορεῖ νὰ δουλεύει ἀδιάκοπα ἀπὸ τὸ βράδυ ὡς τὸ πρωί, φτιάχνοντας τὸ ἓνα σχέδιο εὐθὺς ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄλλο, καὶ σημειώνοντας πάνω στὸ καθένα τὴν ὥρα καὶ τὸ λεπτὸ ποὺ περατώθηκε. Ἡ σχεδὸν ἀκυβέρνητη αὐτὴ φύση τῆς ὁρμῆς του γιὰ τὸ σχέδιο, τὴ ζωγραφικὴ καὶ τὴ γλυπτικὴ εἶναι ἴσως μιὰ ἐξήγηση γιὰτὶ ὁ Πικασσό ἐπιτρέπει καὶ τὰ κατώτερα ἔργα του νὰ ἐκθέτονται. Δείχνει ἀνεκτικότητα γιὰ τ' ἀποτυχημένα ἔργα του, ὅχι — νομίζω — ἐπειδὴ δὲ μπορεῖ νὰ κάνει διάκριση ἀνάμεσα σ' αὐτὰ καὶ στὰ ἐπιτυχημένα, ἀλλὰ γιὰτὶ ἀντικρύζει τὴν ἐργασία του σὰν ἓνα ἐνιαῖο σύνολο. Δὲ μασκαρεύει, μήτε κρίβει τὶς ἀποτυχίες του, ἀπλούστατα ξαναδοκιμάζει, πιστεύοντας πὼς ἡ ἀποτυχία κ' ἡ ἐπιτυχία δὲν εἶναι παρὰ στιγμὲς μονάχα τῆς πλούσιας κι' ἀδιάκοπης ροῆς τῆς δημιουργικῆς του ἐνέργειας.

«Τί εἶναι αὐτά;» ρώτησα, δείχνοντας μερικὰ πολὺ μικρὰ τελάρια, ποὺ εἶταν ἀκουμπισμένα σὲ μιὰ γωνιά. «ὦ, αὐτά! Μὴν τὰ κοιτᾶτε — μοῦ ἀπάντησε εὐθύμα. Τὰ ἔχει ζωγραφίσει ὁ σκύλος». Τὸ μεγάλο σκυλί, ποὺ μπαινόβγαίνε βιαστικά στὸ δωμάτιο, σίγουρα ἔδειχνε ἀρκετὰ ἐξυπνο γιὰ νὰ ζωγραφίσει. «Ἀλήθεια, καλὰ ποὺ τὸ θυμήθηκα — πρόσθεσε ὁ Πικασσό — δὲ μοῦ φαίνεται νὰ σᾶς ἔδειξα τὸ μπάνιο μου». Περάσαμε μαζὶ μέσα ἀπὸ τ' ἀπλόχωρα δώματα τοῦ σπιτιοῦ του, μὲ τὰ κόκκινα τοῖβλα καὶ τὰ μαῦρα πλακάκια, καὶ εἶδα τὸ μπάνιο καθὼς καὶ τὸ μικρὸ δωμάτιο τῆς χαρακτηριστικῆς, ὅπου εἶχε τὴν πρέσσα του. Τοῦ εἶπα πὼς θεωροῦσα τὸ παλιὸ του ἔργο *Le Déjeuner des Pauvres* σὰ μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες χαλκογραφίες του. «Χαίρομαι ποὺ σᾶς ἀρέσει — μοῦ εἶπε ρίχνοντάς μου μιὰ γρήγορη, ἐρευνητικὴ ματιά — γιὰτὶ μ' ἀρέσει καὶ μένα καὶ ξέρετε, δὲ χάνω ποτὲ εὐκαιρία νὰ ἀγοράσω μιὰ κόπια. Βρῆκα δυὸ σ' ἓνα μαγαζάκι τὸν περασμένο μῆνα. Φυσικά, πρέπει κανένας νὰ τὶς πληρώσει».

Τὸ σπίτι εἶναι γεμάτο μὲ ἔργα τέχνης. Πολλὰ Ἀφρικανικὰ σκαλιστά, σὲ ξύλο ἢ σ' ἐλεφαντοκόκκαλο («τὰ καλύτερά μου εἶναι στὴν τράπεζα», μοῦ ἐξήγησε μὲ ἐκδηλὴ ἱκανοποίηση). Ἕνα ὁμορφο τοπίο — *Le Parc Montsouris* τοῦ Ρουσσώ λὲ Ντουανιέ — κι' ἕνας θαναμάσιος Ματίς.

Τὴν ὥρα ποὺ ἔφευγα τοῦ εἶπα πὼς τὴν περασμένη μέρα στὸ Salon d'Automne εἶχα δεῖ δυὸ λεωφορεῖα μὲ ἀστυφύλακες νὰ φτάνουν γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τῆς φρουρᾶς στὴν αἰθούσα Πικασσό. Γέλασε.

«Ἀκριβῶς ὅπως στὰ Ἀνάχτορα τοῦ Μπάκινγχαμ, δὲ νομίζετε;» εἶπε ἀναγαλιάζοντας.

Δὲ μοῦ εἶναι εὐκόλο, μνημονεύοντας τὰ ἀνερμάτιστα λόγια ποὺ ἀνταλλάξαμε καθὼς κοιτούσαμε τὰ ἔργα του, νὰ δώσω μιὰ ἐκφραστικὴ εἰκόνα τῆς ἰδιαίτερης ἐκείνης ποιότητος τοῦ Πικασσό σὰν ἀνθρώπου, κι' ἂν δὲ μοῦ εἶχες γράψει ζητώντας νὰ μάθεις νέα μου, δὲν πιστεύω νὰ εἶχα κὰν ἀποπειραθῇ. Ὁ Πικασσό μοῦ δίνει τὴν ἐντύπωση νὰ ἔχει τέτοια παθιασμένη εὐλιχρίνεια γιὰ τὴν τέχνη του, τέτοια σιγουριά γιὰ τὴ δύναμη τοῦ ταλέντου του, ὥστε νὰ ἀποχτάει μιὰ πλέρια ἀνεξαρτησία, ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ κλωτοῖ καὶ τὴν πιὸ βαθιὰ ριζωμένη προσποίηση, ἀκόμα καὶ τὸ ἐλάχιστο τῆς κοινωνικῆς προσαρμογῆς.

Λίγες μέρες μετὰ, ἄρχισα νὰ προσπαθῶ νὰ γυρίσω στὴν Ἀγγλία. Πέρασα ὅλη τὴν ὑπόλοιπη διαμονή μου περιμένοντας μαζὶ μ' ἓνα πλῆθος ἀνθρώπων, ποὺ μέρα μὲ τὴ μέρα γινότανε πιὸ πυκνὸ καὶ πιὸ κατσουφιασμένο, πότε νὰ καθαρῇ ὁ καιρὸς γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ φύγουν τ' ἀεροπλάνα. Μιὰ μέρα, σὲ ἀπύθμενη βαρεμάρα, ἔκανα μιὰ βόλτα ἴσαμε τὶς Βερσαλλίες καὶ περιδιάβασα γύρω ἀπὸ τὸ Παλάτι. Εἶταν ἔρημο καὶ γυμνὸ ἀπὸ ὅλα τὰ εὐκολοκίνητα ἔργα τέχνης, ποὺ εἶχαν μεταφερθῇ σὲ μέρος ἀσφαλέστερο. Στὸ παρεκκλήσι ἀναπαύονταν τώρα τὸ λείψανο τῆς Mme de Maintenon. Ὅταν βομβαρδίστηκε τὸ Σαιν Σὺρ, τὴ μεταφέρανε πίσω στὶς Βερσαλλίες, ὕστερα ἀπὸ διακόσια τόσα χρόνια. Καθὼς στεκόμουν σιμά της, συλλογίστηκα μ' ἀπόγνωση τὴν πηχτὴ καταχνιά ποὺ εἶταν ἀπ' ἔξω καὶ εἶπα μέσα μου, πὼς σίγουρα κι' ἐγὼ τόσα χρόνια θὰ χρειαστῶ γιὰ νὰ γυρίσω πάλι στὸ Λονδίνο.

Δικός σου πάντα
ΤΖΩΝ

ΕΝΑΣ ὑπάλληλος τῆς γραμματείας τοῦ Ροῦτβελτ τακτοποιώντας μιὰ δεσμίδα γράμματα τοῦ Τοῦρτσιλ στὸ Ροῦτβελτ παρατήρησε ὅτι τὰ ἀρχικά «U. J.» ἐπαναλαμβάνονταν πολλές φορές. Θέλοντας νὰ μάθει τὴ σημασία τους ρώτησε, καὶ τοῦ ἀπάντησαν πὼς ὁ Τοῦρτσιλ στὴν προσωπικὴ του ἀλληλογραφία μεταχειρίζεται πάντα τὰ ἀρχικά «U. J.» γιὰ τὸν «Uncle Joe» (Μπάριον Τζο), alias Ἰωσήφ Στάλιν!

DON IDON, στὸ «Daily Mail»

Ἡ οὐσία τῆς Δημοκρατίας

Τοῦ C. K. ALLEN

(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ Britain To-day)

ΤΟ 1931, ὅταν οἱ οἰκονομικὲς καὶ πολιτικὲς μας ἀνωμαλίες μᾶς εἶχαν κάνει κάπως διστακτικὸς σχετικὰ μὲ τὸ κυβερνητικὸ μας σύστημα, μιὰ Ἐπιτροπὴ Ἐλέγχου τῶν Δημοσίων Λειτουργιῶν ἐξέτασε ποιὲς λειτουργίες καὶ τί γόητρο εἶχε στὴν Ἀγγλία τὸ Κοινοβούλιο. Ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ποὺ ἐξετάστηκαν εἶταν ὁ Οὐίνστον Τσώρτσιλ. Ὅταν τὸν ρώτησαν, ἂν πιστεῦε στὸ κοινοβουλευτικὸ σύστημα, ἀπάντησε. «Ναί, εἶναι τὸ πιὸ ἀνεκτὸ σύστημα ποὺ ἔχει δημιουργηθῇ ὡς τώρα.»

Ἄν θὰ θεωρήσουμε τὴ δημοκρατία ἀνεκτὴ ἢ ὄχι, θὰ ἐξαρτηθεῖ ἀπὸ τὴ σκοπιὰ ποὺ θὰ πάρομε. Ἡ μιὰ σκοπιὰ εἶναι οἰκονομική. Ὑπάρχουν πολλοί, ποὺ τὸ θεωροῦν μάταιο νὰ γίνεται συζήτηση γιὰ δημοκρατία τὴ στιγμή ποὺ δὲν ὑπάρχει οἰκονομικὴ ἰσότητα. Εἶναι βέβαια φανερό, πὼς ὅταν ἡ δυσαναλογία στὴν κατανομή τοῦ πλούτου εἶναι τέτοια, ποὺ νὰ ὑπάρχει ἓνα μονοπώλιο ἐγωιστικῆς καλοπέρασης γιὰ τοὺς λίγους καὶ φτώχεια γιὰ τοὺς πολλούς, οὔτε ἡ δημοκρατία οὔτε καμιὰ ἄλλη μορφή πολιτεύματος θὰ διαρκέσει πολὺ ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους μὲ ἐλεύθερο πνεῦμα. Ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα δὲν ὑπάρχει τίποτα τὸ ἀσυμβίβαστο ἀνάμεσα στὴ δημοκρατία καὶ τὴν ἀνισότητα τοῦ πλούτου. Καμιὰ χώρα δὲν παρουσιάζει αὐτὴ τὴ δυσαναλογία σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Ἀλλὰ ἡ χώρα ἔμεινε δημοκρατικὴ, γιατί μαζί μὲ τὴν ἀνισότητα τοῦ πλούτου ὑπῆρχαν πάντα κατὰ μεγάλο μέρος ἴσες δυνατότητες γιὰ τὸν καθένα. Ὁ φτωχὸς ἐκεῖ δὲν φθονεῖ τὸν πλούσιο—ἀντίθετα πολλὰς φορὲς τὸν θαυμάζει—γιατί αἰσθάνεται πὼς κι' αὐτὸς ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ εὐτυχήσῃ μὲ τὴν ἀτομικὴ του προσπάθεια καὶ ἀξία.

Πολλὰς φορὲς πάλι ἀκοῦμε νὰ γίνεται λόγος γιὰ μιὰ «κοινωνικὴ δημοκρατία». Ὁ ὅρος αὐτὸς τονίζει τὴ σχέση ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, τὴ σχέση ποὺ ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση ἀποκαλοῦσε «ἀδελφότητα» καὶ ἡ Ρωσικὴ Ἐπανάσταση «συντροφισμό» καὶ ποὺ ἡ Ἀμερικανικὴ Διακήρυξη τῆς Ἀνεξαρτησίας εἶχε χαρακτηρίσει σὰν «αὐτονόμητο ἀλήθεια», πὼς δηλαδὴ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γεννήθηκαν ἐλεύθεροι καὶ ἴσοι. Ὁ G. K. Chesterton κάποτε τὸ σατύρισε αὐτὸ λέγοντας, πὼς εἶναι ἡ συνήθεια «νὰ μιᾶς σ' ὅλο τὸν κόσμον στὸν ἐνικὸ καὶ νὰ φέρεσαι μὲ τὴν ἴδια χυδαιότητα σὲ ὅλους». Ἄν παραβλέψουμε ὅμως τίς ὑπερβολές, ἡ ἀρχὴ βασίζεται πάνω στὴ γερὴ καὶ

ὁμορφὴ πίστη (ποὺ θὰ τὴ συναντήσουμε στὴν καλύτερὴ τῆς μορφῇ στὴ Σκωτία), πὼς ὁ ἓνας ἄνθρωπος δὲν εἶναι κατὰ βάθος καλύτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον ἀπὸ τὴν καταγωγὴ, τὴ θέσιν ἢ τὴ δύναμή του. Ἡ ἀντίθεση εἶναι τὸ «προνόμιο» ἢ ἡ «ταξικὴ διάκριση». Πολλοὶ Ἀμερικανοὶ τὸ βρίσκουν δύσκολο νὰ πιστέψουν, πὼς ἡ Ἀγγλία μπορεῖ νὰ εἶναι δημοκρατικὴ χώρα, τὴ στιγμή ποὺ ἔχει μοναρχία καὶ ἀριστοκρατία. Πιστεύουν πὼς ἡ ἀληθινὴ διακυβέρνηση τῆς χώρας εἶναι στὰ χέρια λίγων ἀνθρώπων ποὺ ἀποτελοῦν δῆθεν «τὴν κυρίαρχη τάξιν». Τοὺς πειράζει πραγματικὰ νὰ βλέπουν τὸν ἀπλὸ ἀγρότη νὰ βγάζει τὸ καπέλλο του μπροστὰ στὸ γαιοκτήμονα ἢ νὰ ἀποκαλεῖ «σέρ» ἓναν ἀπὸ τοὺς δῆθεν ἀνωτέρους του.

Ἀπὸ τὴν Ἀγγλία πραγματικὰ δὲν λείπει ὁ σνομπισμός, οὔτε καὶ ἀπὸ καμιὰ ἄλλη χώρα ἀπ' ὅσες ξέρω, ἂν καὶ ὁ σνομπισμός μπορεῖ νὰ πάρει διαφορετικὲς μορφές σὲ διαφορετικὰ ἔθνη. Ἀλλὰ μ' αὐτὲς τίς ἐπικρίσεις—συχνὰ ὀρμητικὲς ἀλλὰ συνηθέστερα φιλικές—οἱ Ἀμερικανοὶ παρατηρητὲς παρασύρονται ἀπὸ ἐπιφανειακὲς παρατηρήσεις, καὶ δὲν βλέπουν τὸ ἀληθινὸ πνεῦμα τῆς χώρας αὐτῆς ποὺ παρουσιάζεται σὲ κρίσεις σὰν τὴ σημερινή. Οἱ κρίσεις τῆς δημοκρατίας φτάνουν βαθύτερα ἀπ' αὐτὲς τίς συμβατικὲς πράξεις καὶ κοινωνικὲς συνήθειες.

Ἄν καὶ ἡ οἰκονομικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ πλευρὰ τῆς δημοκρατίας ἔχουν μεγάλο ἐνδιαφέρον, δὲν εἶναι ὥστόσο ἀρκετὲς γιὰ νὰ δώσουν μόνες τους τὴν ἔννοια τῆς δημοκρατίας. Αἰσθάνομαι πάντα μιὰ δυσφορία, ὅταν ἀκούω τοὺς ἀνθρώπους νὰ λένε γιὰ τὴ δημοκρατία, πὼς εἶναι μιὰ «φιλοσοφία» ἢ μιὰ «κοσμοθεωρία». Εἶναι τέτοια πραγματικὰ, ἀλλὰ μιὰ «φιλοσοφία» καὶ μιὰ «κοσμοθεωρία» ποὺ πρέπει νὰ πάρει πρακτικὴ ὑπόστασιν μὲ τὴ μορφή μιᾶς κυβερνήσεως, ἑνὸς πολιτικοῦ συστήματος. Δὲν μπορεῖς νὰ ρυθμίσεις τὴ λειτουργίαν μιᾶς περιόχου κοινωνίας μὲ τὴ φιλοσοφία καὶ μόνη, ἀκόμη καὶ ἂν εἶσαι Πλάτωνας. Γιατί οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ ἀνθρώπους. Ἡ μορφή τοῦ πολιτεύματος ποὺ υἱοθέτησαν οἱ Ἀγγλοσαξωνικὲς δημοκρατίες εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικὸς θεσμός. Ἡ Ἀγγλία δημιούργησε αὐτὸ τὸ σύστημα μὲ δικτῶ αἰώνων πειράματα καὶ σφάλματα. Ἡ Ἀμερικὴ τὸ δημιούργησε μὲ μιὰ πράξιν, ἂν καὶ φυσικὰ αὐτὴ ἡ πράξις εἶταν ἀποτέλεσμα μακρόχρονης ἱστορικῆς ἐξέλιξης.

Εἶναι μιὰ δύσκολη μορφή πολιτεύματος μὲ πολλὰς ἀδυναμίες καὶ ἐκτεθειμένην σὲ πολλὰς καταχρήσεις. Ἄν δὲν πάει καλά, μπορεῖ πραγματικὰ νὰ πάρει πολὺ κακὸ δρόμο, ὅπως μᾶς τὸ ἔδειξαν κατὰ τραγικὸ τρόπο μερικὲς σύγχρονες δημοκρατίες. Ὅσο καὶ νὰ ὑποστηρίζομε τὴ φιλοσοφία, δὲν πρέπει ποτὲ νὰ χαλαρώνομε τὴν ἐπαγρύπνησιν πάνω στὸν πραγματικὸ μηχανισμό τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτι-

κοῦ συστήματος, γιατί πάντα υπάρχουν ἐχθροὶ ἑτοιμοὶ νὰ ἀρπαχτοῦν ἀπὸ τὴν ἀμέλειά μας καὶ νὰ τὴ χρησιμοποιήσουν σὰν πρόφαση γιὰ νὰ δημιουργήσουν μιὰ ἄλλη δεσποτικὴ κυριαρχία. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἐγὼ προσωπικὰ νοιώθω βαθιὰ στενοχώρια, ὅταν βλέπω τὴ δημοκρατικὴ ἰσορροπία νὰ διακινδυνεύει σὲ μερικὰ σημεία ἀπὸ τὴ σταθερὴ ἐπέκταση τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Γιατί πιστεύω ἀκλόνητα, πὼς ἐκεῖ βρίσκεται ἡ ἀπολυταρχία κατὰ ἀπὸ τὴ μάσκα τῆς ἀθωότητας.

Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ εἶναι ζητήματα ἀπόψεων. Ἄν ἡ φιλοσοφία εἶναι ἀδύναμη χωρὶς τὴν πρακτικὴ πολιτικὴ, ἔτσι καὶ ἡ πρακτικὴ πολιτικὴ εἶναι στείρα χωρὶς τὴ φιλοσοφία, δηλαδὴ τὴν πεποίθηση πὺν τῆς δίνει ζωὴ. Ποιὰ εἶναι ἡ δημοκρατικὴ φιλοσοφία ὅπως τὴ βλέπομε στὴν Ἀγγλία; Μερικὰ στοιχεῖα νομίζω πὼς ἀποτελοῦν τὸ ἐλάχιστο τῆς δημοκρατικῆς πίστεως καὶ πράξεως. Εἶναι τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα, πὺν χωρὶς αὐτὰ καμιά δημοκρατία δὲν μπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ ἀποτελεσματικά. Ἡ πολιτικὴ ἰσότης, ἡ προσωπικὴ εὐθύνη τοῦ ἀτόμου γιὰ τὴν ψῆφο του, ἡ ἀντιπροσωπευτικὴ κυβέρνησις καὶ ἡ ἐλευθερὴ ἐκλογή, ἡ ἀρχὴ τῆς ἡγεσίας, ἡ ἀρχὴ τῆς πλειοψηφίας, ἡ ἐλευθερία τῶν συζητήσεων, τὸ κράτος δικαίου, ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου. Μέσα στὰ στενὰ ὅρια τοῦ χώρου δὲν μπορῶ ἐδῶ νὰ ἐξετάσω παρὰ μόνο δυὸ τρία στοιχεῖα, πὺν νομίζω πὼς εἶναι χαρακτηριστικὰ γιὰ τὴ Βρεταννικὴ δημοκρατία καὶ πὺν ἔπαιξαν σπουδαῖο ρόλο στὴν ἐξέλιξή της.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἰσχυρίζονται πὼς ἀγαποῦν τὴν ἐλευθερία ἢ τουλάχιστον πὼς μισοῦν τὴ στέρησή της. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ὅλοι πρόθυμοι νὰ τὴν υπερασπίσων σὰν τὴν ἀληθινὴ βάση τῆς ὑπόστασής τους. Ἐδῶ καὶ πάνω ἀπὸ διακόσια χρόνια ὁ Μοντεσκιέ, ὁ πρῶτος μελετητὴς πὺν προσπάθησε νὰ κάνει μιὰ πλατιά καὶ συγκριτικὴ ἐπισκόπηση τῶν πολιτικῶν καὶ νομικῶν θεσμῶν ὅλων τοῦ κόσμου, παρατήρησε, πὼς οἱ Ἀγγλοὶ εἶταν ὁ μόνος λαὸς στὸν κόσμον, πὺν εἶχαν κάνει τὴν ἰδέα τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας κέντρο τοῦ πολιτεύματός τους. Ἡ πίστις στὴν ἐλευθερία ξεχωρίζει τόσο δυνατὰ σ' ὅλη μας τὴ λογοτεχνία, τοὺς νόμους μας, τὴν πολιτικὴν μας σκέψη, πὺν δὲν μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ ἀμφιβολία γιὰ τὸ ρόλο πὺν ἔπαιξε στὴν ἐθνικὴ μας ζωὴ καὶ τὴ διαμόρφωση τῆς νοοτροπίας μας.

Οἱ Ἀγγλοὶ πιστεύουν πὼς ἡ δημοκρατία δὲν μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ παρὰ μόνο ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους μὲ ἐλεύθερο πνεῦμα, πὺν γι' αὐτοὺς, ὅπως ἔλεγε ὁ Περικλῆς στοὺς Ἀθηναίους συμπολίτες του, «τὸ εὐδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δ' ἐλεύθερον τὸ εὐψυχον». Χωρὶς νὰ περιαντολογοῦμε, νομίζομε πὼς οἱ Βρεταννοὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἀναγνωρίζουν τὸν ἑαυτὸ τους στὰ λόγια τοῦ Alexis de Tocqueville: «Υπάρχουν ἔθνη πὺν ἀκούραστα ἐπιδίωξαν τὴν ἐλευθερία μ' ὅλους τοὺς κινδύνους καὶ τῆς λογῆς δυσκολίας. Ἀγά-

πησαν τὴν ἐλευθερία ὅχι γιὰ τὰ ὕλικά ἀγαθὰ της. Θεώρησαν τὴν ἴδια τὴν ἐλευθερία σὰν ἓνα τόσο πολῦτιμο καὶ τόσο ἀναγκαῖο δῶρο, πὺν τίποτε ἀπ' ὅσα θὰ μπορούσαν νὰ τοὺς παρηγορήσουν γιὰ τὴν ἀπώλεια ἄλλων πραγμάτων δὲν μπορούσε νὰ τοὺς παρηγορήσῃ γιὰ τὴν ἀπώλεια τῆς ἐλευθερίας.»

Ὡστόσο οἱ εἰρωνεῖες τῶν ὁπαδῶν τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ κράτους «γιὰ τὴν ἐλευθερία, τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐπιδίωξη τῆς εὐδαιμονίας» εἶναι κάπως δικαιολογημένες γιὰ τὴν ἑλευθερία (μὲ κεφαλαῖο Ε) εἶταν πάντα ἡ πρόφασις γιὰ πολλὰς ἐγωιστικὰς ὑπερβολὰς. Καὶ μπορεῖ εὐκολὰ νὰ γίνει ὅχι μόνο ἡ ἀρνήσις κάθε δημοκρατίας ἀλλὰ καὶ ἡ κυβέρνησις γενικά. Γιατί κάθε πολιτεία, ἀπὸ φυσικὴ της, ἀπαιτεῖ νὰ θυσιάσῃ ἓνα τμήμα τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας. Τὸ ἔθνος μας ἔμαθε ἀπὸ τὴν πείρα νὰ μὴ σπρώχνῃ τις ἀρχές του σὲ φανερὰς ὑπερβολὰς. Καὶ οἱ Ἀγγλοὶ μὲ ἓναν περιέργο ἐμπειρικὸ καὶ ὅχι πάντα λογικὸ τρόπο προσπάθησαν γενικά νὰ βροῦν τὴν ἰσορροπία (πὺν εἶναι τὸ αἰώνιο πρόβλημα σὲ κάθε οργανωμένη κοινωνία) ἀνάμεσα στὸ λογικὸ «μᾶξιμου» τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ τις ἀπαιτήσεις τῆς κοινῆς εὐημερίας.

Ἰδιαίτερα στὸ διάστημα τοῦ τελευταίου αἵωνα γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτὰ πὺν νομίζομε κοινωνικὰς ἀνάγκες δεχτήκαμε σιγὰ σιγὰ ὅλο καὶ περισσότερον κρατικὸ ἔλεγχον π. χ. στὴν ἐκπαίδευσις καὶ στὴν δημόσια ὑγιεινὴ, πὺν οἱ πατέρες μας μὲ πάθος πίστευαν πὼς ἀποτελοῦν ἀποκλειστικὰ ἀτομικὴ καὶ ὅχι κρατικὴ ὑπόθεσις. Καὶ πάλι ἡ ἱκανότητα τῆς λογικῆς ὑποχώρησης εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικὰ στοιχεῖα τῆς δημοκρατίας, ἀφοῦ ἡ ἀρχὴ τῆς πλειοψηφίας — τὸ *modus vivendi* τῆς πολιτικῆς ζωῆς — δὲν μπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ χωρὶς αὐτό. Τὸ ὑποχωρητικὸ τοῦτο πνεῦμα τὸ ἀποκαλοῦν «Βρεταννικὴ ἰδιοφυία γιὰ συμβιβασμούς», καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι μιὰ κούφια φράσις. Ὁ συμβιβασμὸς εἶναι μιὰ ἀσθενικὴ καὶ δυσάρεστη λέξις γιὰ τὸν δογματικὸ ἄνθρωπον, ἀλλὰ οἱ μυαλωμένοι ἄνθρωποι ἔχουν, πὼς δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ζήσει χωρὶς αὐτὸν καὶ πὼς ὁ ἄνθρωπος πὺν, ἐνῶ δὲν εἶναι ποτὲ πρόθυμος νὰ ἀπαρνηθεῖ τις βασικὰς ἀρχές του, δὲν μπορεῖ νὰ ὑποχωρήσῃ ὅπως καὶ νὰ ἐπιμένῃ σὲ ζητήματα ἀντιλήψεων, εἶναι κακὸς γείτονας τόσο στὴν ἐθνικὴ ὅσο καὶ στὴ διεθνή ζωὴ.

Τὸ Ἀγγλικὸ ἔνστικτο τῆς ἐλευθερίας δὲν πῆρε μόνο ἀξιωματικὴ μορφή σὰν ἐλευθερία τοῦ λόγου καὶ τῆς γνώμης ὅσο καὶ τῆς πράξεως, μὰ ἀποδείχεται καὶ στὴν προτίμησις τῆς ἐκούσιας δραστηριότητος σὲ πολλὰς περιοχὰς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Πολλὰς ἀπὸ τις δυνατότερες οργανώσεις τῆς χώρας, ὅπως τὸ Χρηματιστήριον Ἐμπορευμάτων, τὸ Λόυδ, τὰ Νομικὰ Σωματεῖα, εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν κυβέρνησις καὶ δὲν εἶναι καν στὴ νομικὴ ἔννοια πρόσωπα

δημοσίου δικαίου. Πραγματικά καμιά χώρα στον κόσμο δεν παρουσιάζει τόσο πολλές εθελοντικές οργανώσεις για τόσο αναρίθμητους σκοπούς. Μερικές είναι αληθινά ασημαντες και ιδιότροπες (σε μια δημοκρατία υπάρχει χώρος τόσο για την άνοησία όσο και για τη σοφία), αλλά οι περισσότερες είναι ευεργετικές και ανεκτίμητες για την κοινωνική ζωή.

Πάντα νοιώθει κανείς μιαν έκπληξη με το πλήθος, την ποικιλία και την αποτελεσματικότητα όλης αυτής της πηγαίας προσπάθειας. Είναι κι αυτό ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της δημοκρατίας που ξεπερνάει όλα τα άλλα, γιατί απ' αυτό γεννιέται το πνεύμα της ευθύνης και της εξυπηρέτησης του συνόλου που θα έπρεπε να έχει και να διδάσκεται κάθε δημοκρατικός πολίτης. Προσωπικά δεν βλέπω με ευχαρίστηση την τάση να απορροφηθεί αυτή η κίνηση ή τουλάχιστο μεγάλο τμήμα της από την κρατική οργάνωση με την πρόφαση της αποδοτικότητας, γιατί είμαι βέβαιος πως και αν ακόμα δεν έχει πάντα την ακρίβεια και τους πόρους του κυβερνητικού μηχανισμού, το πνεύμα που την εμπνέει δημιουργεί ένα αληθινότερο και διαρκέστερο αποτέλεσμα.

Ίσως η χαρακτηριστικότερη και για μένα η ζωτικότερη όψη της Βρετανικής δημοκρατίας είναι η αρχή που ονομάζουμε Κράτος Δικαίου. Υπάρχει μία και μόνο μία δικαιοσύνη για όλους τους ανθρώπους, και όλοι μπορούν να καταφύγουν σ' αυτήν, για να εκθέσουν τα παράπονά τους. Και κανένας δεν μπορεί να αποφύγει τις κυρώσεις της, αν παραβεί το νόμο της.

1/

ΚΑΠΟΤΕ ο G. Bernard Shaw παρακολουθούσε ένα κουαρτέτο Ιταλών καλλιτεχνών. Ένας φίλος του που ήταν μαζί του είπε ένθουσιασμένος: «Οι άνθρωποι αυτοί παίζουν μαζί επί δώδεκα χρόνια». Και ο Shaw απάντησε: «Ασφαλώς, γιατί εμείς βρισκόμαστε εδώ περισσότερο από δώδεκα χρόνια».

(HAROLD HOBSON στο English Wits)

Ο άνθρωπος δημιουργεί
καινούργια ζώα και φυτά.

“Ας συγχρονίσουμε τη Φύση

Του J. B. S. Haldane, F. R. S.

(Συνοπτική αναδημοσίευση από το Reshaping Man's Heritage)

ΜΙΑ ΑΓΕΛΑΔΑ του Τζέρεσεϊ είναι τόσο τεχνητή όσο και μια μηχανή για το βούτυρο. Ένα μπουλντόκ είναι το ίδιο μακριά από τη φύση όσο ένα πολυβόλο. Ένα κουκί σιτάρι είναι προϊόν του ανθρώπου όσο και ένα καρβέλι ψωμί. Δεν υπάρχουν άγρια ζώα ή φυτά με ξεχωριστές ιδιότητες, και ούτε υπήρχαν ποτέ.

Οι άνθρωποι μπορούν να αλλάξουν τις ιδιότητες των ζώων και των φυτών με διάφορους τρόπους. Ο πρώτος είναι η αλλαγή των όρων της ζωής τους.

Μπορεί ένα πρόβατο να παχαίνει, αν το βάλετε σε καλή βοσκή, ή ένα χωράφι πατατιές μπορεί να αυξήσει την απόδοσή του, αν το βοηθήσετε με κάλιο ή φώσφορο. Ακόμα πιο εκπληκτικά αποτελέσματα έχουμε με την εφαρμογή άλλων τρόπων. Μια προβατίνα καλονικά γεννά ένα ή δύο αρνιά την άνοιξη μόνο. Οι καθηγητές Parkes και Hammond στην Αγγλία έκαναν μετάγγιση ορμόνης από την υπόφυση (δηλ. έναν αδένα κοντά στο σφηνοειδές οστόν) ενός αλόγου, για να κάνουν δίφορες τις προβατίνες. Έτσι γεννιούνται αρνιά την άνοιξη και το φθινόπωρο. Το ίδιο αποτέλεσμα πέτυχαν Ρώσοι βιολόγοι. Και ένας Γερμανός. Αυτό θα έχει μεγάλη σημασία μετά τον πόλεμο για την Αγγλία και για όλη την Ευρώπη. Θα βοηθήσει να αυξηθεί σημαντικά η παραγωγή στα πρόβατα από την προπολεμική εποχή.

Στη Μεγάλη Βρεταννία σπέρνουνε το σιτάρι το φθινόπωρο. Οι σπόροι ώριμάζουν, μα τα νεαρά στάχυα δεν αρχίζουν να μεγαλώνουν πριν από την άνοιξη. Αν δεν σπείρουμε ως την άνοιξη, η άργοπορία αυτή φέρνει κακή συγκομιδή. Στη Σοβιετική όμως Ένωση, σε πολλά μέρη, η παγωνιά καταστρέφει το σιτάρι της φθινοπωρινής σποράς. Ως τώρα ήταν αναγκασμένοι να μεταχειρίζονται ειδικούς σπόρους για την άνοιξη. Η απόδοση όμως σπάνια ήταν τόσο καλή όσο στον τόπο μας. Τότε ο συνάδελφός μου καθηγητής Lyssenko, της Ακαδημίας των Επιστημών στη Μόσχα, είχε μια θαυμασία όσο και απλή ιδέα. Γιατί να μην κάνουμε τους σπόρους να περάσουν έναν «Αγγλικό χειμώνα» σε κλειστό χώρο; Το σιτάρι αποθηκεύεται στεγνό σε ένα σιτοβολώνα. Τον Ιανουάριο ή το Φεβρουάριο το βρέχουν και ανοίγουν τις πόρτες για να έρθει μέσα λίγο κρύο. Τον

Μάρτιο ή τόν 'Απρίλιο έχει πιά ώριμάσει και τὸ σπέρνουν. Ἡ βλάστησή του γίνεται πολὺ γρήγορα καὶ ἔτσι ἡ συγκομιδὴ εἶναι ἱκανοποιητικὴ. Αὐτὴ εἶναι ἡ πορεία τῆς ἑαρινῆς σπορᾶς, ἡ vernalization ὅπως τὴ βάπτισαν ἀπὸ τὸ λατινικὸ ver = ἔαρ. Χάρη σ' αὐτὴν καλλιεργήθηκε σιτάρι ἑκατοντάδες χιλιόμετρα βορειότερα ἀπὸ πρὶν. Ἐτσι ἡ κατάκτηση τῆς Οὐκρανίας δὲ μείωσε τὴ Σοβιετικὴ παραγωγή δημητριακῶν, ὅπως τὸ ἔλπιζε ὁ Χίτλερ. Πολλοὶ ἀπὸ σᾶς χρωστάτε τὸ ψωμί σας στὸν Lyssenko.

Αὐτὰ ὅμως τὰ ἀποτελέσματα δὲν μεταδίδονται. Πρέπει νὰ ξανακάνουμε τὸ ἴδιο κάθε χρόνῳ μὲ τὸ σιτάρι τῆς ἑαρινῆς σπορᾶς. Καὶ οἱ προβατίνες, ποὺ γεννήθηκαν τὸν Ὀκτώβριον καὶ ὄχι τὸν Ἀπρίλιον δὲ θὰ γεννήσουν μόνες τους καὶ τὸ φθινόπωρον, ἂν δὲν τοὺς κάνουμε τὴν ἔνεση τῆς ὁρμόνης. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ πάλι οἱ διαφορὲς ἀνάμεσα στὰ εἶδη εἶναι κληρονομικές.

Τὰ ζῶα τοῦ τύπου Aberdeen Angus (ἀπὸ τὸ Aberdeen τῆς Σκωτίας) δίνουν κυρίως καλὸ κρέας. Ὅσα μεγαλώνουν στὸ Τζέρσεϊ ἔχουν θαυμάσιον γάλα. Μερικὰ μῆλα ὀριμάζουν τὸν Αὐγουστο. Ἄλλα ἄργα, τὸ Φεβρουάριον ἢ καὶ τὸν Μάρτην. Αὐτὰ εἶναι παραδείγματα ἀπὸ χαρακτηριστικὰ σημαντικὰ γιὰ τὴν ἐθνικὴ οἰκονομία. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα χαρακτηριστικὰ στὰ εἶδη. Οἱ ἀγελάδες Aberdeen Angus εἶναι μαῦρες, ἐνῶ τοῦ Τζέρσεϊ ποικιλόχρωμες. Στὸν αἰῶνα μας, οἱ εἰδικοὶ γιὰ τὴν γενετικὴ (geneticists) δηλ. τὸν κλάδον τῆς βιολογίας ποὺ μελετᾷ τὶς κληρονομικότητες καὶ ποικιλίες ζῶων καὶ φυτῶν, ἀνακάλυψαν τοὺς νόμους, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους διαιωνίζονται πολλὲς ιδιότητες, καὶ παρουσιάζονται ἄλλες καινούργιες.

Μποροῦμε νὰ ἔχουμε νεωτερισμοὺς μὲ τρεῖς διαφορετικοὺς τρόπους. Ἐνα καινούργιον χαρακτηριστικὸ ξεπηδάει ἀπὸ μιὰ καθαρὴ ὥς τώρα ὥρα μὲ τὸν τρόπο τῆς μεταλλαγῆς. Κάτι ξεφεύγει ἀπὸ τὴ φυσικὴ πορεία τῆς κληρονομικότητος. Δυὸ κοινὰ κουνέλια, ποὺ οἱ πρόγονοί τους γιὰ πολλὰς γενιὰς εἶχαν τὸ ἴδιον τρίχωμα, γέννησαν ξαφνικὰ τὰ μικρά τους μὲ τρίχα πρὶν κοντὴ καὶ πρὶν μαλακιά ἀπ' τὴ συνειθισμένη. Ἀπὸ τὸ ζευγάριμα τους βγῆκε μιὰ καινούργια ποικιλία ποὺ ὀνομάζεται Ρέξ, σὰν τοὺς Βέλγους φασίστες. Καὶ μεταχειρίζονται τώρα τὴ γοῦνα τους γιὰ γιακάδες καὶ ἐπανωφόρια. Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο ξαφνικὰ ἀπὸ τὰ κοινὰ μπιζέλια μὲ τὸν τραχὺ φλοιὸ βγήκαν ἄλλα μὲ μαλακίαν φλοῦδα φαγώσιμη.

Μποροῦμε ἀκόμη νὰ συνδυάσουμε δυὸ διαφορετικὰς ποικιλίας καὶ νὰ ἔχουμε καινούργιες ιδιότητες. Ἄν ἔχουμε ἓνα μαῦρον κουνέλι Ρέξ μὲ μαλακίαν γοῦνα καὶ ἓνα ἄσπρον μὲ κοινὸ τρίχωμα μποροῦμε νὰ τὰ διασταυρώσουμε. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν τὰ πρῶτα νοθογένητα δὲ θὰ εἶναι οὔτε ἄσπρα οὔτε τύπου Ρέξ. Ὅμως μερικὰ ἀπ' τὴ δευτέρην γενιὰ θὰ συνδυάζουν ὅλες τὶς ιδιότητες. Οἱ Saunders στὴν

Ἀλμπέρτα τοῦ Καναδᾶ συνείθιζαν νὰ συνδυάζουν τὸ Ρώσικον στάρι ποὺ ἀντέχει στὸ κρύον μὲ τὸ Ἀγγλικὸ ποὺ ἔχει μεγάλη ἀπόδοση. Πολλὲς φορὲς εἶναι δυνατό νὰ συγχωνευτοῦν οἱ χαρακτῆρες ἀπὸ δυὸ διαφορετικὰ εἶδη.

Μιὰ Ρωσικὴ ἀποστολὴ πῆγε στὸ Περού, τὴν πατρίδα τῆς πατάτας, γιὰ νὰ πάρει ρίζες ποὺ νὰ βλασταίνουν στὴν Ἀρκτικὴ ζώνη. Οἱ γεωπόνοι διάλεξαν ἓνα ἄγριον εἶδος μὲ μικρὸ βλαστάρι ποὺ μεγαλώνει κοντὰ στὰ χιόνια τῶν Ἀνδεων. Διασταυρώνοντας αὐτὸ τὸ εἶδος μὲ τὸ συνειθισμένον συνδύασαν τὴν ἀντοχὴν τοῦ στὴν παγώνιαν μὲ τὴν πλούσιαν ἀπόδοσιν τῆς κοινῆς πατατιάς. Ὡστόσο εἶναι πολὺ πρὶν δύσκολον νὰ διασταυρωθοῦν εἶδη παρὰ ποικιλίες. Ἐδῶ οἱ διαφορὲς ιδιότητες συγχωνεύονται ἀκολουθώντας πολὺπλοκους κανόνες.

Ἐχουμε καὶ τρίτον τρόπο συνδυασμοῦ. Οἱ μὴλιες κατὰ κανόνα πολλαπλασιάζονται μὲ κλωνάρια ποὺ ἔχουν μάτι. Κάθε νεαρὸ φυτό ὅμως διαφέρει ἀπ' τὴ μάνα του. Ἄν φυτέψετε χίλια κουνκούτσια, τὰ περισσότερα δὲ θὰ δώσουν τόσο καλὰ φρούτα ὅπως οἱ γονεῖς. Ὡστόσο, ἓνα μέσα στὰ χίλια μπορεῖ νὰ παρουσιάσῃ τέτοια χαρακτηριστικὰ, ποὺ νὰ ἀξίζει ἰδιαίτην προσοχήν. Πρὶν ἀπὸ 100 χρόνια σχεδόν, ἓνας ζυθοποιὸς στὸ Slough (κοντὰ στὸ Windsor), ὁ Mr. Cox, φυτέψεν ἓνα κουνκούτσι. Τὸ δέντρο ποὺ βγῆκε ἔδωκε τὰ ὁμορφα μυρωδάτα μῆλα, ποὺ πῆραν τὸ ὄνομα του (Cox's Orange Pippin). Αὐτὸ τὸ εἶδος μεταφυτεύθηκε στὴ Νέα Ζηλανδία καὶ στὴν Αὐστράλια, καὶ προκόβει σήμερον ἐκεῖ.

Ἐνας λόγος, γιὰ τοὺς Βρεταννοὺς καλλιεργητὰς δὲν ἔχουν πιά τὴν πρώτη θέσιν, εἶναι γιὰ τὴν παραμελήσαν τὴν γενετικὴν. Δέκα χρόνια πρὶν εἶχαμε στὴν Ἀγγλίαν δυὸ καθηγητὰς μὲ αὐτὴ τὴν εἰδικότητα. Τώρα δὲν ἔχουμε κανένα. Ἡ Ἀμερικὴ ὅμως καὶ ἡ Σοβιετικὴ ἔνωση ἔχουν ἑκατοντάδες. Ὁ πρῶτος Ἀγγλὸς καθηγητὴς ποὺ εἰδικεύθηκε στὴ γενετικὴ, ὁ Punnett, ἀνακάλυψε μιὰ μέθοδον γιὰ τὴ διασταύρωσιν τῶν γενῶν. Αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἐπηρεάσῃ τὸ γένος τῶν πουλερικῶν, ὅταν ἐκκολάπτονται. Πρὶν ἀπ' τὸν πόλεμον βγαίνανε κάθε χρόνον ἀπὸ τέτοιαις διασταυρώσεσιν πολλὰ ἑκατομμύρια πουλερικά. Ἐτσι, ὁ μισθὸς τοῦ καθηγητῆ Punnett δὲν εἶταν γιὰ τὸν τόπον τοῦ κακίαν τοποθέτησιν χρημάτων.

Ἐλπίζω ὅτι στὴ μεταπολεμικὴ ἀνοικοδόμησιν θὰ δώσουμε στὴν ἐκπαίδευσιν καὶ στίς ἐρευνὰς μας μιὰ σημαντικὴν θέσιν στὴ γενετικὴν μέθοδον. Γιὰ τὴ γεωπονίαν τῆς Ἀγγλίας δὲ θὰ μποροῦν νὰ γίνουν πολλὰ πράγματα. Ὁ εἰδικὸς θὰ πρέπει νὰ καλυτερεύῃ τὴν ὑγείαν τῶν πουλερικῶν μας. Τὰ πουλιά μας εἶναι λεπτοκαμωμένα, ἂν καὶ ἡ παραγωγή τῶν αὐγῶν τους εἶναι μεγάλη καὶ τὸ ἴδιον φυσικὴ βέβαια ὅπως καὶ τὸ ἄφθονον γάλα τῆς ἀγελάδας. Ἀκόμα ὁ ἐπιστήμονας θὰ

πρέπει να κάνει για τὸ πολύτιμο χόρτο τῶν λειβαδιῶν μας ὅ,τι οἱ περασμένες γενεές-ἐκαναν για τὸ στάρι καὶ τὸ κοιθάρι.

Μιά βελτίωση πρέπει νὰ γίνει καὶ για τὰ ζῶα ποὺ μᾶς δίνουν γοῦνες, ὅπως ἡ ἀλεπού καὶ τὸ κουνέλι. Πρέπει νὰ μάθουμε νὰ διατηροῦμε τὶς γοῦνες ἔτσι ὥστε ἕνα ἐπανωφόρι ἀπὸ κουνέλι νὰ κρατᾷ τὸ ἴδιο ὅσο καὶ ἡ καλύτερη γούνα. Οἱ Σουηδοὶ ἄρχισαν νὰ καλλιεργοῦν διαλεχτὰ δέντρα για ξυλεία. Τὸ ἴδιο νὰ κάνουμε καὶ μεῖς.

Ἄδικτο σχεδὸν πρόβλημα μένει ἡ καλλιέργεια τῶν μονοκυττάρων φυτῶν, ὅπως εἶναι τὰ βακτηρίδια καὶ οἱ μύκητες. Αὐτὰ φέρνουν ζύμωση σὲ χημικὲς οὐσίες, σὰν τὴν αἰθυλικὴ ἀλκοόλη για τὴ μύτρα καὶ ἄλλα κρασιά καὶ τὰ διάφορα οἶνοπνεύματα, ποὺ βάζουν στὶς ἐκρηκτικὲς ὕλες. Ἡ ζυθοποιία ἔχει ποικιλία μυκήτων ζύμης. Ὡστόσο ἀκριβῶς πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο, ὁ Winge στὴν Κοπεγχάγη πέτυχε τὴ διασταύρωση τῶν βακτηριδίων αὐτῶν, για νὰ συνδυάζονται πολύτιμες ποιότητες. Ἡ καλλιέργεια αὐτῶν τῶν μικροσκοπικῶν φυτῶν θὰ βοηθήσει πολὺ τὴ χημικὴ βιομηχανία.

Ὁ κτηνοτρόφος καὶ ὁ δενδροκόμος κάνουν πραγματικὰ δημιουργικὴ δουλειά. Συλλογίζουμε ἀνθρώπους σὰν τὸν Keens, τὸν κηπουρὸ ἐκεῖνο τοῦ Isleworth ποὺ ἔβγαλε τὶς πρώτες φράουλες στὸν τύπο ποὺ ξέρουμε σήμερα. Σκέφτηκε μόνος του καὶ διασταύρωσε ἕνα εἶδος μεγάλης κατακόκκινης φράουλας τῆς Χιλῆς καὶ ἕνα ἄλλο Εὐρωπαϊκὸ μὲ μικροὺς ρόδινοὺς καρπούς. Πολλοὶ θὰ ποῦν, πῶς ὁ καλλιεργητὴς δὲν κάνει τίποτα ἄλλο παρὰ νὰ διαλέγει ὅτι τοῦ χρειάζεται ἀπὸ τὸ ὕλικὸ ποὺ δίνει ἡ φύση.

Θὰ εἶταν τὸ ἴδιο, ἂν λέγαμε, πῶς ἕνας γλύπτης πελεκᾷ ἀπλᾶ ἕνα κομᾶτι ἀπὸ ἕνα μεγάλο μάρμαρο καὶ αὐτὸ εἶναι ὄλο. Σὰν νὰ βρίσκονταν πάντα ἐκεῖ τὸ ἄγαλμα.

26

Ἡ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ἐπιστημονικὴ πρόοδος εἶναι νὰ γεννοῦν οἱ κότες αὐγά χωρὶς τσόφλι. Ἴσως νὰ μὴν τὸ πιστεύετε, ἀλλὰ εἶναι πραγματικότης. Ἐδωσαν σὲ μερικὲς κότες μιὰ δόση Μ καὶ Β σουλφονιλαμίδης. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶταν, πῶς οἱ κότες γέννησαν αὐγά χωρὶς τσόφλι. Αὐτὸ δὲν εἶχε καμμία ἐπίδραση στὴ γεύση τοῦ αὐγοῦ. Ἐδωσαν πάλι κανονικὴ τροφή στὶς κότες καὶ ἄρχισαν πάλι νὰ γεννοῦν σωστὰ αὐγά.

WEEKLY TELEGRAPH

Ἡ ἐξουσία τοῦ Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας

Τοῦ JOHN HYSLOP

ΟΤΑΝ οἱ Ἀγγλοὶ μιλοῦν για Κοινοβούλιο πολλὲς φορὲς ἐννοοῦν τὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων, τοὺς αἰρετοὺς ἀντιπροσώπους. Πολλὲς φορὲς πάλι ἐννοοῦν τὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων καὶ τὴ Βουλὴ τῶν Λόρδων. Σπάνια ἐννοοῦν λέγοντας Κοινοβούλιο τὸ Βασιλέα, τὴ Βουλὴ τῶν Λόρδων καὶ τὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων μαζί. Καὶ ὅμως αὐτὸ εἶναι στὴν πραγματικότητά τὸ Κοινοβούλιο.

Ὁ Βασιλέας εἶναι ἀκόμη ἕνα σημαντικὸ ὄργανο στὴ διακυβέρνηση τῆς χώρας. Ἄν καὶ συχνὰ λένε πῶς «ὁ Βασιλέας βασιλεύει, δὲν κυβερνᾷ», πάντως εἶναι ἀπαραίτητος για τὴ διακυβέρνηση.

Κανένα νομοσχέδιο δὲν μπορεῖ νὰ γίνει νόμος, ὥσπου νὰ ἐγκριθεῖ ἀπὸ τὸ Βασιλέα καὶ θὰ εἶταν δικαίωμα τοῦ Βασιλέα νὰ ἀρνηθεῖ τὴν ἐγκρισή του, ἂν τὸ θεωροῦσε σωστὸ. Πάντως κανεὶς μονάρχης δὲν ἀρνήθηκε τὴν ἐγκρισή του ἀπὸ τὸ 1707, ὅταν ἡ Βασίλισσα Ἄννα ἀρνήθηκε νὰ ἐγκρίνει τὸ νομοσχέδιο για τὴ Σκωτικὴ Ἐθνοφυλακή.

Σήμερα, ἂν ὁ Βασιλέας δὲν συμφωνεῖ μὲ ἕνα νομοσχέδιο, γνωστοποιεῖ στοὺς ὑπουργούς του τὴ γνώμη του ἀπὸ τὶς πρώτες βαθμίδες τῆς διαδικασίας. Ἄν δὲν συμφωνήσει μὲ τοὺς ὑπουργούς του, μπορεῖ νὰ τοὺς ἀπολύσει καὶ νὰ ἀπευθυνθεῖ στοὺς λαὸ μὲ γενικὲς ἐκλογές. Ὁ Βασιλεὺς ὅμως δὲν παίρνει ἐνεργὸ μέρος στὴν πολιτικὴ, καὶ μιὰ τέτοια περίπτωσις δὲ φαίνεται πιθανὸ πῶς θὰ παρουσιαστεῖ.

Ὅσο για τὰ καθήκοντα καὶ τὶς εὐθύνες τοῦ Βασιλέα ἀναφέρουμε πῶς ἐκεῖνος συγκαλεῖ καὶ διαλύει τὴ Βουλὴ. Ἐκεῖνος κηρύσσει τὸν πόλεμο, κλείνει τὴν εἰρήνη καὶ κάνει συνθήκες μὲ ξένες δυνάμεις. Τὸ Βασιλικὸ Ναυτικὸ καὶ τὰ πολεμικὰ πλοῖα εἶναι δικὰ του, καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες ὅλων τῶν ὅπλων δοκιάζονται ὑπακοὴ σ' αὐτόν. Τὰ χρήματα για τὴν πληρωμὴ τους συλλέγονται στοὺς ὀνομά του καὶ πληρώνονται ἀπ' αὐτόν.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐκτελεῖ ὁ Βασιλέας μέσω τῶν ὑπουργῶν του. Ἐνεργεῖ σύμφωνα μὲ τὴ συμβουλὴ τους. Οἱ ὑπουργοὶ εἶναι ὑπεύθυνοι μὲ τὸ Κοινοβούλιο ἀπέναντι στοὺς λαὸ για τὶς συμβουλές ποὺ δίνουν στοὺς Βασιλέα. Ἄν ὁ λαὸς νομίζει πῶς οἱ σύμβουλοι αὐτοὶ δὲν εἶναι καλοὶ, ἀνατρέπεται ἡ Κυβέρνησις ἀπὸ τὴν πίεσις τῆς κοινῆς γνώμης καὶ ἐκλέγεται καινούρια.

Ὁ Βασιλέας τῆς Ἀγγλίας δὲν εἶναι μόνο συμβολικὸ πρόσωπο,

ὅπως νομίζεται γενικά. Ἡ κυβερνητικὴ ἐργασία δὲν θὰ μπορούσε νὰ προχωρήσει χωρὶς τὴν ἐπέμβασή του. Ἐκεῖνος πρέπει νὰ υπογράψει πολλὰ ἔγγραφα. Πρέπει πάντα στὰ σοβαρὰ ζητήματα νὰ τὸν συμβουλευόνται. Καὶ ἡ συμβουλὴ του, πολύτιμη πολλὲς φορὲς, ἐξετάζεται ἀπὸ τοὺς ὑπουργούς.

Εἶναι φανερό πὼς ὁ Βασιλέας ἀποκτᾷ μεγάλη γνῶση καὶ πείρα τῶν πραγμάτων ὕστερα ἀπὸ τὴν πολύχρονη ἐξάσκηση τῶν καθηκόντων του.

Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ μετὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ «Χάρτου τοῦ Οὐέστμινστερ» τὸ 1931 ὁ Βασιλέας εἶναι τώρα ὁ κύριος σύνδεσμος ἀνάμεσα στὶς αὐτοκυβερνώμενες Κτήσεις καὶ τὴ Μητρόπολη. Ἄλλοι σημαντικοὶ σύνδεσμοι εἶναι οἱ Ὑπατοὶ Ἀρμοστὲς ποὺ στέλνει κάθε Κτὴση στὸ Λονδίνο.

Στὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν τὴ Νορμανδικὴ κατάκτηση, οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἀγγλίας ἐξασκούσαν τὴ δικαιοσύνη μὲ τὴ βοήθεια ἀνθρώπων, ποὺ εἶχαν πείρα στοὺς νόμους. Ὁ Βασιλέας συχνὰ δίκασε μόνος του ὁρισμένους ὑποθέσεις, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ ἔπαψε νὰ γίνεται αὐτό, καὶ καθιερώθηκε ἡ ἀρχὴ πὼς ὁ Βασιλέας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίζει σὲ καμιὰ ὑπόθεση παρὰ μόνον «διὰ στόματος τῶν δικαστῶν του, στοὺς ὁποίους ἔχει ἀναθέσει τὸ σύνολο τῆς δικαστικῆς του ἐξουσίας».

Ἀλλὰ γιὰ ἄρκετὸ διάστημα ὁ Βασιλέας μπορούσε καὶ πάλι νὰ πιέσει τοὺς δικαστὲς γιὰ νὰ κρίνουν μιὰ ὑπόθεση σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία του. Τοὺς διόριζε, τοὺς πλήρωνε καὶ μπορούσε νὰ τοὺς ἀπολύσει. Οἱ Στούαρτ δὲν δίστασαν νὰ ἀπολύσουν δικαστὲς ποὺ δὲν τοὺς ἄρεσαν.

Ἡ ἐξάρτηση τῶν δικαστῶν ἀπὸ τὸ Βασιλέα ἔπαψε, ὅταν ἀποφασίστηκε νὰ πληρώνονται οἱ μισθοὶ τους ἀπὸ ἓνα Κοινὸ Ταμεῖο.

Πάντως τὰ δικαστήρια παραμένουν Βασιλικά Δικαστήρια. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Βασιλέας δὲν μπορεῖ νὰ καταδικαστεῖ καὶ ἀπὸ κεῖ προέρχεται ἡ ἔκφραση «The King can do no wrong» (ὁ Βασιλέας δὲν μπορεῖ νὰ κάνει κατὶ ἄδικο). Ἔτσι μπορεῖ νὰ νομιστεῖ πὼς καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Βασιλέα δὲν μπορεῖ νὰ κάνει κατὶ ἄδικο, ἐφ' ὅσον οἱ πράξεις του εἶναι πράξεις τοῦ Βασιλέα. Μπορεῖ νὰ νομιστεῖ πὼς ἓνας πολίτης ποὺ τὸν σκοτάνει ἓνα βασιλικὸ αὐτοκίνητο ἢ ἀκόμη καὶ ἓνα φορτηγὸ τοῦ ταχυδρομείου δὲν ἔχει δικαίωμα γιὰ ἀποζημίωση. Ἐχουν ἐγκριθεῖ ὅμως νόμοι, ποὺ ἐπιτρέπουν νὰ δίνουν τὰ δικαστήρια τὴ νόμιμη ἀποζημίωση γιὰ ἀδικήματα ποὺ διαπραττουν οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Βασιλέα.

Ἄν ἓνα πρόσωπο θεωρεῖ πὼς ἀδικήθηκε ἀπὸ τὸ Βασιλέα προσωπικὰ ἢ ἓναν ἀπὸ τοὺς ὑπουργοὺς του, δὲν μπορεῖ ἀπ' εὐθείας νὰ

ἀπευθυνθεῖ στὰ δικαστήρια ἀλλὰ πρέπει πρῶτα νὰ υποβάλει μιὰ αἴτηση στὸν Ὑπουργὸ τῶν Ἐσωτερικῶν. Ὁ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Βασιλέα, ὁ Γενικὸς Εἰσαγγελεὺς, ἐξετάζει τὴν αἴτηση, καὶ ἂν βρεῖ πὼς εἶναι βάσιμη, σημειώνει ἐπάνω: «Ἄς γίνῃ τὸ δίκαιον!» καὶ ἡ ὑπόθεση εἰσάγεται ἀπὸ τὸν κανονικὸ πιά δρόμο στὰ δικαστήρια.

76

Η ΤΑΧΥΤΗΤΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

(σὲ χιλιόμετρα τὴν ὥρα)

Γουρούνι	17.5	Σταχτὴς ἐρωδιός	65
Πρόβατο	24	Μπούφος	72
Ἄγριο κουνέλι	56	Πέρδικα	85
Λαγωνικό	65	Ἀγριοπερίστερο	95
Λαγός	72.5	Φασιανός	96
Ἀλεπού	72.5	Ἀγριόπαπια	105
Ἀλογο κούρσας	77.5	Μπεκάτσα	105
Ἐλάφι	80	Ἀητός	193
Ζαρκάδι	88	Ταξιδιωτικὸ γεράκι	320
Σπουργίτι, τσίχλα, σπίνος	56	Ἀνθρώπος	48

Καινούργια πρόοδος στην Τηλεόραση

Του JOHN L. BAIRD

(Από το British Digest)

ΟΤΑΝ κηρύχθηκε ο πόλεμος στα 1939 η Βρεταννική Ραδιοφωνική Έταιρεία (BBC) αναγκάστηκε για λόγους εθνικής ασφάλειας να διακόψει άμέσως όλες τις τηλεοπτικές εκπομπές. Αυτό σήμαινε την απόλυτη διακοπή της τηλεόρασης για το κοινό. Άλλα οι έρευνες εξακολούθησαν.

Αν και η εταιρεία της τηλεόρασης, όπου είμουν πρόεδρος τότε, αναγκάστηκε να κλείσει, εγώ μπόρεσα να συνεχίσω τις ιδιωτικές μου έρευνες, και στα τελευταία τεσσεράμισυ χρόνια κατόρθωσα να συμβάλω στην εξέλιξη της τηλεόρασης τόσο στο πρόβλημα των χρωμάτων όσο και της στερεοσκοπικής ανάγλυφης εικόνας.

Η έγχρωμη τηλεόραση δεν είναι κάτι το καινούργιο, και ίσως παραξενευτούν πολλοί, όταν μάθουν, πώς τόσο η έγχρωμη όσο και η στερεοσκοπική τηλεόραση παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά στα 1928. Εκείνο το χρόνο παρουσίασα στο συνέδριο της British Association, ένα πειραματικό μηχανήμα, που έδειχνε μικρές έγχρωμες εικόνες, καθώς και ένα άλλο μηχανήμα, που παρουσίαζε ανάγλυφες, στερεοσκοπικές εικόνες.

Οι επιδείξεις αυτές έγιναν με όργανα μηχανικού τύπου, ενώ οι σύγχρονοι τηλεοπτικοί δέκτες χρησιμοποιούν σχεδόν αποκλειστικά σωλήνες καθοδικών ακτίνων. Το 1939 λίγο πριν την κήρυξη του πολέμου είμουν σε θέση να παρουσιάσω έγχρωμη τηλεόραση χρησιμοποιώντας ένα κοινό τύπο σωλήνα καθοδικών ακτίνων, και στο διάστημα του πολέμου κατόρθωσα να το αναπτύξω σε τέτοιο σημείο, που να μπορεί πρακτικά να παρουσιαστεί στο εμπόριο. Το μηχανήμα του 1939 χρησιμοποιούσε έναν περιστροφικό δίσκο χρωμάτων για να δίνει χρώμα στην εικόνα. Η βασική αρχή ήταν να εκπέμπονται κόκκινες, μπλε και πράσινες εικόνες σε μικρότατα διαστήματα, ώστε να ανακατεύονται και να σχηματίζουν την εικόνα στα φυσικά χρώματα, σύμφωνα με τη μέθοδο που ακολουθεί η χρωμοτυπογραφία.

Στο διάστημα του πολέμου κατόρθωσα να αναπτύξω ένα σύστημα, που δε χρειάζεται πια τον περιστροφικό δίσκο, έτσι ώστε ο τηλεοπτικός δέκτης έγχρωμων εικόνων δεν έχει τώρα καθόλου περι-

στρεφόμενα ή γενικά κινούμενα τμήματα, και τα χρώματα προέρχονται τώρα απ' ευθείας από το σωλήνα των καθοδικών ακτίνων. Οι εικόνες των μηχανημάτων του τελευταίου τύπου δείχνουν διπλές λεπτομέρειες από κείνες που έδειχναν οι εικόνες των εκπομπών του BBC στα 1939, και παρουσιάζονται σε πλαίσιο 60×75 εκατοστών.

Η προσθήκη των χρωμάτων στην τηλεοπτική εικόνα είναι μια πολύ σημαντική βελτίωση για τη θεαματική της αξία. Κατά τη γνώμη μου όμως ακόμα σημαντικότερη βελτίωση στο όπτικό αποτέλεσμα είναι το στερεοσκοπικό βάθος της εικόνας. Την στερεοσκοπία δεν την καταλαβαίνουν πολλοί σήμερα, αν και στον καιρό των παιχτών μας το στερεοσκοπικό ήταν απαραίτητο σε κάθε σαλόνι. Κοιτάζοντας από τους φακούς του στερεοσκοπίου ο παρατηρητής δε βλέπει μια επίπεδη εικόνα αλλά πρόσωπα και πράγματα ανάγλυφα όπως στην άμεση όραση.

Στο πειραματικό μηχανήμα που παρουσίασα το 1928 χρησιμοποίησα αυτή την αρχή στην τηλεόραση, και μπόρεσα να επιδείξω τηλεοπτικές εικόνες σε στερεοσκοπικό ανάγλυφο. Στο διάστημα του πολέμου εργάστηκα για να αναπτύξω τη στερεοσκοπική τηλεόραση, και χρησιμοποίησα τον καθοδικό σωλήνα. Συνδυάζοντάς τον με το μηχανήμα της έγχρωμης τηλεόρασης μπόρεσα να παρουσιάσω τηλεοπτικές εικόνες έγχρωμες και ανάγλυφες. Αυτό έδινε την απόλυτη έντύπωση της φυσικής εικόνας, και στα 1941 ανακοινώθηκε στα επισημονικά περιοδικά.

Τα αποτελέσματα είναι χτυπητά, η έντύπωση που έχει κανείς είναι πώς κοιτάει από ένα παράθυρο και βλέπει τη φυσική εικόνα. Αν το πρόσωπο, που μεταδίδεται ή εικόνα του, απλώσει το χέρι του προς τα εμπρός, ο παρατηρητής έχει την έντύπωση, πώς το χέρι τον πλησιάζει περνώντας από το παράθυρο. Αν παρακολουθήσει κανείς για αρκετόν καιρό αυτές τις στερεοσκοπικές εκπομπές και δοκιμάσει ύστερα να ξαναδεί μια «επίπεδη» τηλεοπτική εικόνα, τότε θα καταλάβει πόσο κερδίζει με τη στερεοσκοπική προβολή της.

Μετά τον πόλεμο, όταν η τηλεόραση θα ξαναρχίσει και πάλι, θα συνεχίσει μάλλον να παρουσιάζει ασπρόμαυρες εικόνες, σαν αυτές που βλέπαμε και πριν. Οι έγχρωμες εκπομπές έλπιζω πώς θα εισαχθούν σαν συμπλήρωμα του κανονικού προγράμματος, όπως γίνεται τώρα με τα έγχρωμα φιλμ στον κινηματογράφο. Με τον ίδιο τρόπο θα εισαχθεί και η στερεοσκοπική εκπομπή.

Οι προπολεμικοί τηλεοπτικοί δέκτες δεν μπορούν να παίρνουν έγχρωμες ή στερεοσκοπικές εκπομπές, αλλά θα είναι δυνατό να προσαρμοσθούν τα παλιά μηχανήματα στις νέες εφευρέσεις. Εκτός από την πρόοδο στην έγχρωμη και στη στερεοσκοπική εικόνα, έγινε ακόμα μεγάλη πρόοδος στη διαρρύθμιση και την απλούστευση των

τηλεοπτικῶν δεκτῶν. Οἱ μεταπολεμικοὶ δέκτες θὰ παρουσιάζουν πολ-
λές σημαντικὲς βελτιώσεις συγκριτικὰ μὲ τοὺς δέκτες τοῦ 1939. Οἱ
κινηματογράφοι θὰ ἐγκαταστήσουν ἐπίσης πλαίσια προβολῆς τηλεο-
πτικῶν εἰκόνων πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ πλαίσια πού εἶχαν μερικοὶ
κινηματογράφοι τοῦ Λονδίνου τὸ 1939 καὶ πού χρησίμευαν γιὰ νὰ
παρουσιάζονται τοπικὰ γεγονότα.

Μετὰ τὸν πόλεμο μπορούμε νὰ ἐλπίζουμε, πὼς κάθε κινηματο-
γράφος θὰ ἔχει τὸ δικό του πλαίσιο γιὰ τηλεοπτικὲς προβολές, καὶ
στὸ μέλλον θὰ παρουσιάζει τηλεοπτικὰ προγράμματα μὲ φυσικὰ
χρώματα καὶ μὲ ἀπόλυτο στερεοσκοπικὸ βάθος.

Οἱ τεχνικὲς προϋποθέσεις, πού ἀπαιτοῦνται γιὰ νὰ παραχθεῖ μιὰ
ἐγχρωμὴ καὶ στερεοσκοπικὴ τηλεοπτικὴ εἰκόνα, εἶναι τόσο περίπλο-
κες, πού δὲν μπορούν νὰ δοθοῦν ἐδῶ στὸν κοινὸ ἀναγνώστη. Ἰσως
ὅμως νὰ ἐνδιαφέρει μιὰ γενικὴ ἐπισκόπηση τῶν βασικῶν ἀρχῶν
πού χρησιμοποιοῦνται. Ὅλα τὰ χρώματα πού βλέπει τὸ ἀνθρώπινο
μάτι μπορούν νὰ ἀναπαραχθοῦν ἀπὸ μιὰ κατάλληλη σύνθεση τῶν
τριῶν βασικῶν χρωμάτων: κόκκινο, μπλὲ καὶ πράσινο. Ἡ ἀρχὴ
αὕτῃ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν τηλεοπτικὸ πομπό, πού στέλνει πρῶτα
μιὰ εἰκόνα πού περιέχει μόνο τὰ κόκκινα σημεῖα τῆς σκηνῆς, ὕστερα
μιὰ εἰκόνα μόνο μὲ τὰ μπλὲ σημεῖα καὶ τελικὰ μιὰ εἰκόνα μόνο μὲ
τὰ πράσινα σημεῖα. Τὸ βαθυπόφυρο π.χ. σχηματίζεται, ὅταν τὸ μπλὲ
χρῶμα πέσει ἐπάνω στὸ κόκκινο. Τὸ κίτρινο σχηματίζεται, ὅταν τὸ
πράσινο πέσει ἐπάνω στὸ κόκκινο. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο μπορούμε νὰ
σχηματίσουμε ὅλα τὰ χρώματα. Στὸ δέκτη αὐτὲς οἱ εἰκόνες, ἡ κόκ-
κινη, ἡ μπλὲ καὶ ἡ πράσινη ἐμφανίζονται στὴ σκηνὴ σὲ πολὺ γρή-
γορὴ διαδοχὴ καὶ ἔτσι ἀνακατεύονται καὶ δίνουν κάθε φυσικὸ χρῶμα.

Ἡ στερεοσκοπία δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ τόσο εὐκόλα, ἀλλὰ γιὰ
νὰ πάρουμε μιὰ ἰδέα, ἂς σκεφθοῦμε, πὼς τὸ βάθος καὶ τὸ στερεὸ
σχήμα κάθε εἰκόνας πού βλέπουμε ὀφείλεται στὸ γεγονός, πὼς τὸ
δεξιὸ καὶ τὸ ἀριστερὸ μάτι βλέπουν τὸ καθένα μιὰ λίγο διαφορετικὴ
εἰκόνα ἀπὸ τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Ἄν π.χ. κρατήσουμε τὸ δάχτυλό μας
μπροστὰ στὰ μάτια μας καὶ τὸ παρατηρήσουμε πρῶτα μὲ τὸ ἀριστε-
ρὸ μάτι κλειστό, ὕστερα μὲ τὸ δεξιὸ μάτι κλειστό, θὰ δοῦμε πὼς ἡ
εἰκόνα μετατίθεται λίγα ἑκατοστὰ καὶ πὼς κάθε μάτι βλέπει τὸ δά-
χτυλο σὲ διαφορετικὴ θέση. Ὅταν ὅμως εἶναι ἀνοιχτὰ καὶ τὰ δύο μά-
τια, ἀντὶ νὰ δοῦμε δύο δάχτυλα, ὅπως θὰ νομίζει κανεὶς, βλέπουμε
μόνον ἓνα, γιατί τὸ μυαλὸ συνθέτει τὶς δύο διαφορετικὲς εἰκόνες σὲ
μιὰ καὶ δίνει σ' αὐτὴν τὴν εἰκόνα τὴν ιδιότητα τοῦ βάθους. Ἐνας
μονόφθαλμος δὲν ἔχει τὴν ἱκανότητα αὕτη καὶ γι' αὐτὸ δυσκολεύε-
ται πολὺ νὰ ὑπολογίσει ἀποστάσεις. Ἐπίσης καὶ ὁ μεθυσμένος χά-
νει τὴν ἱκανότητα νὰ συνθέτει τὶς δύο εἰκόνες καὶ τὰ βλέπει ὅλα
διπλά.

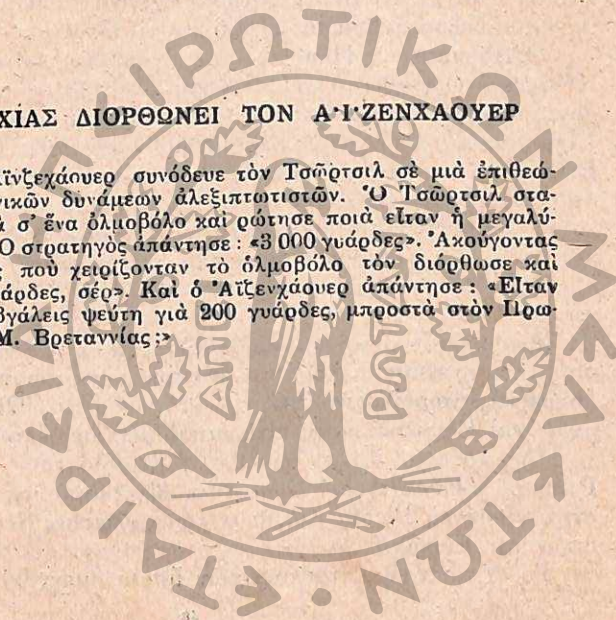
Στὴ στερεοσκοπικὴ τηλεόραση ἐκπέμπονται δύο εἰκόνες ἀπὸ τὸν
πομπό, ἡ μιὰ εἶναι ἡ εἰκόνα πού ἀντιστοιχεῖ στὸ δεξιὸ καὶ ἡ ἄλλη
πού ἀντιστοιχεῖ στὸ ἀριστερὸ μάτι. Οἱ εἰκόνες αὐτὲς παρουσιάζον-
ται στὴ σκηνὴ σὲ πολὺ γρήγορὴ διαδοχὴ καὶ τὶς βλέπουμε μὲ μιὰ
εἰδικὴ ὀπτικὴ συσκευή, ὥστε τὸ δεξιὸ μάτι νὰ βλέπει μόνο τὴ δεξιὰ
εἰκόνα καὶ τὸ ἀριστερὸ μόνο τὴν ἀριστερή. Σὲ ἓνα τύπο τῆς συ-
σκευῆς αὐτῆς τὸ ὀπτικὸ αὐτὸ σύστημα εἶναι μέσα στὸ δέκτη καὶ
δὲν χρειάζονται γυαλιά.

Ἀπὸ τεχνικὴ ἀποψη ἡ ἐγχρωμὴ καὶ ἡ στερεοσκοπικὴ τηλεόραση
δὲν παρουσιάζουν δυσκολίες. Ἡ ἐμπορικὴ ἀποψη πάντως δὲν ἔχει
προχωρήσει τόσο. Ἄν ἡ ἐποχὴ εἶναι ὥριμη γιὰ νὰ εἰσαχθοῦν στὴν
ἀγορὰ οἱ τηλεοπτικοὶ δέκτες γιὰ ἐγχρωμες καὶ στερεοσκοπικὲς ἐκ-
πομπές, ἴσως εἶναι ἀμφισβητήσιμο. Ἀλλὰ πρέπει νὰ θεωρήσουμε σὰν
βέβαιο, πὼς ἀργὰ ἢ γρήγορα αὕτῃ ἡ καινούργια πρόοδος στὴν τη-
λεόραση θὰ γίνῃ προσιτὴ καὶ στὸ κοινό.

2/

ΕΝΑΣ ΛΟΧΙΑΣ ΔΙΟΡΘΩΝΕΙ ΤΟΝ ΑΪΖΕΝΧΑΟΥΕΡ

ΜΙΑ ΜΕΡΑ ὁ Αἰζενχάουερ συνόδευε τὸν Τσώρτσιλ σὲ μιὰ ἐπιθεώ-
ρηση Ἀμερικανικῶν δυνάμεων ἀλεξιπτωτιστῶν. Ὁ Τσώρτσιλ στα-
μάτησε μπροστὰ σ' ἓνα ὄλμοβόλο καὶ ρώτησε ποιά εἶταν ἡ μεγαλύ-
τερη βολὴ του. Ὁ στρατηγὸς ἀπάντησε: «3.000 γυάρδες». Ἀκούγοντας
αὐτὸ ὁ λοχίας πού χειρίζονταν τὸ ὄλμοβόλο τὸν διόρθωσε καὶ
εἶπε: «3.200 γυάρδες, σέρ». Καὶ ὁ Αἰζενχάουερ ἀπάντησε: «Εἶταν
ἀνάγκη νὰ μὲ βγάλεις ψεύτη γιὰ 200 γυάρδες, μπροστὰ στὸν Πρω-
θυπουργὸ τῆς Μ. Βρεταννίας».

Παράξενοι αϊχμάλωτοι

Τοῦ ALFRED JOACHIM FISHER

(Ἀναδημοσιεύεται ἀπὸ τὸ New Statesman and Nation, Λονδῖνο)

Ο ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ Πληροφοριῶν στὸ Καναδικὸ στρατόπεδο αἰχμαλῶτων ἔγραψε τὰ φρούδια του. Εἴταν γεννημένος αἰσιόδοξος, καὶ κατ'οὐφίαν μόνον σὲ πολὺ σοβαρὰς περιπτώσεις. Σήμερα εἶχε καλέσει εἰδικὰ ἓνα Τοῦρκο γλωσσολόγο ἀπὸ τὴν Ὀτταβα πού, ὅπως ἔλεγαν, ἤξερε τουλάχιστον εἴκοσι τουρκομανικὰ ἰδιώματα. Ἡ ἐπιστημονικὴ ὅμως γνωμάτευση τοῦ γραμματισμένου καθηγητῆ συνοψίστηκε σὲ λίγα λόγια. «Δυσᾶμαι, μὰ δὲν ξέρω αὐτὴ τὴ γλῶσσα». Καὶ ἡ ἀμοιβή του εἴταν, μὲ τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδιοῦ, 350 δολλάρια.

Παρόμοιες δηλώσεις εἶχαν κάνει ὡς τώρα τουλάχιστον δέκα εἰδικοί γλωσσολόγοι, ὁ Τοῦρκος, ἓνας Πολωνός, ἓνας Ρῶσος, ἓνας Πέρσης, ἓνας Ἀραβας καὶ πέντε ἄλλοι πού κόστισαν ὅλοι μαζὺ περίπου 4.000 δολλάρια. «Οἱ πιδ ἀκριβοὶ μου αἰχμάλωτοι, αὐτοὶ οἱ δυὸ φίλοι» ἔλεγε στενάχοντας ὁ Ἀξιωματικὸς Πληροφοριῶν. Ὡστόσο τὸ μυστήριον τῆς καταγωγῆς τους ἔμενε ἄλυτο, ἂν καὶ τὸ Ὑπουργεῖο Στρατιωτικῶν ἐπειγόντως ζητοῦσε σχετικὸ ὑπόμνημα. Ἀληθινὰ κ' ὁ πιδ αἰσιόδοξος ἄνθρωπος εἶχε δίκιο νὰ εἶναι σκυθρωπός.

Ὁ Ἀξιωματικὸς Πληροφοριῶν βγῆκε ἔξω καὶ διάσχισε τὴν αὐλὴ Κόντενε ἢ ὦρα γιὰ τὸ συσσίτιο καὶ ὅλοι εἴταν μαζεμένοι ἐκεῖ σὲ συντροφίαι. Τί παράξενο μίγμα τούτῃ ἡ τελευταία ἀποστολή! Εἶχε πολλοὺς Γερμανοὺς βέβαια, μὰ εἶχε καὶ Πολωνούς, Τσέχους, Ρώσους, Κανκάσιους, ὅλους τοὺς «ἐθελοντὲς» πού μάζεψε ὁ Χίτλερ ἀπὸ παντοῦ. Ἐκεῖ κάτω στὴ γωνιά, χωριστὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους στέκονταν οἱ δυὸ ἄγνωστοι. Χαιρέτησαν στρατιωτικὰ τὸν Ἀξιωματικὸ καὶ τοῦ χαμογέλασαν σὰν νὰ εἴταν παλιὸς φίλος.

Ἀπὸ τότε πού ἔφτασε ἡ τελευταία ἀποστολή, δηλαδὴ ἐδῶ καὶ τέσσερις μῆνες, τοὺς παρακολουθοῦσε μὲ προσοχὴ σχεδὸν κάθε μέρα. Ἡ γλῶσσα πού μιλοῦσαν ἔμοιαζε ἄλλοτε σὰν ἓνα ἄπαλὸ γουργούρισμα περιστρεφιοῦ, ἄλλοτε σὰν ἓνα πνιγμένο μουρμουρίσμα. Δὲν μποροῦσε νὰ ξεχωρίσει τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλο. Ὡστόσο ἀπὸ τὰ νοήματα καὶ τὶς χειρονομίες εἶχε καταλάβει, πὼς ἐπαναλάμβαναν πάντα τὴν ἴδια ἱστορία. Εἶχαν χάσει τὸ βιβλιάριό τους καὶ ἡ στολὴ τοῦ Ρωσικοῦ «Ἐθελοντικοῦ Σώματος» δὲν βοηθοῦσε σὲ τίποτα, μὴ καὶ στὴν ἀπέραντη Ρωσία μιλοῦσαν τόσες γλῶσσες ὅσες σ' ὁλόκληρη τὴν ὑπόλοιπη Εὐρώπη.

Τὸ Ὑπουργεῖο Στρατιωτικῶν ἤθελε ὅμως ὑπόμνημα. Ὁ Ἀξιω-

ματικὸς Πληροφοριῶν εἴταν ἔτοιμος νὰ καλέσει τὸν ἐνδέκατο καθηγητὴ, ἂν δὲν βρίσκονταν ἓνας ἄπλὸς ἐπιλοχίας. Αὐτὸς κατάφερε ὅτι δὲν μπόρεσαν νὰ κάνουν δέκα καθηγητὲς μαζί. Ἐνα πρῶτὸ στὸ προσκλητήριο ὁ καινούριος ἐπιλοχίας παρατήρησε, πὼς κατὰ ὁμιλίες τὰ ραζαν τὴν σιωπὴ πού τὴν διέκοπταν μόνον ἀριθμοί. Ὁ διερμηνέας τῶν αἰχμαλῶτων, ἓνας ἀγέρωχος Γερμανός, τύπος τῆς Ἀνω Σιλεσίας, σήκωσε τοὺς ὤμους του: «Δυστοῦμαι μὰ δὲν μπορούμε νὰ ἐπιβάλλουμε πειθαρχία σ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ, γιατί δὲ μᾶς καταλαβαίνουν». Ὁ ἐπιλοχίας πρόσθεε γιὰ λίγο τὶς ξενόιαστες ὁμιλίες. Καὶ τότε ἔγινε τὸ θαῦμα. Ἀπὸ τὰ χεῖλια του βγῆκαν μερικὲς λέξεις (χωρὶς τὸ συνειθισμένο προστακτικὸ τόνον) πού ἀκούστηκαν σὰν ἓνα πνιγμένο μουρμουρίσμα ἢ σὰν ἓνα ἄπαλὸ γουργούρισμα περιστρεφιοῦ. Τὴν ἴδια στιγμή οἱ δυὸ ἀκούσιοι ταραξίες σῶπασαν καὶ στάθηκαν σὲ προσοχή, ὥσπου τὸ προσκλητήριο τελείωσε.

Ἐνα τέταρτο ἀργότερα ὁ Ἀξιωματικὸς Πληροφοριῶν πρόσφερε τσιγάρα στὸν ἐπιλοχία καὶ τοὺς δυὸ αἰχμαλῶτους. Αἰσθάνονταν ἀκόμα μιὰ φορὰ πὼς εἶχε δίκιο νὰ εἶναι ἓνας γεννημένος αἰσιόδοξος. Τώρα πιά χαμογελοῦσε μὲ ἀνακούφιση: Ἐπιτέλους θὰ ἔστελνε τὸ ὑπόμνημα στὸ Ὑπουργεῖο Στρατιωτικῶν καὶ θὰ εὐχαριστιόταν.

Πρὶν ἀρχίσουμε τὴν ἱστορία τῶν δυὸ πιδ παράξενων αἰχμαλῶτων τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἂς ποῦμε δυὸ λόγια γιὰ τὸν ἐπιλοχία, πού εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ καταλαβαίνει μιὰ γλῶσσα πού ἤχοῦσε γιὰ τοὺς ἄλλους σὰν ἓνα πνιγμένο μουρμουρίσμα ἢ σὰν τὸ ἄπαλὸ γουργούρισμα τοῦ περιστρεφιοῦ. Σὰν εἴταν ἀκόμα νέο παιδί, ταξίδεψε πολὺ στὴν Ἀσία — δὲν μᾶς εἶπε, ἂν εἴταν στρατιώτης σὲ κανένα βορεινὸ φυλάκιο, ἂν εἴταν ὑπάλληλος ἢ ἄπλὸς τυχοδιώκτης. Ἐτοί πῆγε καὶ στὸ Θιβέτ, ὅπου ἔμεινε γιὰ ἀρκετὸ καιρὸ. Ἐκεῖ συμμερίστηκε τὴ ζωὴ τῶν κατοίκων καὶ ἔμαθε τὴ γλῶσσα τους.

Ἡ ἱστορία τῶν δυὸ Θιβετιανῶν δὲν εἴταν καὶ πολὺ μεγάλη. Ὑστερα ἀπὸ τὸ τέταρτο τσιγάρο τὴν ἔξαψε ὁλόκληρη. Θιβετιανοὶ — αὐτὴ εἴταν ἡ λύση τοῦ αἰνίγματος πού ἄφησε ἀκαρπες τὶς καλοπληρωμένες προσπάθειες δέκα εἰδικῶν καθηγητῶν. Ἡ ἱστορία ἀρχίξε σ' ἓνα χωριὸ στὰ σύνορα τοῦ Θιβέτ. Γιὰ δέκα μῆνες δυὸ φτωχοὶ ἐργάτες δὲν μπορούσαν νὰ βροῦν δουλειὰ σὲ κανένα κτῆμα. Χωρὶς νὰ ξέρουν τὴ λέξη «οἰκονομικὴ κρίση», ἔνοιωθαν τὸν ἀντίκτυπο τῆς. Στὸ σπίτι, ἡ πολυἀριθμὴ τους οἰκογένεια πού ποτὲ δὲν παραπονιόταν, ἐξακολουθοῦσε νὰ τοὺς δίνει ἓνα πιότο ρύζι. Ὡστόσο, ὅταν πέρασε λίγος καιρὸς, οἱ δυὸ φίλοι βαρύνονταν νὰ παίρνουν τὸ ψωμί (ἢ μᾶλλον τὸ ρύζι) τῆς συμπόνοιας καὶ γεμάτοι ἀπὸ νεανικὴ ὁρμή, ἀποφάσισαν νὰ φύγουν μακριὰ, γιὰ νὰ βροῦν τὴν τύχη τους. Δὲν εἶχαν βέβαια ποτὲ διαβάσει κανένα βιβλίον μὲ περιπέτειες, γιατί δὲν ἤξεραν οὔτε νὰ γράψουν οὔτε νὰ διαβάσουν.

Ἡ ἄγνοια εἶναι συχνὰ τὸ καλύτερο διαβατήριο. Οἱ δυὸ Θιβητιανοὶ ἤξεραν λίγα πράματα γιὰ σύνορα, γιὰ ἐθνικότητες καὶ παρόμοιες πολιτικὲς σαβοῦρες. Χωρὶς νὰ συναντήσουν κανένα φρουρὸ πέρασαν στὴ Σοβιετικὴ Ρωσία καὶ ἐξακολούθησαν χαρούμενοι τὴν περιπλάνησιν τους. Γρήγορα ὅμως οἱ προμήθειές τους τελείωσαν καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ ζητήσουν δουλειά. Μὰ κανένας δὲν καταλάβαινε τὰ λόγια ἢ τὰ νοήματα τους. Στὸ τέλος τοὺς ὀδήγησαν στὸν Τοπικὸ Σοβιετικὸ Ἐπίτροπο. Αὐτὸς εἶταν ἕνας ἄνθρωπος μὲ κοινὸ νοῦ καὶ ἀντὶ νὰ καλέσει εἰδικοὺς γλωσσολόγους ἀπὸ τὴ Μόσχα ἢ τὸ Λένινγκραντ, τοὺς ἔβαλε χωρὶς πολλὰ διατυπώσεις σὲ μιὰ ἀποστολὴ ἐργατῶν γιὰ τὴν Οὐκρανία. Γιὰ μέρες ταξίδεψαν μὲ τὸ τραῖνο, συχνὰ περιμέναν ὥρες ὀλόκληρες γιὰ σειρὰ καὶ ἐπιτέλους ἔφτασαν στὸν προορισμὸ τους. Αὐτὸ στάθηκε ἡ ἀρχὴ τῆς μεγάλης μοναξιάς τους. Κανένας δὲν τοὺς καταλάβαινε, κι' ἔτσι ἔλεγαν τὴν ἱστορίαν τους ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, καμιά δεκαριά φορὲς τὴ μέρα. Αὐτὸ γινόταν ὡς τούτῃ τὴ στιγμή...

Δούλεψαν σὲ δρόμους ὅσο πὺ καλὰ μπορούσαν, ἂν καὶ εἶταν πολὺ δύσκολο νὰ καταλάβουν τί ἔπρεπε νὰ κάνουν. Καὶ ἑαφνικά ἢ ἐργατικὴ φόρμα ἄλλαξε καὶ ἔγινε στρατιωτικὴ στολή. Ἐγινε πολὺς σκοτωμὸς κεῖνες τὶς μέρες, καὶ σὲ λίγο οἱ δυὸ Θιβητιανοὶ βρέθηκαν σὲ μιὰ μακρὰν σειρὰ ἀπὸ θλιβεροὺς συντρόφους. Τοὺς ὀδηγοῦσαν ἄνδρες μὲ διαφορετικὲς στολὲς κρατώντας ξιφολόγχες. Ἐτσι ἄρχισε ἡ ναζιστικὴ αἰχμαλωσία τῶν δύο ξένων, πού ἤξεραν ἀκόμα λιγότερα γιὰ τοὺς Γερμανοὺς παρὰ γιὰ τοὺς Ρώσους.

Τοὺς πέρασαν ἀπὸ διάφορα στρατόπεδα, τοὺς μεταχειρίστηκαν ἄσχημα καὶ τοὺς ἔθρεψαν ἀκόμα χειρότερα. Οἱ δυὸ φίλοι εἶταν ἀδύνατο νὰ καταλάβουν, γιατί τόσο συχνὰ τοὺς ἔσπρωχναν μέσα σὲ δωμάτια μὲ γραφεῖο καὶ τηλέφωνο, ὅπου ἄνδρες μὲ στολή, κοινὴ ἢ μαύρη, τοὺς μιλοῦσαν μιὰ ἀπότομη καὶ ἀκατανόητη γνῶσσα. Καμιά φορὰ τοὺς χτυποῦσαν κιόλας. Στὸ τέλος ὅμως πάντα τοὺς ἔδιωχναν. Καὶ αὐτὲς οἱ δυσάρεστες σκηνὲς ἔπαιζαν νὰ ἐπανολομβάνονται, ὅταν ἔβγαλαν καὶ οἱ δυὸ ἕνα σταυρὸ σ' ἕνα μεγάλο χροτί. (Εἶναι γνωστὸ ὅμως, ὅτι ὄχι μόνο οἱ ἀναλφάβητοι ὑπογράφουν Γερμανικὰ ἔγγραφα, πού ἀναφέρουν πράξεις ἐντελῶς ἄσχετες μὲ αὐτοὺς).

Γιὰ ἕνα ἀκαθόριστο διάστημα—θὰ εἶταν περίπου δυὸ χρόνια—ἔζησαν σ' ἕνα καινούργιο καὶ καλύτερο στρατόπεδο, ὅπου ἡ τροφὴ τους εἶταν κάπως ὑποφερτὴ. Τώρα φοροῦσαν μιὰ ἄλλη στολή, πού εἶχε τὸ Ἐλεύθερο Ρωσικὸ Σῶμα τῶν «ὑποχρεωτικῶν ἐθελοντῶν». Ἐπειδὴ ἴσως κανένας Γερμανὸς λοχίας δὲν ἤθελε νὰ χαλάσει ἡ περὶ θασχία τῆς ομάδας του ἀπὸ τὴν κωμικὴ τους ἀνικανότητα νὰ καταλάβουν ὅτιδήποτε, τοὺς ἀπαλλάξανε ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ ἐκπαίδευση. Ἐτσι βρέθηκαν πάλι στιβαγμένοι σ' ἕνα τραῖνο. Ἀφίνοντας τὸ τραῖνο μεταφέρθηκαν γρήγορα στὸ μέτωπο. Παντοῦ εἶταν θό-

ρυβος καὶ ἀνησυχία. Καὶ σκοτώνονταν ἀκόμα περισσότερον παρὰ στὴν Οὐκρανία.

Οἱ δυὸ Θιβητιανοὶ χωρὶς τὰ ὅπλα τους, πού ὀπωσδήποτε δὲν θὰ ἤξεραν νὰ τὰ μεταχειριστοῦν, βρέθηκαν ξανά σὲ μιὰ σειρὰ αἰχμαλώτων. Οἱ ἄνδρες μὲ τὶς ξιφολόγχες φοροῦσαν παράξενες στολές, καὶ ἡ τροφὴ στὸ στρατόπεδο εἶταν καλύτερη.

Τὸ μεγάλο ταξίδι μὲ τὸ βαπόρι τοὺς εὐχαρίστησε πολὺ. Εἶταν μιὰ καλὸδεχτὴ ἀλλαγὴ ὕστερα ἀπὸ τόσα ταξίδια μὲ τραῖνο. Καὶ τώρα... ἔ, λοιπόν, τώρα βρίσκονταν ἐδῶ.

Καὶ οἱ δυὸ ὁμολόγησαν, ὅτι ἐδῶ ἔτρωγαν καλύτερα παρὰ ποτέ. Ἄν εἶταν μόνο δυνατό νὰ μὴν τοὺς πηγαίνουν τόσο συχνὰ σὲ δωμάτια μὲ γραφεῖο καὶ τηλέφωνο, ὅπου τοὺς ἐνοχλοῦσαν διάφοροι ἄνθρωποι μὲ ἀκατάληπτα λόγια. Ὡστόσο κανένας δὲν τοὺς χτύπησε, καὶ γι' αὐτὸ εὐγνωμονοῦσαν ἐκεῖνον τὸν κύριο καὶ τὸν χαιρετοῦσαν, ὅπου τὸν ἔβλεπαν. Ὁ εὐεργέτης τους εἶταν ὁ ἀξιωματικὸς πληροφρορῶν, πού τοὺς εὐχαρίστησε γιὰ τὸ κοπλιμέντο προσφέροντάς τους ἕνα ἀκόμα τσιγάρο.

Αὕτῃ ἡ μέρα στάθηκε ἕνα μεγάλο γεγονός γιὰ τοὺς δυὸ Θιβητιανούς. Γιὰ πρώτη φορὰ μπόρεσαν νὰ διηγηθοῦν τὴν ἱστορίαν τους ὄχι μόνο ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, ἀλλὰ σὲ ἕναν τρίτο, πού τὴν κατάλαβε. Ὅταν τελείωσαν τὴ διήγησή τους, ρώτησαν διατακτικά, ἂν ἐπιτρέπεται νὰ κάνουν καὶ αὐτοὶ μιὰ ἐρώτηση. Ἡ ἀδεια βέβαια δόθηκε, καὶ τότε ὅλα τὰ κρυφὰ αἰσθήματα τῶν δύο φίλων, πού ἄφησαν τὸ χωριὸ τους, γιὰ νὰ βροῦν δουλειὰ καὶ δὲ βρῆκαν παρὰ ἕνα ματόβρεχτο, ἀκατανόητο πόλεμο, ἐκφράστηκαν σὲ μιὰ αὐθόρμητη ἐρώτηση: «Γιατί γίνεται τόσος πολὺς σκοτωμὸς παντοῦ;»

Ἡ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ κινητὴ γεννήτρια τοῦ κόσμου γιὰ ηλεκτρικὴ παραγωγή 5000 κιλ. βὰτ καὶ μὲ βάρος 70 τόνων φορτώθηκε ἀπὸ τὴν Ἀγγλία γιὰ τὴν Εὐρώπην, γιὰ νὰ φωτίσει τίς συσκοτισμένες πόλεις πού ἐλευθερώθηκαν. Μερικὲς τέτοιες γεννήτριες ἔφτασαν κιόλας στὴ Ρωσία, καὶ τροφοδοτοῦν τίς πόλεις πού ἐλευθερώνει ὁ Κόκκινος Στρατός. Κάθε μιὰ τέτοια γεννήτρια παράγει ηλεκτρισμὸ ἀρκετὸ γιὰ μιὰ πόλιν 80 000 κατοίκων.

THE SUNDAY EXPRESS

Ἡ σύγχρονη Ρωσικὴ Μουσικὴ

Τοῦ GERALD ABRAHAM

Εἰσαγωγή ἀπὸ τὸ βιβλίο του «Ὅχτὼ Ρῶσοι συνθέτες» (Oxford University Press)

Η ΑΥΤΟΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ εἶναι τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τῆς Σοβιετικῆς μουσικῆς, ἰδιαίτερα στὰ τελευταῖα της δέκα χρόνια. Ἡ Σοβιετικὴ μουσικὴ εἶναι αὐτοσυγκεντρωμένη καὶ αὐτάρκης. Δὲν παρουσιάζει ὅμως αὐτοϊκανοποίηση — ἀπεναντίας, μιὰ ἔντονη αὐτοκριτικὴ — γιατί ἔχει ἓνα εἰδικὸ πρόβλημα ἢ μᾶλλον μιὰ ὁλόκληρη σειρά ἀπὸ προβλήματα νὰ ἀντιμετωπίσει, καὶ εἶναι ἀποκλειστικὰ ἀφοσιωμένη στὸ νὰ βρεῖ τὴ λύση τους. Τὸ πρόβλημα τὸ ἔθεσε ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνηση, ποὺ συμπεριφέρεται γενναιόφρονα στοὺς συνθέτες*, μὰ καθὼς πληρώνει τὸ λαουτιέρη θέλει καὶ νὰ τοῦ ὀρίξει τί σκοπὸ θὰ παίξει. Ἐπειδὴ εἶναι μιὰ κυβέρνηση τοῦ λαοῦ, ἐπιμένει νὰ ἔχει μουσικὴ γιὰ τὸ λαό, κι' ὅχι γιὰ τοὺς διανοούμενους, γιὰ κείνους ποὺ ἔχουν ἀσκημένο αὐτὸ κι' ἐξεζητημένο γούστο. Ἐπιμένει νὰ εἶναι ἡ Σοβιετικὴ μουσικὴ λυρικὴ καὶ μελωδική, νὰ ἐκφράζει ἀληθινὸ συναίσθημα καὶ νὰ ἔχει μᾶλλον χαρούμενο, ἡρωικὸ ἢ αἰσιόδοξο χαρακτήρα, παρὰ προσωπικὴ, ὑποκειμενικὴ μελαγχολία. Αὐτὲς οἱ προϋποθέσεις εἶναι ὁλότελα ξένες πρὸς τὴ δική μας ἀντίληψη γιὰ τὴ συνθήκη τῆς ἐργασίας ἐνὸς δημιουργικοῦ καλλιτέχνη, καὶ σκατάεψαν σχεδὸν τὴ δημιουργικότητα μουσικῶν μὲ ταλέντο, ὅπως ὁ Σοστάκοβιτς καὶ ὁ Κνίππερ, γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρομε πόσο περιόρισαν τὴν παραγωγή τοῦ Σεμπάλιν, τοῦ Κατσατουριάν κι' ἄλλων πολλῶν. Τὸ Ρωσικὸ πνεῦμα ὅμως ἀγαπᾷ τὰ προβλήματα, καὶ τὸ πρόβλημα αὐτὸ θὰ ἐνδιαφέρει σίγουρα κάθε Ρῶσο συνθέτη. Ἀλλὰ εἶναι εὐκόλο νὰ δοῦμε, πῶς ἡ ὑπαρξὴ του, πῶς τὸ ἰδανικὸ τῆς «μουσικῆς γιὰ τὴ

* Μέσω τῆς Ἑνώσεως Συνθετῶν τῶν Σοβιετ τοὺς παραγγέλλει ἔργα ποὺ τὰ πληρώνει γενναῖα. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ οἱ συνθέτες ἔχουν δικαιώματα καὶ ἀμοιβὲς ἀπὸ τοὺς Κρατικοὺς Μουσικοὺς Οἴκους, ἀνὰ τὰ ἔργα τους τυπωθοῦν. Ὄταν ὁ Ρῶσος συνθέτης ἀρρωστήσῃ, ἔχει περίθαλψη δωρεάν. Ἄν θέλει νὰ πάει ταξίδι στὶς διακοπές, τοῦ δίνουν χρηματικὸ βοήθημα (ἂν τὸ χρειάζεται). Ἡ Κυβέρνηση μέσω τῆς Ἑνώσεως Συνθετῶν τῶν Σοβιετ μπορεῖ νὰ τοῦ παραχωρήσῃ καὶ κατοικία ἀκόμα. Ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια ἐξόδεψε δυνάμιν ἑκατομμύρια ρούβλια γιὰ ἓναν οἶκο τῶν Συνθετῶν στὴ Μόσχα μὲ δική του αἴθουσα συναυλιῶν καὶ βιβλιοθήκη, καθὼς καὶ ἐστιατόρια, αἰθουσες ὑπόδοχῆς κλπ., ὅπου νὰ μποροῦν νὰ ζοῦν περίπου 150 μουσικοὶ μὲ τὶς οἰκογενεῖς τους σὲ διαμερίσματα ἀπομονωμένα ἀπὸ τὸν ἥχο.

μάζα», ἔκανε τὸ Ρῶσο μουσικὸ νὰ ἀδιαφορήσῃ κάπως γιὰ τὶς ἀπώσεις τῶν συναδέλφων του τῆς Δύσης.

Μολαταῦτα ἡ προσέγγιση τῶν Δυτικῶν μουσουργῶν εὐκολύνεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς, πῶς παρὰ τὶς σχεδιασμένες προσπάθειες τῶν Σοβιετικῶν ἀρχῶν νὰ δημιουργήσουν μιὰ Σοβιετικὴ μουσικὴ *sui generis*, ἡ μουσικὴ τῆς Ε. Σ. Σ. Δ. εἶναι ἀπὸ πολλὲς ἀπόψεις — ἂν καὶ μὲ ὁρισμένες διαφορὲς καὶ φυσικὰ καὶ μὲ πολυάριθμες νέες ἐξελίξεις — στὴ γραμμὴ τῆς παράδοσης τῆς προεπαναστατικῆς Ρωσικῆς μουσικῆς. Ὄταν τὸ 1917 ἡ Ἐπανάσταση ἀπόκλεισε μερικοὺς Ρώσους μουσικοὺς ποὺ ἔτυχε νὰ βρίσκονται στὸ ἐξωτερικόν, καὶ λίγο ἀργότερα ἔστειλε καὶ ἄλλους νὰ τοὺς συναντήσουν στὴν ἐξορία, ἡ Ρωσικὴ μουσικὴ θὰ μπορούσε εὐκόλα νὰ χάσει αὐτὸν τὸν ἀνεκτίμητο, ἀστάθμητο παράγοντα ποὺ ὀνομάζομε «συνέχεια στὴν παράδοση». Καὶ ὅμως δὲν τὸν ἔχασε. Καὶ αὐτὸ οἱ Ρῶσοι μουσικοὶ τὸ χρωστοῦν σὲ μιὰ μικρὴ ὁμάδα ἀπὸ συνθέτες, ὅχι φυσιογνωμίες ἐξέχουσες μὰ καλλιτέχνες κολὰ καταρτισμένους καὶ μὲ ψηλὰ ἰδανικά, ποὺ δέχτηκαν τὴν Ἐπανάσταση καὶ μόρφωσαν τοὺς μουσικοὺς τῆς καινούργιας γενιάς. Αὐτοὶ εἶταν ὁ Γκλαζούνωφ, ὁ Σταϊνμπεργκ, ὁ Ἰππολίτωφ-Ἰβάνωφ, ὁ Μιασκόβσκι καὶ ὁ Γκλιέρ, ὅλοι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν τελευταῖο μαθητὲς τοῦ Ρίμσκι-Κόρσακωφ — μὰ κι' ὁ Γκλιέρ ἀκόμα εἶχε πάρει τὴν παράδοση τοῦ Κόρσακωφ ἀπὸ δεῦτερο χεῖρ, ἀπὸ τὸν Ἰππολίτωφ-Ἰβάνωφ. Τὸ Γκλαζούνωφ τὸν ἔξομε στὴ Δυτικὴ Εὐρώπῃ ἀπὸ τὴ γοητευτικὴ του μουσικὴ γιὰ μπαλέττο καὶ ἀπ' τὶς εὐχάριστα λυρικὲς μὰ ὅχι καὶ ἰδιαίτερα σημαντικὲς συμφωνίες του. Δὲ μπόρεσε νὰ συνεργαστῇ μὲ τὶς Σοβιετικὲς ἀρχὲς γιὰ πολὺν καιρὸ, καὶ τὸ 1926 ἔφυγε στὴν ἐξορία. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους συνθέτες αὐτῆς τῆς ὁμάδας, ποὺ στάθηκε γέφυρα, πολλοὶ ἀπὸ μᾶς ἔχουν τὸν Ἰππολίτωφ-Ἰβάνωφ ἀπὸ τὰ «Καυκασιανὰ Σκίτσα» του μονάχα καὶ τὸν Μιασκόβσκι ἀπὸ μερικὲς ἀπ' τὶς ἀμέτρητες συμφωνίες του. Στὰ 1941 εἶχε φτάσει στὴν 21η καὶ ὡς τώρα θὰ ἔχει σίγουρα ξεπετάξῃ μιὰ ἢ δυὸ ἀκόμα. Τὸ Σταϊνμπεργκ καὶ τὸν Γκλιέρ δὲν τοὺς ἔξομε καθόλου, (τὰ σημαντικότερα ἔργα τους ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση κι' ἐδῶ εἶναι τοῦ πρώτου ἡ Τετάρτη Συμφωνία «Τουρκαίμπ» καὶ τοῦ ἄλλου τὸ μπαλέττο «Ἡ Κόκκινη Παπαρούνα» καὶ ἡ ὄπερα «Σάχ-Ζενέμ»). Ὅλοι αὐτοὶ ὅμως ἐνδιαφέρουν λιγότερο γιὰ ὅσα ἔγραψαν καὶ περισσότερο γιὰ ὅσα δίδαξαν. Ἀπὸ τοὺς σημερινούς Ρώσους συνθέτες ποὺ ξεχωρίζουν, ὁ Σοστάκοβιτς καὶ ὁ Σαπόριν εἶναι μαθητὲς τοῦ Σταϊνμπεργκ. Οἱ Κατσατουριάν, Σεμπάλιν καὶ Καμπαλιέφσκι τοῦ Μιασκόβσκι.

Ὁ Μοζόλωφ, κάποτε γνωστὸς ἀπὸ τὸ «Χαλυβουργεῖο» του καὶ σήμερα σχεδὸν ξεχασμένος, σπούδασε μὲ τὸ Μιασκόβσκι καὶ μὲ τὸ Γκλιέρ. Ἐτσι ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς συνθέτες αὐτοὺς κατάγεται

καλλιτεχνικά από τὸν Ρίμσκι-Κόρσακωφ καὶ κατὰ κάποιον τρόπο συνεχίζει τὴν «κλασσική» Ρωσικὴ παράδοση.

Ἐνάντια σ' αὐτὴ τὴ παράδοση ἔγιναν σοβαρὲς ἐπιθέσεις γύρω στὰ 1920-22, ὅταν τὸ πολεμόχαρο καὶ νικηφόρο προλεταριάτο ῥίχτηκε στὴν ἐκκαθάριση τῆς «ἀστικῆς» τέχνης — ἔχοντας τάση νὰ θεωρεῖ τὴ μουσικὴ τοῦ Τσαϊκόφσκι, τοῦ Μποροντίν καὶ τοῦ Ρίμσκι-Κόρσακωφ σὰν «ἀστική». Στις ἡσυχότερες ἡμέρες τῆς Νέας Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς τοῦ Λένιν ἡ ἔνταση αὐτὴ χαλαρώθηκε, οἱ εἰκονοκλάστες περιορίστηκαν, καὶ οἱ συγγραφεῖς, συνθέτες καὶ ζωγράφοι βοήθην κάποιαν, ἂν καὶ ὄχι ἀπεριόριστη, ἐλευθερίαν. Ἡ νέα Σοβιετικὴ μουσικὴ εἶταν τόσο προχωρημένη καὶ πειραματικὴ ὅσο καὶ ἡ σύγχρονή της εὐρωπαϊκὴ. Ἡ περίοδος τῆς Νέας Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς στάθηκε ἀπὸ μιὰν ἄποψη ὁ χρυσὸς αἰώνας τῆς Σοβιετικῆς μουσικῆς. Ἐκλείσει, ὅταν ἄρχισε τὸ Πρῶτο Πενταετὲς Σχέδιο στὰ 1929, πού σύμφωνα μὲ αὐτὸ ὅλοι οἱ συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνες ἔπρεπε νὰ συνεργαστοῦν. Ἀπὸ τότε ἡ κυβερνητικὴ ἐπιτήρηση πάνω στὴν τέχνη καὶ στὴ λογοτεχνία ἐξασκήθηκε ἀποτελεσματικὰ, μ' ὅλο πὺν σημειῶνε τότε πότε κάποια μικρὴ χαλάρωση. Ἀπὸ τὸ 1932 ἰδίως δόθηκε πρὸς τοὺς συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνες ἕνα ἐπίσημο ἰδανικὸ πὺν τὸ δίνει περιληπτικὰ ἡ ἔκφραση «Σοβιετικὸς ρεαλισμός». Ὁ σκοπὸς τῆς Σοβιετικῆς τέχνης δὲν εἶναι νὰ δίνει μόνο τὴν ἀπεικόνιση τῆς ζωῆς ἀλλὰ καὶ τὴν κατεύθυνσή της. Ἡ τέχνη πρέπει νὰ εἶναι, ὅπως εἴπαμε, προλεταριακὴ, νοητὴ στὴ μάζα καὶ ὄχι μονάχα στοὺς ἐκλεχτοὺς ἐμπειρογνώστες. Καὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπαισιόδοξη. Μολονότι ὅμως ὁ «Σοβιετικὸς ρεαλισμός» μπόρεσε νὰ ὀρισθεῖ καὶ νὰ πραγματοποιηθεῖ στὴ λογοτεχνία, ἡ ἐνσάρκωσή του στὴ μουσικὴ εἶταν πολὺ περισσότερο προβληματικὴ — τόσο προβληματικὴ, πὺν ἴσαμε σήμερα κανένας δὲν εἶναι ἀπόλυτα βέβαιος, τί ἀκριβῶς σημαίνει «Σοβιετικὸς ρεαλισμός» στὴ μουσικὴ. Ὅταν ἀνεδιάστηκε στὰ 1934 ἡ περίφημη ὄπερα τοῦ Σοστάκοβιτς «Λαίδη Μάκβεθ τοῦ Μτσένσκ», ἔγινε μὲ ἐνθουσιασμὸ δεχτὴ σὰν ἕνα ἀριστοῦργημα τοῦ «Σοβιετικοῦ ρεαλισμοῦ». Δυὸ χρόνια ἀργότερα κατηγορήθηκε ἐπίσημα σὰν τρανὸ παράδειγμα τοῦ ἐπιτηδευμένου «φορμαλισμοῦ», πὺν εἶχε ἀντίσει στὰ 1920. Ἡ ἀπαγόρευση ὅμως τῆς «Λαίδης Μάκβεθ» ξεκαθάρισε κάπως τὴν ἀτμόσφαιρα, καὶ ἔδειξε στὸ Ρῶσο συνθέτη πὺν ὑπόδειγμα δὲν ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσει. Τὸν ἴδιο καιρὸ ἡ λυρική, λαϊκὴ ὄπερα τοῦ Ἰβάν Ντερεζίνσκι πάνω στὸ γνωστὸ μυθιστόρημα τοῦ Σολόκωφ «Ἡ σὺλα κυλάει ὁ Ντόν» ἔγινε ἀντικείμενο θαυμασμοῦ καὶ χαιρετίστηκε σὰν ἑναρξὴ μιᾶς καινούργιας ἐποχῆς γιὰ τὴ Σοβιετικὴ ὄπερα. Ἀπὸ τότε, ἴσως μάλιστα καὶ πρὶν ἂν αὐτό, ὁ Ρῶσος συνθέτης πὺν ἀκούει «μοντέρνα» μουσικὴ, ἐκθέτει τὸν ἑαυτὸ του σὲ κίνδυνο. Ἄν δεχτεῖ ἐπιδράσεις στὸ σύστημά του, τὸ καλύτερο πὺν ἔχει νὰ

κάνει εἶναι νὰ τις διώξει ὅσο τὸ δυνατό γρηγορότερα. Ἄν βάλει στὰ ἔργα του κάπως περισσότερα ἁρμονικὰ στολίδια, τρέχει τὸν κίνδυνο νὰ κατηγορηθεῖ, πὺς δὲν εἶναι παρὰ ἕνας «φορμαλιστὰς» — τὸ πὺν ὀλέθριο ὄνομα πὺν μπορεῖτε νὰ τοῦ δώστε. Ἀλλὰ ὁ καλὸς Ρῶσος συνθέτης δὲν θέλει νὰ ἀκούσει αὐτὲς τις φωνές, πὺν δὲν μοιάζουν καὶ τόσο μὲ φωνές Σειρήνων. Εἴτε γράφει «ὀμαδικὰ» τραγούδια γιὰ τοὺς ἐργάτες, ἐμβατήρια γιὰ τὸν Κόκκινον Στρατὸ καὶ τραγούδια γιὰ τις ὁργανώσεις τῆς νεολαίας, εἴτε δημιουργεῖ μνημειώδεις χορικὰς συμφωνίες καὶ λυρικά κουαρτέτα γιὰ ἔγχορδα, φτιάχνει μουσικὴ γιὰ τὸ λαὸ, γιὰ τὸ λαὸ του, γιὰ τὸ λαὸ τῆς Ε. Σ. Σ. Δ., μουσικὴ πὺν θὰ διασκεδάσει ἢ θὰ ἐμπνεύσει τοὺς ἀνθρώπους, ἔστω καὶ ἂν δὲν πρόκειται νὰ τὴν παίξουν. Πιθανὸ σὲ ὁμοίους ἀνθρώπους ἔξω ἀπὸ τὴ Ε. Σ. Σ. Δ. κάτι νὰ σημαίνει αὐτὴ ἡ μουσικὴ, στοχάζεται, μὰ ἂν θὰ ἐνδιαφέρει ἢ ὄχι τὸ συνηθισμένο λεγόμενο «μουσικὸ κοινὸ» τῶν ἄλλων χωρῶν δὲν τὸν νοιάζει. Ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ὕλική πλειορὰ τῶν ἐκδόσεων, ὁ Κροατικὸς Μουσικὸς Ἐκδοτικὸς Οἶκος φαίνεται πὺς πολὺ περισσότερο ἐνδιαφέρθηκε νὰ ἀντιμετωπίσει μὲ τις ἐκδόσεις του τις τεράστιες ἀνάγκες τοῦ ἐσωτερικοῦ παρὰ νὰ πλάσσει τὰ ἔργα σὲ ξένες ἀγορές, ἐκτὸς ἀπὸ ὅσο εἶταν ἀναγκαῖο γιὰ λόγους προπαγάνδας.

Ἄν ὁ Ρῶσος συνθέτης πρὶν τὸν πόλεμο γύριζε τὸ βλέμμα του σὲ κάποιο σημεῖο ἔξω ἀπὸ τὴν ἄμεση δουλειά του, τὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν βρισκόταν στὴ Δύση, στὸ «μπουρζουαδικὸ καὶ καπιταλιστικὸ» κόσμον, ἀλλὰ στὴν Ἀνατολή, στοὺς λαοὺς τῶν Καυκασιανῶν καὶ Ἀσιατικῶν δημοκρατιῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Κάθε μιὰ ἂν αὐτὲς τις αὐτόνομες φυλές — οἱ Οὐζμπέκοι, οἱ Τατζίκοι, οἱ Τουρκομάνοι, οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Βασκίροι καὶ ἄλλοι — ἔχει καὶ τὴ δική της λαϊκὴ μουσική, καὶ ἡ κεντρικὴ κυβέρνηση, ὅπως καὶ ἡ τοπικὴ κυβέρνηση τῶν ξεχωριστῶν δημοκρατιῶν, ἀκολουθεῖ μιὰ φωτισμένη πολιτικὴ ὑποστηρίζοντας ὅλους αὐτοὺς τοὺς αὐτόχθονες πολιτισμοὺς καὶ μὴ προσπαθώντας νὰ τοὺς ἐπιβάλλει τις μορφές τοῦ «Ρωσικοῦ» πολιτισμοῦ ἀπὸ τὴ Μόσχα. Αὐτοὶ οἱ μὴ Ρωσικοὶ λαοὶ τῆς Ε. Σ. Σ. Δ. ἔχουν τὰ δικά τους ἐθνικὰ θεάτρα. Οἱ πὺν ξεχωριστοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκτελεστές τους — τραγουδιστές, ἡθοιοποιοὶ καὶ μουσικοὶ — τιμῶνται ἐπίσημα ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ Ρῶσοι καλλιτέχνες. Οἱ συνθέτες τους ὑποστηρίζονται, γιὰ νὰ γράφουν ὅπως πάνω σὲ ντόπια «θέματα» (στὴ μουσικὴ καὶ στὴν κοινὴ σημασία τῆς λέξης). Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦνε μέρος τῆς γενικῆς πολιτικῆς, πὺν στρέφεται πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ καὶ πὺν θέλει νὰ δημιουργήσῃ τέχνη γιὰ τὸ λαὸ — τέχνη πὺν νὰ εἶναι γι' αὐτὸν φυσικὴ καὶ πὺν νὰ μπορεῖ νὰ τὴ νοιώσει. Σὰ συνέπεια, οἱ Ρῶσοι συνθέτες βρίσκοντάς το ἄτοχον νὰ κοιτάξουν στὴ Δύση, κοίταξαν στὴν Ἀνατολή καὶ ἀφιερῶσαν μεγάλο μέρος τῆς προσοχῆς

τους για να μελετήσουν τη μουσική αυτών των Καυκασιανών και 'Ασιατικών λαών.

Από τη μελέτη τούτη βγήκε όχι μονάχα ένας αριθμός από ενδιαφέρουσες αναλυτικές μονογραφίες μα και μεγάλη ποσότητα μουσικής που ξεπήδησε από ανατολίτικα μουσικά ιδιώματα: έργα σαν το «Τουρκμενία», του Σέκτερ και οι σουίτες «Βάντες» και «Στάλιναμπαντ» του Κνίππερ. Ίσως όμως ρωτήσει κανείς: «Είναι τάχα αυτό κάτι το καινούργιο; Ο όριενταλισμός δεν αποτελούσε πάντα μια ιδιαίτερη γοητεία της Ρωσικής μουσικής;» Η απάντηση είναι, πώς το γνήσιο ανατολίτικο στοιχείο του «Βάντες» λόγω χάρη διαφέρει από τον ψευδο-οριενταλισμό της «Σεχραζάντ», όσο διαφέρει ένα λαϊκό τραγούδι των Έβριδών από τη «Σκωτική Φαντασία» του Μάξ Μπρούχ. Ο οριενταλισμός των Ρώσων κλασικών είναι η καθαρό ψέμμα ή ένας μάλλον συμβατικός έκρωσισμός. Τα ανατολίτικα δοκίμια συνθετών σαν τον Κνίππερ, τον Σέκτερ και τον Κατσατουριάν βγαίνουν απ' την προσπάθειά τους να εμποτισθούν με ασιατική λαϊκή μουσική — στην περίπτωσή τους μουσική των Τατζίκων, Τουρκομένων και Καυκασίων — και να την εξελίσουν σε μια ανώτερη μουσική οργανική μορφή, που να μπορεί να παίζεται με τα συνηθισμένα όργανα ή τις ορχήστρες της Δύσης, μένοντας κατά τα άλλα ελεύθερη από τις συμβατικότητες της Ευρωπαϊκής μουσικής.

Παράλληλα με το ενδιαφέρον για τη μουσική των μη Ρωσικών λαών της Ένωσης το χαρακτηριστικότερο προϊόν της σύγχρονης Ρωσικής μουσικής είναι ένας πλατύς, έπικος τύπος συμφωνίας για χορωδία και ορχήστρα, που πνευματικά κατάγεται από την Ένάτη του Μπετόβεν, τη «Πένθιμη και Θοριαμβευτική Συμφωνία» του Μπερλιόζ και τις συμφωνίες του Μάλερ (που είχαν άρκετα δημοφιλείς στη Ρωσία πριν το σημερινό πόλεμο). Οι συμφωνίες αυτές — του Σαπόριν, του Κνίππερ «Από Ανατολή» και «Κομσομόλ», του Σεμπάλιν «Λένιν», του Σοστάκοβιτς «Λένινγκραντ» κ.ά. — μπορεί να μην αποτελούν καλύτερη μουσική από τα περίτεχνα δημιουργήματα λόγω χάρη του Σοστάκοβιτς στα παλιότερα χρόνια, εκπροσωπούν όμως πιδό αληθινά τα ιδανικά της σημερινής Σοβιετικής μουσικής: Το έπικό, το ήρωικό, το μνημειώδες: Αυτοί είναι οι ψηλότεροι σκοποί του καλού Ρώσου συνθέτη. Αν νοιώθει πώς είναι κατώτερος τους, τότε πρέπει να αρκεσθεί να είναι λυρικός. Φυσικά σ' αυτή την περίπτωση πετυχαίνει καλύτερα, αν έχει έμφυτη τάση για την απλότητα και τη μελωδία. «Έγκεφαλικοί» συνθέτες σαν το Σοστάκοβιτς και τον Κνίππερ, συνθέτες που αναγκάστηκαν να απομακρύνουν βίαια τη διανοητικότητα από τη μουσική τους, βρίσκονται έτσι σε μάλλον μειονεκτικές συνθήκες. Τις περισσότερες επιτυχίες τις γνωρίζουν συνθέτες σαν το Γκλιέρ, το Μια-

σκόβσκι και τον Σαπόριν από την παλιότερη γενιά, τον Σεμπάλιν, τον Καμπαλέφσκι και τον Ντζερζίνσκι από τη νεότερη. Είναι μουσικοί που, όπως ο Ρίχαρντ Στράους γράφοντας τη «Συμφωνία των Άλπεων» λέγεται πώς είπε για τον εαυτό του, «θέλουν να δίνουν τη μουσική όπως οι αγγελάδες το γάλα». Όταν προσπαθεί να το κάνει αυτό ο Σοστάκοβιτς, όπως στη 3η Συμφωνία του και στα τελευταία του έργα μουσικής δωματίου, αναγκαστικά βγάζει γάλα νοθευμένο με νερό και άσβεστη.

Ευτυχώς ή δυστυχώς, πολλοί από τη μουσική «ιντελλιτζέντσια» στη Δυτική Ευρώπη και την Αμερική έχουν χάσει τη γεύση για το γάλα. Συνηθίσαμε σε δυνατότερα ποτά, κι' έτσι συνήθως βρίσκουμε τη Σοβιετική μουσική πιο εύγευστη, όταν ο συνθέτης αποφασίζει να ρίξει κραυρά και μια σταγόνα βότκα. Είναι κρίμα. Όχι μόνο, νομίζω, επειδή κατεβάσαμε το γούστο μας και καταστρέψαμε τη γεύση μας, αλλά και γιατί η απέχθεια που έχουμε γι' αυτό το μουσικό γάλα μάς εμποδίζει να καταλάβουμε τη μουσική ενός λαού, που ο πολιτισμός του αξίζει να τον κατανοήσουμε.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ έφθασαν στην Αγγλία σε μια διπλωματική βαλίτσα δυο μικροί κύλινδροι, όχι μεγαλύτεροι από ένα κονδυλοφόρο. Είναι μια νέα μουσική συμφωνία. Ένας διάσημος Έλβετος συνθέτης έγραψε αυτή τη συμφωνία περιγράφοντας σ' αυτήν τα αισθήματά του, όταν οι Γερμανοί μπήκαν στο Παρίσι το 1940. Όταν έγινε η είσοδος των Γερμανών εκεί, ο συνθέτης ζούσε στη Γαλλική πρωτεύουσα. Σε εβδομήντα σελίδες μιας συμφωνίας για έγχορδα μετέφρασε τα αισθήματά του σε μουσική. Μάταια προσπάθησε ή Αγγλική Ραδιοφωνική Έταιρεία να λάβει ένα αντίγραφο της συμφωνίας. Έκαναν προσπάθειες στις Έλβετικές ραδιοφωνικές αρχές, στην Έλβετική Κυβέρνηση, ακόμη και στο Αγγλικό Υπουργείο των Έξωτερικών και στο Υπουργείο Πληροφοριών. Τελικά βοήθησε το μαγικό μάτι της μικροφωτογραφικής μηχανής. Η μηχανή αυτή φωτογράφησε την συμφωνία σελίδα προς σελίδα και την αποτύπωσε σε ένα φιλμ σε μέγεθος γραμματισμού.

CHRISTIAN HERALD

‘Ο Μπιντώ μιλάει γιά τήν ἐλευθερωμένη Γαλλία

(Αναδημοσιεύεται από τὸ Observer τοῦ Λονδίνου)

Ο ΖΩΡΖ ΜΠΙΝΤΩ εἶναι ὁ καινούργιος ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας. Εἶναι ἀκόμα πρόεδρος στοῦ Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀντίστασης. Μέσα στὰ δυὸ χρόνια ποὺ ἐτοιμάστηκε αὐτὴ ἡ μεγάλη στρατιωτικὴ ἐθνικὴ κίνηση, ὁ ντὲ Γκὼλ εἶταν στοῦ Λονδίνου καὶ στοῦ Ἀλγέρι τὸ σύμβολο τῆς Γαλλικῆς Ἀντίστασης. Ὁ Μπιντώ εἶταν μέσα σ’ ὁλόκληρη τὴ Γαλλία ὁ ὁργανωτής, ὁ ὁδηγός, ἡ ἴδια τῆς ἡ ψυχὴ. Εἶναι μιὰ ξεχωριστὴ μορφή ἀνάμεσα στοὺς καινούργιους ἡγέτες ποὺ ἀνάδειξε ἡ Γαλλία τὴν ἐποχὴ ποὺ δούλευε γιὰ τὴ λύτρωσή της. Τὰ ἑκατομμύρια τῶν Γάλλων, ποὺ ἀγωνίστηκαν γιὰ τὴν Ἀντίσταση καὶ πολέμησαν, στηρίζονται σ’ αὐτὸν μὲ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη. Ἡ φωνή του, ὅταν μιλάει στὰ συμβούλια ὅλου τοῦ κόσμου, δὲν εἶναι μόνο ἡ φωνὴ ἑνὸς δημόσιου λειτουργοῦ, εἶναι ἀληθινὰ ἡ φωνὴ τῆς Γαλλίας.

Ἀκούσαμε γιὰ πρώτη φορὰ τώρα τελευταῖα αὐτὴ τὴ φωνή. Ὁ τόνος εἶταν ἐλαφρὰ διαφορετικὸς ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ ντὲ Γκὼλ. Δὲν ἐπέμενε γιὰ τὰ δικαιώματα τῆς Γαλλίας. Διακήρυξε μᾶλλον τὴν ἀποστολή της. «Ἡ Γαλλία, εἶπε ὁ κ. Μπιντώ, δὲν ἐπιδιώκει ἐδαφικὲς κτήσεις οὔτε ζητᾷ ἰδιαίτερα πλεονεκτήματα. Ἡ Γαλλία ζῇ γιὰ ἕνα σκοπὸ καὶ γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ σταυροφορίες της καὶ ἡ ἐπανάστασή της, μαρτυροῦν τώρα καὶ γιὰ πάντα, πὼς εἶναι καὶ θὰ μείνει στὴν ὑπηρεσία ἑνὸς ἰδανικοῦ».

Οἱ σταυροφορίες καὶ ἡ ἐπανάσταση. Εἶναι σπάνιο αὐτὲς οἱ δυὸ λέξεις νὰ ἀκουστοῦν μαζὺ ἀπὸ τὸ ἴδιο στόμα. Συνήθως ἀποτελοῦν τὴν ξεχωριστὴ ἐμπνευση γιὰ τὶς «δυὸ Γαλλίες», τὴ «μαύρη» καὶ τὴν «κόκκινη» Γαλλία ποὺ ἀντικρούστηκαν ἑχθρικά στὰ ὁδοφράγματα τοῦ 19ου αἰώνα. Ὡστόσο στὴν πολιτικὴ φιλοσοφία τοῦ Μπιντώ συνδυάζονται φυσικά. Εἶναι μιὰ φιλοσοφία ποὺ μπορούμε εὐκόλα νὰ τὴν καθορίσουμε διαβάζοντας τὰ κύρια ἄρθρα ποὺ ἔγραψε ἀπὸ τὸ 1931 ὡς τὸ 1939 στὴν Παρισινὴ ἐφημερίδα «L'Aube» καὶ τὴ σειρά ἀπὸ σημαντικὲς κριτικὲς ἀναλύσεις τῆς Γαλλικῆς πολιτικῆς ζωῆς ποὺ δημοσίεψε ἀκριβῶς πρὶν τὸν πόλεμο στὸ «L'Europe Nouvelle». Γιατὶ ὁ Μπιντώ πρὶν γίνει ἕνας πολιτικὸς ἡγέτης τῆς Γαλλίας εἶταν ἕνας ἀπὸ τοὺς διαλεχτοὺς πολιτικοὺς συγγραφεῖς καὶ κριτικούς της. Ἀληθινὰ οἱ σελίδες του εἶταν γεμάτες ζωντάνια καὶ ὁμορφιά. Καὶ θὰ μπορούσε κανένας νὰ ἀμφιβάλλει, ἂν ἕνας τόσο

προικισμένος συγγραφέας θὰ εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ εἶναι καὶ ἕνας ἄνθρωπος τῆς δράσης.

Ὁ Μπιντώ εἶταν καὶ εἶναι ἕνας χριστιανὸς δημοκράτης. Καὶ οἱ δυὸ αὐτοὶ ὅροι εἶναι ἐδῶ ἰσοδύναμοι. Ἡ πολιτικὴ του σκέψη ἐμπνέεται ἀπὸ τὶς σταυροφορίες καὶ τὴν ἐπανάσταση. Ὁ κίνδυνος γιὰ τὴ Γαλλία, λέει σὲ ἕνα προπολεμικὸ τοῦ ἄρθρου, δὲ βρίσκεται οὔτε στὸ φυλετικὸ ἐκφυλισμὸ, οὔτε στὴν ἔλλειψη πολιτικῆς εὐφυΐας. Ἐπικίνδυνη εἶναι ἡ παρακμὴ τοῦ ἠθικοῦ ζήλου. Καὶ μόνο μιὰ γερὴ βάση γιὰ ἠθικὸ ζῆλο στὴ δημόσια ζωὴ ὑπάρχει. Αὐτὴ ἡ βάση εἶναι ἡ θρησκεία καὶ «γιὰ τὴ Γαλλία οὐσιαστικά αὐτὸ σημαίνει τὴν καθολικὴ θρησκεία».

Τούτῃ ἡ σκέψη ὡς ἐδῶ μπορεῖ νὰ σταθεῖ σὰν ἐπιχείρημα τῶν Δεξιῶν. Τώρα ὅμως ἔρχεται ἡ σύνθεση μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης. Ὁ Χριστιανισμός, γιὰ τὸν Μπιντώ, εἶναι ἡ ἐπιβεβαίωση γιὰ τὴν ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν εὐθύνη τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς ποὺ βρίσκει τὴν πολιτικὴ της ἔκφραση στὴ δημοκρατία καὶ τὸν κανόνα τῶν νόμων. Ἀπὸ ἐδῶ πηγάζει ὁ ἀδιάλλακτος ἀντιφασισμός του, ἡ ἐπιμονή του γιὰ νὰ ἐπέμβει ἡ Γαλλία ἐναντίον τοῦ Φρανκ, ὁ ἀπελπισμένος του ἀγώνας γιὰ νὰ μὴ γίνει ἡ συμφωνία τοῦ Μονάχου ποὺ «πέταξε στὴ θάλασσα τὴ δημόσια τάξη τῆς Εὐρώπης». Ἀκόμα δέχτηκε τὸν πόλεμο μ’ ὅλη του τὴν καρδιά καὶ τὸν ἀντίκρουσε σὰν μιὰ σταυροφορία γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Εὐρώπης γιὰ χάρη τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1940 ἔγραψε ἕνα ἄρθρο, ὅπου δείχνει τὴ βασικὴ αἰτία τοῦ πολέμου μὲ μιὰ ἐκπληκτικὴ ὁξύνοια. «Ἄς λέμε ὅσο θέλουμε πὼς δὲν εἶναι ἕνας πόλεμος ἰδεολογικός...» ἀρχίζει μιὰ φράση του.

Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἔγραψε τοῦτα τὰ ἄρθρα τὴν περασμένη δεκαετία καὶ ἀπόκτησε φήμη μ’ αὐτά, εἶταν, παρ’ ὅτι βέβαια, ἐρασιτέχνης δημοσιογράφος. Τὸ ἐπάγγελμά του ὅμως εἶταν δάσκαλος καὶ δούλευε στὸ περίφημο Λύκειο Louis le Grand, στὸ Παρίσι. Ἐκεῖ ἔμεινε ὡς τὸν Μάρτιο τοῦ 1940, ὅταν ἐπιστρατεύτηκε σὰν ἐφεδρὸς δεκανέας. Οἱ μαθητὲς του τὸν θαύμαζαν γιὰ τὴν δημοσιογραφικὴ καὶ πολιτικὴ του δράση μὰ πρὶν ὅλα γιὰ τὴν καταπληκτικὴ του δύναμη ἐργασίας. Κατάφερε νὰ βγάλει μέσα σὲ μιὰ μέρα συνέχεια τὴ δουλειὰ δύο καὶ τριῶν ἡμερῶν. Κι’ αὐτὸ χωρὶς βιασύνη καὶ φασαρία, μὲ τὸν τακτικὸ, καθαρό, κανονικὸ τρόπο ποὺ τὸν χαρακτηρίζει. Εἶταν ἕνας μικροκαμωμένος ἄνθρωπος, ντυμένος μὲ μιὰ σὰν ἀτημέλητη, ἀπρόσωπη εὐπρέπεια (ἕνα λίγο τριμμένο μαῦρο πανωφόρι καὶ ὀργὲ παντελόνι). Φοροῦσε γυαλιὰ καὶ μὲ ἕνα αἰώνιο τσιγάρο στὸ στόμα τριγύριζε καὶ δούλευε. «Ἄν θέλετε νὰ γίνετε ἕνας μεγάλος ἄνδρας ἢ μιὰ μεγάλη γυναῖκα, συνήθιζε νὰ λέει στὴν τάξη του, μὴν ἀρχίσετε νὰ ὀνειρεύεστε τὸν ἑαυτὸ σας σὰν Ναπολέοντα ἢ Ζὰν

ντ' "Αρχ. Να αρχίσετε μελετώντας καλά τὸ σημερινὸ μάθημα».

Πολέμησε στὴ μάχη τῆς Γαλλίας σὰν ἕνας ἀπλὸς δεκανέας καὶ αἰχμαλωτίστηκε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1940. Τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1941 ἐλευθερώθηκε μαζὺ μὲ ἄλλους Γάλλους περασμένης ἡλικίας. Μόλις κατόρθωσε νὰ ἔρθει σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν κίνηση γιὰ τὴ Γαλλικὴ Ἀντίσταση πού τότε γενιόταν, φυλακίστηκε κατὰ διαταγὴ τοῦ Λαβάλ, τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1942. Εἶχε ἀρχίσει νὰ βγάζει τὸ Δελτίο τῆς Μαχομένης Γαλλίας, μιὰ ἐφημερίδα μὲ 20 σελίδες πού μοιράζονταν τρεῖς φορές τὴ βδομάδα. Γρήγορα κατάφερε νὰ δραπετέψει ἀπὸ τὴ φυλακὴ τοῦ Λαβάλ. Ἀπὸ τότε ἐξαφανίζεται γιὰ νὰ ξαναφανεῖ στὸ Παρίσι στὶς 19 Αὐγούστου 1944 σὰν Πρόεδρος στὸ Συμβούλιο Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, δίνοντας τὸ σύνθημα γιὰ τὴν ἐξέγερση.

Τί ἔκανε σ' αὐτὸ τὸ διάστημα περιμένουμε ἀκόμα νὰ τὸ μάθουμε. Ξέρουμε ὅτι ταξίδευε τακτικὰ σ' ὅλη τὴ Γαλλία. Εἶχε ἀφήσει γένια καὶ κρατοῦσε πάντα μιὰ ὀμπρέλλα. Ἀλλάζε πολλά ὀνόματα. Εἴταν ὁ «Γέρος», ὁ «Argentin» καὶ ἄλλα πολλά. Ξέρουμε τὸ θαυμάσιο ἀποτέλεσμα τῆς δράσης του. Εἴταν ἡ ξαφνικὴ ἐξέγερση σ' ὁλόκληρη τὴ Γαλλία πολλῶν ὁμάδων στρατοῦ μὲ καλὴ ὀργάνωση καὶ σύνδεση ἀνάμεσά τους μὲ τὸ δίκτυο τῶν πολιτικῶν ὀργανώσεων. Εἶχαν μιὰ κεντρικὴ ἐπιτροπὴ πού ἀρχηγὸς τῆς εἴταν καὶ εἶναι ὁ Μπιντώ. Πολὺ λίγα ξέρουμε γιὰ ὅλο τοῦτο τὸ ἔργο, ποιοὶ στάθηκαν οἱ ἀγῶνες, οἱ κίνδυνοι, οἱ κρίσεις, οἱ ἐμπνεύσεις πού βοήθησαν στὴν πραγματοποίησή του. Ὅμως σ' αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα φαίνεται τί ἀξίζει ὁ Μπιντώ σὰν ἄνθρωπος τῆς δράσης. Εἶναι σπάνιο ἕνα πρακτικὸ κατόρθωμα αὐτοῦ τοῦ εἶδους νὰ συνδυάζεται μὲ ἕνα τέτοιο παράδειγμα πολιτικῆς σκέψης ὅπως εἶναι ἡ δική του.

Στὶς 24 Αὐγούστου ὁ Μπιντώ δέχτηκε τὴν συνθηκολόγηση τοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητῆ στοὺς Παρίσι. Ἀμέσως ἐπισκέφθηκε τὸ μεγαλύτερο νοσοκομεῖο τῆς πόλης γιὰ ν' ἀναγγεῖλει τὴν εἶδηση σὲ κείνους πού πληγώθηκαν στὰ ὁδοφράγματα: «Στὸ ὄνομα τοῦ ἔθνους, πού ἐλευθερώθηκε καὶ νίκησε, σᾶς εὐχαριστῶ».

Καὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὸ ἀκολούθησε ἕνα ἀπὸ τὰ ἐπεισόδια τοῦ πολέμου πού δὲ θὰ ξεχαστοῦν ποτέ. Ὁ Μπιντώ μπῆκε στὸ θάλαμο τῶν Γερμανῶν τραυματιῶν. Ζήτησε ἕναν πού νὰ ξέρει Γαλλικὰ γιὰ νὰ μεταφράσει ὅ,τι εἶχε νὰ πῇ. Τοὺς κοίταξε προσεκτικὰ, θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅπως θὰ κοίταζε τὸν παλιὸ καιρὸ μιὰ καινούργια του τάξη καὶ εἶπε ἀτάραχος μὲ τὸν καθαρό, τακτικὸ, γρήγορο τρόπο του: «Γερμανοὶ στρατιῶτες, εἶμαι ὁ ἀρχηγὸς τῆς Γαλλικῆς Ἀντίστασης. Ἐρχομαὶ νὰ σᾶς εὐχηθῶ καλὴ ἀνάρρωση. Σᾶς εὐχομαὶ ἀκόμα νὰ βρεθῆτε γρήγορα σὲ μιὰ Γερμανία καὶ σὲ μιὰ Εὐρώπῃ τὸ ἴδιο ἐλεύθερη». Καὶ ἀφοῦ χαιρέτησε μὲ τὸ χέρι βγῆκε ἀπὸ τὸ θάλαμο.

Τέτοιος εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού μᾶς μιλάει σήμερὰ γιὰ τὴ Γαλλία.

Χαμένο κλειδί γιὰ τὸ σκοτεινὸ
παρελθὸν τοῦ ἀνθρώπου

Ἕνα ἑκατομμύριο δολλάρια γιὰ ἕνα σαγόνι

(Ἀπὸ τὸ American Weekly)

ΚΑΠΟΥ στὴν Ἀμερικὴ, σὲ καμιὰ σοφίτα, σὲ κανένα παλιὸ μπαούλο, ἢ σὲ κάποια γωνιά, θὰ βρίσκεται τὸ πιὸ πολύτιμο ἴσως σαγόνι τοῦ κόσμου — τὸ τεκμήριο τῆς ὑπαρξης τοῦ ἀνθρώπινου γένους σὲ μιὰ θαμπὴ κι' ἀγνωστὴ ἐποχῇ, ἐδῶ κι' ἕνα ἑκατομμύριο χρόνια.

Ἡ ἀξία τῆς ἀποστεωμένης τούτης μασέλας ὑπολογίζεται ἀπὸ πολλοὺς νὰ φτάνει τὸ ἕνα ἑκατομμύριο δολλάρια.

Ἡ παράξενη ἱστορία τῆς ἀρχισε στὰ 1855, πρὶν ἀπὸ ὀγδονταεννιά χρόνια. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο οἱ ἐργάτες στὰ λατομεῖα ἀργίλλου στοὺς Foxhall, κοντὰ στοὺς Ipswich τῆς Ἀγγλίας, βρῆκαν σὲ βάθος δεκάξι ποδιῶν ἕνα περίεργο κόκκαλο ἀπὸ ἀνθρώπινο σαγόνι.

Γιὰ τοὺς ἐργάτες τὸ εὑρημα δὲν εἶχε καμιὰ ἀξία, καὶ ἔτσι στὴν ταβέρνα πού πῆγαιναν νὰ πιοῦν, τὸ ἀλλάξαν γιὰ ἕνα ποτήρι μύρα.

Ὑστερα ἀπὸ λίγες μέρες ὁ φαρμακοποιὸς τοῦ χωριοῦ τὸ εἶδε στὸ καπηλεῖο καὶ τὸ ἀγόρασε γιὰ δύομισι σελλίνια. Δυὸ βδομάδες τὸ εἶχε στὴ βιτρίνα του, γιὰ νὰ τραβάει κόσμο. Ὑστερα τὸ ἔδωσε στὸν ἰδιοκτήτη τοῦ πύργου τοῦ Ipswich. Τοῦτος μὲ τὴ σειρά του τὸ χάρισε στὸ φίλο του Dr. Robert H. Collyer, Ἀμερικανὸ γιαιτρὸ πού ἐργαζόταν σὲ κείνη τὴν περιοχὴ.

Ὁ Dr. Collyer εἶχε μανία νὰ μαζεύει προϊστορικὰ μυτερὰ κεφάλια, πέτρινα ἐργαλεῖα καὶ κόκκαλα ἀπολιθωμένων ζώων.

Τόσο τοῦ κίνησε τὴν περιέργεια τὸ νέο του αὐτὸ ἀπόκτημα, τὸ χοντρὸ κόκκαλο, τὰ μεγάλὰ δόντια, ἡ ἀνατομικὴ ἰδιομορφία καὶ ἡ παράξενη ἱστορία τοῦ σαγονιοῦ, πού ἔκατσε καὶ τὸ σχεδίασε καὶ τὸ ἔστειλε μαζὶ μὲ ἕνα ἄρθρο στὴν «Ἀνθρωπολογικὴ Ἐπιθεώρηση» πού τὸ δημοσίευσε στὰ 1867.

Ὁ Dr. Collyer ὑποστήριξε πὼς τὸ σαγόνι ἀνῆκε σ' ἕναν πανάρχαιο ἄνθρωπο. Τὸ παράξενο σχῆμα του, τὸ μεγάλο βάρος πού τοῦ ἔδωσε ἡ ἀπορρόφηση ὀξειδίου τοῦ σιδήρου τόσον καιρὸ πού εἴταν θαμένο, ἀκόμα καὶ ἡ μεταλλικὴ στιλπνότητά πού ἀπόχτησε ἀπὸ τὸ χρόνο, ὅλα αὐτὰ τὸν ἔπεισαν πὼς εἶχε μπροστά του ἕνα ἀληθινὸ προϊστορικὸ εὑρημα.

Κανέναν ὅμως δὲν ἔδωσε σημασία σ' αὐτὸ τὸ ἐπιστημονικὸ ἄρθρο. Κι' ἂν ἔγιναν λίγα σχόλια εἴταν μόνο γιὰ νὰ χοροῦδίσουν καὶ νὰ γελοιοποιήσουν τὸ εὑρημα.

Ο Collyer είχε μιὰ γερή λογομαχία με τοὺς σπουδαιότερους ἀνθρωπολόγους τῆς Ἀγγλίας. Στὸ τέλος θύμωσε τόσο, πὺν παράτησε τὴ δουλειά του καὶ γύρισε στὴν Ἀμερική, παίρνοντας φυσικά μαζί του καὶ τὸ σαγόνι τοῦ Foxhall.

Ἐκεῖ ἔμεινε ἡ ἱστορία ὡς τὸ 1920, ὅταν ὁ ξεχωριστὸς Βρετανὸς ἀνθρωπολόγος J. Reid Moir εἶδε τυχαῖα τὸ ἄρθρο τοῦ Collyer ποὺ τὸ εἶχαν πιά ἀπὸ καιρὸ ξεχάσει ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες.

Ο Moir, βγαλμένος ἀπὸ μιὰ νεότερη γενιά, δὲν εἶχε ἀνακατευθῆ στὶς παλιές ἐκείνες διαμάχες, καὶ ἤξερε νὰ ἀναγνωρίζει τὴν ἀξία, ὅταν τὴ συναντοῦσε.

Ἐίρεξε στὰ λατομεῖα ἀργίλλου τοῦ Foxhall καὶ πῆρε ἐργάτες γιὰ νὰ σκάψουν πάλι στὸ ἴδιο βάθος, μετὰ τὴν ἐλπίδα νὰ βρεῖ τὸν ὑπόλοιπο σκελετό.

Ο σκελετὸς δὲ βρέθηκε, ὁ Moir ὅμως ἀνακάλυψε ἄφθονα πειστήρια πὺς ζοῦσαν ἐκεῖ προϊστορικοὶ ἄνθρωποι, στὴν πλειόκαινο περίοδο, καὶ πὺς ὁ ἄμμος καὶ ἡ ἀργίλλος, ποὺ βρισκόντουσαν 16 πόδια κάτω ἀπὸ τὴ γῆ, θὰ ἀποτελοῦσαν τὸν καιρὸ ἐκεῖνο τὴν παλαιὰ κάποιος θάλασσαν.

Εργαλεῖα ἀπὸ πυρόλιθο, πέτρες μαυρισμένες ἀπὸ φωτιά, ρημάδια ἀπὸ τζάκια μετὰ κάρβουνα, ὅπου φωτιά δὲν εἶχε ἀνάψει γιὰ ἓνα ἑκατομῦριο χρόνια — ὅλα αὐτὰ τὰ βρῆκε ὁ Moir, μὰ καὶ πολλὰ ἀκόμα.

Εἶταν ἡ πρώτη ὀριστική ἀπόδειξη τῆς ὑπαρξης τοῦ ἀνθρώπου σὲ χρόνια τόσο παλιά. Τὰ ὑπολείμματα ἀνῆκαν σὲ μιὰν ἀρχαιότητα δυὸ φορές πὺς μακρυνὴ ἀπὸ κείνη ποὺ ὡς τώρα μᾶς εἶταν γνωστή, ἀπ' τὴν ἀνακάλυψη τοῦ ἀνθρώπου τῆς Ἰαβας ἢ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Νεάντερταλ, τοῦ Πεκίνου καὶ τῆς Χαϊδελβέργης.

Μόνον τὸ χαμένο σαγόνι, ποὺ εἶχε βρεθῆ ἐκεῖ στὸ ἴδιο μέρος, ἔλειπε, γιὰ νὰ ἐπισφραγίσει τὴν ἀνακάλυψη. Ὅπως ὁ Dr. Collyer πρὶν ἀπὸ τόσα χρόνια, ἔτσι καὶ ὁ Moir τώρα, εἶχε πειστή πὺς αὐτὸς ὁ προϊστορικός ἀνθρώπος τοῦ Foxhall ἔκανε ὅλα τὰ ἄλλα περίφημα σχετικὰ εὐρήματα νὰ φαίνονται τρομερὰ καθυστερημένα πάνω στὸ διάγραμμα τῆς ἀνθρώπινης ἐξέλιξης στὶς βαθμίδες τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ σαγόνι λοιπὸν τοῦ Foxhall ἀποχτοῦσε τεράστια σημασία γιὰ τὴν ἐπιστήμη.

Ο Dr. Collyer, ὅταν γεμάτος θυμὸ, πίκρα, λύσσα καὶ ἀπελπισία, ἔφυγε ἀηδιασμένος γιὰ τὴν Ἀμερική, δὲν εἶχε πῆ ὅσον κανένα στὴν Ἀγγλία ποὺ ἀκριβῶς πηγαίνει. Μαζί του ἐξαφανίστηκε καὶ τὸ σαγόνι τοῦ Foxhall. Ἡ μόνη πληροφορία γι' αὐτὸν εἶταν πὺς στὰ 1839 εἶχε πάρει τὸ πτυχίον του ἀπὸ τὴν ἀνύπαρκτη πιά Ἰατρικὴ Σχολὴ τοῦ Berkshire στὸ Πίτσφιλντ.

Γιὰ πολλὰ χρόνια ὁ ἀνθρωπολόγος Moir ἔβαλε ἀγγελίες στὶς

ἐφημερίδες καὶ στὰ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ, ζητώντας τοὺς ἀπογόνους τοῦ Dr. Collyer.

Ἀπάντηση ὅμως ἀπὸ πούθεν δὲν ἦρθε καὶ οὔτε βρέθηκε ποτὲ τὸ χαμένο κόκκαλο τοῦ Foxhall.

Εἶναι πολὺ ἀπίθανο γιὰ τὸν Dr. Collyer νὰ τὸ πέταξε καμιά μέρα νευριασμένος ἀπὸ τὸ παράθυρο.

Γιὰ τὸν Collyer τὸ σαγόνι αὐτὸ εἶταν τὸ πὺς σημαντικὸ ἀποκείμενο τῆς ζωῆς του. Ἡ πίστη του στὴν προϊστορικότητα τοῦ σαγονιοῦ εἶχε γίνει ἀφορμὴ νὰ τοῦ καταστρέψει τὴ σταδιοδρομία, καὶ νὰ τὸν κάνει νὰ ἐγκαταλείψει μιὰ εὐχάριστη καὶ ἀνετη ἐξάσκηση τῆς ἱατρικῆς στὴν Ἀγγλία. Γύρισε πίσω στὴν πατρίδα του γιὰ νὰ δημιουργήσει ξανά τὴ ζωὴ του, στὰ 55 ἢ 60 τοῦ χρόνιου, σὲ ἡλικία ποὺ οἱ περισσότεροι γιατροὶ τραβιοῦνται ἀπὸ τὴ δουλειά.

Εἶναι ἀκατανόητο πὺς δὲν ἄφησε, κάπου μέσα στὰ χαρτιά του, λεπτομερειακὲς ὁδηγίες στοὺς συγγενεῖς του γιὰ τὴν φροντίδα τοῦ σαγονιοῦ τοῦ Foxhall.

Τὸ πανάρχαιο τοῦτο λείψανον εἶναι κυριολεκτικὰ ἀνεκτίμητο γιὰ τὴν ἐπιστήμη, στὴ βυθολέτηση τῆς θαμπῆς ἀνθρώπινης προϊστορίας. Ἴσως τώρα νὰ ἀναπαύεται σὰ μπιμπλὸ σὲ κάποιο ράφι ἢ νὰ εἶναι καταχωνιασμένο σὲ κανένα παλιὸ μπαούλο στὴ σοφίτα τοῦ γιατροῦ.

Μπορεῖ νὰ ἔρθει κάποια μέρα, ποὺ κάπου νὰ βρεθεῖ τὸ σαγόνι τοῦ Foxhall, τὸ σαγόνι ποὺ ἔζησε ἓνα ἑκατομῦριο χρόνια καὶ ποὺ ἀξίζει ἓνα ἑκατομῦριο δολλάρια.

Κανένας δὲν μπορεῖ, βέβαια, νὰ ξέρει, μὰ οἱ σύγχρονες πολεμικὲς ὑπηρεσίες καὶ οἱ κατ' οἶκον ἐρευνες μπορεῖ νὰ βοηθήσουν στὸ νὰ βρεθεῖ ξανά τὸ χαμένο κειμήλιο.

Καὶ θὰ εἶναι τότε μιὰ μεγάλη μέρα γιὰ τὸν ἀδικημένο Dr. Collyer, γιὰ τὸν διορατικὸ J. Heid Moir, καὶ ἀκόμα πὺς μεγάλῃ γιὰ τοὺς ἀνθρωπολόγους ὅλου τοῦ κόσμου.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ συνειθίζει νὰ λέει: «Νὰ μὴν ὑποψιάζεσαι ποτὲ τοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι καλύτερα νὰ ἀπογοητευτεῖς ἢ νὰ κάνεις λάθος. Ἐπὶ τέλους αὐτὸ εἶναι κάτι ἀνθρώπινο, ἐνῶ ἡ φιλοποψία εἶναι κάτι ταπεινόν».

STARK YOUNG, Feliano

Οι στρατιῶτες στὶς ὀχθές τοῦ Μάας

Τοῦ HOWARD MARSHALL

(Ἀναδημοσίευση ἀπὸ τὸ Listener τοῦ Λονδίνου)

ΜΟΛΙΣ γύρισα ἀπὸ τὴν Ὀλλανδία, τὴ χώρα μὲ τὰ πολλὰ νερά. Τουλάχιστο τώρα εἶναι γεμάτη νερά. Καί, κάτι ἀκόμα χειρότερο, γεμάτη ἀπὸ τόση λάσπη πού δὲν μπορούμε νὰ νοιώσουμε τὴ σημασία της γι' αὐτὸν τὸν τόπο. Εἶναι μιὰ λάσπη παχειὰ πού σχηματίστηκε ὅταν ἔλυωσαν τὰ χιόνια, τόσο παχειὰ πού τὰ «τζίπ» σχεδὸν ἔξαφανίζονται μέσα στὸν πολτό της. Τώρα πού τὸ χιόνι καὶ ὁ πάγος δὲν σκεπάζει πιά τὴ γῆ ἀνακαλύπτουμε νάρκες σὲ δρόμους ὅπου ταξιδέψαμε γιὰ ἑβδομάδες ὁλόκληρες μὲ ἀσφάλεια, νάρκες πού εἶχαν γίνει ἀκίνδυνες μὲ τὸ παγωμένο σκέπασμα. Οἱ στρατιῶτες ζοῦν μέσα στὴ λάσπη. Ἐξῆσα καὶ γὼ μαζὺ τους γιὰ λίγο καιρὸ, μαζὺ μὲ τὰ παιδιά πού ἦρθαν ἀπὸ κάθε γωνιὰ τῆς Ἀγγλίας. Ζοῦσαν στὸ ὑπαιθρὸ, «μιὰ φτυσιὰ» μακριὰ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ὅπως ἔλεγε ἕνας λοχίας. Καὶ δὲν εἶχε ἄδικο. Κρατοῦσαν ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ὀχθὴ τοῦ ποταμοῦ Μάας, ὅταν εἶμουν ἐκεῖ, λίγα χιλιόμετρα νοτιότερα ἀπὸ τὸ σημεῖο πού ἔγινε ἀργότερα ἡ ἐπίθεση μας. Εἶταν τόσο κοντὰ πού ἀκούγαν τὶς κουβέντες τῶν Γερμανῶν. Ἀνάμεσά τους εἶταν μόνο τὸ ποτάμι, ἕνα ποτάμι ὄχι καὶ τόσο πλατύ. Οἱ μονάδες βρίσκονταν ἐκεῖ ἀπὸ τὴ μέρα τῆς εἰσβολῆς, σφυροκοποῦσαν τὸν ἔχθρὸ, δὲν ἔμεναν ποτὲ μακριὰ του. Πολέμησαν γενναῖα στὰ δάση καὶ τὶς κοιλάδες τῆς Νορμανδίας, στὸ Βέλγιο καὶ τὴν Ὀλλανδία. Καὶ τώρα ἐδῶ, σ' αὐτὸ τὸ τμήμα τοῦ μετώπου ἔκαναν τὴ σκληρὴ δουλειὰ τους ἥσυχά καὶ στερεά.

Καὶ τί κάνουν ἐδῶ ἔξω αὐτοὶ οἱ ὑπάλληλοι, οἱ χτίστες, οἱ πουλητὲς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι, στρατιῶτες τώρα στὰ Βρετανικὰ συντάγματα πεζικοῦ; Παρακολουθοῦν καὶ ἐνοχλοῦν τοὺς Γερμανοὺς πέρα ἀπ' τὸν ποταμὸ, κάνουν ἀνιχνεύσεις μὲ πλοίαρκα γλυστρώντας στὰ σκοτεινὰ νερά τοῦ ποταμοῦ πού κυβερνάνει τὴ ζωὴ τους. Τὸ δυνατό ρέμα τραβάει τὶς βάρκες καὶ πλησιάζουν στὴν ἀντικρουνὴ ὀχθὴ. Ἐκεῖ ξαπλωμένοι, ἀκίνητοι, παρατηροῦν τὶς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἄλλες φορὲς ἡ περίπολος βγαίνει ἔξω καὶ πιάνει ἕνα-δύο αἰχμαλώτους. Δὲν εἶναι πολὺ σπουδαία δουλειὰ, μὰ θέλει κουράγιο. Δὲν γίνεται κεραυνοβόλα προέλαση, ὅμως ἐκτελεῖται ἕνα σημαντικό τμήμα τῶν σχεδίων. Εἶναι δουλειὰ σκληρὴ καὶ μονότονη, ὅπως λένε, μὰ εἶναι ἡ τυπικὴ

δουλειὰ τοῦ πεζικοῦ, τὸ σφυροκόπημα πού βοηθαίει γιὰ νὰ γίνει ἡ μεγάλη προέλαση.

Εἶναι ἴσως παράξενο, καὶ ὅμως ἐκεῖ κάτω στὸν Μάας εἶναι ἡσυχά. Ὅχι βέβαια εἰρηνικά. Εἶναι μιὰ ἡσυχία γεμάτη ἐπιφύλαξη. Ὅσο πιὸ μπροστὰ προχωρήσετε τόσο πιὸ ἡσυχά εἶναι, πιὸ πένθιμα ἡσυχά θὰ ἔλεγα. Ποῦ καὶ ποῦ ἀκούγεται ἡ ἔκρηξη ἑνὸς ὄλμου, ὁ κρότος μιᾶς ριπῆς πολυβόλου ἢ ξαφνικοὶ πυροβολισμοὶ πού χτυποῦν μιὰ ἐχθρική μετακίνηση. Θὰ σὰς διηγηθῶ κάτι γιὰ νὰ καταλάβετε τὴν καθημερινὴ ρουτίνα τοῦ μετώπου καὶ τὴ δουλειὰ πού κάνουν ἐκεῖ ἔξω ἀπὸ τὴ μέρα τῆς εἰσβολῆς. Ἐνα ἀπόγεμα ἤθελα νὰ ρίξω μιὰ ματιά στὶς Γερμανικὲς γραμμές. Πῆγα λοιπὸν νὰ πάρω ἄδεια ἀπὸ τὸ συνταγματάρχην πού εἶχε τὸ στρατηγεῖο του σ' ἕνα χωριατό-σπιτο. Τὸν βρήκα καθισμένο σ' ἕνα παγωμένο δωμάτιο νὰ καταστρώνει σχέδια γιὰ μιὰ περιπολία στὸ ποτάμι. Μοῦ εἶπε πὼς εἶχε κάνει τὴν προηγούμενη νύχτα ἕνα θαυμάσιο περίπατο στὸν ποταμὸ μὲ λαμπρὸ φεγγάρι. Θὰ μπορούσε νὰ δεῖ κανένας ἕνα πλοίαρκο μακριὰ 400 γυάρδες. Μὲ τὰ κυάλια μπορούσε νὰ διακρίνει 500 γυάρδες πιὸ πέρα τοὺς Γερμανοὺς πού περπατοῦσαν μπροστὰ στὰ φυλάκια. Γιὰ κακὴ του τύχη ὅμως πληγώθηκε ὁ ἀξιωματικὸς καὶ ὁ ὀδηγὸς πού εἶταν μαζί του. Ὁ ὀδηγὸς ἔπεσε πάνω σὲ μιὰ νάρκη καὶ χτύπησε ἄσχημα τὸ πόδι του. Τοῦ εἶπαν νὰ μείνει ἐκεῖ πού εἶταν ὥσπου νὰ στείλουν φορεῖο. Οἱ Γερμανοὶ ὅμως τὸν πῆραν μυρωδιά καὶ ἄρχισαν νὰ ρίχνουν. Ἐτσι ἀναγκάστηκε νὰ συρθεῖ ὡς τὴ βάση του. Τὸ χιόνι δὲν εἶχε λυώσῃ ἀκόμα, καὶ ὅταν ἔφτασε στὶς γραμμές μας ὕστερα ἀπὸ δύο ὥρες, τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια του εἶταν παγωμένα. Διατηροῦσε ὅμως τὴν εὐθυμία του. «Ἐπρεπε νὰ μείνει ἐκεῖ, εἶπε ὁ συνταγματάρχης, νὰ ὅμως πού εἶταν λίγο ἐνοχλητικά.»

Ὁ συνταγματάρχης εἶπε σ' ἕνα νερὸ ἀξιωματικὸ νὰ μὲ ὀδηγήσει. Ξεκινήσαμε μ' ἕνα τζήπ γιὰ τὸν Μάας ἀκολουθώντας ἕνα δρομὰκι στρωμένο μὲ πάγο ἀνάμεσα σὲ ἔλατα. Ἐκεῖ μιὰ πινακίδα ἔλεγε: «Ἀπαγορεύεται ἡ διέλευση στοὺς πολίτες». Ὅταν ἀρχίσαμε νὰ διακρίνουμε τὶς ἱτιές πού ὑψώνονταν στὶς ὀχθές τοῦ Μάας, πέρα ἀπὸ τὰ κάτασπρα χωράφια, 300 γυάρδες μακριὰ, βρήκαμε μιὰ ἄλλη πινακίδα: «Ἀπαγορεύονται τὰ ὄχημα». Αὐτὸ εἶταν γιὰ προφύλαξη ἐπειδὴ τὰ Γερμανικὰ προχωρημένα φυλάκια θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς δοῦν ἀπὸ δῶ καὶ πέρα. Ὡστόσο ὁ ὀδηγός μου εἶπε: «Ἐέρετε, ἔχω ἰσχυαλγία. Εἶναι ἀνόητο βέβαια στὴν ἡλικία μου, μὰ δὲν μπορῶ νὰ περπατῶ πολὺ. Σὰς πειράζει νὰ προχωρήσουμε μὲ τὸ αὐτὸ κίνητο;» Καὶ προχωρήσαμε. Τὸ τζήπ φαινόταν τώρα πελώριο. Ὑστερα ἀπὸ καμιά διακοσασιὰ γυάρδες φτάσαμε σὲ ἕνα χωριὸ πού εἶχε ὁλότελα ἰσοπεδωθῇ. Τώρα εἶταν μόνο ἕνας σωρὸς ἀπὸ πέτρες. Κάτω ἀπὸ τὰ χαλάσματα σ' ἕνα ὑπόγειο βρήκαμε τὴ βάση τῆς δι-

μοιρίας. Ἡ προσεκτικὰ σκεπασμένη λάμπα φώτιζε τόσο λίγο, ὥστε δὲν κατάλαβα πὼς ἓνας ἄνθρωπος κοιμόταν σὲ μιὰ γωνιά, παρὰ ὅταν ἄρχισε νὰ ροχαλίζει. Ἐκεῖ κανονίστηκε τὸ σχέδιο γιὰ τὴ νυχτερινὴ ἀναγνώριση. Ὑστερα πήγαμε στὴν ὄχθη νὰ ριξοῦμε μιὰ ματιὰ στὶς Γερμανικὲς θέσεις πού θὰ χτυποῦσε ἡ περιπόλος τὸ βράδυ. Πρῶτα ὅμως βάλουμε μιὰ ἄσπρη φόρμα χιονοδρόμου γιὰ καμουφλάζ. Εἶναι στενὲς αὐτὲς οἱ φορεσιὲς καὶ πολὺ ζεστές. Ξεκινήσαμε, πηγαίνοντας μὲ προσοχὴ ξυστὰ σ' ἓνα τοῖχο, διασχίσαμε ἓνα σύδενδρο σκοντάφτοντας σὲ συρματοπλέγματα, περάσαμε τρέχοντας ἔναι μονοπάτι καὶ βρεθήκαμε στὴν ὄχθη τοῦ Μάας.

Ἐκεῖ βρήκαμε κι' ἄλλους ἄσπροντυμένους ἀνθρώπους, ὀπλίτες καὶ πυροβολητὲς πού ἔδιναν ψιθυριστὰ πληροφορίες γιὰ τὶς κινήσεις τῶν Γερμανῶν στὸ διοικητὴ τοῦ λόχου καὶ τὸν ἀξιωματικὸ τῶν ὀλμοβόλων. Μόλις εἶχαν δῆ δυὸ Γερμανοὺς νὰ περιπολοῦν καμιά διακοσαριὰ γυάρδες πιὸ κάτω. Ἐπρεπε νὰ μιλάμε ψιθυριστὰ γιὰ νὰ μὴ μᾶς ἀκούσει ὁ ἐχθρός. Οἱ ἀνιχνευτὲς εἶχαν ἀκούσει ὅμως τὶς κουβέντες τῶν Γερμανῶν. Σὲ μιὰ μεριά εἶταν τρεῖς πού συζητοῦσαν γιὰ τὸν Χίτλερ. Ὁ ἓνας ἔλεγε πὼς ὁ Χίτλερ εἶναι μεγάλος ἄνθρωπος. Οἱ ἄλλοι διαφωνοῦσαν μὲ πίκρα. Ξαφνικὰ ἄκουσαν ἓνα πυροβολισμὸ καὶ ὕστερα ἡσυχία. Ἄκουσαν ἀκόμα, ὅπως ἀναφέρανε, μιὰ ὁμάδα Γερμανῶν νὰ μετακινεῖται καὶ ἓναν ἐπιλοχία νὰ δίνει διαταγές. Τοὺς ρωτήσαμε πὼς ἔβλεπε ὅτι εἶταν ἐπιλοχίας, καὶ μᾶς ἀπάντησαν πὼς θὰ μπορούσαν νὰ ἀναγνωρίσουν ἓναν ἐπιλοχία σὲ ὅποια-δήποτε γλώσσα τοῦ κόσμου. Ἀκόμα κατάλαβαν πὼς οἱ Γερμανοὶ μεταχειρίζονταν μιὰ μικρὴ ἀτμομηχανή γιὰ νὰ μεταφέρουν τροφίμα. Ὁρκίζονταν πὼς μπορούσαν νὰ ἀκούσουν τὸν ὁδηγὸ νὰ κουβεντιάξει.

Πάνω σ' ἓνα τραπέζι εἶδα κάτι ἀπροσδόκητο: μιὰ πετονιά καὶ δυὸ - τρία ἀγκίστρια. Ὡστόσο θὰ παραξενευόμουν, ἂν τοῦτα τὰ παιδιὰ δὲν ἔπιαναν λίγα ψάρια στὸ ποτάμι σὲ μέρες μὲ ὁμίχλη. Κι' ἔχει ὁμίχλη ἐδῶ συχνά. Καταχνιὰ καὶ λάσπη καὶ τὸ χαλκόχρωμο ποτάμι ξεχυλισμένο μὲ τὰ νερὰ τοῦ χιονιοῦ καὶ κανένα μίλι πιὸ κάτω κοντὰ στὰ Γερμανικὰ σύνορα, διακρίνονταν μερικὲς βουνοκορφές. Ἡ νύχτα εἶναι γεμάτη σιωπὴ καὶ σκιές, σκιές πού μπορεῖ ξαφνικὰ νὰ ζωντανέψουν. Καὶ πάντα ἡ λάσπη καὶ τὸ τσουχτερό, ὕγρὸ κρῦο. Πέρασα μιὰ τέτοια νύχτα σ' ἓνα δασάκι ἀπὸ ἔλατα στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ. Ἐκανε κρύο κεῖνο τὸ βράδυ, παγωνιά. Οἱ σκοποὶ μέσα στὰ χαντάκια εἶχαν βγάλει τὶς ἀρβύλλες τους, κ' εἶχαν χώσει τὰ πόδια τους μέσα σὲ σάκκους μὲ ἄχυρα γιὰ νὰ τὰ ζεστάνουν ἢ μᾶλλον γιὰ νὰ προσπαθήσουν νὰ τὰ ζεστάνουν. Γιατὶ εἶταν ἀδύνατο νὰ ζεσταθεῖς σ' αὐτὴ τὴ χιονισμένη γωνιά τῆς Ὁλλανδίας πού τὴ μαστίγωνε ὁ βοριάς. Δὲν εἶταν δυνατό οὔτε νὰ περπατήσουν πάνω κάτω χτυπώντας τὰ πόδια τους γιὰ νὰ κυκλοφορήσει τὸ αἷμα. Οἱ

Γερμανοὶ μπορούσαν νὰ τοὺς ἀκούσουν καὶ νὰ ἀρχίσουν τὸ τουφεκίδι. Ὅχι, οἱ σκοποὶ ἔπρεπε νὰ μείνουν ἀκίνητοι κάτω ἀπὸ τὰ ἔλατα, σὰν παγωμένες σκιές, προσέχοντας κάθε κίνηση κάποιας ἄλλης σκιάς πάνω ἀπὸ τὴ φεγγαρόλουστη χιονισμένη ἔκταση. Ἐκείνη τὴ νύχτα πραγματικά, μιὰ Γερμανικὴ περιπόλος γλύστηκε ὥς τὶς γραμμὲς μας, καμιά διακοσαριὰ γυάρδες πιὸ κάτω ἀπὸ τὸ φυλάκιο παρατηρητῶν πού ἀκριβῶς δὲν πρόσεξε τὶς σκιές, ὅταν ἀρχισαν νὰ κουνιοῦνται.

Ἔτσι ὑπάρχει μιὰ ἀδιάκοπη ἔνταση. Δὲν μπορεῖς νὰ εἶσαι ξεννοιαστός. Δὲν κάνεις ἓνα λάθος δυὸ φορές. Ζεῖς δύσκολα, πολὺ δύσκολα. Ὅμως νὰ ξέρετε πὼς ὁ καλὸς στρατιώτης δημιουργεῖ ὅσο περισσότερη ἄνεση μπορεῖ. Εἶναι ἐκπληκτικὸ πόση ἄνεση μπορεῖ νὰ δημιουργήσει μὲ τόσο λίγα καὶ ἀκατάλληλα ὑλικά. Ὡστόσο δὲν εἶναι καὶ τόσο εὔκολο νὰ βουλευτεῖ σὲ ἓνα χαντάκι σκεπασμένο μὲ ξύλο, ὅταν ἡ λάσπη στάζει ἀπὸ τὴ σκεπὴ μέσα στὸ φαί του. Πολλοὶ στρατιώτες μας ζοῦνε ἔτσι στὸ ὑπαιθρο. Γιατὶ δὲν ὑπάρχουν πολλὰ χωριατόσπιτα ἢ σιταποθήκες ἐκεῖ στὸν ποταμὸ. Εἶδα πυροβολητὲς νὰ κοιμούνται μὲ ἓναν ἀπαίσιο καιρὸ κάτω ἀπὸ συνειθισμένες μονὲς σκηνές. Ἐλεγον πὼς τὸ στρώμα τοῦ χιονιοῦ πάνω στὴ σκηνή τους τοὺς κρατοῦσε ζεστασιά. Δὲν ξέρω καλά, μὰ φαντάζομαι πὼς τὰ χαρᾶσματα εἶναι χειρότερα. Σὲ ἓνα χαντάκι μεγάλο δέκα πόδια, ζοῦνε συχνὰ τέσσερις ἄνδρες. Εἶναι ἓνα χαντάκι μὲ στενόμακρη εἴσοδο, ξύλινους τοίχους καὶ σκεπή. Σὲ μιὰ γωνιά μπορεῖ νὰ καίει μὲ πετρέλαιο μιὰ σομπλίτσα.

Ἡ τροφὴ τους, πού τὴ μαγειρεύουν σὲ καμιά καλύβα εἶναι πολὺ καλὴ. Κανονικὰ τὸ πρῶν ἔχει ζεστὴ σοῦπα καὶ μπέηκον. Τὸ μεσημέρι μιὰ καλὴ μερίδα ἀπὸ σάντουιτς ὅπως καὶ στὶς πέντε καὶ τὸ βράδυ πάλι ζεστὸ φαί. Τὸ νερό, παράξενο βέβαια, εἶταν ἀρκετὰ προβληματικὸ νὰ βρεθεῖ. Γιὰ λίγον καιρὸ εἶταν πολὺ περιορισμένο. Πολλὲς φορές ἔπρεπε νὰ ἀνάβουν φωτιὲς γιὰ νὰ λυώνει τὸ παγωμένο νερὸ στοὺς σωλῆνες.

Συχνὰ θὰ δῆτε ἐκεῖ στὸ μέτωπο μιὰ παρέα στρατιῶτες μὲ τὶς πετοσέτες κάτω ἀπ' τὴν μασχάλη. Πηγαίνουν γιὰ μιὰ κινητὴ ἐγκατάσταση λουτρῶν πού βρίσκεται κάπου πιὸ πέρα. Κάνουν ζεστὸ μπάνιο καὶ ἔχουν καθαρά ἐσώρουχα μιὰ φορὰ τὴ βδομάδα, καὶ ὅταν ἀκόμα βρίσκονται στὴν πρώτη γραμμὴ. Ἐκεῖ κοντὰ δίπλα στὸ μέτωπο εἶναι ἓνα μικρὸ χωριό, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ζοῦνε σχεδὸν κανονικά. Ἐνα κομμάτι τοῦ χωριοῦ βρίσκεται στὸ πεδίο βολῆς τῶν Γερμανῶν, αὐτὸ ὅμως δὲν ἐμποδίζει τοὺς καλοὺς χριστιανοὺς νὰ πηγαίνουν κάθε Κυριακὴ μὲ τὴν οἰκογένειά τους στὴν ἐκκλησία.

Θυμᾶμαι ἓνα βράδυ πού βρίσκόμενα σ' ἓνα ἀγορκόπημα, βάση ἐνὸς λόχου. Γιὰ μιὰ στιγμὴ πού σταμάτησαν οἱ κουβέντες μας ἄκουσα

ένα μονότονο μουρμούρισμα από τη μεριά της σιταποθήκης. Ἀκούγονταν ἀδιάκοπα ἀπὸ πολλή ὥρα μὰ δὲν τὸ εἶχα προσέξει. Πῆγα καὶ ἀνοίξα τὴν πόρτα. Στὸ μισόφωτο τῆς λάμπας εἶδα καμιά τριανταριά πρόσφυγες καθισμένους γύρω. Οἱ γυναῖκες ἔπλεκαν καὶ τὰ παιδιά εἶταν μαζεμένα κοντά τους. Καὶ ὅλοι μαζί μέσα στὸ μισοσκόταδο προσεῖχονταν. Προσεύχονταν δυνατά, ἀδιάκοπα. Νὰ λοιπὸν ὁ πόλεμος. Οἱ πρόσφυγες, ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ ποὺ κυλᾷ μονότονα, ὁ σκληρὸς ἀγώνας ἔξω στὴ λάσπη. Δὲν μπορῶ νὰ ὑποστηρίξω πὼς οἱ περισσότεροὶ στρατιῶτες εἶναι εὐτυχισμένοι ἢ εὐθυμοὶ στὸ μέτωπο. Δέχτηκαν ὅμως τὴν κατάσταση στωικά, ὅπως τὸ κάνει πάντα ὁ Ἀγγλὸς στρατιώτης.

Ὡστόσο καταφέρνουν νὰ γελοῦν καὶ νὰ διασκεδάζουν πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅτι φαντάζεστε. Σὲ μιὰ πυροβολαρχία εἶδα τοὺς στρατιῶτες νὰ παίζουν φουτ-μπῶλ. Ἀλλή ὁμάδα πυροβολητῶν ποὺ κοιμόταν σ' ἕνα σταῦλο μαζί μὲ τὰ ζῶα, εἶταν χαρούμενοι γιατί ὁ ταξίαρχος τοὺς εἶχε ὑποσχεθεῖ ἕνα κλαρίνο. Οἱ ἄνδρες ἑνὸς λόχου εἶχαν γυμνάσει μιὰ κατσίκα νὰ σέρνει ἕνα ἔλκυθρο μὲ τὸ συσσίτιο. Κάθε πυροβολισμὸς ποὺ ἀκοῦτε δὲν εἶναι γιὰ τὸν ἐχθρό. Ὑπάρχουν βλέπετε, ἕνα σωρὸ πέδικες καὶ φασιανοὶ ἐδῶ γύρω. Ὁ γιατρὸς τοῦ λόχου πάλι παρακολουθεῖ καὶ ἀναφέρει καὶ τὴν παραμικρὴ ἀρρώστια. Κυρίως δὲν παραμελεῖ τὰ πόδια ποὺ ὑποφέρουν τόσο. Τὸ πιὸ σημαντικό γινόνος, ἐκτὸς βεβια ἀπὸ μιὰ ἄδεια γιὰ τὴν πατρίδα, εἶναι τὸ ταχυδρομεῖο. Ἄν καὶ ἡ κακοκαιρία ἐμποδίζει τὶς σιγκοινωνίες, τὰ γράμματα δὲν ἀργοῦν καὶ τόσο. Καὶ στὴν ἀπάντηση, ποὺ θὰ πάει σπῖτι ἀπὸ τὸ μέτωπο, θὰ βρίσκεται αὐτὴ ἡ φράση: «Μὴν ἀνησυχεῖτε· θὰ μποροῦσε νὰ εἶταν πολὺ χειρότερα». Αὐτὸ εἶναι τὸ συμπέρασμα ἀπὸ τὴ ζωὴ στὴν πρώτη γραμμὴ, ἡ σκέψη ποὺ κάνουν τὰ παιδιά ποὺ ἤρθαν ἀπὸ κάθε γωνιὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ πολεμοῦν στὶς ὁχθες τοῦ Μάας. Ὁ παρατηρητὴς ὅμως προσθέτει κι' ἕνα φόρο τιμῆς στὴ θανμάσια δουλειὰ ποὺ κάνουν αὐτοὶ καὶ ὅλοι οἱ ὁμοιοί τους. Ὅταν γίνεῃ γνωστὴ ὁλόκληρη ἡ ἱστορία αὐτῆς τῆς ἐκστρατείας, τότε σίγουρα θὰ τιμηθεῖ ἰδιαίτερα ὁ ἡρωϊσμὸς ποὺ ἔδειξαν αὐτὰ τὰ συντάγματα τοῦ πεζικοῦ.

76

Οἱ διάφορες φάσεις στὴν ἱστορία τῶν Ἰνδιῶν

Τοῦ H. G. RAWLINSON

(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ London Calling)

Ἡ ἱστορία τῶν Ἰνδιῶν ἀρχίζει στὰ 1500 π. Χ. περίπου, ὅταν μερικὲς νομαδικὲς φυλὲς ποὺ ὀνομάζονταν «Ἀρειοί», δηλ. εὐγενεῖς, ἀρχισαν νὰ περνοῦν τὸ στενὸ τοῦ Καῦμπερ καὶ ἄλλα στενά στὸ βορειοδυτικὸ μέρος τῶν Ἰνδιῶν προχωρώντας πρὸς τὶς εὐφορες πεδιάδες τοῦ Πανιζάμπ. Αὐτοὺς τοὺς εἰσβολεῖς ἀκολουθοῦσαν καὶ τὰ κοπάδια τους. Μιλοῦσαν μιὰ γλῶσσα ποὺ ὀνομάστηκε ἀργότερα Σανσκριτικὴ καὶ συγγενεὺς μὲ τὰ Λατινικὰ καὶ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ εἶναι πραγματικὰ μακρυνὴ συγγενὴς τῆς Ἀγγλικῆς. Λάτρευαν τὸν οὐρανό, τὸν ἥλιο, τὸ φεγγάρι καὶ τὴ φωτιά, καὶ ἔγραφαν γιὰ νὰ τὰ ὑμνήσουν μερικὸς ἐξαιρετικὰ ὠραίους ὕμνους, γνωστοὺς μὲ τὸ ὄνομα Βέδα, ποὺ ἔγιναν ἡ Βίβλος τῶν Χιντοῦ.

Ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς, οἱ Ἀρειοὶ προχωροῦσαν ὅλο καὶ περισσότερο πρὸς τὰ ἀνατολικά, ὥσπου συνάντησαν τὴ μεγάλη πεδιάδα τοῦ Γάγγη, ποὺ ἔγινε τὸ κύριο κέντρο τους καὶ εἶναι γνωστὴ καὶ σήμερα μὲ τὸ ὄνομα Χιντουστάν, δηλαδή ἡ χώρα τῶν Χιντοῦ. Ἀλλὰ αὐτὲς τὶς χώρες τὶς κρατοῦσε τότε μιὰ μελαψὴ φυλὴ, ποὺ μᾶλλον εἶταν οἱ πρόγονοι τῶν Ντραβίντα ἢ τῶν Ταμίλ. Ἀποτελοῦν ἀκόμη καὶ σήμερα τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ στὴν περιοχὴ τοῦ Μαντρῆς στὸ νότιο μέρος τῆς χώρας.

Οἱ Ἀρειοὶ κατακτητὲς ἀνακατεύτηκαν μὲ τοὺς προηγούμενους κατοίκους καὶ πῆραν πολλὰ ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ καὶ τὰ κοινωνικὰ τους ἔθιμα. Φαίνεται πὼς ἀπὸ κεῖ δημιουργήθηκε αὐτὸ ποὺ εἶναι σήμερα γνωστὸ μὲ τὸ ὄνομα «κᾶστα», μιὰ πορτογαλικὴ λέξη, ποὺ σημαίνει καθαρότητα φυλετικῆς. Στὴν ἀρχὴ οἱ Ἀρειοὶ χωρίσθηκαν σὲ τέσσερις κάστες, στοὺς Βραχμάνους, δηλ. τοὺς παπᾶδες, τοὺς Ρατζπούτ, δηλ. τοὺς πολεμιστὲς, τοὺς Βαῖσῦα, δηλ. τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς Σούντρα, δηλ. τοὺς ἀποκλήρους ποὺ εἶταν οἱ ἀπόγονοι τῶν ἄλλοτε κατοίκων καὶ εἶχαν τώρα ὑποδουλωθῇ καὶ ἐξευτελισθῇ ἀπὸ τοὺς Ἀρείους.

Εἶταν ἀπαγορευμένο νὰ παντρευτοῦν μεταξύ τους δυὸ ἄνθρωποι ἀπὸ διαφορετικὴ κᾶστα ἢ καὶ νὰ φᾶνε ἀκόμη μαζί, καὶ δὲν μποροῦσαν παρὰ νὰ ἔχουν διαφορετικὰ ἐπαγγέλματα. Στὴν ἀνώτερη κοινωνικὴ βαθμίδα εἶταν οἱ Βραχμάνοι, γιατί μόνον αὐτοὶ μποροῦ-

σαν να διαβάζουν τα Άγια Βιβλία και να εκτελούν τις θυσίες. Στην κατώτερη βαθμίδα ήταν οι παρίες, που ακόμα και τώρα μπορούν να εκτελούν μόνο τις ταπεινότερες εργασίες και δεν επιτρέπεται να πιούν από την ίδια βούση ή να λατρεύουν το θεό τους στον ίδιο ναό με τους συγχωριανούς τους παρ' όλες τις προσπάθειες του Γκάντι και άλλων κοινωνικών μεταρρυθμιστών.

Περί το 543 π.Χ. παρουσιάστηκε ένας άλλος μεγάλος θρησκευτικός μεταρρυθμιστής που λεγόταν Γκαουτάμα και έγινε ύστερα γνωστός με το όνομα Βούδδας, δηλ. ο Φωτισμένος. Ο Γκαουτάμα ήταν γυιός ενός Ινδού πρίγκηπα και άφησε το βασίλειό του για να υπηρετήσει τους συνανθρώπους του. Δίδασκε πως η ζωή του ανθρώπου σ' αυτό καθώς και στον άλλο κόσμο είναι το αποτέλεσμα των πράξεών του και πως οι θυσίες και οι τελετουργικές πράξεις είναι άχρηστες. Μια από τις κυριότερες διδασκαλίες του ήταν η γενική αγάπη. Απαγόρευσε την αφαίρεση της ζωής ανθρώπων ή και ζώων ακόμη. Ύστερα από μια μακρόχρονη ζωή γεμάτη από αλήθεια και διδασχή πέθανε σε ηλικία 80 χρόνων όχι μακριά από την Άγια πόλη του Μπενάρες.

Ο Βουδδισμός θά έμενε μια σκοτεινή θρησκευτική αίρεση, αν δεν προσηλυτιζόταν σ' αυτόν στα 257 π.Χ. ο αυτοκράτορας Αζόκα. Τα διατάγματά του, που θέλησε να χαραχτούν σε κολώνες σε διάφορα σημεία της χώρας, όπου φαίνονται ακόμα και σήμερα, απαγόρευαν τη χρησιμοποίηση βίας και το φόνο ζώων για τροφή. Διέταξε να γίνουν νοσοκομεία για ζώα και ανθρώπους και αναπαυτήρια και βρύσες για τους ταξιδιώτες σε όλους τους μεγάλους δρόμους.

Ο Αζόκα ήταν κήρυκας της θρησκείας του με πάθος. Έστειλε τους ιεροκήρυκές του με τα κίτρινα ράσα τους ως την Κεϋλάνη, και άλλοι Βουδδιστές ακολουθώντας το παράδειγμά του άπλωσαν τη θρησκεία προς τα ανατολικά στη Βιρμανία και στο Σιάμ, και προς το βορρά στο Θιβέτ, στην Κίνα και στην Ταϊβάν. Σήμερα είναι μια από τις τέσσερις μεγάλες θρησκείες της γης, αν και από καιρό τώρα σχεδόν έσβυσε στη χώρα που γεννήθηκε.

Οι δυο θρησκείες, ο Βραχμανισμός και ο Βουδδισμός μεγάλωσαν ή μια δίπλα στην άλλη. Οι Βουδδιστές έχτισαν μοναστήρια, που έγιναν μεγάλα εκπαιδευτικά κέντρα και τράβηξαν μαθητές απ' όλα τα μέρη της Ασίας. Οι Χιντού έχτισαν μεγαλόπρεπους ναούς, που έκλειναν μέσα είδωλα στολισμένα με αμύθητα πετράδια. Μπορεί κανείς να πάρει μια ιδέα τι είναι αυτοί οι ναοί, όταν επισκεφθεί μέρη σαν το Μούτρα, το Μπενάρες ή το Μαντούρα στο νότιο μέρος των Ινδιών.

Οι Ινδίες τότε ήταν μια πλούσια, πολιτισμένη μα ολότελα ανυπεράσπιστα χώρα, ένας πειρασμός για κάθε κατακτητή, που μπο-

ρούσε να επιτεθεί από τις πύλες των στενών του Κάμπερ. Έδώ βλέπουμε αυτή τη μοιραία αδυναμία του συστήματος της κάστας, που έκανε σχεδόν αδύνατη την εθνική άμυνα. Οι Βραχμάνοι και οι Βουδδιστές μοναχοί δεν ήξεραν την τέχνη των όπλων, γιατί οι θρησκείες τους τους απαγόρευαν να σκοτώνουν. Οι παρίες από την άλλη πλευρά δεν είχαν κανένα ενδιαφέρον, ποιός θά ήταν ο νικητής, γιατί η μότρα τους ήταν κι' έτσι κι' αλλιώς απελπιστική. Έτσι ο αγώνας έμενε μόνο για τους Ρατζπούτ, που, αν και ήταν γενναίοι και άφοσιωμένοι στο επάγγελμά τους, είχαν μόνο ένα μικρό τμήμα μέσα στο σύνολο του πληθυσμού. Η επίθεση ήρθε όπως συνήθως από τα βορειοδυτικά.

Στα 622 περίπου μ.Χ. δημιουργήθηκε στην Αραβία μια καινούργια θρησκεία με αρχηγό της τον προφήτη Μωάμεθ. Είναι ο Μωαμεθανισμός ή Ισλαμισμός, μια απλή, αυστηρή θρησκεία, που ταίριαζε καλά στους πολεμιστές. Δεν υπάρχει άλλος Θεός από τον Άλλάχ και ο Μωάμεθ είναι ο προφήτης του. Η Μωαμεθανική Βίβλος είναι το Κοράνι, η αποκάλυψη του Άλλάχ στον Προφήτη, και μοιάζει με τη δική μας Παλιά Διαθήκη. Ο Ισλαμισμός δεν έχει ούτε παπάδες ούτε εκκλησίες. Το μόνο που χρειάζεται ο πιστός είναι να προσεύχεται πέντε φορές την ημέρα, να πηγαίνει κάθε Παρασκευή στο τζαμί, να νηστεύει τις 40 μέρες του Ραμαζάν και να πάει να προσκυνήσει στη Μέκκα για να γίνει Χατζής.

Και έτσι βλέπουμε τον Ισλαμισμό να είναι ακριβώς το αντίθετο από τον Βραχμανισμό σε όλες τις απόψεις. Ο Χιντού λατρεύει πολλούς θεούς. Ο Μωαμεθανός είναι αυστηρά μονοθεϊστής και θεωρεί σαν ιερό καθήκον του να συντρίβει τα είδωλα. Ο Χιντού είναι φυτοφάγος και λατρεύει την αγελάδα σαν άγιο ζώο. Ο Μωαμεθανός τρώει κρέας και προτιμά ιδιαίτερα το βωδινό. Οι Χιντού είναι χωρισμένοι σε διάφορες κάστες. Οι Μωαμεθανοί όλοι, φτωχοί και πλούσιοι, θεωρούν πως είναι ίσοι στα μάτια του Θεού. Είναι ενδιαφέρον να ξέρει κανείς αυτές τις διαφορές, γιατί εξηγούν πολλά από όσα συμβαίνουν σήμερα στις Ινδίες.

Οι Μωαμεθανοί από το Αφγανιστάν άρχισαν να εισβάλλουν στις Ινδίες από τα βορειοδυτικά περί τα 1100 μ.Χ. Κατάκτησαν ολόκληρο το Χιντουστάν και ίδρυσαν μια αυτοκρατορία με πρωτεύουσα το Δελχί. Άλλα αυτό δεν ήταν το τέλος. Στα 1526 μ.Χ. ένας τουχοδικής με το όνομα Μπάμπρ ή «το Λιοντάρι» ήρθε από την Ασία και άφου, διάλυσε τα προηγούμενα βασίλεια, ίδρυσε μια καινούργια δυναστεία στο Δελχί γνωστή σαν «Μογγολική δυναστεία».

Στον καιρό του μεγάλου αυτοκράτορα Ακμπάρ, που ήταν σύγχρονος με τη Βασίλισσα Ελισάβετ, το κράτος της δυναστείας αυτής έγινε ένα από τα ισχυρότερα βασίλεια του κόσμου. Και ο Ακμπάρ

έκανε μιὰ προσπάθεια νὰ συνενώσει τοὺς ὑπηκόους του ἰδρύοντας μιὰ καινούργια θρησκεία μὲ τὰ καλύτερα στοιχεῖα ἀπὸ τὸ Μωαμεθανισμό, τὸ Βραχμανισμό καὶ τὸ Χριστιανισμό.

Ὁ Ἀκμπάρ καὶ οἱ διάδοχοί του εἶταν φωτισμένοι ἡγεμόνες, καὶ ἔχτισαν μεγάλες πόλεις στὸ Ἀγκρα, στὸ Δελχί, στὸ Λαχὼρ καὶ ἄλλοι.

Ἡ κατάπτωση τῆς δυναστείας αὐτῆς ἄρχισε μὲ τὸν αὐτοκράτορα Ὁραγκζέμπ. Εἶταν ἓνας στενοκέφαλος, μισαλλόδοξος ἄνθρωπος, ποὺ κατάστρεψε ὅλο τὸ ἔργο τοῦ Ἀκμπάρ γιὰ τὴ συνεννόηση μὲ τοὺς Χιντοῦ. Αὐτὸ ὁδήγησε τελικὰ στὴν κατάληψη τῆς χώρας ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους.

Οἱ πρῶτοι Εὐρωπαῖοι ποὺ πῆγαν στὶς Ἰνδίες εἶταν οἱ Πορτογάλλοι. Σκοπὸς τους δὲν εἶταν ἡ κατάκτηση ἀλλὰ τὸ ἐμπόριο, γιατί ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ ὑπῆρχε μεγάλη ζήτηση μπαχαρικῶν στὴν Εὐρώπη. Ἡ Βασίλισσα Ἐλισάβετ ἔστειλε μιὰ μικρὴ ὁμάδα ἐμπόρων μὲ ἓνα γράμμα στὸν αὐτοκράτορα Ἀκμπάρ, ἀλλὰ μόλις τὸ 1600 δημιουργήθηκε ἡ Ἑταιρεία τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν. Πῆραν ἄδεια ἀπὸ τὶς Ἰνδικὲς ἀρχὲς νὰ ἀνοίξουν ἓνα ἐμπορικὸ ὑποκατάστημα στὸ Σουράτ, στὴν ἀκτὴ τῆς Βομβάης, καὶ ἐξήντα χρόνια ἀργότερα νοίκιασαν τὴ Βομβάη ἀπὸ τοὺς Πορτογάλους γιὰ τὸ ὄχι καὶ μεγάλο ποσὸ τῶν £ 10 τὸ χρόνο. Τὴν περιοχὴ τοῦ Μαντρὰς τὴν νοίκιασαν ἀπὸ ἓναν ἰθαγενὴ ἀρχηγὸ καὶ ἡ Καλκούτα ἰδρύθηκε σὲ μιὰ ἐλώδη περιοχὴ ποὺ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἀπόκτησε ἓνας ἔμπορος μὲ τὸ ὄνομα Job Charnock.

Ἔτσι οἱ Ἀγγλοι πῆγαν στὶς Ἰνδίες γιὰ ἐμπόριο καὶ ὄχι γιὰ κατάκτηση. Τὴν κατάκτηση ἔκαναν ἀναγκαῖα δυὸ γεγονότα. Πρῶτα ἀπ' ὅλα εἶταν ὁ ἀνταγωνισμὸς μὲ τὴ Γαλλία. Οἱ Γάλλοι εἶχαν ἐγκαταστάσεις στὸ Ποντισερὺ κοντὰ στὸ Μαντρὰς καὶ στὸ Τσαντερναγκάρ κοντὰ στὴν Καλκούττα. Θὰ εἶχαν διώξει τοὺς Ἀγγλους ἀπὸ τὶς Ἰνδίες, ἂν δὲν παρουσιαζόταν ἡ μεγαλοφυΐα ἐνὸς νεαροῦ ἐμπόρου, τοῦ Robert Clive. Ὁ Clive νίκησε τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Ἰνδοὺς συμμάχους τους. Καὶ στὴ μάχη τοῦ Πλασσεῦ ἀνάγκασε τὸν ἰθαγενὴ ἡγεμόνα τῆς πλούσιας περιοχῆς τῆς Βεγγάλης νὰ παραιτηθεῖ. Ἡ Βεγγάλη ἔπεσε τότε στὰ χέρια τῶν Ἀγγλων.

Ὁ ἄλλος λόγος εἶταν ἡ διάλυση τῆς Μογγολικῆς Αὐτοκρατορίας μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ὁραγκζέμπ. Αὐτὸ σήμαινε ἀναρχία καὶ ἀταξία σ' ὅλη τὴ χώρα. Καὶ οἱ Ἀγγλοι ἀναγκάστηκαν νὰ ἀναλάβουν τὴ διακυβέρνηση τῆς χώρας γιὰ νὰ ἀμυνθοῦν. Αὐτὸ τοὺς ἔφερε ἀντιμέτωπους μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς ἡγεμόνες Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πολέμησαν. Ἄλλοι, σὰν τὸν Νιζάμ τοῦ Χάϊντεραμπαντ ἢ τὸν Γκέκουορ τοῦ Μπαρόντα, πῆραν τὸ μέρος τῶν Ἀγγλων. Ἔτσι δημιουργήθηκαν τὰ ἰδιαίτερα Ἰνδικὰ Κράτη, ποὺ πιάνουν σήμερα περίπου τὸ ἓνα τρίτο τῆς χώρας.

Ὁ πρῶτος μεγάλος ἀντίπαλος τῶν Ἀγγλων εἶταν ἓνας τυχοδιώκτης πολεμιστὴς μὲ τὸ ὄνομα Τιπού Σουλτάν, ὁ «Τίγρης τῆς Μυσσώρης». Ἀπειλῆσε σοβαρὰ τὶς Ἀγγλικὲς κτήσεις στὶς νότιες Ἰνδίες καὶ ἀφοῦ συμμαχήσε μὲ τοὺς Γάλλους ἀντιπάλους τῶν Ἀγγλων, προχώρησε ὡς τὰ τεῖχη τοῦ Μαντρὰς. Στὰ 1792 οἱ Ἀγγλοι κατόρθωσαν νὰ καταλάβουν μὲ μιὰ ἐφοδο τὴν πρωτεύουσά του, τὸ Σερινγκπατάμ, καὶ νὰ τὸν σκοτώσουν. Οἱ Ἀγγλοι δὲν προσάρτησαν τὴ Μυσσώρη, ἀλλὰ ἀποκατάστησαν τὸν προηγούμενο μαχαραγιά τῶν Χιντοῦ. Οἱ ἐπόμενοι ἐχθροὶ τους εἶναι οἱ Μαράτα. Ἡ πρωτεύουσά τους εἶταν ἡ Πούνα, καὶ τὸ ἱππικὸ τους σκορπίστηκε σ' ὅλη τὴ χώρα ληστεύοντας τοὺς χωρικοὺς. Τοὺς νίκησε ὁ σφε Arthur Wellesley στὸ Ἀσσάϋ στὶς Κεντρικὲς Ἰνδίες τὸ 1802. Ὡστόσο μεγάλοι ἡγεμόνες τῶν Μαράτα κυβερνοῦν σήμερα στὸ Γκβάλιορ, στὸ Ἰντὸρ καὶ σὲ ἄλλα Ἰνδικὰ κράτη.

Ὁ τελευταῖος πόλεμος τῆς Ἑταιρείας Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν εἶταν μὲ τοὺς Σικ στὸ Παντζάμπ. Ὁ Ρανγίτ Σίγκ εἶταν στενὸς σύμμαχος τῶν Ἀγγλων, ἀλλὰ μετὰ τὸ θάνατό του οἱ Σικ ὤρμησαν στὶς Βρετανικὲς Ἰνδίες. Οἱ πόλεμοι τῶν Σικ εἶναι οἱ αἱματηρότεροι στὴν Ἰνδικὴ ἱστορία, ἀλλὰ τελείωσαν μὲ τὴν προσάρτηση τοῦ Παντζάμπ ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους.

Ἡ τελευταία πράξη τοῦ δράματος εἶταν ἡ ἀνταρσία τοῦ στρατοῦ τῆς Βεγγάλης. Τὴν προκάλεσε ἡ χαλαρὴ πειθαρχία καὶ τὴν βοήθησαν μερικοὶ ἰθαγενεῖς πρίγκηπες, ποὺ εἶχαν ἐκθρονιστῇ, γιατί δὲν εἶταν ἱκανοὶ νὰ κυβερνήσουν. Ἡ σπονδυλικὴ στήλη τῆς ἀνταρσίας τσακίστηκε μὲ τὴν κατάληψη τοῦ Δελχί. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ ἀποφασίστηκε νὰ ἀναλάβει τὸ Στέμμα τὶς Ἰνδίες.

Ἀναγγέλοντας τὴν προσάρτηση στὰ 1858 ἡ Βασίλισσα Βικτωρία ἔβγαλε ἓνα διάγγελμα καὶ ὑποσχέθηκε, πὼς ὅλοι θὰ μπορούσαν ἐλεύθερα νὰ ἀσχοῦν τὴ θρησκεία τους, πὼς ὅλοι ἀνεξάρτητα ἀπὸ θρησκεῦμα ἢ φυλὴ θὰ μπορούσαν νὰ ἐκλεγοῦν σὲ μιὰ δημόσια θέση καὶ πὼς τὰ δικαιώματα καὶ οἱ συμφωνίες τῶν Ἰνδιῶν ἡγεμόνων θὰ διατηροῦσαν τὸ κύρος τους.

Τί ἀποτέλεσμα εἶχε ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς στὶς Ἰνδίες; Πρῶτα ἀπ' ὅλα νομίζω πὼς ἔδωσε στὴ χώρα νόμο καὶ τάξη. Ὅσοι ἔχουν διαβάσει τὴν κατάσταση τῶν Ἰνδιῶν μετὰ τὴν κατάρρευση τῆς Μογγολικῆς Αὐτοκρατορίας στὸ 18ον αἰῶνα θὰ καταλαβαίνουν τί σημαίνει αὐτό. Δὲν ὑπῆρχε μιὰ κεντρικὴ κυβέρνηση καὶ οἱ χωρικοὶ εἶταν στὴ διάθεση τῶν ληστῶν, ποὺ λεηλατοῦσαν ὅλη τὴ χώρα ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη.

Δεύτερον οἱ Ἀγγλοι ἔδωσαν στὶς Ἰνδίες μιὰ ὁλικὴ εὐημερία. Ἡ κυριότερη πληγὴ τῆς χώρας εἶναι ὁ λιμὸς καὶ οἱ ἐπιδημίες ποὺ προκαλεῖ. Ὁ λιμὸς παρουσιάζεται κυρίως, ὅταν δὲν ἔρχονται οἱ μουσ-

σῶνες ἢ οἱ τακτικὲς βροχές. Γιὰ νὰ τὸ ἐμποδίσουν αὐτὸ οἱ Ἀγγλοὶ ἔδωσαν πᾶνω ἀπὸ £ 100 ἑκατομμύρια γιὰ διώρυγες, ποὺ μ' αὐτὲς ἀρδεύονται τῶρα 30 ἑκατομμύρια ἄκρ. Δὲν μποροῦνε φυσικὰ νὰ προλάβουν καταστροφὲς σὰν τὸν τρομερὸ κυκλῶνα, ποὺ πέρασε πέρα-συ πᾶνω ἀπὸ τὴ Βεγγάλη καὶ προκαλέσε τὸ λιμὸ ἐκεῖ. Ἀλλὰ μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ὁδικῶν καὶ σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν εἶναι τῶρα πολὺ εὐκολότερο νὰ φτάνουν καὶ νὰ μοιράζονται τρόφιμα στὶς περιοχές, ὅπου κυριαρχεῖ ὁ λιμός.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριότερους λόγους τῆς φτώχειας τῆς χώρας στὰ περασμένα χρόνια εἶταν τὸ γεγονὸς πὼς 90 % τοῦ πληθυσμοῦ εἶταν ἀγρότες. Ὁ πόλεμος ἔδωσε μεγάλη ὥθηση στὴν Ἰνδικὴ βιομηχανία. Δημιουργήθηκαν μεγάλα ἐργοστάσια γιὰ σίδερο καὶ ἀτσάλι. Ὅμαδες εἰδικευμένων Ἰνδῶν ἐργατῶν πῆγαν στὴν Ἀγγλία γιὰ νὰ ἐκπαιδευτοῦν, καὶ αὐτοὶ θὰ μεταδώσουν στοὺς ἄλλους ὅ,τι ἔμαθαν.

Τρίτη ἔρχεται ἡ ἐκπαίδευση. Νὰ ἐκπαιδευτοῦν 388 ἑκατομμύρια ἀνθρώποι εἶναι δύσκολη δουλειὰ καὶ ἀπαιτεῖ μεγάλες δαπάνες. Ἡ δυσκολία εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερη, ἂν σκεφτοῦμε πὼς πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ζοῦν σὲ μακρινὰ χωριά καὶ πὼς ἑπτὰ ἑκατομμύρια ἀνήκουν σὲ ἄγριες φυλὲς τῆς ζούγκλας.

Ἄλλες δυσκολίες εἶναι τὸ σύστημα τῆς κληρονομικῆς διαδοχῆς καὶ ἡ λαϊκὴ προκατάληψη ἐνάντια σὲ κάθε μεταρρύθμιση. Ἀλλὰ ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευση προχωρεῖ σιγὰ σιγὰ, καὶ ὅσο προχωρεῖ, τὰ κακὰ ἔθιμα, ὅπως ὁ γάμος τῶν μικρῶν παιδιῶν, ἐξαφανίζονται καὶ ἡ δημοσία υγεία καλυτερεύει. Ἡ ἀνώτερη ἐκπαίδευση παρουσιάζει ἐπίσης γρήγορη πρόοδο. Στὶς μεγάλες πόλεις ὑπάρχουν πᾶνω ἀπὸ 20 πανεπιστήμια μὲ πᾶνω ἀπὸ 170.000 φοιτητές. Ἡ γλῶσσα τῆς διδασκαλίας ἐκεῖ εἶναι Ἀγγλικά. Μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τῶν Ἀγγλικῶν δόθηκε στὴ χώρα μιὰ κοινὴ γλῶσσα, καὶ αὐτὸ βοηθεῖ πολὺ στὸ νὰ ἀποτελέσουν οἱ Ἰνδῖες ἓνα ἔθνος.

Τελευταῖο ἔρχεται τὸ ζήτημα τῆς αὐτοδιοίκησης. Ἀπὸ τότε ποὺ οἱ Ἀγγλοὶ πῆραν τὴν χώρα, ὁ σκοπὸς τους εἶταν ἡ «βαθμιαία ἀνάπτυξη τῶν δεσμῶν τῆς αὐτοδιοίκησης». Τώρα οἱ διάφορες ἐπαρχίες ρυθμίζουν μόνες τους τὶς ὑποθέσεις τους ἐκτὸς ἀπὸ ὅσες ἔχουν γενικὸ ἐνδιαφέρον. Στὸ κέντρο ὁ Ἀντιβασιλεὺς διατηρεῖ τὴν κατεύθυνση τῶν ἐξωτερικῶν καθὼς καὶ τῶν ναυτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑποθέσεων. Τὸν βοηθεῖ ἓνα συμβούλιο, ποὺ ἀποτελεῖται κατὰ πλειοψηφία ἀπὸ Ἰνδοὺς.

Τὸ 1942 ὁ σερ Stafford Cripps πῆγε στὸ Δελχί σὰν ἀντιπρόσωπος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, καὶ ὑποσχέθηκε πὼς μετὰ τὸν πόλεμο ἡ χώρα θὰ ρυθμίσει μόνη της τὸ πολίτευμά της. Ἡ ἀποστολή του εἶχε ἀποτυχία, κυρίως γιὰ τὰ μεγάλα Ἰνδικὰ πολιτικὰ κόμματα δὲν εἶταν σὲ θέση νὰ βροῦν μιὰ κοινὴ λύση, ποὺ νὰ ἱκανοποιεῖ

τὶς ἀντιφατικὲς ἐπιθυμίες τους. Πραγματικὰ τὸ κυριότερο ἐμπόδιο στὴν αὐτοδιοίκηση τῶν Ἰνδιῶν εἶταν ὡς τώρα ἡ ἔλλειψη κάθε ἐνότητος ἀνάμεσα στοὺς ἴδιους τοὺς Ἰνδοὺς, καὶ αὐτὸ μπορεῖ μόνο τότε νὰ ἐκλείψει, ὅταν οἱ Ἰνδοὶ θὰ μάθουν νὰ ἐργάζονται μαζὶ στὰ ἐργοστάσια, νὰ μελετοῦν μαζὶ στὰ ἴδια σχολεῖα καὶ νὰ πολεμοῦν ὁ ἓνας δίπλα στὸν ἄλλον ἐνάντια σ' ἓναν κοινὸν ἐχθρὸ.

1/

ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ Ἀστεροσκοπεῖο τοῦ Γκρήνουιτς ἀλλάζει τὰ ρολόγια του. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ σημαίνει ἐπανάσταση στὴ μέτρηση τοῦ χρόνου, ὄχι μόνο στὴν Ἀγγλία, μὰ καὶ σ' ὅλο τὸν κόσμο.

Ἡ ὥρα Γκρήνουιτς, ποὺ εἶναι παγκόσμια, εἶχε πρὶν τὸν πόλεμο ἀκρίβεια $1/100$ τοῦ δευτερολέπτου τὴν ἡμέρα. Ἀν ἓνα ρολοὶ ρυθμιζόταν σύμφωνα μὲ τὸ Γκρήνουιτς, θὰ εἶχε διαφορὰ ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ὥρα ἓνα δευτερόλεπτο μόνον κάθε τρεῖς μῆνες.

Ἀλλὰ τώρα τὰ ρολόγια θὰ ἔχουν διαφορὰ ἐνὸς δευτερολέπτου κάθε διόμισι χρόνια. Τὰ ρολόγια μὲ κρύσταλλο χαλαζίου ἔχουν ἀκρίβεια $1/1000$ τοῦ δευτερολέπτου τὴν ἡμέρα. Ἐλπίζεται ὅμως πὼς θὰ φτάσουν καὶ μέχρι $1/10000$.

Τὸ νέο ρολοὶ ἔχει ἓνα μικρὸ, εἰδικὰ κομμένο κρύσταλλο χαλαζίου, ἔτσι τοποθετημένο, ποὺ νὰ μένει πάντα στὴν ἴδια θερμοκρασία. Τὸ κρύσταλλο αὐτὸ διατηρεῖται σὲ κύμανση μὲ ἡλεκτρισμὸ.

Γιὰ νὰ μετρήσουν τὸ χρόνο οἱ ἀστρονόμοι, ἀντὶ νὰ μετρήσουν τὶς κινήσεις ἐνὸς ἑκκρεμοῦς, μετροῦν τὶς κυμάνσεις τοῦ κρυστάλλου.

Τὸ ἑκκρεμὲς πραγματοποιεῖ μιὰ κύμανση στὸ δευτερόλεπτο — τὸ κρύσταλλο ἑκατὸ χιλιάδες.

THE NEWS CHRONICLE

‘Η ανέλκυση τής “Νορμανδίας,”

Του BRUCE BLIVEN

(Περίληψη από τὸ New Republic)

ΧΤΥΠΗΜΕΝΗ, πληγωμένη και βρώμικη από τὴ δεκαοκτάμηνη παραμονή της κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ ποταμοῦ Hudson, ἡ «Νορμανδία» μπορεῖ πάλι νὰ ταξιδέψει. Τὸ δυσκολότερο μέρος τῆς μεγαλύτερης ἀνελκυστικῆς ἐργασίας τῆς ἱστορίας τελείωσε. Εἶταν μιὰ ἐπική ἱστορία θάρρους και ἐπιμονῆς ἐνάντια σὲ ἀφάνταστες δυσκολίες. Καί, πρῶγμα ἀρκετὰ ἐκπληκτικό, αὐτὸ ἐπαίξε κιόλας σπουδαῖο ρόλο στὴν πολεμικὴ προσπάθεια, χωρὶς νὰ λογαριάσουμε τὴ σημασία πὺν εἶχε ἡ ἴδια ἡ διάσωση τοῦ πλοίου. Γιατὶ ἡ ὁμάδα τῶν τεχνιτῶν, πὺν εἶχαν ἀποκτήσει πείρα στὴ δουλειὰ τῆς «Νορμανδίας», χρησιμοποιήθηκε, γιὰ νὰ ξεκαθαριστοῦν τὰ λιμάνια τῆς Βόρειας Ἀφρικῆς ἀπὸ τὰ ναυάγια τῶν πλοίων τοῦ Ἀξονα, και ἐπιτάχυνε ἔτσι τὴν ἀπόβιση στὴ Σικελία.

Στὶς 9 Φεβρουαρίου 1942, ἔξη ἐβδομάδες μετὰ τὴν ἐπίταξη τοῦ πλοίου ἀπὸ τὸ Ἀμερικανικὸ Ναυτικὸ και τὴν μετονομασία του σὲ «Λαφαγέτ», ὅταν μόλις εἶχε ἀρχίσει νὰ ἐπισκευάζεται γιὰ νὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ μεταγωγικό, ἐπίασε πυροκαγιά στὴ μεγάλη του αἰθουσα. Μὲ τὴ βοήθεια ἑνὸς δυνατοῦ βωρειοδυτικῶ ἀνέμου οἱ φλόγες γρήγορα ξαπλώθηκαν σὲ ὅλο τὸ πλοῖο. Ἡ πυροσβεστικὴ ὑπηρεσία τῆς Νέας Ὑόρκης ἔριξε χιλιάδες τόννους νερὸ πάνω του, ὥσπου τελικὰ τὸ πλοῖο βάρυνε, κύλισε πρὸς τὴν ἀριστερὴ του πλευρὰ και βυθίστηκε.

Εἶταν ἑνα θλιβερὸ θέαμα γιὰ τοὺς ναυτικούς. Τὸ τεράστιο σκάφος, πὺν εἶχε μήκος 310 και πλάτος 36 μέτρα, κείτονταν τὸ μισὸ ἔξω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια και τὰ νερὰ τῆς παλίσρροιας ὑψώνουνταν και χαμῆλωναν τὸ ἴδιο ἀπ’ ἔξω κι’ ἀπὸ μέσα του. Ἡ πλώρη εἶταν κοντὰ στὴν ἀκτὴ και τὸ ἑνα τρίτο τοῦ πλοίου ἀκουμποῦσε σὲ βράχια σὲ βάθος περίπου 20 μέτρων. Τὰ ὑπόλοιπα δύο τρίτα ἀκουμποῦσαν στὶς λάσπες τοῦ βυθοῦ, και εἶταν φόβος νὰ σπάσει τὸ πλοῖο στὰ δυὸ σὲ σημεῖο πὺν ἀρχίζε ἡ λάσπη.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνέλκυσης αὐτοῦ τοῦ πολυτελέστατου πλοίου γοήτευε τὸ κοινό. Χιλιάδες ἄνθρωποι στέλνανε γράμματα στὶς ναυτικὲς ἀρχὲς και τὶς συμβούλευαν τί ἔπρεπε νὰ κάνουν. Μιὰ κοινὴ πρόταση εἶταν νὰ βυθίσουν σὲ σημεῖο ἐκεῖνο χιλιάδες καλάθια μὲ μπάλλες τοῦ πινγκ-πὺνγκ ἡ μὲ ἄδεια σφραγισμένα κουτιά ἀπὸ κονσέρβες, νὰ τὰ στερεώσουν στὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου, και τότε θὰ ση-

κωνόταν μόνο του. Ἀλλῃ ἀπὸ τὶς ἰδέες τοῦ κοινοῦ εἶταν νὰ τοποθετήσουν ἐκατομμύρια κολῶνες πάγου κάτω ἀπὸ τὸ νερὸ και νὰ τὶς στερεώσουν κάτω ἀπὸ τὸ πλοῖο ἡ νὰ χρησιμοποιήσουν γερανούς μὲ ἄγγιστρα, πὺν νὰ τὸ ἀνασύρουν. Κάθε τι σχετικὸ μὲ τὴ «Νορμανδία» πὺν δημοσίευε ὁ τύπος προκαλοῦσε νέα πλημμύρα ἀπὸ γράμματα και τηλεφωνήματα. Τελικὰ οἱ ναυτικὲς ἀρχὲς, πὺν εἶχαν δυσφορήσει, ζήτησαν ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες νὰ μὴν ἀναφέρουν πιά αὐτὸ τὸ ζήτημα.

Στὸ διάστημα αὐτὸ τὸ Τεχνικὸ Γραφεῖο τοῦ Ναυτικοῦ και οἱ μηχανικοὶ τῆς «Μέρριτ, Τσάπμαν και Σκόττ», μιὰς ἀπὸ τὶς παλαιότερες ναυγοσωστικὲς ἐταιρεῖες τοῦ κόσμου, ἀποφάσισαν πὺς τὸ πλοῖο θὰ μποροῦσαν νὰ τὸ ἀνελκύσουν μὲ «ἐλεγχόμενη ἀντήρηση». Αὐτὸ ὀνομάζεται ἔτσι, γιὰτὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ σκάφους γίνεται στεγανὸ μὲ τὴ διαίρεση τοῦ ἐσωτερικοῦ του σὲ ἰδιαίτερα ἀπομονωμένα διαμερίσματα. Ὑστερα τὸ νερὸ ἀφαιρεῖται μὲ ἀντλίες ἀπὸ τὸ βυθισμένο μέρος και σπρώχνεται σὲ μέρος πὺν βρῖσκεται πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια, ὥσπου τὸ πλοῖο γυρίζει σιγὰ σιγὰ και στέκεται πάλι στὰ ἴσια. Οἱ ἐμπειρογνώμονες ὑπολόγισαν, πὺς ἡ δουλειὰ αὐτὴ θὰ διαρκῶσε ἐνάμισι μὲ δυὸ χρόνια και θὰ κόστιζε περίπου 6.000.000 δολλάρια. Στὴν πραγματικότητα ἡ δουλειὰ ἐγινε σὲ δεκαοχτὼ μῆνες και κόστισε πολὺ λιγότερα.

Ἀξίζει ὅμως τὸν κόπο και τὰ ἔξοδα; Ἡ ἀπάντηση σ’ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα εἶναι δύσκολη, γιὰτὶ ὑπάρχουν πολλοὶ παράγοντες πὺν δὲν μποροῦμε νὰ θίξουμε.

Εἶναι ἀλήθεια πὺς κανένας φρόνιμος ἄνθρωπος δὲν θὰ σχεδίαζε νὰ κατασκευάσει ἑνα μεταγωγικό σὲ τέτοιο μέγεθος και τέτοιο τύπο. Ἀντὶ γι’ αὐτὸ θὰ κατασκεύαζε τρία πλοῖα. Τὰ γιγαντιαῖα μεταγωγικά κάνουν τὰ στρατιωτικὰ ἐπιτελεῖα νὰ τρέμουν. Παίρνουν πάρα πολλοὺς ἄνδρες. Εἶναι καλύτερα νὰ μοιράζεται ὁ κίνδυνος. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὅμως τὸ ναυτικὸ ὑπολόγιζε, πὺς μὲ τὴν ἔλλειψη τῶν πλοίων πὺν ἐπικρατοῦσε τότε, θὰ ἀποκοτοῦσε σκάφος και μηχανὲς σὲ καλὴ κατάσταση, ξεδεύοντας ἑνα τμήμα μόνον τῶν 40 000.000 δολλαρίων πὺν ἄξιζαν. Θὰ ἀποκοτοῦσε ἑνα ἔτοιμο μεταγωγικό μὲ τὰ δύο τρίτα τῆς τιμῆς ἑνὸς νέου μὲ τὸ ἴδιο μέγεθος και τὴν ἴδια ταχύτητα. Ἐπίσης θὰ χρησιμοποιοῦσε σχετικὰ λίγα ὑλικά και λίγη ἐργασία. Ἐτσι ἡ «Νορμανδία» εἶναι ἑνα πλοῖο, πὺν προστέθηκε στὴν παραγωγή μας, ἡ ὁποία φτιάινει λαμαρίνες και τουρμπίνες πλοίων.

Ἡ θεωρία εἶταν ἀπλή, ἀλλὰ στὴν πράξη οἱ δυσκολίες πὺν παρουσιάστηκαν εἶταν τόσο μεγάλες, ὥστε χάνει κανεῖς τὸ μυαλό του μπροστὰ σὲ τεράστιο μέγεθος αὐτῆς τῆς δουλειᾶς. Ὅταν τὸ πλοῖο ἀναποδογύρισε, ἡ ἀριστερὴ του πλευρὰ εἶταν σκεπασμένη ἀπὸ διά-

Ἡ ἐκκλησία τῆς Σαμάρα

Τῆς EVE CURIE

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίο τῆς «Ταξιδεύοντας ἀνάμεσα στοὺς πολεμιστές»).

ΚΥΡΙΑΚΗ, 11 Ἰανουαρίου 1942. Στὴν ὁρθόδοξη ἐκκλησία ἡ λειτουργία ἀρχίζει στὶς ἔντεκα. Πηγαίνω συνοδευμένη ἀπὸ μιὰ διερμηνέα, τὴν κυρία Ἰσαβελίτς. Τὸ κτίριο βρίσκεται σὲ μιὰ ἥσυχη συνοικία τῆς πόλης, λίγο ξεχωρὰ ἀπὸ τὰ γύρω σπίτια. Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ ἀμάξι μας κάνουμε μερικά βήματα πάνω στὸ πατημένο χιόνι, γιὰ νὰ φτάσουμε ὡς τὴν πύλη.

Ἡ ἐκκλησία ἔχει κάποια γοητεία μὲ τοὺς μυτεροὺς πύργους της καὶ τοὺς μικροὺς θόλους της σὲ σχῆμα βολβοῦ. Εἶναι χρωματισμένοι μὲ γλυκὰ χρώματα ὅπου κυριαρχεῖ τὸ ἀνοιχτὸ πράσινο. Χτίστηκε ἀπὸ ἕναν πλούσιο καὶ γενναιοδωρὸ ἔμπορο ἐδῶ καὶ ἕνα περὶ αἰῶνα, στὴν ἐποχὴ πού τὸ Κουιμπίτσεφ ὀνομαζόταν ἀκόμη Σαμάρα. Τώρα εἶμαι ἀρκετὰ κοντά, γιὰ νὰ μπορῶ νὰ βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, πού στριμώχνονται μπροστὰ στὴ χαμηλὴ πόρτα. Γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τότε πού ἦρθα στὴ Ρωσία ἔχω τὸ ἀόριστο συναίσθημα, πὼς ἀναγνωρίζω γνωστὰ πρόσωπα... Τοὺς εἶδα πραγματικὰ ἐδῶ καὶ πολὺ καιρὸ καὶ τοὺς εἶδα μόνο στὴ φαντασία μου. Τοὺς εἶδα στὸν Ντοστογιέφσκι, στὸν Τολστόη, στὸν Τουργένιεφ, στὸν Ἰβάν Μπούνιν καὶ στὸν Τσέχωφ. Καθένας ἀπὸ τοὺς μεγάλους καλλιτέχνες, πού ζωγράφισαν τὴ Ρωσικὴ μάζα, χωρὶς νὰ κρύβουν τὰ πρόσωπα τῶν δυστυχισμένων, τῶν ἀθλίων, τῶν ἀπελπισμένων, τῶν ἐκφύλων, τῶν ἀναπήρων, ζωγράφισε καὶ μερικά ἀπὸ τὰ πρόσωπα πού βλέπω σήμερα στὴν ἐκκλησία τῆς Σαμάρα.

Ἡ μικρὴ ὁμάδα πού βλέπω μπροστὰ στὴν πόρτα ἀποτελεῖται ἀπὸ ζητιάνους μὲ ἀξιοθρήνητὴ ὄψη. Εἶναι οἱ πρῶτοι πού βλέπω στὴ Ρωσία. Στὸ Μπακού, στὸ Κουιμπίτσεφ, σὲ πόλεις, πού ὁ κόσμος στέκεται οὐρὰ γιὰ τὸ ψωμί, δὲν εἶδα ποτὲ ζητιάνο στοὺς δρόμους. Εἶναι τρεῖς ἢ τέσσερις μπροστὰ στὴν ἐκκλησία. Οἱ μόνοι πού ἔμελλε νὰ συναντήσω σὲ ὅλη μου τὴ διαμονὴ στὴ Ρωσία. Βλέπω τοὺς γέροντες αὐτοὺς τοὺς τυρανισμένους ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια, μὲ μακρὰ μαλλιά, ἀκατάστατα γένια, ντυμένους μὲ βρώμικα κουρέλια. Μὲ πένθιμη καὶ σπασμένη φωνὴ μουρμουρίζουν τὶς παρακλήσεις τους. Μόνον ἕνας ἀπὸ τοὺς ζητιάνους εἶναι σχετικὰ νέος. Βγαίνει καὶ αὐτὸς κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸ Ρωσικὸ μυθιστόρημα. Τὰ μάτια του, μάτια τρελλοῦ, λάμπουν μέσα σὲ ἕνα παραμορφωμένο πρόσωπο, γυμνὸ

ἀπὸ κάθε ἔκφραση. Μιὰ τρομερὴ ἀρρώστια σκοτώνει σιγὰ - σιγὰ τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα του.

Νόμιζι, πὼς θὰ εὗρισκα τὴν ἐκκλησία μᾶλλον ἄδεια, γιὰτὶ στὸ δρόμο εἶμουν σχεδὸν μόνη. Ἀντίθετα, ἔχει πολὺ κόσμο. Ἐγὼ ἀργησα, ἀπλούστατα. Ἡ ἐκκλησία εἶναι γεμάτη κιόλας ἀπὸ τὸν ἀκαθόριστο θόρυβο ἀπὸ προσευχὰς καὶ ψαλμωδίες. Ἀφίνω νὰ μὲ παρασύρει αὐτὸς ὁ παθητικὸς ρυθμὸς μὲ τὴν ἀπέραντη μελαγχολία τῆς ὁρθόδοξης ἐκκλησίας πού δὲν ξέρω τὸ νόημα τῆς μὰ πού μοῦ προκαλεῖ πάντα μέσα μου τὴν ἴδια συγκίνηση.

Ἀφῆσα ἔξω τὴν ἐκτυφλωτικὴ ἀσπρίλα τοῦ χιονισμένου τοπείου. Ἐδῶ ἡ ἀτιμολόγητα εἶναι ἐξαιρετικὰ μυστικοπάθη. Ὅλα βοηθοῦν σ' αὐτό. Οἱ μυστηριώδεις σκιὲς τοῦ θόλου, τὸ ζωντανὸ φῶς τῶν κεριῶν μπροστὰ στὶς εἰκόνες, οἱ χρυσὲς ἀνταύγειες στὶς ἀμέτρητες εἰκόνες τῶν ἁγίων πού καλύπτουν τὶς κολῶνες καὶ τοὺς τοίχους, τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, τέλος, πού γλιστρᾷ μέσα ἀπὸ τὰ τζάμια. Οἱ ἄνθρωποι πού εἶναι ἐδῶ μίξεμένοι γιὰ νὰ προσειχθῶν μοιάζουν νὰ ζοῦν σὲ κάποια οἰκειότητα μὲ τὸ Θεὸ ἢ τουλάχιστο μὲ τοὺς δικούς τους πόνους, τὴ δική τους πίστη. Στὶς χώρες ὅπου ἡ ἱεροτελεστία μπαίνει στὸ κοινωνικὸ καλοῦπι, ἡ ἀκολουθία τῆς Κυριακῆς χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἕνα στοιχεῖο κοσμικότητας, πού τῆς δίνει τὸ χαρακτηριστικὸ «καθὼς πρέπει». Ἀλλὰ ἐδῶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀπὸ αὐτό. Χωρὶς ἀμφιβολία κανεὶς νόμος δὲν ἀπαγορεύει στὴ Σοβιετικὴ Ρωσία νὰ πᾶς στὴν ἐκκλησία. Ἀλλὰ τίποτε δὲν σὲ ἐνθαρρύνει νὰ τὸ κάνεις πιά. Τὴν Κυριακὴ ὁ «καλὸς» κόσμος ἔχει ἄλλες δουλειὲς παρὰ νὰ πηγαίνει στὴν ἐκκλησία. Ἐτοίμονο ἡ πίστη, μιὰ ἀκλόνητὴ πίστη ὁδήγησε αὐτοὺς πού εἶναι γύρω μου νὰ παρακολουθήσουν τὴ λειτουργία σήμερα τὸ πρωὶ στὴν ἐκκλησία τῆς Σαμάρα.

Παρατηρῶ τὰ πρόσωπα τῶν διπλανῶν μου, ὕστερα ἑκατοντάδες ἄλλους πιστοὺς πού, συνωστίζονται στὴν ἐκκλησία στενὰ στριμωγμένοι ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλον. Κανένας δὲν εἶναι νέος. Εἶναι σὰν νὰ ἔχει ἐξαφανισθῇ ἡ νέα γενεά, σὰν νὰ ἔχει δραπετεῦσαι καὶ σὰ νὰ μένουν μόνον οἱ γέροι, γιὰ νὰ προσειχθῶν καὶ γιὰ ὅσους λείπουν.

Οἱ γέροι εἶναι πολυάριθμοι. Οἱ περισσότεροὶ ἔχουν μακρὰ γένια καὶ ὅλοι εἶναι ἀθλία ντυμένοι. Πολλοὶ εἶναι ἐξαιρετικὰ ὁμορφοί, τυπικὰ Ρῶσοι, πού τοὺς χαρακτηρίζει ἕνας κορυφὸς πόνος. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ μουρμουρίζουν τὶς προσευχὰς τους, ὅταν προφέρουν μὲ μιὰ φωνὴ γεμάτη ἀπὸ μιὰ ἀπελπισμένη μελαγχολία τὸ «Κύριε ἐλέησον» (Κύριε ἐλέησον) νοιώθω τὴν ἐκκλησιαστικὴ «Γκόσποντι παμίλου» (Κύριε ἐλέησον) νοιώθω τὴν παθητικὴ εὐκαιρία τῆς ἐπικλήσεώς τους, βλέπω πότε πότε νὰ τρέπαθουν τὰ δάκρυά τους. Ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ἐκκλησίας ἀνεβαίνουν τὰ χουν τὰ δάκρυά τους. Ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ἐκκλησίας ἀνεβαίνουν τὰ μελαγχολικὰ τροπάρια τοῦ κόρου, πού τὰ συνοδεύει μιὰ πολὺ γλυκιὰ μουσική. Οἱ ἄνθρωποι σταυροκοποῦνται ἀδιάκοπα κατὰ τὴν ὁρθό-

δοξη συνήθεια σκύβοντας σύγχρονα βαθιά με τὸ Ρωσικὸ τρόπο. Χωρὶς θόρυβο ἀνοίγουν οἱ γυναῖκες δρόμο πρὸς τὴν εἰκόνα πρὸς προτιμῶν, καὶ τοποθετοῦν μπροστά της ἓνα φτωχικὸ κεράκι. Ὑστερα γονατίζουν καὶ φιλοῦν τὸ ἔδαφος, τὸ σκεπασμένο ἀπὸ σκόνη. Στὸ ἐπιτροπικὸ παρατηρῶ μερικὰ ζευγάρια ἡλικιωμένα, ἀλλὰ νεώτερα πάντως ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἐπίσης καλύτερα ντυμένα ἀπὸ τὴν πλειονότητα τῶν πιστῶν. Εἶναι αὐτοὶ οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἄλλοτε ἀστικῆς τάξης. Αὐτὰ τὰ ζευγάρια πάντως δὲν γονατίζουν. Σκύβουν μόνο σιωπηλὰ πρὸς τὸ ἱερό, ὕστερα βυθίζονται σὲ σιωπηλὲς σκέψεις. Τὰ παλιωμένα ρούχα, τὰ ρυτιδωμένα πρόσωπα δίνουν στὴν ἀκολουθία τὸ χαρακτήρα μιᾶς ἀνάμνησης ἀπὸ τὸ παρελθόν, πρὸς εἶναι συγκινητικὴ ἀλλὰ πᾶντως ξένη, νομίζω, στὴ σημερινὴ ζωὴ τῆς Ρωσικῆς κοινωνίας. Γύρω ἀπὸ τὶς εἰκόνες οἱ χρυσὲς ἀνταύγειες ξυπνοῦν τὴν ἀνάμνηση τῆς παλιᾶς πολυτέλειας.

Φεύγοντας ἀναρωτιέμαι. «Τί εἶδα καὶ τί ἔνοιωσα λοιπὸν στὴν ἐκκλησία αὐτὴ τῆς Σαμάρρα, πρὸς ἔλειπε ἀπὸ ὅλες μου τὶς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴ Ρωσία;» Καὶ βρίσκω τὴν ἀπάντηση. Γιά μιὰ σύντομη στιγμή βγῆκα ἀπὸ τὸν ἄκαμπτα ὁργανωμένο κύκλο τῆς σοβιετικῆς ζωῆς. Στὰ πρόσωπα τῶν γέροντων πρὸς προσεύχονταν ὅσο καὶ στὶς εἰκόνες πρὸς παρίσταναν τὸν Εὐαγγελισμόν ἢ ἐπείσοδια ἀπὸ τὴν ζωὴ τῶν Ἁγίων ξαναβοῶκα τὴν ἀνθρώπινη γλυκύτητα, τὴ συμπάθεια καὶ τὴ χριστιανικὴ ἀγάπη.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας τῆς συνείδησης στὴ Σοβιετικὴ Ρωσία προκάλεσε συχνὰ συζητήσεις στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες καὶ στὴν Ἀγγλία. Κατὰ κάποιον λόγο ἐπηρέασε ἀκόμη καὶ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῶν Συμμάχων. Λογικὰ θὰ ἔπρεπε νὰ τηλεγραφῆσω στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ στὸ Λονδίνο τὴν ἱστορία τῆς ἐπίσκεψής μου στὴν ὁρθόδοξη ἐκκλησία. Ὅμως κάτι με ἐμποδίζει νὰ τὸ κάνω. Κάθε λέξη πρὸς θὰ ἔγγραφη καὶ εἶταν σύγχρονα σωστὴ καὶ σφαλερή, ἀλήθεια καὶ ψέμμα. Εἶναι ἀλήθεια, πρὸς παρακολούθησα μιὰ συγκινητικὴ θρησκευτικὴ ἀκολουθία, καὶ εἶναι ἀλήθεια πρὸς αὐτὸ ἔγινε σὲ μιὰ γεμάτῃ ἐκκλησία. Ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα πρὸς ἔβγαλα δὲν εἶταν πρὸς στὴ Σοβιετικὴ Ρωσία ἡ χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι ζωντανὴ καὶ σεβαστὴ. Τί εἶδα στὴν ἐκκλησία; Γέροντες, δυστυχημένους, ἀγράμματος, προληπτικούς, τιποτένιους, ἀνθρώπους καταστραμένους γιά πάντα. Τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ βεβαιώσει περισσότερο, πρὸς ἡ Ρωσικὴ νεολαία στὸ σύνολό της χωρίστηκε ἀπὸ τὸ Χριστιανισμόν καὶ πρὸς ἡ καινούργια πίστη πρὸς δέχτηκε δὲν ἀνέχεται δίπλα της καμμιὰ ἄλλη θρησκεία.

Ἀργότερα ἔμελλε νὰ βρῶ τὴν εὐκαιρία νὰ διαπιστώσω, πρὸς οἱ σοβιετικὲς ἀρχὲς τώρα τελευταῖα μόλις ἄφησαν τὴν ἀντιθρησκευτικὴ τους προπαγάνδα καὶ πρὸς ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκείας ἔγινε πραγμα-

τικότητα. Μετὰ τὴν πράξη αὐτὴ οἱ κομμουνιστὲς ἀρχηγοὶ θέλησαν νὰ κερδίσουν τὴν συμπάθεια τῶν Ἀγγλοσαξόνων συμμάχων τους, δυναμώνοντας σύγχρονα μέσα στὴ Ρωσία τὴν ἐθνικὴ ἐνότητα. Μπορεῖ ὅμως νὰ βρεῖ κανεὶς καὶ ἓναν τρίτον λόγο. Εἰκοσιπέντε χρόνια μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1917 τὰ Σοβιὲτ ἴσως δὲν χρειάζονται πιά τὴν ἀντιθρησκευτικὴ προπαγάνδα, ἀφοῦ ἡ νεολαία τους δὲν ἔχει ὑποστῇ ὡς σήμερα τὴν ἐπιρροὴ τῆς Ἐκκλησίας. Στὴ Μόσχα ἀπὸ 600 ἐκκλησίες εἶναι σήμερα ἀνοιχτὲς μόνο 18 ὡς 20, καὶ ἀρκοῦν γιά τὸν ἀριθμὸ τῶν πιστῶν. Ἀφοῦ ἡ μάχη τῆς Ἐκκλησίας κερδήθηκε, ὁ νικητὴς μπορεῖ νὰ ἐπιτρέψει στὸν ἑαυτὸ του τὴν πολυτέλεια μιᾶς ἀνακωχῆς.

W

Ο WHISTLER, ἓνας Ἀγγλὸς καλλιτέχνης, εὐχαριστιόταν ἐξαιρετικὰ νὰ ἐνοχλεῖ τὴν Ἀγγλικὴ κοινωνία μετὰ τὶς παραδόσεις καὶ τὴν ἐπισημότητά της. Συνήθως τὰ κατάφερνε καλά, ὡστόσο κάποτε τὴν ἔπαθε. Μιὰ μέρα κάλεσε ἓναν περίφημον λαρυγγολόγον τοῦ Λονδίνου, τὸν Sir Morell Mackenzie, γιά νὰ δεῖ τὸ ἄρρωστο σκυλάκι του. Ὁ Mackenzie θύμωσε βέβαια, ἀλλὰ συγκρατήθηκε. Ἐξέτασε τὸ σκυλί καὶ ἔγραψε μιὰ συνταγή. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Whistler πῆρε μιὰ εἰδοποίησιν γιά νὰ πάει στὸ γραφεῖο τοῦ γιαιτροῦ. Νομίζοντας ὅτι εἶταν γιά τὸ σκυλάκι του ὁ καλλιτέχνης τὰ παράτησε ὅλα καὶ ἔτρεξε. Μόλις ἔφτασε ὁ Sir Morell τὸν δέχτηκε χαμογελῶντας καὶ τοῦ εἶπε: «Μεγάλῃ σας καλωσύνη, κ. Whistler, πρὸς ἦρθατε τόσο γρήγορα. Ἦθελα νὰ μιλήσω μαζί σας γιά τὸ βάψιμο τῆς ἐξόπου-
τας τοῦ σπιτιοῦ μου.»

PAGANT

Ἡ Ἐκδοτική Τράπεζα τῆς Μεγάλης Βρεταννίας

Τοῦ OSCAR HOBSON

(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ Britain To-day)

ΔΙΓΓΑ πράγματα παίζουν τόσο σπουδαῖο ρόλο στὴν εὐημερία μιᾶς χώρας ὅσο ἓνα γερὸ νομισματικὸ σύστημα, τέτοιο πού τὸ νόμισμα νὰ ἔχει τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ καὶ νὰ κυκλοφορεῖ σὲ ἀρκετὴ ποσότητα — ὄχι ὅμως καὶ ὑπεραρκετῇ! — γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἀνθεῖ καὶ νὰ ἀπλώνεται τὸ ἐμπόριο καὶ ἡ βιομηχανία τῆς χώρας. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ ἱστορία τῆς Τράπεζας τῆς Ἀγγλίας, πού ἐδῶ καὶ λίγον καιρὸ γιόρτασε τὰ 250 χρόνια ἀπὸ τὴν ἱδρύσῃ της, πρέπει νὰ ἐνδιαφέρει ἕναν εὐρύτερο κύκλο καὶ ὄχι μόνο τοὺς τραπεζίτες ἢ ἄλλους εἰδικοὺς οἰκονομολόγους. Γιατὶ ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας εἶναι ἡ κεντρικὴ τράπεζα τῆς Μεγάλης Βρεταννίας καὶ ρυθμίζει τὸ Ἀγγλικὸ νόμισμα κάτω ἀπὸ τὴν κυβερνητικὴ ἐξουσία.

Φυσικὰ ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας, ὅταν ἱδρύθηκε στὰ 1694, δὲν εἶταν κεντρικὴ τράπεζα. Ὁ ὅρος αὐτὸς δὲν εἶχε νόημα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, καὶ ἡ Τράπεζα δὲν ἱδρύθηκε μὲ ὑψηλὲς ἰδέες νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν χώρα παρὰ μόνο σὲ μιὰ πολὺ στενὴ ἔννοια, ποικιλοτρόπως δηλαδὴ κεφάλαια στὸν τότε βασιλεῖα, τὸν Γουλιέλμο Γ', γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συνεχίσει τὸν πόλεμο κατὰ τῶν Γάλλων. Στὰ τελευταῖα χρόνια τοῦ 17ου αἰῶνα ἡ λέξη «τράπεζα» εἶχε ἀποκτήσει μιὰ μαγικὴ αἴγλη. Κι' ἔτσι ὁ Οὐίλλιαμ Πάτερσον πρότεινε γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ πολέμου νὰ δανείσει μιὰ ὁμάδα τοῦ Σίτυ £ 1.200.000 στὴν κυβέρνηση μὲ τόκο 8% καὶ σὰν ἀντάλλαγμα νὰ πάρει ἀπὸ τὴν κυβέρνηση τὴν ἀδεια νὰ ἐκτελεῖ τραπεζικὲς ἐργασίες. Ἡ πρότασί του αὐτὴ ἔγινε πρόθυμα δεκτὴ. Ἔτσι ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας ἱδρύθηκε μὲ κεφάλαιο £ 1.200.000 — ποσὸν πού δὲν θὰ μπορούσε νὰ καλύψει τὰ ἔξοδα τοῦ σημερινοῦ πολέμου γιὰ παραπάνω ἀπὸ δυὸ ὧρες!

Πολὺ προτοῦ καταβληθεῖ αὐτὸ τὸ κεφάλαιο ὀλίκα ἀπὸ τοὺς ἱδρυτὲς τῆς Τράπεζας, τὸ συνολικὸ ποσὸ βουέθηκε στὴ διάθεση τῆς κυβέρνησης μὲ τὴν πρώτη πράξη πιστωτικῆς πολιτικῆς τῆς καινούργιας Τράπεζας. Τὸ ποσὸν δόθηκε στὴν Κυβέρνηση σὲ μορφὴ «σφραγιστῶν γραμματίων» δηλαδὴ τραπεζογραμμάτων σφραγισμένων μὲ τὴ σφραγίδα τῆς καινούργιας ἐπιχείρησης. Ἡ σφραγίδα αὐτὴ παρίστανε μιὰ ὄχι καὶ τόσο νέα οὐτε καὶ πολὺ κομψὴ κοπέλλα σὰν Βρεταννία «καθισμένη πάνω σ' ἓνα σωρὸ χρημάτων», καὶ κατὰ

τὴν παράδοση αὐτὴ στάθηκε ἡ αἰτία γιὰ τὸ κατοπινὸ παρατσούκλι πού δόθηκε στὴν Τράπεζα «Ἡ Γρηὶ τῆς Threadneedle Street», πού χρησιμοποιεῖται ἰσχυρὰ γενικὰ γιὰ τὴν Τράπεζα.

Μιὰ κεντρικὴ τράπεζα εἶναι ἐκεῖνη, πού διατηρεῖ καὶ διαχειρίζεται τὰ νομισματικὰ ἀποθέματα μιᾶς χώρας. Γιὰ νὰ ἐπηρεάσῃ τοῦτῃ τὴ λειτουργία της ἡ τράπεζα αὐτὴ πρέπει σύμφωνα μὲ τὶς σύγχρονες θεωρίες α') νὰ εἶναι ὁ τραπεζίτης τῆς κυβέρνησης, πού οἱ χρηματικὲς συναλλαγές της παίζουν τόσο σημαντικὸ ρόλο στὴ νομισματικὴ κατάσταση τῆς χώρας ἀκόμη καὶ σὲ καιρὸ ἐιρήνης. β') νὰ ἔχει τὸ οὐσιαστικὸ μονοπώλιο στὴν ἐκδόσῃ τραπεζογραμμάτων καὶ γ') νὰ εἶναι ὁ τραπεζίτης γιὰ τὶς κοινὲς τράπεζες, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ ἐλέγχει τὴν δημιουργία πίστεως ἀπὸ τὶς τράπεζες ἢ τὴν πιστωτικὴ κυκλοφορία γενικὰ, ἀφοῦ μ' αὐτὴν γίνονται τόσες συναλλαγές σὲ μιὰ σύγχρονη οἰκονομία.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας, ὅπως εἶδμε, ἄρχισε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ κάνει τραπεζικὲς ἐργασίες γιὰ τὴν κυβέρνηση. Τὸ ἀρχικὸ της κεφάλαιο καθὼς καὶ ἄλλες διαδοχικὲς αὐξήσεις δόθηκαν σὰν δάνεια στὴν κυβέρνηση. Τὸ 1764, λέει ὁ σερ John Clapham στὴν περίφημη ἀναμνηστικὴ του ἱστορία, «ἡ τράπεζα εἶχε γίνει ἀπὸ ἔθιμο, ὄχι ἀπὸ νόμο, ὁ τραπεζίτης τοῦ κράτους καὶ τῶν περισσότερων ὑπηρεσιῶν», ἀν καὶ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μοιραζόταν μὲ ἄλλες ὁμάδες ὅπως τὴν Ἐταιρεία τῆς Νότιος Θαλάσσης καὶ τὴν Ἐταιρεία τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν τὴν ἐκδόσῃ καὶ τὴν ἐξυπηρέτησῃ τῶν ἐθνικῶν δανείων.

Ἀλλὰ δὲν εἶχε μονοπώλιο γιὰ τὴν ἐκδόσῃ τραπεζογραμμάτων ὡς τὸν περίφημο Τραπεζικὸ Νόμο τοῦ 1844 πού ἡ ἐκατονταετηρίδα του ἔτυχε μαζί μὲ τὸν ἐφοτασμὸ τῶν 250 χρόνων τοῦ ἱδρύματος. Καὶ τὰ τραπεζογραμμάτια τῆς δὲν εἶχαν νόμιμη κυκλοφορία ὡς τὸ 1833. Ἀπὸ τὸ 1697 καὶ πέρα εἶχε πραγματικὰ μονοπώλιο στὴν ἐκδόσῃ τραπεζογραμμάτων σχετικὰ μὲ ἄλλες ἐταιρεῖες (ἢ ὁμάδες μὲ πᾶν ἀπὸ ἑξῆς πρόσωπα) ἀλλὰ ὑπῆρχαν ἀκόμη ἐκατοντάδες ἰδιωτικὰ τραπεζικὰ γραφεῖα, πού ἐβγαζαν τὰ δικά τους τραπεζογραμμάτια. Ὁ νόμος τοῦ 1844 ἐξώρισε τὴν ἐκδοτικὴ ἐργασία τῆς Τράπεζας ἀπὸ τὶς τραπεζικὲς λειτουργίες της, καὶ δημιούργησε δύο διαφορετικὰ τμήματα τὸ Ἐκδοτικὸ Τμήμα καὶ τὸ Τραπεζικὸ Τμήμα. Τὸ Ἐκδοτικὸ Τμήμα εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδίδει ἕναν ὁρισμένον ἀριθμὸ τραπεζογραμμάτων (στὴν ἀρχὴ μέχρι £ 14.000.000) ἐναντι καλύμματος, καὶ αὐτὴ ἡ «πιστωτικὴ κυκλοφορία», ὅπως ὀνομάστηκε τότε, θὰ μεγάλωνε ὅσο θὰ φεύγαν ἀπὸ τὴν ἀγορὰ τὰ τραπεζογραμμάτια τῶν ἄλλων τραπεζῶν. Ἀλλὰ πᾶν καὶ πέρα ἀπ' αὐτὸ τὸ ὅριο ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας μπορούσε νὰ ἐκδίδει τραπεζογραμμάτια μόνον πᾶν στὴ βάση, πὼς γιὰ κάθε χάρτινη λίρα πού θὰ κυκλοφοροῦσε

θὰ ὑπῆρχε ἀντίστοιχο κάλυμμα μιᾶς λίρας σὲ χρυσᾶ νομίσματα ἢ σὲ μεταλλικὸ χρυσὸ ἢ (σὲ μικρότερο βαθμὸν) ἀσήμι.

Ἀπ' αὐτὸ φαίνεται πόσο διαφορετικὲς εἶταν οἱ ἀντιλήψεις γιὰ τὴ νομισματικὴ κυκλοφορία στὰ 1844 ἀπ' αὐτὲς πού κυριαρχοῦν σήμερα. Τότε τὸ σημαντικότερο εἶταν νὰ διατηρηθεῖ τὸ χαρτονόμισμα σὲ ἴση ποσότητα μὲ τὸ κάλυμμα πού ὑπῆρχε. Ἡ δυνατότητα τῆς μετατροπῆς σὲ χρυσὸ καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ κοινοῦ σ' αὐτὴ τὴ δυνατότητα—αὐτὰ εἶταν τὰ σημάδια γιὰ ἓνα γερὸ νομισματικὸ σύστημα. Δὲν ἀναγνώριζαν ἢ μᾶλλον μόλις ἀναγνώριζαν, πὼς ἐκείνο πού πρέπει νὰ ρυθμίζεται εἶναι τὸ ποσὸ τοῦ νομίσματος, πού κυκλοφορεῖ σὲ μιὰ χώρα, γιατί ἡ στενότητα τοῦ χρήματος στραγγαλίζει τὸ ἐμπόριο καὶ τὴ βιομηχανία, ἐνῶ ἡ ὑπεραφθονία τοῦ χρήματος ὀδηγεῖ ἀντίθετα σὲ κερδοσκοπικὲς ὑπερεπενδύσεις, αὔξηση τῶν τιμῶν καὶ πληθωρισμό. Τὰ ἐβδομήντα χρόνια πού μεσολάβησαν ἀνάμεσα στὸν Καταστατικὸ Νόμο τῆς Τράπεζας καὶ τὴν κήρυξη τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου εἶταν τὰ χρόνια, πού κυριαρχοῦσε ὁ χρυσὸς κανόνας, καὶ θεωροῦνται συνήθως σὰν ὁ χρυσὸς αἰώνας τῆς Βρεταννικῆς οἰκονομίας καὶ πολιτικῆς. Ἴσως πραγματικὰ νὰ εἶταν ἔτσι, ἀλλὰ ἀπὸ νομισματικὴ ἄποψη αὐτὸ ὀφείλεται περισσότερο σὲ καλὴ τύχη παρὰ σὲ καλὸ χειρισμό. Ἀσφαλῶς ἡ καταπληκτικὴ αὔξηση τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καθὼς καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου δὲν θὰ γινόταν ποτέ, ἂν τὸ νομισματικὸ σύστημα πού καθιέρωνε ὁ Τραπεζικὸς Νόμος ἐφαρμοζόταν στὴ πράξη ὅπως εἶταν στὸ χαρτί. Ὅπως εἶταν ὁ νόμος αὐτὸς μὲ τὴν ἀστοχὴ αὐστηρότητά του ἐπιτάχυνε ἢ τουλάχιστον ἐπιδείνωνε πολυάριθμες οἰκονομικὲς κρίσεις, καὶ ἡ πρώτη ἀπ' αὐτὲς ἔγινε μόλις τρία χρόνια μετὰ τὴν ψήφιση τοῦ νόμου. Ἀλλὰ γιὰ δυὸ ἀπρόβλεπτα γεγονότα ἡ αὐστηρότητα αὐτὴ θὰ μπορούσε νὰ ἀποβεῖ μοιραία γιὰ τὴν οἰκονομικὴ μας ἐξέλιξη.

Τὸ πρῶτο γεγονός εἶταν ἡ ἀπροσδόκητὴ ἀνακάλυψη χρυσοῦ πρῶτα στὴν Αὐστραλία καὶ ὕστερα στὴ Νότιο Ἀφρικὴ. Τὸ δεύτερο, πού εἶταν ἀκόμα πιὸ ἀπροσδόκητο, εἶταν ἡ ἀνάπτυξη τῆς κυκλοφορίας τραπεζικῶν ἐπιταγῶν σ' ὅλη τὴ χώρα. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνάπτυξης αὐτῆς εἶταν, πὼς περιορίστηκε ἡ κυκλοφορία τοῦ χρυσοῦ καὶ τῶν χαρτονομισμάτων μὲ χρυσὴ βάση. Ἡ μεγάλη «ἀνάστροφη πυραμίδα» τῆς πίστης ἄρχισε νὰ ὀρθώνεται πάνω ἀπὸ τὴ στενὴ μεταλλικὴ τῆς βάση. Χρειαζόταν τώρα πολὺ λιγότερος χρυσὸς γιὰ νὰ ἀγοράζεται καὶ νὰ πουλιέται ἓνα ὀρισμένο ποσὸ ἀπὸ ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίες.

Καὶ μ' αὐτὸ ξαναγυρίζουμε στὶς σχέσεις τῆς Τράπεζας τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὶς ἄλλες τράπεζες καὶ τὴν τρίτῃ λειτουργία μιᾶς κεντρικῆς τράπεζας—πὼς πρέπει δηλαδὴ νὰ εἶναι ὁ τραπεζίτης γιὰ τὶς ἄλλες τράπεζες. Ἀπὸ τὸν πρῶτο καιρὸ μετὰ τὴν ἰδρυσή της ἄλλες τράπεζες ἄνοιξαν λογαριασμοὺς μὲ τὴν Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ

αὐτὸ δὲν τὸ ἔκαναν φυσικὰ ὅλες, καὶ μόλις τὸ 1844 ἡ Τράπεζα ἔγινε στὴν πραγματικότητα ὁ τραπεζίτης τῶν ἄλλων τραπεζῶν.

Πραγματικὰ πρὶν καὶ ἀκόμη καὶ μετὰ τὸ 1844 οἱ σχέσεις της μὲ τὶς ἄλλες κοινὲς τράπεζες δὲν εἶταν περισσότερο ἐγκάρδιες ἀπ' ὅ,τι εἶναι συνήθως οἱ σχέσεις μιᾶς τράπεζας μὲ τοὺς πελάτες της. Ἡ Τράπεζα εἶχε δυσφορήσει γιὰ τὴν τροποποίηση τοῦ ἀποκλειστικοῦ προνομίου της νὰ κυκλοφορεῖ τραπεζικὲς ἐπιταγές, πού εἶχε ἐπιβληθῇ μὲ τὸν Τραπεζικὸ Νόμο τοῦ 1833 καὶ πού ὀδήγησε στὴ δημιουργία τῶν μεγάλων σημερινῶν τραπεζῶν. Θεωροῦσε τὶς ἄλλες αὐτὲς τράπεζες σὰν συναγωνιστές, καὶ ἔκανε ὅ,τι μπορούσε γιὰ νὰ τὶς ἐμποδίσει στὴν ἐργασία τους. Ἡ Τράπεζα εἶταν τότε ἀκόμη κατὰ σημαντικό μέρος μιὰ κερδοσκοπικὴ ὁργάνωση, πού εἶχε σκοπὸ νὰ πραγματοποιήσῃ κέρδη σὰν ὅποιοδήποτε ἄλλη ἐπιχείρηση. Πραγματικὰ μόλις γύρω στὰ 1870 ἄρχισε νὰ ἀναγνωρίζῃ ἡ Τράπεζα, πὼς εἶταν καθῆκον της νὰ διατηρεῖ τὸ τελευταῖο τραπεζικὸ ἀπόθεμα τῆς χώρας καὶ πὼς τὸ νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὸ τὸ καθῆκον εἶταν σημαντικότερο ἀπὸ τὸ νὰ πραγματοποιήσῃ κέρδη.

Ἀπὸ τότε ὡς τὴν κήρυξη τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου ἡ δύναμη καὶ τὸ γόητρο τῆς Τράπεζας εἶχαν φθάσει στὸ κορύφωμά τους. Τὸ Λονδίνο εἶταν τὸ ἀναγνωρισμένο κέντρο τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας. Ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας εἶταν ὁ μοχλὸς σὲ ὅλο τὸ σύστημα καὶ χειριζόταν τὸν ἡμιαντόματο χρυσὸ κανόνα μὲ τὸ λεπτὸ ὄργανο τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου, καὶ ρύθμιζε τόσο τὸν ὄγκο τῆς κυκλοφορίας στὸ ἐσωτερικὸ ὅσο καὶ τὴν ἐκροή καὶ εἰσροή χρυσοῦ στὴ χώρα. Ἡ περίοδος αὐτὴ τελείωσε τὸ 1914, ὅταν ὁ πόλεμος ἀναπόφευκτα ἔφερε τὴν Τράπεζα κάτω ἀπὸ τὴν κυβερνητικὴ ἐξουσία. Στὸ τέλος τοῦ πολέμου, στὴν περίοδο τῆς εὐσυνείδητης προετοιμασίας γιὰ τὴν ἐπάνοδο στὸ χρυσὸ κανόνα καὶ στὰ ἔξη χρόνια τῆς πραγματικῆς ἐφαρμογῆς του ἡ Τράπεζα ἀπόκτησε καὶ πάλι ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν παλαίη της ἀνεξαρτησία. Τὴν ἔχασε ὅμως στὰ 1931, ὅταν ἡ Μεγάλη Βρεταννία ἐγκατέλειπε τὸ χρυσὸ κανόνα, γιατί οἱ σοβαρότερες εὐθύνες τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας δὲν μπορούν νὰ μεταβιβάζονται ἀλλὰ πρέπει νὰ φέρονται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Κυβέρνηση. Ἀπὸ τότε καὶ (ἓνα παραπάνω) στὸ σημερινὸ πόλεμο ἡ Τράπεζα ἔγινε ὅλο καὶ περισσότερο ἓνα τμήμα τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν. Παρέχει τὴν πείρα τὴν πείρα τῆς τεχνικῆς γνώσης, ἀλλὰ δὲν ἔχει καμιά δύναμη νὰ δράσῃ ἀνεξάρτητα.

Καὶ μετὰ τὸν πόλεμο; Τί θὰ γίνῃ τότε ἡ Τράπεζα; Ἄν ἐξαίρεσομε μιὰ καὶ μόνῃ ἀποψη, εἶναι ἄσκοπο νὰ κάνουμε προβλέψεις. Τὸ μόνο πού ἔξομο εἶναι, πὼς σὰν ἀποτέλεσμα τῆς τελευταίας συνδιάσκεψης τῶν εἰδικῶν ὅλου τοῦ κόσμου στὸ Μπρέττον Γούντς (Νιὺ Χάμψαϊρ) ἔχομε τώρα ἓνα σχέδιο γιὰ ἓνα νέο διεθνὲς νομισμα-

τικό σύστημα, και σ' αυτό, αν τελικά πραγματοποιηθεί, η Τράπεζα της Αγγλίας θα παίξει ασφαλώς έναν πρωτεύοντα ρόλο.

Αν γίνει αυτό, τότε και πάλι η Βρεταννία θα κάθεται πάνω σε ένα σωρό χρημάτων, αν και διαφορετικών από τις γκινέες που παρούσαζε η εικόνα του 1694. Ο Διεθνής Νομισματικός Όργανισμός που προτάθηκε στο Μπρέττον Γούντς θα συγκεντρώσει χρυσό και νομίσματα όλων των χωρών. Μια χώρα, που θα έχει να κάνει μια πληρωμή σε μια άλλη χώρα, θα αγοράζει στο Διεθνή Νομισματικό Όργανισμό με το δικό της νόμισμα το νόμισμα της χώρας, όπου πρόκειται να πληρώσει. Το αποτέλεσμα θα είναι, πώς ο Διεθνής Νομισματικός Όργανισμός θα έχει ύστερα περισσότερο νόμισμα της χώρας που πληρώσε και λιγότερο της χώρας που πληρώθηκε. Μπορεί τελικά να συγκεντρώσει πάρα πολύ νόμισμα μιας χώρας, που χρωστά μ' αυτό τον τρόπο πολλά στον υπόλοιπο κόσμο. Σ' αυτή την περίπτωση, όταν η χώρα αυτή ξαντλήσει την «πίστωσή» που θα διαθέτει, θα την συμβουλεύσουν, πώς να βάλει σε τάξη την οικονομία της. Μπορεί, αν αυτή η έλλειψη ισοζυγίου, που προκαλεί τις δυσκολίες της χώρας αυτής, είναι «βασική», να επιτρέψει την υποτίμηση του νομίσματος της χώρας, την μεταβολή της συναλλαγματικής αντιστοιχίας του προς άλλα νομίσματα.

Η αντίθετα μπορεί ο Διεθνής Νομισματικός Όργανισμός να έχει πολύ λίγο νόμισμα μιας χώρας, που θα είναι μ' αυτό τον τρόπο δανείστρια των υπόλοιπων κίνοντας μεγάλες εξαγωγές και μικρές εισαγωγές. Αν αρχίσει τότε να σπανίζει το νόμισμα της χώρας αυτής, πάλι θα παρουσιαστούν δύσκολα προβλήματα. Μπορεί ο Όργανισμός τότε να συστήσει στη δανείστρια χώρα να αγοράζει περισσότερα από τα αγαθά των άλλων χωρών, γιατί αλλιώς οι άλλες αυτές χώρες δεν θα είναι σε θέση να αγοράσουν τα αγαθά της δανείστριας χώρας. Τελικά μπορεί να εξουσιοδοτήσει τις οφειλέτιδες χώρες να λάβουν κατά την κρίση τους περιοριστικά μέτρα κατά των εισαγωγών της δανείστριας χώρας.

Αυτό είναι σε γενικές γραμμές το νομισματικό σχέδιο που υιοθέτησε η συνδιάσκεψη του Μπρέττον Γούντς. Το σχέδιο αυτό αποτελεί τμήμα ενός οικονομικού μηχανισμού, και ένας μηχανισμός δεν μπορεί ποτέ να αποκαταστήσει πολιτικά ή οικονομικά σφάλματα. Από την άλλη πλευρά πάλι αυτόν τον μηχανισμό θα τον χειρίζεται ένα διεθνές συμβούλιο από τραπεζίτες, και πολλά θα εξαρτηθούν από την ικανότητα, το τόκισ και την κρίση που θα παρουσιάσουν στη δουλειά τους. Η Τράπεζα της Αγγλίας, που έχει πείρα δύομιση αιώνων, συμπυκνωμένη γνώση των διεθνών οικονομικών υποθέσεων και ένα επιτελείο εξαιρετικών ειδικών, αναμφισβήτητα θα συμβάλει πάρα πολύ στην κανόνισμα οργάνωση.

Η Αγγλική «Παράδοση»

Του E. L. WOODWARD

(Αναδημοσιεύεται από το Britain To-day)

ΟΤΑΝ ένας Άγγλος σήμερα διαβάσει κανένα από τα πολλά βιβλία που του μιλάν για τις «παραδόσεις» του, συχνά αισθάνεται αρκετή έκπληξη. Το κακό είναι πώς υπάρχουν πάρα πολλές Αγγλικές παραδόσεις και πώς δεν είναι όλες αποκλειστικά Αγγλικές. Η Αγγλία είναι ένα έθνος με πολύχρονη και πλούσια ιστορία, μια χώρα που γνώρισε στα πρώτα χρόνια της ζωής της διαδοχικά κύματα από επιδρομείς, ένα νησί που βρίσκεται σε κεντρική γεωγραφική θέση και κοντά στην Ευρωπαϊκή ήπειρο, ένας λαός από θαλασσοπόρους, βιοτέχνες, εμπόρους και αποικιστές. Δεν είναι δυνατό λοιπόν η Αγγλία και οι Άγγλοι (για να μη μιλήσουμε για τη Σκωτία και τους Σκώτους) να έχουν αξιώσεις σε ειδικές και χαρακτηριστικές «παραδόσεις». Γιατί όλες λίγο-πολύ είναι κοινές σε όλους όσους συμερίζονται την κληρονομιά του δυτικού πολιτισμού.

Πολλές πόλεις μας ακόμα διατηρούν το ρωμαϊκό τους σχέδιο. Η μεγάλη εκκλησία, όπου για αιώνες τώρα στέφονται οι βασιλιάδες μας έχει το σχήμα και τη διαρρύθμιση που αριστοτεχνικά διαμόρφωσαν οι Γάλλοι. Τα πιο παλιά μας σχολεία και πανεπιστήμια δίδαξαν τη δυτική χριστιανική παιδεία. Κανένας δεν μπορεί να καταλάβει τη φορολογία μας, αν δεν ξέρει την ύπαρξη αυτού του Ευρωπαϊκού φόντου. Οι Ισπανοί και οι Πορτογάλλοι, οι Γάλλοι και οι Ολλανδοί έχουν από τα ταξίδια και τους αποικισμούς τους, παραδόσεις τόσο πολύχρονες όσο και οι δικές μας. Στο νησί μας αναπτύχθηκε πολιτικούς θεσμούς, καλλιτεχνικές σχολές και τρόπους ζωής που μπορούν να ονομαστούν «Αγγλικοί». Όσο μπορούμε να βρούμε παραδόσεις παρόμοιες με τις δικές μας και άλλου. Μερικά από τα έθιμα που φαίνονται ιδιαίτερα Αγγλικά δεν τα έχουμε καθόλου από παράδοση και δεν θα φαινόταν λιγότερο παράξενα στους παπούδες μας από ότι φαίνονται σήμερα στους ξένους. Συνηθίζουμε να περηφανευόμαστε για την παράδοση του αθλητισμού μας και να αξία του τίμιου παιχνιδιού (fair play) που ανάπτυξαν οι ομάδες μας. Ένα από αυτά τα σπόρ το γκόλφ, διαδόθηκε από τη Σκωτία μόλις στα τελευταία πενήντα χρόνια. Ένα άλλο πάλι το κρίκετ, πριν από εκατό χρόνια ακόμα το θεωρούσαν μια κατώτερη και συχνά παράνομη ασχολία. Το πιο αγαπητό από όλα τα Αγγλικά παιχνίδια, το φούτμπωλ, ως τον 19ον αιώνα δεν ήταν

τίποτα περισσότερο από ένα τοπικό αγώνισμα, μιά διασκέδαση για τὰ σχολιαρόπαιδα.

Από την άλλη μεριά ο κόσμος μᾶς βλέπει σὰν μιὰ ξεροκέφαλη, χωρίς φαντασία φυλή από αγοραστές και πουλητές. Και όμως έχουμε νὰ ἐπιδείξουμε τὴ μεγαλύτερη παραγωγή λυρικής ποίησης ἀπὸ κάθε ἄλλη χώρα. Καμιά φορά οἱ παραδόσεις μας χάνονται ἢ ἀλλάζουν ξαφνικά. Τὸν 16ο αἰώνα εἴμαστε ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ μουσικούς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Τριακόσια χρόνια ἀργότερα εἴμαστε ἴσως ὁ λιγότερο μουσικός λαός. Ἀκόμα, στὴ σφαῖρα τῆς πολιτικῆς γιὰ πολὺ καιρὸ νοιοῦθαμε περηφάνεια γιὰ τὴν ἐλευθερίαν μας καὶ τὰ πολιτικά μας συστήματα, πὺ μᾶς γλύτωσαν ἀπὸ ἐσωτερικὲς ἀνωμαλίες. Καὶ όμως εἴμαστε ἑκαυστοὶ στοὺς Εὐρωπαίους γιὰ τὴν ἀγριότητα τοῦ ὄχλου μας. Ἀντιπαθούμε τὴ ρητορική, καὶ νομίζουμε πὺς ἀξίζουμε πιὸ πολὺ στὴ δράση παρὰ στὸ λόγο. Ὡστόσο πιὸ πολὺ ἐμεῖς ἀπὸ ὅλους τοὺς λαοὺς ἀναπτύξαμε τὴν τέχνη τῆς δημόσιας συζήτησης στὸ κυβερνητικὸ μας σύστημα. Ἡ στρατιωτικὴ μας δύναμη, ὀρισμένες ἐποχὲς εἴταν γελοία. Καὶ ξαφνικά οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ στρατιῶτες μας προξενούσαν κατάπληξη μὲ τὰ κατορθώματά τους. Τὰ καράβια μας μᾶς ἔσωσαν πολλὰς φορές ἀπὸ τὴν ἥττα, καὶ όμως ὅταν ζοῦσε ὁ μεγαλύτερος ναύαρχός μας, τὸ Γαλλικὸ ναυτικὸ εἴταν ἰσοδύναμο ἂν ὄχι καλύτερο ἀπὸ τὸ δικό μας.

Τί εἶναι λοιπὸν ἡ «Ἀγγλικὴ παράδοση»; Ἡ, γιὰ νὰ εἶμαι πιὸ ἀκριβής, ποιά εἶναι ἡ Ἀγγλικὴ παραλλαγή στὴν κοινὴ παράδοση τῆς δυτικῆς Εὐρώπης; Πρῶτα ἀπ' ὅλα ὑπάρχει μεγαλύτερη συνέχεια στὴν ἱστορία μας. Γιὰ πολὺν καιρὸ δὲν ὑποφέραμε ἀπὸ καταστροφὰς ξένης ἐπιδρομῆς ἢ ἐμφύλιου πολέμου. Ἡ μετάβαση ἀπὸ τὸ φεουδαρχισμὸ στὴν σύγχρονη ἐποχή, ἀπὸ τὴν θερησκευτικὴν σὲ μιὰ πολιτικὴν τάξη πραγμάτων, ἔγινε στὴν Ἀγγλία πιὸ εὐκόλα, μὲ λιγότερη ταραχή, παρὰ σὲ κάθε ἄλλο μεγάλο κράτος. Εἴχαμε τὴν τύχη νὰ ξεφύγουμε τὴν ἐρήμωση πὺ φέρουν οἱ πολύχρονοι θερησκευτικοὶ πόλεμοι. Ἡ μοναρχία μας εἴταν ἀρκετὰ δυνατὴ γιὰ νὰ καταστείλει τὴν φεουδαρχικὴ ἀναρχία μὰ ὄχι ἀρκετὰ πλούσια γιὰ νὰ ἐδραιώσει μιὰ δικιὰ τῆς ἀπολυταρχίας. Οἱ Ἀγγλοὶ «γαιοκτήμονες», πὺ πῆραν τὴ θέση τῶν εὐγενῶν τῆς φεουδαρχίας, εἴχαν ἀρκετὴ ὁμοιογένεια γιὰ νὰ ἀποτελέσουν τὴν «κυρίαρχη τάξη» ὅταν χρειάζονταν, ποτὲ όμως δὲν εἴταν μιὰ κλειστὴ κοινωνικὴ οὐμάδα. Ὁ χωρισμὸς ἀνάμεσα στὴν τάξη τῶν «ἐμπόρων» καὶ τὴν «ἀριστοκρατία» δὲν εἴταν ποτὲ ἀπόλυτος, καὶ ἔτσι ἡ ἀνύψωση τῆς τρίτης τάξης σὲ μιὰ πολιτικὴ δύναμη ἔγινε χωρίς κοινωνικὴ ἀναστάτωση.

Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς συνέχειας εἴταν πὺς ἀποχτήσαμε τὴ συνήθεια τῆς «συντηρητικῆς ἀλλαγῆς». Ἐφαρμόσαμε τὸ συμβιβασμὸ, πὺ προσέχει τὶς ἱστορικὲς δυνάμεις καὶ τὰ ριζωμένα πιά συμφέροντα,

ὅμως παραδέχεται κιόλας πὺς ἡ προσαρμογὴ καὶ ἡ καινοτομία εἶναι καὶ τὰ δυὸ ἀναγκαῖα καὶ φυσικά. Αὐτὴ ἡ μέθοδος τῆς συνδιαλλαγῆς πὺ ἀσχολεῖται μόνον μὲ τὶς πρακτικὲς καταχρήσεις καὶ ἀποφεύγει τὶς ἐπαναστατικὲς καὶ ἀντιεπαναστατικὲς ἀκρότητες, αὔξησε τὸ σεβασμὸ μας γιὰ τὸ νόμο καὶ τὴν τάξη. Εἶδαμε πὺς μποροῦν νὰ γίνονται μεγάλες ἀλλαγὲς χωρίς νὰ ταραῖται φαινομενικά τίποτα ἀπὸ τὰ «καλῶς κείμενα». Ὁ σεβασμὸς μας γιὰ τὴν πατροπαράδοτη ὄψη τῶν πραγμάτων μᾶς φέρνει συχνὰ σὲ μιὰ ὑπερβολικὴ ἀγάπη γιὰ τὰ σύμβολα. Ὁ Λόρδος Καγκελλάριος στὴ Βουλὴ τῶν Λόρδων κάθεται ἀκόμα πάνω σ' ἕνα μαξιλάρι γεμάτο μολλί, ἂν καὶ ἔχουν περάσει πολλοὶ αἰῶνες ἀπὸ τότε πὺ τὸ ἐμπόριο τοῦ μαλλιῦ εἴταν ἡ κύρια πηγὴ τοῦ πλούτου μας. Ἰσως, σήμερα, θὰ εἴταν πιὸ σωστὸ νὰ κάθεται πάνω σὲ προϊόντα ἀπὸ μπαμπάκι ἢ σ' ἕνα σακὶ κάρβουνα, μόνον πὺ θὰ εἴταν λιγότερο ἀναπαυτικὸ. Σὲ ἄλλα σημαντικότερα ζητήματα, ἡ μέθοδος τοῦ συμβιβασμοῦ διαμόρφωσε τὶς συνήθειές μας. Ἡ ἀντιπάθεια γιὰ τὶς ἀκρότητες βάζει ἕνα περιορισμὸ στὴ διαγωγή μας καὶ τοῦτο πάλι μᾶς συνειθίζει στὴν εὐγένεια καὶ τὴν καλωσύνη. Ἡ καλωσύνη ὥστόσο δὲν εἶναι περιορισμένη μόνον στοὺς Ἀγγλους καὶ δὲν εἶναι ἕνα καθαρὰ Ἀγγλικὸ χαρακτηριστικὸ πὺ φανερώναται ἐξωριστὰ σ' ἕναν ἕξο παρατηρητὴ. Οἱ Ἰρλανδοὶ ἢ οἱ Νέγροι πὺ εἶναι ὑπῆκοοί μας δὲν μᾶς θεωροῦν σὰν μιὰ εὐγενικὰ φυλὴ καὶ οὔτε οἱ πιὸ πολλοὶ Ἰνδοὶ θὰ ἔλεγαν πὺς ἡ καλωσύνη εἶναι ἕνα ἰδιαίτερα Ἀγγλικὸ προτέρημα. Ὡστόσο, στὸν τόπο μας, ἀνάμεσα στὸ λαὸ μας, αὐτὴ ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀνεπτυγμένη. Καὶ σήμερα, στὸ στρατὸ πὺ πάει σὲ ξένες χώρες παρατηροῦμε πὺς ὁ Ἀγγλὸς στρατιώτης φέρνεται παντοῦ σὰν τὴν Ἀγγλία.

Μποροῦμε νὰ προχωρήσουμε ἀκόμα περισσότερο. Ἡ ἴδια ἡ διαλλακτικὴ πολιτικὴ μας μέθοδος, ἡ δυσπιστία μας γιὰ θεωρίες πὺ δὲν τὶς ἀποδείχνουν ἔργα, ἡ προτίμησή μας γιὰ προσεκτικὲς κρίσεις, μᾶς ἔκαναν ν' ἀποκτήσουμε κάποια ὑπομονητικότητα καὶ ἕνα αἷμα σθημα τῶν «ὀρίων» στὶς διεθνεῖς ὅσο καὶ στὶς ἐθνικὲς μας ὑποθέσεις. Τὸ πολιτικὸ μας σύστημα ὅπως καὶ κάθε μορφὴ κοινοβουλευτικῆς διακυβέρνησης δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ παρὰ μόνον μὲ τέτοιες προϋποθέσεις. Δὲν μπορεῖς νὰ παραδεχτεῖς τὶς ἀρχὲς τῆς κοινοβουλευτικῆς διακυβέρνησης, ἂν δὲν ἀναγνωρίζεις πὺς ἡ μεταβίβαση τῆς λευτικῆς δημοκρατίας, ἂν δὲν ἀναγνωρίζεις πὺς ἡ μεταχειριστοῦμε πολιτικῆς ἐξουσίας στοὺς ἀντιπάλους σου, ἢ γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε τὸν Ἀγγλικὸ ὄρο, στὴν «Ἀντιπολίτευση τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος», δὲν σημαίνει τέλεια καταστροφή γιὰ τὴ χώρα. Δὲν μπορεῖ νὰ διατηρηθεῖ τὸ δικό σου κόμμα στὴν ἐξουσία, χωρίς νὰ κάνει παραχωρήσεις στοὺς ἀντιπάλους καὶ χωρίς νὰ μελετᾷ τὴν κοινὴ γνώμη. Πολὺς φορές ὁ Ἀγγλικὸς λαὸς πῆρε ἕνα πολὺ σκληρὸ μάθημα γι' αὐτὸ

τὸ ζήτημα. Ἡ σχολαστικὴ ἐπιμονὴ μας στοὺς τύπους, ἡ ἄρνηση νὰ ἐξετάσουμε τὶς ἀπόψεις τῶν ἄλλων ἔγινε αἰτία νὰ χάσουμε τὶς ἀποικίες μας στὴν Ἀμερική. Τότε πολλοὶ Ἀγγλοὶ σκέπτονταν ὅτι ἡ Κυβέρνηση εἶχε κάνει λάθος. Καὶ τὸ μάθημα ποὺ πῆραν τότε δὲν ξεχάστηκε. Ἀν εἶχε ξεχαστῇ, ἡ Βρεταννικὴ Συμπολιτεία δὲ θὰ ὑπῆρχε σήμερον.

Τὸ ἴδιο πρᾶγμα διδαχτήκαμε, εὐτυχῶς σὲ κατάλληλη στιγμή, τὸν καιρὸ ποὺ στηριζόμεσταν στὴ ναυτικὴ μας δύναμη. Στὴ σύγχρονή μας ἱστορία γρήγορα ἀνακαλύψαμε πῶς ἡ ναυτικὴ δύναμη ἔχει περισσότερα τρωτὰ σημεῖα παρὰ ἡ δύναμη στὴ στεριά, ὅταν χτυποῦν πολλοὶ ἐχθροὶ συνασπισμένοι. Μὲ τὴν ἀνακάλυψη αὐτὴ καταλάβαμε πῶς δὲν πρέπει νὰ μεταχειρίζομαστε τὴν κυριαρχία μας στὴ θάλασσα μὲ τέτοιο τρόπο ποὺ νὰ θίγουμε τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων καὶ νὰ προκαλοῦμε τὴν ἐπίθεση ἑνὸς συντριπτικοῦ συνασπισμοῦ ποὺ δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ τὸν ἀντιμετωπίσουμε. Αὐτὸ ἔπαθε ἡ Ἰταλία στὸ σημερινὸ πόλεμο. Μπορεῖ νὰ ἀποδειχτεῖ ἱστορικὰ πῶς στὴ σύγχρονη ἱστορία μας δὲν χρησιμοποίησαμε τὴ ναυτικὴ μας δύναμη εἰς βάρος ἄλλων καὶ πῶς δὲν γίναμε αἰτία γιὰ νὰ σχηματιστεῖ καμιά δμάδα ἀπὸ ἐχθροὺς, σκληρὰ ἀποφασισμένους νὰ μᾶς καταστρέψουν γιὰ τὴν θὰ μᾶς θεωροῦσαν ἕνα ἔθνος ἀπὸ τυράννους.

Θὰ εἶταν μάταιο νὰ ὑποδείξουμε πῶς ὅ,τι χρειάζεται νὰ μάθουμε εἶναι αὐτὰ τὰ μαθήματα μετριοπαθείας καὶ φροντίδας γιὰ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων. Γιὰ νὰ λύσουμε τὰ προβλήματά μας δὲν μᾶς βοήθησε πάντα αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία μας νὰ προχωροῦμε ἀργὰ νὰ ὑπολογίζουμε τὰ ἀποτελέσματα σὰν πιὸ σπουδαῖα ἀπὸ τὴ θεωρία, καὶ μάλιστα τὰ ὕλικά ἀποτελέσματα. Ἐχουμε γιὰ πειραδεῖγμα τὴν παραμονὴ μας στὶς Ἰνδίες ποὺ σταθῆκε ἰδιαίτερα δύσκολη γιὰ τὴν ἐκεῖ, ὅπως εἶναι φανερό, οἱ παραδόσεις καὶ τὰ συστήματά μας φαίνονται ψυχρὰ καὶ ξένα. Ἐχουμε δίκιο νὰ περηφανευοῦμε γιὰ ὅσα πετύχαμε στὶς Ἰνδίες καὶ ἡ ἱστορία θὰ κρίνει τὸ ἔργο μας ὅσο οἱ σχέσεις μας μὲ τὶς Ἰνδίες θὰ εἶναι διωφωρετικές καὶ ἴσως πιὸ ὕψους. Ἄν οἱ πολιτικές μας πεποιθήσεις δὲν ἔαμεν τόσο ἐπιμονὰ ἀμεταβλητες. Τὸ αἶσθημα ποὺ ἔχουμε γιὰ τὰ «ἔθνη» καὶ ἡ δυσπιστία μας γιὰ τὴν τελικὴ ἐπιτυχία τῶν «ὀλοκληρωτικῶν» πράξεων, μᾶς ἔκανε νὰ ἀντιμετωπίζουμε ἕνα πολὺ σοβαρὸ πολιτικὸ κίνδυνο στὴν δεκαετία πρὶν ἀπὸ τὸ 1939, κτ' αὐτὸ γιὰ τὸν κίνδυνον νὰ πιστέψουμε πῶς ἄλλοι λαοὶ θὰ ἔκαναν κάτι ποὺ σὲ μᾶς φαίνονταν καθαρὴ τρέλλα. Ἀρνιόμεσταν νὰ παραδεχτοῦμε τὴ μαρτυρία τῶν γεγονότων στὴ Γερμανία. Μᾶς φαινόταν ἀδύνατο πῶς γιὰ δευτέρη φορὰ μέσα στὴν ἴδια γενιά, οἱ Γερμανοὶ θὰ ἔκαναν τὸ τεράστιο πολιτικὸ λάθος νὰ παρατήσουν κάθε αἶσθημα «ἔθνων» καὶ συμβιβασμοῦ καὶ νὰ προκαλέσουν ὀλόκληρο τὸν κόσμον.

Ἡ μετριοπάθεια μας καὶ ὅλα τὰ συνακόλουθα ποὺ ἀπαιτεῖ, ἀναμφισβήτητα μᾶς ἐξυπηρέτησαν πολὺ. Καὶ μπορούμε νὰ σημειώσουμε πῶς ἡ παράδοση τοῦ συμβιβασμοῦ δὲ σημαίνει ἀπέχθεια γιὰ τὸ πείραμα καὶ τὴν ἀλλαγὴ. Ἡ παράδοσή μας ἐνθαρρύνει τὴν ἐξέλιξη γιὰ τὴν εἰρήνην ἐλεύθεροι νὰ κάνουμε ἀλλαγές, νὰ δοκιμάσουμε κάτι καινούριο καὶ νὰ ἀντικρύσουμε τὸ λάθος χωρὶς φόβο γιὰ καταστρεπτικές καὶ ἀπροσδόκητες συνέπειες. Σὲ χώρες μὲ παρελθὸν ἐπαναστατικὸ ἢ κοινωνικὸ καὶ πολιτικὴ συντηρητικότητα πάει νὰ πάρει μιὰ μορφή ἐνεργητικῆς. Σὲ μᾶς ὅμως, ποὺ γιὰ πολλὰ χρόνια δὲν δοκιμάσαμε τὴν ἐπικίνδυνη ταλάντευση ἀνάμεσα στὴν ἐπανάσταση καὶ τὴν ἀντεπανάσταση, δὲν ἔχει θέση ἡ νειρικότητα. Αὐτὴ εἶναι πηγὴ τῆς ἀδιάκοπης αὐτοσχέδινης ἐφευρετικότητος ποὺ παρατηροῦμε σὲ κάθε ὄψη τῆς Ἀγγλικῆς ζωῆς. Αὐτὴ εἶναι ἀκόμα ἡ πηγὴ τοῦ περιέργου ἀτομισμοῦ τοῦ Ἀγγλου. Εἶναι ἕνας ἀτομισμὸς ποὺ δὲ στέκεται καθόλου ἀσυμβίβαστος μὲ μιὰ πολὺ ἀνεπτυγμένη κοινωνικὴ ζωὴ. Ἡ Ἀγγλία εἶναι σὰν μιὰ πατριδα, μιὰ οἰκογένεια γὰρ τὶς λέσχες. Οἱ Ἀγγλοὶ ἔχουν κάθε εἶδους λέσχες ἀκριβῶς γιὰ τὴν ἔχουν καὶ τὴν οἰκογένεια, τὸ σπῆτι τους. Γυρίζουν ὅλο τὸν κόσμον γυρεύοντας περιπέτειες, γιὰ τὴν ἔχουν νὰ γυρίσουν κάποτε σὲ μιὰν Ἀγγλία. Σχηματίζουν κοινότητες, γιὰ τὴν ἔχουν πῶς εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ζήσουν σὰν ἄτομα. Ἐξέρουν ἀκόμα πῶς, αὐτὴ ἡ ἐλευθερία ἔχει καὶ τὰ «ἔθνη» της. Εἶναι τὰ ἔθνη ποὺ βάζει ὁ νόμος γιὰ νὰ ἐμποδίσει ἕναν ἄνθρωπο ἢ μιὰ πλειονότητα νὰ σφετεριστεῖ τὴν ἐλευθερία τῶν ἄλλων. Στέκονται ζηλότυποι φρουροὶ γιὰ τὴν τήρηση τοῦ νόμου, γιὰ τὴν ἔχουν πῶς αὐτὴ ἡ τήρηση τῶν νόμων προστατεῖ τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερία.

Αὐτὴ ἡ φροντίδα γιὰ τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερία, ἴσως ἡ πιὸ σπουδαία καὶ πιὸ χτυπητὴ συνέπεια ἀπὸ τὴν σχετικὰ ἥρεμη πορεία τῆς Ἀγγλικῆς ἱστορίας, σίγουρα εἶναι ἡ πιὸ χρήσιμη συμβολὴ τῆς Ἀγγλικῆς «παραδόσεως» στὴν κίρια παράδοση τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ὅπου ἀνήκει. Σ' ἕναν κόσμον ποὺ θὰ χρειάζεται νὰ διατηρήσει τὶς ἀξίες τῶν παραδόσεων, ἡ ἀγάπη τῆς ἐλευθερίας θὰ εἶναι μιὰ δύναμη ποὺ σταθεροποιεῖ. Κι' ἀκόμα ὅταν ὁ ρυθμὸς τῆς ἀλλαγῆς θὰ πρέπει νὰ αὐξηθεῖ, ἡ ἀγάπη τῆς ἐλευθερίας θὰ ἐνθαρρύνει τὰ πειράματα καὶ τὴν πρωτοβουλία. Σὲ μιὰ κοινωνία ἀπὸ ἔθνη ποὺ θὰ συνδέονται ὅλο καὶ πιὸ πολὺ μὲ τὶς ὕλικες ἐφευρέσεις καὶ τὴν οἰκονομικὴ ἀλληλοεξάρτηση, τὸ Ἀγγλικὸ αἶσθημα τῶν «ἔθνων» καὶ ἡ ὑπομονητικότητά θὰ συντελέσει ἴσως κάπως γιὰ τὴν εὐτυχία πολλῶν ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, ἂν καὶ βέβαια εἶναι ἐγωϊστικὸ νὰ τὸ λέει αὐτὸ ἕνας Ἀγγλος.

Ἐπέλαση Κοζάκων

Τοῦ MAURICE HINDUS

(Συνοπτικὴ ἀναδημοσίευση ἀπὸ τὸ Daily Herald τοῦ Λονδίνου)

ΠΡΙΝ ἀπὸ λίγες μέρες μίλησα μὲ τὸν Νικολαΐ Κιρισένκο, τὸν πρῶτο δοξασμένο στρατηγὸ τῶν Κοζάκων στὴ Ρωσία, μιὰ ἀπὸ τὶς ξεχωριστὲς μορφὲς τοῦ Σοβιετικοῦ στρατοῦ.

Εἶναι δυὸ χρόνια τώρα ποὺ τὸ «Κόκκινο Ἀστρο» ὄργανο τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ, ἔγραφε: «Ὁ στρατηγὸς Κιρισένκο καὶ οἱ Κοζάκοι τοῦ μᾶς δίνουν ἕνα παράδειγμα πῶς νὰ πολεμάμε τοὺς Γερμανούς. Αὐτοὺς εἶναι ὁ τρόπος ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐφαρμόσουν ὅλα τὰ τμήματα τοῦ Σοβιετικοῦ στρατοῦ.»

Ἡ Ρωσία ἔχει πολλοὺς μεγάλους στρατηγούς. Ὡστόσο μόνο γιὰ τὸν Κιρισένκο, ὅσο ξέρω, τὸ «Κόκκινο Ἀστρο» ἀφιέρωσε τόσο ἐπαινετικά λόγια.

Ἐνα λαμπρὸ κατόρθωμα στάθηκε ἀφορμὴ γι' αὐτοὺς τοὺς ἐπαίνους. Οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ξεχυθῇ στὴν κοιλάδα τοῦ Ντόν, τὴν καθ'αυτὸ περιοχὴ τῶν Κοζάκων καὶ προχωροῦσαν πρὸς τὸ Κουμπάν, τὸ Στάλινγκραντ καὶ τὶς πετρελαιοπηγὲς τοῦ Γκρόζνυ καὶ τοῦ Μαϊκόπ. Ὁ Σοβιετικὸς στρατὸς μποροῦσε μόνο νὰ ἐπιβραδύνει ὅχι ὅμως καὶ νὰ ἀναχαιτίσει ὀριστικὰ τὴν Γερμανικὴ προέλαση ποὺ ἀνοίγονταν ριπιδωτῇ.

Ἡ Ρωσία χρειαζόταν ἕνα γεγονός, μιὰ μορφὴ ἢ ἕνα σύμβολο γιὰ νὰ δείξει, πῶς ἡ Ρωσικὴ δύναμη μποροῦσε νὰ ἀναγκάσει τὸν ἐχθρὸ νὰ πληρώσει σκληρὰ μιὰν ἐπιτυχία του.

Ὁ στρατηγὸς Κιρισένκο καὶ οἱ Κοζάκοι τοῦ στάθηκαν ἕνα τέτοιο σύμβολο. Ἔσπασαν τὶς Γερμανικὲς γραμμὲς καὶ ὄρμησαν ἀπροσδόκητα στὸ χωριὸ Κουτσέβσκαγια.

Μὲ τὰ στενά, καμπύλα, κοφτερά σπαθιά τους πετσόκοβαν τοὺς Γερμανοὺς γιὰ τρεῖς ὥρες καὶ σαράντα λεπτά. Ὅχι μέρους χρειάστηκαν οἱ Γερμανοὶ γιὰ νὰ θάψουν τοὺς νεκροὺς τους ὕστερα ἀπὸ τούτῃ τὴν καταπληκτικὴ ἐπίθεση στὰ νῶτα τους.

Ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ ἀπήχησε σ' ὅλη τὴ Ρωσία. Οἱ Κοζάκοι εἶναι οἱ πολεμιστὲς τοῦ παλιοῦ καιροῦ. Δείχνουν καὶ πάλι τὴν τόλμη τους πολεμώντας τὸν πρῶτο δυνατὸ στρατὸ ποὺ γνώρισε ποτὲ ὁ κόσμος. Ὁ Κιρισένκο καὶ οἱ Κοζάκοι τοῦ ἔγιναν τὸ σύμβολο τῆς ἀνίκητης Ρωσίας.

Θέλησα πολὺ νὰ ἔχω συνέντευξη μὲ τὸν Κιρισένκο γιατί, μ' ὅλες

τὶς προφητεῖες ποὺ ἔκαναν οἱ Γερμανοὶ καὶ ἄλλες ἀνώτερες στρατιωτικὲς ἀρχές, οἱ Ρῶσοι Κοζάκοι ἀποδείχτηκαν χρήσιμοι καὶ ἔπαιξαν ἕνα σημαντικὸ καὶ συχνὰ ἀποφασιστικὸ ρόλο σὲ πολλὲς μάχες. Οἱ προφητεῖες ἔλεγαν, πῶς στὸν σημερινὸ μηχανοποιημένο πόλεμο οἱ Κοζάκοι δὲν θὰ ἀποτελοῦσαν παρὰ ἕνα ὥραιο στόχο γιὰ τὰ τάνκς, τὰ ἀεροπλάνα καὶ τὰ πολυβόλα.

Ἡ περασμένη χρονιά εἶταν ἡ ἐπέτειος γιὰ τὴν 500ῃ ἐμφάνιση τῶν Κοζάκων στὴ Ρωσικὴ σκηνή. Γι' αὐτὸ ἤθελα νὰ ἀκούσω ἀπὸ τὸν περίφημο στρατηγὸ, ποῖο εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ ἐκεῖνο ποὺ δίνει στοὺς Κοζάκους τὴν ἐκπληκτικὴ ικανότητα νὰ προσαρμόζονται σὲ κάθε καινούργιο πολεμικὸ σύστημα.

»Πρέπει νὰ ξέρετε, μοῦ εἶπε ὁ Κιρισένκο, πῶς ὁ Κοζάκος εἶναι ἕνας ἰδιαίτερος τύπος πολεμιστῇ. Ὁ πατέρας του πολέμησε, καὶ ὁ παπποῦς του καὶ ὅλοι οἱ πρόγονοί του. Οἱ γιοιοὶ του καὶ τὰ ἐγγόνια του θὰ πολεμήσουν κι' αὐτοί. Ὁ πόλεμος εἶναι ἕνας οἰκογενειακὸς θεσμός.

»Ὁ πατέρας διδάσκει στὸ γυιὸ τὴν πολεμικὴ τέχνη τῶν Κοζάκων. Στὶς πόλεις τους, στοὺς δρόμους καὶ τὶς πλατεῖες ἔχουν δυὸ σειρὲς ἀπὸ μικρὰ δέντρα. Ὁ πατέρας μαθαίνει στὸ γυιὸ του, πῶς νὰ τρέχει πάνω στὸ ἄλογο ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὰ τὰ δεντράκια καὶ νὰ κόβει μὲ τὸ σπαθὶ τὶς κορφές τους.

»Ἐνας Κοζάκος φτάνει στὸ τέλειο ὅταν, πηδώντας μὲ τὸ ἄλογο πάνω ἀπὸ ἕνα ποτάμι, δὲν ταραῖζει καθόλου τὰ νερά. Ἡ ἐκγύμνασή του αὐτὴ τὸν κάνει ἐντελῶς ἀφύβη.

»Ὁ Κοζάκος πρέπει νὰ μὴ φοβᾶται καθόλου γιὰ νὰ ἐπωφεληθεῖ ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴ εὐκινησία ποὺ τοῦ δίνει τὸ ἄλογο. Μερικὲς νύχτες διανύουμε καὶ ὀγδόντα χιλιόμετρα. Ἐκεῖ ποὺ τὸ τάνκ δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσει, ἐκεῖ ποὺ ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ πατήσει, τὸ ἄλογο περνάει.

»Ὁ καιρὸς γιὰ τοὺς Κοζάκους δὲν ἔχει καμιά σημασία. Ἀντίθετα ἡ κακοκαιρία, τὸ σκοτάδι εἶναι οἱ καλύτεροι φίλοι του. Τὸν βοηθοῦν γιὰ νὰ ἐπιτύχει τὸν αἰφνιδιασμό.

»Μπαίνουν με βαθεῖα στὶς ἐχθρικές γραμμὲς, καταστρέφουμε τὰ καύσιμα καὶ τὶς συγκοινωνίες καί, κατὰ ποῦ εἶναι τὸ ἴδιο σημαντικὸ, ἀναστατώνουμε τὰ ἐπιτελεῖα ποὺ κάνουν τὸν ἔλεγχο. Μεταχειρίζομαι τὴ λέξη ἔλεγχος καὶ ὄχι διοίκηση, γιατί σήμερα οἱ ἀξιωματικοὶ δὲν διευθύνουν ἀλλὰ ἐλέγχουν τὶς ἐπιχειρήσεις.

»Οἱ καταστροφὲς ποὺ κάνουμε στὰ νῶτα τοῦ ἐχθροῦ συχνὰ διαλύουν τὶς μονάδες του. Καὶ τότε τὸ πυροβολικὸ, τὰ μηχανοκίνητα, τὸ πεζικὸ καὶ ἡ ἀεροπορία μας ἔρχονται μὲ τὴ σειρά τους γιὰ νὰ τοὺς αἰχμαλωτίσουν ἢ νὰ τοὺς ἀφανίσουν. Πάντα συντονίζουμε τὶς κινήσεις μας μὲ ἄλλα τμήματα τοῦ στρατοῦ.

»Πάρτε για παράδειγμα τις επιχειρήσεις στο Ροστόβ. Ὁ ἐχθρὸς πέρασε τὸ Ντόν καὶ ἀνατίναξε τὴ γέφυρα. Τὰ μηχανοκίνητα σώματα εἴταν ἀδύνατο νὰ περάσουν στὴν ἄλλη ὁχθὴ καὶ ἔτσι προχωρήσαμε ἐμεῖς. Ὁ ποταμὸς εἴταν παγωμένος καὶ γυάλιζε σὰν καθρέφτης. Τὰ ἄλογα γλυστροῦσαν, παραπατοῦσαν καὶ ἔπεφταν.

»Βγάλαμε λοιπὸν καὶ μεῖς τὰ «μπούρκα», τὰ μακρὰ μαῦρα χοντρά πανωφόρια μας καὶ τὰ ἀπλώσαμε πάνω στὸν πάγο. Πέντε μεραρχίες Κοζάκων πέρασαν ἔτσι τὸν ποταμὸ πάνω ἀπὸ τὰ «μπούρκα».

»Τὴ νύχτα εἰσχωρήσαμε εἰκοσιπέντε μίλια στὶς ἐχθρικές γραμμές. Ἀνατινάξαμε σιδηροδρομικές γραμμές, κάψαμε ἐφόδια, καταστρέψαμε ἐπιτελικά γραφεῖα, κυριέψαμε δεκαοχτὼ βαγόνια μὲ πυρομαχικά, διαλύσαμε τοὺς τρομοκρατημένους Γερμανοὺς καὶ πηδώντας πάνω στὰ τάνκς τοὺς τοὺς χτυπήσαμε μὲ τὰ ἴδια τοὺς τὰ ὅπλα. Εἴτανε μιὰ ὁμορφὴ ἐπιχείρηση.

«Ὁ Κοζάκος δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ καταστραφεῖ. Μπορεῖ ὅμως νὰ ἐξελιχτεῖ καὶ νὰ τελειοποιηθεῖ. Τώρα πιά ἔχει συγχρονισμένο ὄπλισμό. Καὶ μὲ κάθε καινούργια ἐφεύρεση θὰ τὸν ἀλλάζει. Οἱ Κοζάκοι θὰ ἀποτελοῦν πάντα ἓνα σημαντικό τμήμα τοῦ στρατοῦ μας».

Ἦξερα ὅτι ὁ Κιρισένκο εἶχε τόσα πολλὰ παράσημα ποὺ θὰ σκέπαζαν ὅλο του τὸ στήθος. Κι' ὅμως δὲ φοροῦσε κανένα, οὔτε μιὰ κορδέλλα. Τὸν ρώτησα λοιπὸν: «Γιατί δὲν φορᾶτε τὰ παράσημά σας;»

Ὁ στρατηγὸς κούνησε ἀδιάφορα τὸ χέρι του καὶ δὲν ἀπάντησε.

«Πόσα παράσημα ἔχετε;» — «Ἄς κερδίσουμε πρῶτα τὸν πόλεμο, μοῦ εἶπε, καὶ τότε θὰ ξέρω πόσα παράσημα ἔχω».

Ὁ στρατηγὸς Κιρισένκο εἶναι σαράντα ἐννέα χρονῶν καὶ κατάγεται ἀπὸ τὸ Κουμπάν. Σήμερα πολεμᾷ γιὰ δλόκληρη τὴ Ρωσία.

Διαβάσετε τὴν

ΑΓΓΛΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΤΕΧΝΗ • ΕΠΙΣΤΗΜΗ • ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ

A.G.I.S

ΤΙΜΗ: 30 ΔΡΧ.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΓΓΟ - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ